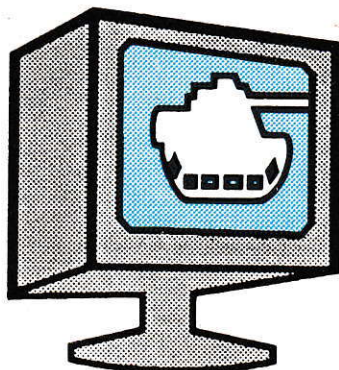

KATONAI LOGISZTIKA 4. ÉVFOLYAM 1996. 4. SZÁM

KATONAI LOGISZTIKA

Anyagi-Technikai Biztosítás

Érkezett:
a ZMNE-hez
19..... év hó nap
1997-02-05

ZMNE
Szolgálati Könyvtár
L. sz.: **899/55**

4 ÉVFOLYAM
1996. 4. SZÁM

Megjelenik negyedévenként
A MH ATFCSF-ség belső kiadványa

„Tactics is the art of the logistically possible”

„Harcászat a logisztikai lehetőségek művészete”

KATONAI LOGISZTIKA

Anyagi-Technikai Biztosítás

TARTALOMBÓL :

- Brit - Magyar hadműveleti logisztikai tervezési gyakorlatról
- Változatok a logisztikai szervezeti elemek kialakításához és állománytáblába építéséhez
- Az anyagi-technikai szakalegységek és a sor-szakállomány szakmai felkészítése csökkentett szolgálati időben
- HM és az MH szállítóival szemben támasztott követelmények
- Tájékoztató az MH 1996. első félévi biztonságtechnikai és munkavédelmi helyzetéről

1996

4

MH ATFCSE-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Szerkesztő bizottság

Elnök	Dobó Péter
Tagok	Fehérvári Tamás, Domine János, Svéd László, Szenes József, Halász Csaba, Szenes Zoltán, Csűrös János, Kiss László Ferenc

Szerkesztőség

Főszerkesztő	Szűcs László
Felelős szerkesztő	Tóth József
Felelős kiadó	Littomericzky János

Készült: 270 példányban
Egy példány: 129 lap

KATONAI LOGISZTIKA

A KÖZLEKEDÉSI RENDSZER HÁBORÚS FELKÉSZÍTÉSÉNEK LOGISZTIKAI RENDSZERSZEMLÉLETŰ MEGKÖZELÍTÉSE

Duchaj István¹

A MH átalakítása magában foglalja egy nemzeti logisztikai rendszer kialakítását. **"A problémák mindenféleképpen megkövetelik a hadsereg működésének logisztikai szemléletű átgondolását."**² Ezen gondolatsor vezérelt cikkem témaválasztásánál.

A mű címe kötelez a benne szereplő meghatározó fogalmak - egységes értelmezés céljából történő - rövid elemzésére. A címben kétszer is szerepel a rendszer szó. De mit is értünk a rendszer fogalma alatt? A rendszer meghatározására számtalan definícióval találkoztam felkészülesem során. Pl.:

- Jándi Géza professzor szerint: *"a rendszer cselekvésnek, tevékenységeknek, munka- vagy gondolatmenetnek bizonyos elvekhez igazodó rendje, valamely cselekvésnek, magatartásnak állandóan visszatérő jellege"*.
- Ludwig von Bertalanffy: *a rendszeren az egymással kölcsönhatásban álló elemek komplexusát érti.*
- A sokféle rendszerdefiníció igazolja Szadovszkij szovjet filozófus azon meghatározását amely szerint: *"a rendszer bármilyen leírása viszonylagos"*.

A rendszer főbb jellemzői

A tanulmányozott rendszerek sokfélesége miatt nagyszámúak az ismérvek amelyekkel azok jellemezhetők és leírhatók.

1 Dr. Duchaj István mk. alezredes, a hadtudomány kandidátusa, egyetemi docens, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) Ellátási, Közlekedési és szállítási tanszék vezető oktatója

2 Dr. Szenes Zoltán, Új Honvédségi Szemle 1994. 12. szám

Ezek közül a legfontosabbakat említeném:

- rendszer elemei közötti viszonyok és összefüggések;
- közege, környezete;
- hierarchikus felépítése;
- állapottere, viselkedése;
- önszervező és önfejlesztő képessége;
- a végbemenő folyamatok közötti kommunikáció.

A rendszer lehet statikus és dinamikus. Dinamikus a rendszer, ha elemeinek, alrendszerének állapota és a közöttük lévő relációk időben változhatnak. A környezet hatásainak viszonya szerint nyílt, illetve zárt rendszerről beszélhetünk.

A közlekedési rendszer fogalma, felépítése

Annak érdekében, hogy a közlekedési rendszer felkészítését érdemben tárgyaljam, elengedhetetlennek tartom a rendszer felépítésének vizsgálatát.

A vázolt közlekedési rendszer *szerves részét képezi a technikai és technológiai alrendszer*, amelyek együttműködése egy hozzájuk megfelelő színvonalon illeszkedő informatikai alrendszer nélkül elképzelhetetlen. A közlekedési rendszer *egy nyílt dinamikus rendszernek* tekinthető, alrendszerei és azok építő elemei állandó változásban vannak, amelyeket több külső tényező - gazdasági, ökológiai, politikai, technológiai környezet - befolyásol. A rendszer felépítéséből egyértelműen levonható az a következtetés, hogy a rendszer alrendszereinek önálló modulként történő elemzése nem vezet eredményre. **A közlekedési rendszer csak komplex módon, a külső és belső hatások figyelembevételével szabad vizsgálni.**

Dr. Szűcs László és Dr. Dobó Ferenc munkáikban megfogalmazták a közlekedési hálózat (technikai alrendszer) fogalmát, amely Dr. Prezenszky József kapcsolódó témakörben írt tudományos munkáival együtt szilárd alapot biztosít a definíció teljes rendszerre történő kiszélesítéséhez.

"A közlekedési rendszer az előkészített és üzemeltetett különböző közlekedési pályák találkozásainál kialakított állandó, vagy ideiglenes közlekedési csomópontoknak, a közlekedési alágazatok technikai berendezéseinek és szállító eszközeinek, irányító és végrehajtó speciális szervezeteinek összessége."

A közlekedési rendszer felkészítése

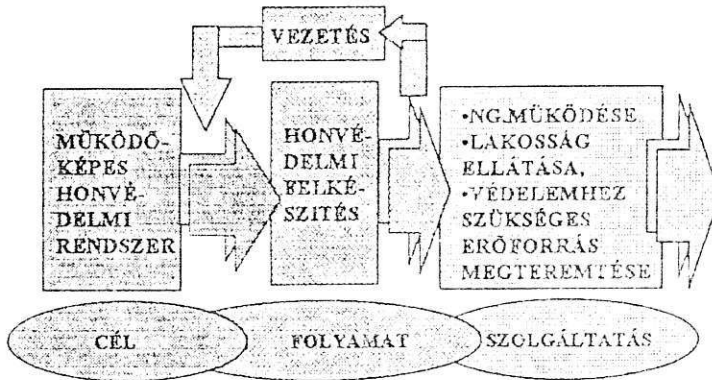
Az ország védelmi felkészítésében meghatározó szerep hárul a honvédelmi rendszerre, amelynek felépítését a Magyar Köztársaság honvédelmének alapelvei IV. fejezet 19. pont a következők szerint fogalmazza meg.

"A honvédelmi rendszer az ország védelmi igényeit tudatosan elfogadó társadalomra, a fegyveres erők és a lakosság anyagi szükségleteit kielégíteni képes gazdaságra, a védelemre felkészült és működésképes államszervezetre, a lakosság és az anyagi javak védelmét szolgáló polgári védelmi szervezetekre, valamint a katonai védelmet ellátni képes fegyveres erőkre épül."

Ahhoz, hogy az ország honvédelmi rendszere a fenti elvárásoknak megfelelően, megítélésem szerint egyik legfontosabb feladata a gazdaság olyan irányú felkészítése, amely a fenyegetettség különböző fokozatai-

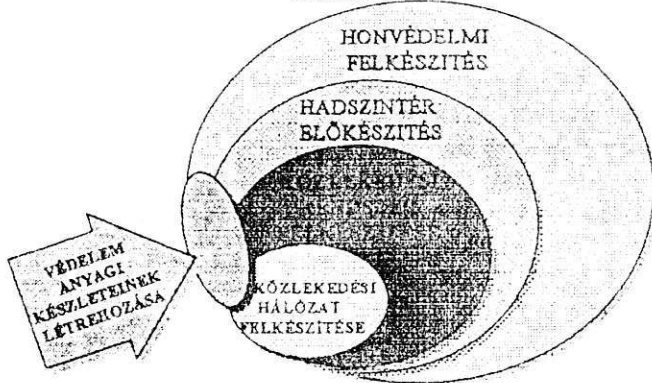
nak bekövetkezése esetén is biztosítja a nemzetgazdaság működését, a lakosság létfontosságú javakkal történő ellátását és a védelemhez szükséges anyagi erőforrások megteremtését. Ezt a célt szolgálja a békeidőszakban végzett **honvédelmi felkészítés**.

A HONVÉDELMI RENDSZER FELKÉSZÍTÉSÉNEK A CÉLJA

A **közlekedési rendszer felkészítése** a honvédelmi felkészítés szer-
ves részét képezi. A rendszer (halmaz) hierarchikus felépítésében a köz-
lekedési rendszer és alrendszerének kapcsolata és kölcsönhatása figye-
lemmel kísérhető.

HONVÉDELMI FELKÉSZÍTÉS ELEMELI

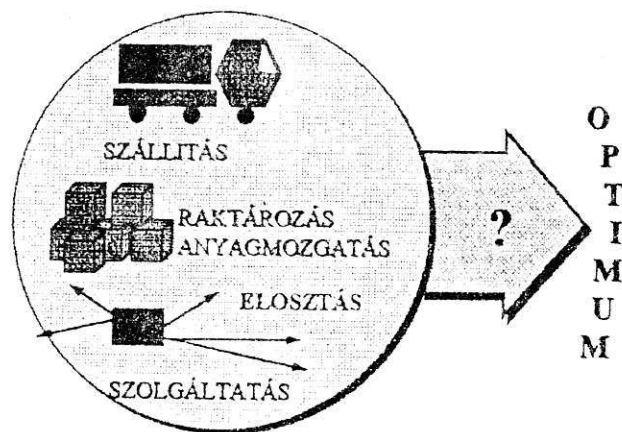
A rendszer felkészítésének érdemi tárgyalása előtt néhány gondolatot a rendszer és a logisztika kapcsolatáról. Én úgy gondolom, hogy ezen téma fontossága szempontjából **elengedhetetlenül szükséges megkülönböztetni a logisztikát, mint tudományt az alkalmazott logisztikától, mint módszertől vagy módszerek sokaságától.** Le kell szögezni, hogy nekünk a logisztikával nem mint módszerrel, hanem mint rendszerrel célszerű és szükségszerű foglalkoznunk. Ezt támasztja alá Gazda Pál professzor úr azon gondolata is, idézem: "...a logisztika az állapotváltozások láncolatát, illetve a rendszerben való gondolkodást súlyponti elemként kezeli".

A logisztika definiálását különböző tudományterületeken más és más vizsgálati aspektusból már többen elvégezték. **Közülük hármat szeretnék kiemelni:**

- **Pfhol:** a logisztika lényegében ... A hálózatban történő mozgások, tárolások, a tér, -idő áthidalásának ... optimum keresését látja.
- **Gysi értelmezésében:**..."A logisztika nem más, mint a rendszerelmélet alkalmazása az anyagáramlás területén".
- **Halászné, Dr. Sipos Erzsébet szerint:**... A logisztika az ellátás művészete.

A gondolatok központi kérdése a *szállítás, a raktározás, az anyagmozgatás, térbeli elosztás, szolgáltatás* alrendszerének optimuma helyett, a **rendszer egészének optimumára** való törekvés.

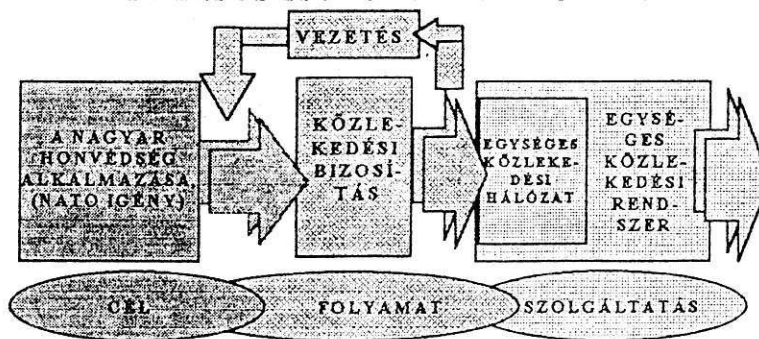
A LOGISZTIKA IRÁNYA

Mindezek alapján belátható, hogy elengedhetetlen a közlekedési rendszer felkészítésének logisztikai rendszerszemléletű megközelítése.

Alapként elfogadva az eddig elmondottakat a közlekedési rendszer felkészítésének célját kívánom meghatározni.

A KÖZLEKEDÉSI RENDSZER FELKÉSZÍTÉSÉNEK A CÉLJA

A kérdésre a választ a **közlekedési biztosítás deffiníciójából** kapjuk:

"A közlekedési biztosítás azon tevékenységek és rendszabályok összessége, amelyek a közlekedési hálózat katonai célokra történő előkészítésével, üzemeltetésével, a rombolások után a forgalom helyreállításával kapcsolatosak, és az ehhez szükséges feltételrendszerének megteremtésére irányulnak.

A közlekedési biztosítás tehát a közlekedési hálózat (technikai alrendszer) felkészítésére irányul, végső célja azonban az egységes közlekedési rendszer kialakítása. *(Az egységes meghatározás az MH alkalmazási terve alapján kialakított egységes hadműveleti terv megfogalmazás alapján került bevezetésre.)*

Ezen végső cél elérésének lehetőségét a **feltételrendszer megteremtése** kifejezés foglalja magába, amely burkoltan ugyan, de magába foglalja a közlekedési rendszer alrendszereinek komplex vizsgálatát, valamint az igények racionális elemzése után egy **egyenszilárd felkészítést**.

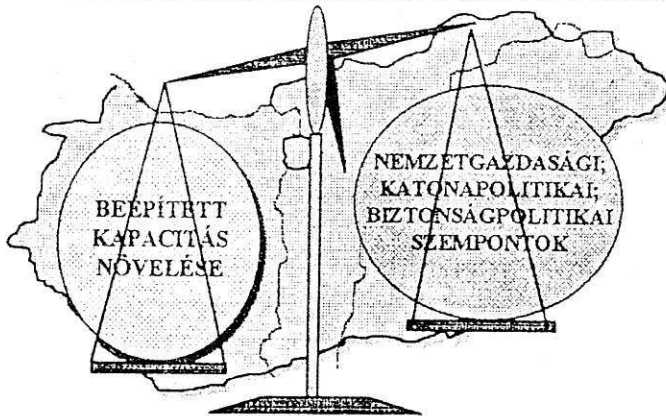
Vizsgáljuk meg a közlekedési rendszer felkészítését az igény oldaláról.

A közlekedési rendszer felkészítésének vizsgálata az igény oldaláról

A rendszer felkészítésének vizsgálatát az objektív tényezők, azaz a "beépített kapacitások" (amelyek például a könnyen sebezhető nagyfolyami vasúti és közúti hidak, az erősen centrális jellegű /Budapest központú/ közúti és vasúti hálózat, a többfunkciós csomópontok, a rendelkezésre álló kapacitások, stb.-) és az igények elemzésével célszerű kezdeni. A felkészítés igény oldalát képezik:

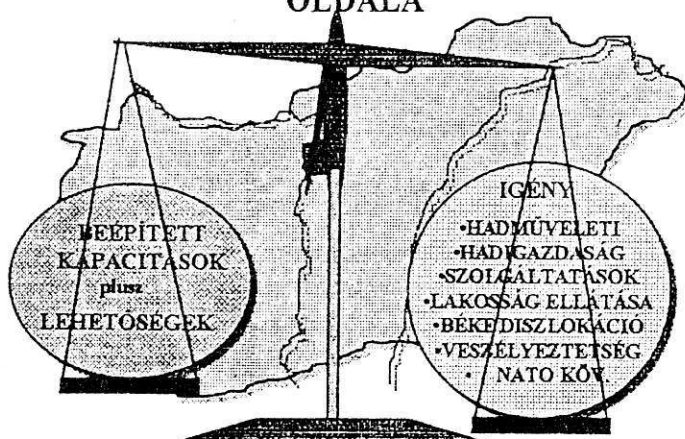
- a hadműveleti igény;
- az erők, eszközök béke diszlokációja;
- a közlekedési objektumok veszélyeztetettsége;
- a hadigazdaság működtetése;
- a különböző szolgáltatásokat végzők (erőművek, üzemek, kórházak, intézetek, hivatalok, stb.) igénye;
- a lakosság ellátása;
- a NATO követelmények - mint egyfajta követelményrendszer - figyelembevétele.

BEÉPÍTETT KAPACITÁSOK NÖVELTÉSE

A fenti igények kielégítéséhez szükséges kapacitások beépítésének megvalósítása különösen akkor jelent problémát, ha az adott térség mindennapos és prognosztizálható közlekedési szükségletei (településszerkezet, gazdasági fejlettség) egyébként nem indokolják az adott esetben e térségbe összpontosított fegyveres erők háborús működéséhez szükséges nagyságrendű kapacitások kiépítését. Ilyen esetekben a döntéshozatalnál azonban már nemcsak a **gazdasági** szempontokat, hanem **katonapolitikai** és **biztonságpolitikai** szempontokat is figyelembe kell venni.

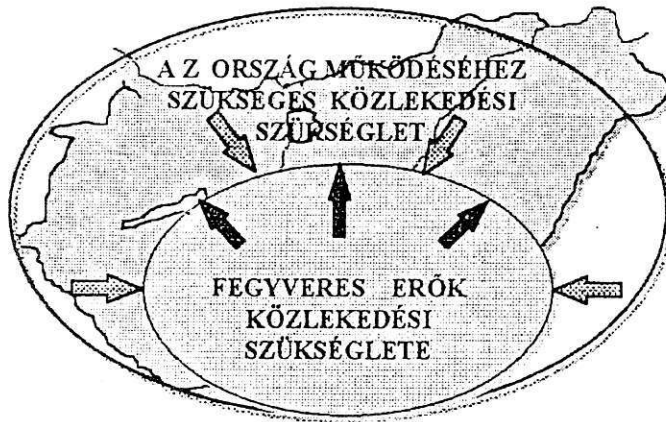
KÖZLEKEDÉSI RENDSZER IGÉNY- OLDALA

Ezen igények összeállítása bonyolult és nehezen determinálható feladatot jelent, hiszen a közlekedési igények a mindennapi életben is erősen heurisztikus jellegűek. Csak az egész ország közlekedési igényének figyelembe vételével lehet természetes egységben meghatározni a közlekedési rendszerrel szembeni követelményeket.

Az ország közlekedési rendszerével szemben támasztott követelmények összeállításához kiinduló alapot a fegyveres erők várható alkalmazási feladataiból eredő közlekedési szükségletek adnak. A várható szállítási feladatok jellege, nagyságrendje és időbeni koncentrálttsága valamennyi szállítási alágazat (vasúti, közúti, vízi, légi és csővezetékes) igénybevételét, eszközeinek komplex alkalmazását teszi szükségessé.

KÖZLEKEDÉSI SZÜKSÉGLET ARÁNYA

A fegyveres erők haditevékenységével felmerülő közlekedési szükségletek kielégítésére az ország közlekedési rendszerének **úgy kell felkészülnie, hogy biztosítsa:**

- az ország területén belül a csapatok bármely veszélyeztetett irányba történő átcsoportosítását;

- az anyagi készletek decentralizálását, a csapatokhoz történő közelítést, a haditevékenységükhöz szükséges anyagok folyamatos utánszállítását, a sebesültek és a sérült technikai eszközök hátraszállítását;

- a kijelölt közlekedési hálózat üzemeltetését és működőképességének fenntartását, rombolás utáni gyors helyreállítását, illetve alternatív lehetőségek megteremtését a szállítások folyamatosságának biztosítására.

Ezen feladatok ellátása mellett az ország közlekedési rendszerének **eleget kell tenni még:**

- hadigazdasági és az ország háborús működéséhez szükséges közlekedési igények kielégítésének;

- a lakosság ellátásával, szükség szerinti evakuációjával kapcsolatos szállítási feladatoknak.

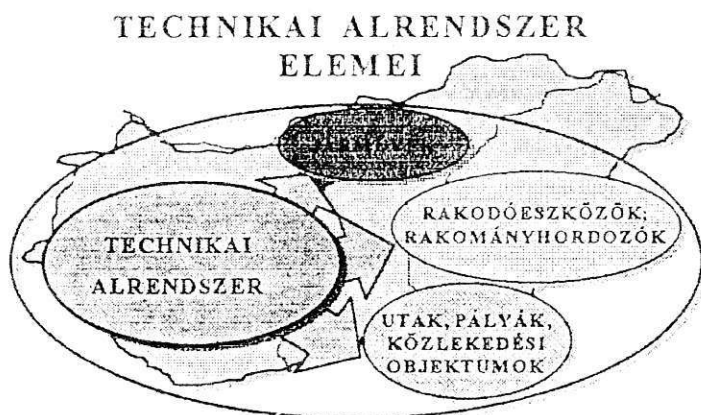
A fentiek alapján levonható az a következtetés, hogy a közlekedési rendszer teljesítőképességének határain belül a közlekedési szükségletek "egyenszilárd" megosztását, prioritását kiemelt feladatként kell kezelni.

Ezen igényeket elengedhetetlen szinkronba hozni az MH logisztikai rendszerének várható korszerűsítésével és természetesen a hazai és nemzetközi fejlesztések fő irányjaival. **Amelyek Közlekedés 2000, illetve PHARE dokumentumokban kerültek megfogalmazásra.** Ezen tendenciákkal és fokozott elvárásokkal szinkronban fogalmazhatók meg a közlekedési rendszer egymással szoros kapcsolatban lévő *technikai, technológiai, szervezési és informatikai alrendszerei* várható fejlesztésének fő irányai, amelyek a rendszer felkészítésére kiemelt hatással bírnak. *Ezek a következőkben foglalhatók össze:*

Technikai alrendszert érintő fejlesztési irány

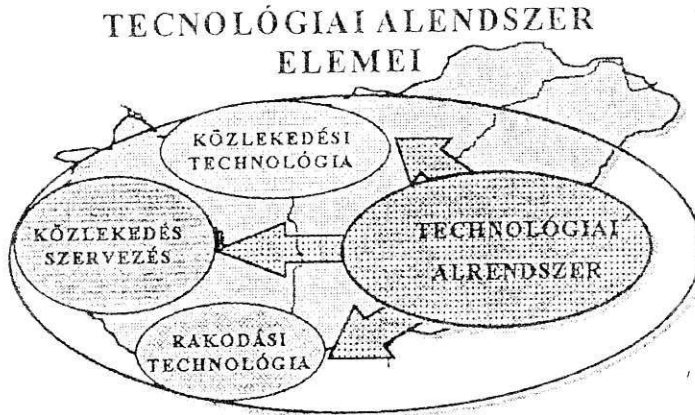
- a **járműpark** általános és speciális összetételében *mind a vasúti, mind a közúti közlekedésben* arányeltolódás várható a különleges járművek javára.

- A mobil **rakományhordozók** (rakodólapok, szállítótartályok, járműfelépítmények) mennyiségének növelésére lesz igény. Itt elsősorban a nagy szállítótartályok és pótkocsik vasúti szállítása irányába várható intenzívebb elmozdulás.

- A rakodóeszközök és gépek összetételében a rakományhordozók je egéhez történő igazodás lesz a meghatározó.

Technológiai alrendszert érintő fejlődési irány

- **Közlekedési technológiában** a változások első sorban a vasúti közlekedést fogják érinteni. A sebesség növelésének és a rugalmasságnak az igénye nagyobb sebességű és kisebb terhelésű tehervonatok indítását követeli meg. Ez a közlekedési rendszer technikai oldalán igényként merül fel.

- **Rakodási technológiákban** az automatizált technológiák irányába való fejlesztés lesz a meghatározó. Különösen vonatkozik ez a konténerkezelésre megnyitott pályaudvarokra és a logisztikai központok termináljaira.

- **A szállításszervezésnek** kell a technikai és technológiai alrendszerek felkészítését egymáshoz rendelni úgy, hogy az idő- és távolságtényezőket, valamint a feladó és fogadó fél igényeit figyelembe véve a legkisebb ráfordítással lehessen a szállítási feladatot megoldani.

Ebből egyértelműen következik, hogy a **technikai, technológiai** rendszerek közötti egyenszilárdság megteremtéséhez, eredményes működtetéséhez, a közlekedési rendszer célirányos felkészítéséhez *tehát át-*

fogó, a jelenleginél hatékonyabb, a polgári rendszerekhez illeszkedő informatikai rendszert kell kiépíteni.

Az informatikai rendszer kiépítése, fejlesztése a szállítási folyamatokban érintett szervezetek közötti közvetlen koordinációs kapcsolatok megvalósításának, a szállítások irányításának az alapja.

Összességében levonható az a következtetés, hogy **a közlekedési rendszer felkészítését csak a polgári fejlesztési irányokkal szinkronban, azokkal közös bázison** célszerű vizsgálni és végrehajtani. Az a felkészítési terv **vezet** - mint legvégső cél - **az egységes közlekedési rendszer kialakításához**, amely békében is szolgálja a MH feladatainak magasabb színvonalú végrehajtását és minimális terhet ró a nemzetgazdaságra.

Felhasznált irodalom:

1.) *Jándy Géza*: A rendszerelemzés és operációkutatás. Műszaki Könyvkiadó 1980.

2.) *Dr. Szenes Zoltán*: Új Honvédségi Szemle 1994. 12. szám.

3.) *Dr. Prezenszky József*: Közlekedéstudományi Szemle. 1995. 3. szám.

BRIT – MAGYAR HADMŰVELETI LOGISZTIKAI TERVEZÉSI GYAKORLÁSRÓL (ST.MARGARET LOGISTICS INFORMATION TRAINING)

Réger Béla, Zsiborás János¹

A Royal Logistic Corps (RLC) – a brit királyi logisztikai hadtest-logisztikai törzstiszti iskolája együttműködve az Anyagi – Technikai Főcsoportfőnökséggel és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem logisztikai tanszékével, 1996 őszén Magyarországon tartotta az őrnagyi törzstiszti tanfolyam vizsgagyakorlatát. Erről az eseményről és a tapasztalatokról számolunk be röviden ebben a cikkben. Mivel a cikk megjelenésekor már mindenegy csapatonál és törzsben befejeződnek a un. "NATO eszmei kompatibilitási" továbbképzések, a NATO egyezményes jelek felismerése már nem jelenthet problémát a szakirodalmat forgató szakembereknek. Ezért a gyakorlásra alkalmazott NATO általános egyezményes jeleket használjuk a vázlatokon.

Először vizsgáljuk meg a Royal Logistic Corps helyét és szerepét az brit hadseregben. Az 1990-es Logisztikai Támogatási Felülvizsgálatot követően az brit hadseregben meghatározták, hogy a logisztikai támogatás két pilléren fog nyugodni:

- 1.) a szolgáltatási támogatáson (ellátási láncokon) –/service support/–
- 2.) a felszerelési támogatáson (a felszerelések fenntartása és üzemeltetése) –/the maintenance of equipment/–.

A brit Királyi Logisztikai Hadtest a legfiatalabb hadtest a brit hadseregben. A Logisztikai Támogatás Felülvizsgálat ajánlásai eredményeként 1993-ban több más alakulattól hozták létre. **A RLC egyesíti a Királyi Szállító Hadtestet** (Royal Corps of Transport), **a Királyi Hadsereg Hadianyag Hadtestet** (Royal Army Ordnance Corps), **a Hadsereg Élelmezési Hadtestet** (Royal Catering Corps), **a Királyi útépítő Hadtestet**

1 Dr. Ph.D. Réger Béla alezredes, ZMNE, Logisztikai Tanszék, Zsiborás János alezredes, MH AT-FCSF-ség Hadművelési és Kiképzési osztályvezető-helyettes

(Royal Pioneer Corps) és a **Királyi Műszaki csapatok** (Royal Engineers) **részeit**. A RLC hadtest mintegy 16%–át teszi ki a hadseregnek .

A Harc Támogató Ellátásról (Combat Service Support) a Brit Hadseregben a **Királyi Logisztikai Hadtest** (Royal Logistic Corps) a **Királyi Elektro- és Gépészmérnök szolgálat** (Royal Electrical and Mechanical Engiers) és a **Királyi Katonai Egészségügyi Hadtest** (Royal Army Medical Corps) gondoskodik.

A logisztikai egységek feladatai a hadműveletekben a harcoló csapatok biztosítása érdekében *a következő területeken valósul meg:*

- 1.) Ellátás és elosztás (lőszer, üzemanyagok, élelmezési anyagok és tartalék alkatrészek).
- 2.) Sérült technikai eszközök helyreállítása és javítása.
- 3.) Egészségügyi ellátás és kiürítés.

A **Királyi Logisztikai Hadtestnek** nagyon széles a felelőssége a hadsereg teljes keresztmetszetében. A **következőket foglalja magába:**

- a személyi állomány szállítását az egész világon keresztül,
- a hadsereg légi csomagküldő szolgálat működtetését,
- a tengeri és a vasúti csapat- és anyagszállításokat,
- az ellátás folyamatos üzemeltetését,
- speciális szolgálatok működtetését (amely különleges feladatokat is magába foglal, pl: tűzserézi feladatok, a terrorista robbanószerkezetek megsemmisítése Észak Írországbán, stb).
- számos nagytömegű túlméretes jármű üzemeltetését,
- raktárrendszerek működtetését több országban,
- útépítés helyreállítást,
- posta és futár szolgálatot.

A Szent Margit fedőnevű logisztikai gyakorlás a Brit 12.páncélos-hadosztály (1.sz. melléklet) NATO keretein belül megvalósítandó IFOR béketeremtő feladatot hajt végre egy balkáni országban. A feladat végrehajtásához szükséges kitelepítési, áttelepítési feladatokat, valamint különböző angliai állandó diszlokációs helyekről (2.– 3. sz. melléklet) egy **Harc Támogató Ellátási Csoport (Combat Service Support Group (CSSG)) **logisztikai dandárral** (4.sz. melléklet) megoldandó **logisztikai biztosítás feladatait foglalta magába.****

A levezetési terv szerint a brit hallgatóknak a tervezési feladatokat a Magyar Honvédséggel - mint nem NATO tagországgal együttműködve - kellett végrehajtaniuk és a felmerülő logisztikai problémákat megoldani. A páncélos-hadosztály harmadik ellátási vonala Magyarországon működött **Harc Támogató Szolgáltató Csoport** (CSSG) formájában. A kidolgozó csoportok **fő feladata volt**, hogy válasszanak ki olyan területet (a kijelölt körzetben) ahol a szükséges feltételek megvannak az ideiglenes állomásoztatásra, a logisztikai bázisok működtetésére és a szükséges kiképzési feladatok végrehajtására. Szervezzék meg a szállításokat tengeren, vasúton, közúton, folyókon és levegőben a kijelölt közlekedési hálózat igénybevételével.

A másik fő feladat volt megvizsgálni, hogy a **Harc Támogató Szolgáltató (Ellátási) Csoportot** (CSSG) szükséges-e felbontani **Hátsó övezet Támogató Csoportra** (Rear Support Group) és **Előretolt Támogató Csoportra** (Forward Support Group). Feladat volt még dönteni az alapszabályzataikban meghatározott elemekről.

A Királyi Logisztikai Hadtest alapszabályai a következő logisztikai elemeket határozzák meg harcban: Közvetlen Támogató (Close Support) és az **Általános Támogató Ezredek** (General Support Regiments). Ezek elsődleges feladata ellátni a harcoló csapatokat lőszerrel, üzemanyaggal és élelemmel (Combat Supplies) (5.sz. melléklet).

A gyakorlás alatt ki lett dolgozva a csapat **Kitelepítési Terv** (deployment) és a **Befogadó Ország Támogatási Terv** (Host Nation Support), valamint a **Harc Támogató Ellátó Csoport** alkalmazási terve (CSSG). A gyakorlás végén a végrehajtó kidolgozó csoportok jelentették a gyakorlatvezetőségnek elgondolásaikat a feladat megoldására, közösen a brit–magyar feladatokról.

A gyakorlat az alábbi fő részekből állt:

1.) Előkészítés és kitelepülés

Az előkészítés 1996 október 11–14 között zajlott le Angliában. A gyakorlat kezdete előtt a hallgatók megkapták az általános helyzetet és felkészültek a feladatokra. A gyakorlat vezetősége 1996. október 14-én kiadta az *1. számú feladatot*. A hallgatók a kiadott feladat alapján előkészítették a szükséges adatokat és az előzetes elgondolásaikról jelentést tettek az brit gyakorlatvezetőségnek. 1996. október 15-én a brit hallgatók megérkeztek Magyarországra és elfoglalták a munkahelyeiket a gyakorlat tényleges helyén Lovasberényben. A megérkezés után a gyakorlat résztvevőinek *Stephens ezredes a Brit Védelmi Attasé* tartott NATO szempontból tájékoztatást a magyarországi IFOR feladatokról, majd az MH ATFCSF-ség tájékoztatása hangzott el a magyarországi helyzetről és az IFOR feladatokról, szervezési tapasztalatokról. Az elhangzott információknak megfelelően a hallgatók pontosították feladataikat és megtették az első helyzetjelentést az Angliában lévő vezetési pontra. Ezek után kapták meg a *2. számú feladatot*.

2.) Feladat kidolgozása

A magyar összekötő tisztek csatlakoztak a kidolgozó csoportokhoz és közösen kezdték meg a feladat feldolgozását. *A magyar nemzeti támogató operatív csoport* települt és megkezdte a feladatait.

A következő logisztikai támogatási kérdések merültek fel a Befogadó Nemzet Operatív Csoportnál:

- Logisztikai koncepció a támogatásra?
- A támogatás prioritása?
- Repülőtéri kapacitások?
- Vasúti rakodási lehetőségek és kapacitások?
- Belvízi szállítási lehetőségek és kapacitások?
- Ellátási és szolgáltatási lehetőségek?
- Mosatási lehetőségek, textil javítási lehetőségek, fürdetési lehetőségek?

- Élelmezési lehetőségek, nyersanyag beszerzések kapacitása?
- Helyszíni nyersanyag beszerzési lehetőségek, kapacitások, fa-árak, cement, homok, mész, stb.?
- Üzemanyagok beszerzési lehetőségei? Árak? Szerződési feltételek?
- Helyi kommunikáció igénybevételi lehetőségei? (Mobil rádió, telefonrendszerek, fax, műhold)?
- Helyi önkormányzatokkal való kapcsolat lehetőségei? Helyi adók fizetési kötelezettségei?
- Eddigi IFOR feladatok elvesztegetett lehetőségek tapasztalatai?
- Út és híd megerősítési lehetőségek, 100 tonna feletti nehéz járművekre vonatkoztatva?
- Biztonsági szolgálatok alkalmazási lehetőségei a logisztikai bázisokon?
- Begyakorlási kiképzési lehetőségek? (lövészet, gépjármű vezetési gyakorlatok)?
- Menetoszlop irányítási lehetőségek, oszlopok őrzésvédelme?

A nap végén a gyakorlatvezetőség beszámoltatta a kidolgozó csoportokat az eddigi feladatokról, majd kiadta a *3.számú feladatot* amelynek kidolgozását a csoportok este megkezdték. 1996. október 17-én a gyakorlat résztvevői tapasztalat cserét folytattak a magyarországi IFOR feladatokban résztvevő csapatokkal. Először a *kaposvári logisztikai ezrednél*, majd a *taszári amerikai IFOR logisztikai bázison* találkoztak a feladatokat végrehajtókkal. A hallgatók előadásokat hallgattak meg az IFOR feladatok kitelepítési pozitív és negatív tapasztalatairól. Ezekkel az információkkal a hallgatók kiegészítették az eddigi elkészített terveiket és pontosították adattáiraikat. Az est folyamán a gyakorlatvezetőség kiadta a *4-es számú feladatot*.

3.) Az alkalmazási tervek véglegesítése

1996.október 18-án a rendelkezésre álló adatok alkalmazásával az előzetes tervet pontosították és a részletes kidolgozásokat hajtották végre. A nap második felében a **brit RLC logisztikai kiképző központ dandártábornok parancsnokának** és a **Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi**

Egyetem szervezés-és vezetéstudományi kar mb. dékánjának *Dr. habil. Csűrös János mk. ezredesnek* tettek jelentést a feladatok megoldásáról.

Összegzés:

Ez volt az első brit – magyar logisztikai együttműködés a felsőoktatási tanintézetek között. *Megállapíthatjuk, hogy sikeres kezdettel nyitottuk meg a közös együttműködés alapjait.*

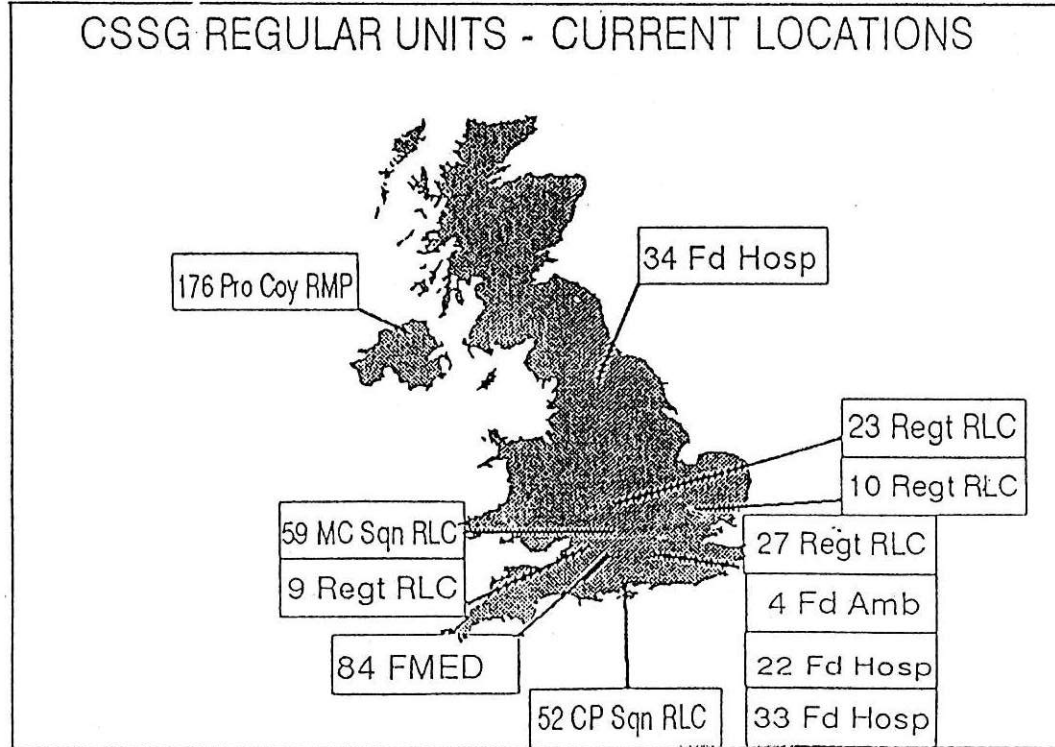
TASK ORG

ANNEX I TO
SERIAL I TO
EX MAGLITE

ORIGINATOR	RELATED ORDER	TIME EFFECTIVE	PHASE			
			ALL			
12 UA	OPD 1996	161200Z SEP96				
NOTES	7	13	DAG	DEG	DIV TPS	DIV TPS
	OP COM	OP COM		OP COM	OP COM	OP COM
	1 RTR	00G	ISSAMA 8	CS 26	HCR	10
	ORL	1 KINGS	ISSAKA 15	CS 32		11
	1 RRW	1 BW	HVAL 20	CS 20		101
	1 R MAGLIM	1 PVO	RAMER 25		CS 30	71
	7 FAO	13 FAO	TAP		GS 40	172
	OP CON	OP CON			A	12 FAO
	FOG 8	FOG 15				OP CON
	CS 10	CS 11			3	12 EW
	TACON	TACON				
	302 MP (-)	304 MP (-)				
	7 MP (-)	13 MP (-)				
	1	13				

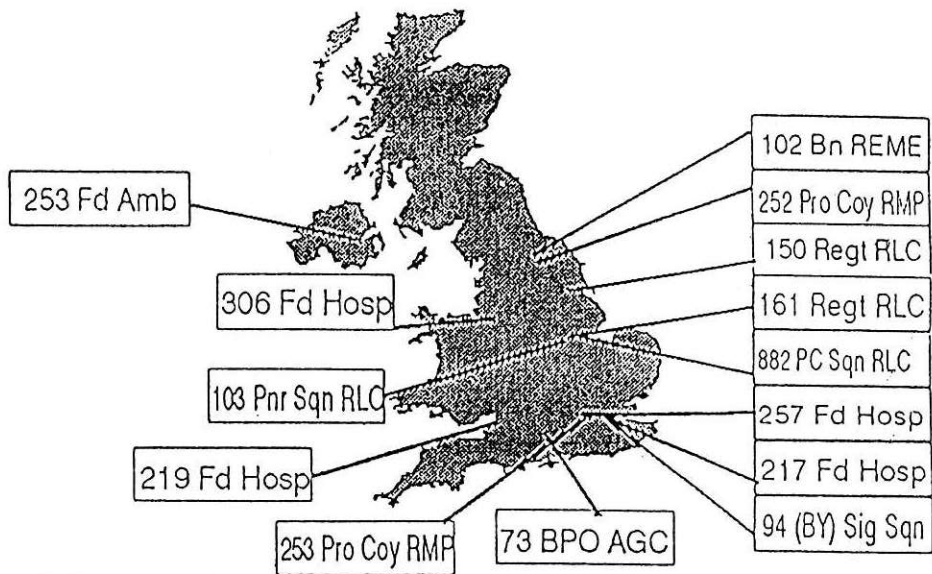
I-I

1. sz. melléklet

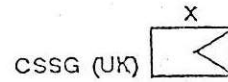
2. sz. melléklet

CSSG TA UNITS - CURRENT LOCATIONS

3. sz. melléklet

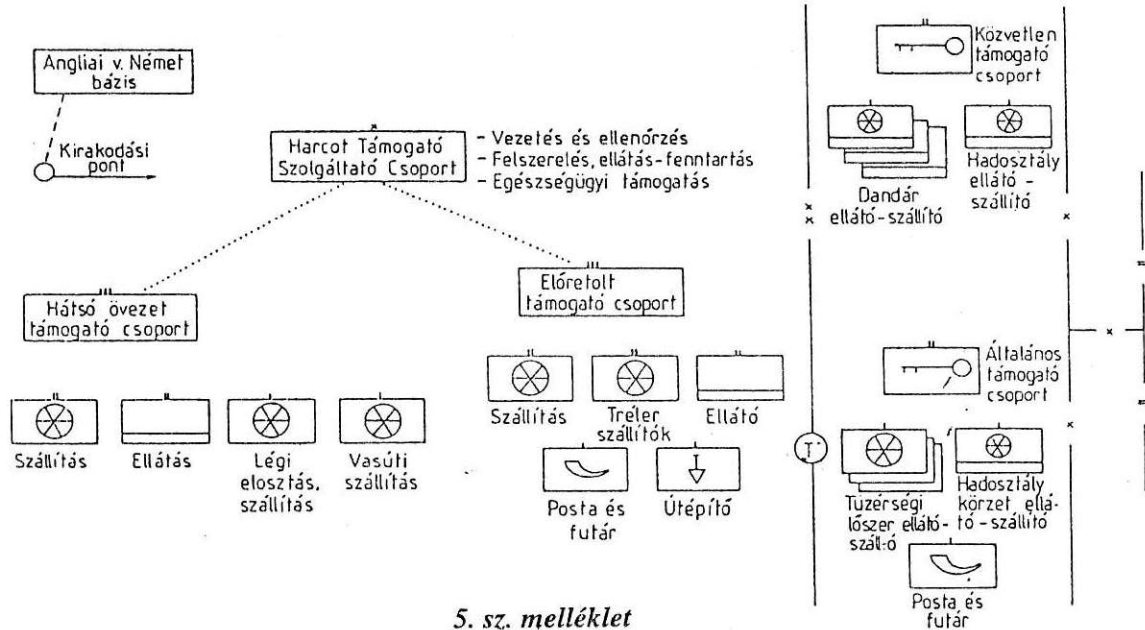
FORMATION ORBAT

9 	141(V) 	33 	257(V) 	176
10 	103(V) 	34 	306(V) 	252 (V)
27 	332(V) 	217(V) 	84 FMED 	253(V)
150(V) 	4 	219(V) 	102(V) 	73
	22 	253(V) 		

4. sz. melléklet

AZ ANGOL KIRÁLYI LOGISZTIKAI HADTEST ÁLTALÁNOS LOGISZTIKAI FELADATAI

5. sz. melléklet

HADERŐ-FEJLESZTÉS

FOGALMAK, TÉNYEK ÉS KILÁTÁSOK A HADÜGYI FORRADALOMBAN

/Monográfia/

Csabai György¹

"A szerző 'monográfiájának' I. RÉSZ-ében(1.)Történelmi előzmények, 2.) A hadügyi forradalom kérdésköre, 3.) A világpolitika természetéről és a hadviselési módok és 4.) Az információ című fejezetekben vizsgálja a jövő hadviselésének kérdésköreit. Ebben a II. RÉSZ-ben folytatja okfejtéseit a fegyveres erők átalakításának szükségszerűségéről."

Szerkesztőség

II. RÉSZ

5.) A katonai szervezetek harcképességének fokozója: az összekapcsoltság

Ismeretes, hogy az információhoz hasonlóan a katonai struktúrák harci képességének megsokszorozójaként lép fel **azok összekapcsoltsága**. Az összekapcsoltság tulajdonképpen egy olyan képesség a különböző fegyvernemek, a harcbiztosítók, a kiszolgálók és ellátók (logisztika) részéről, amely biztosítja azt, hogy egyedi képességeik olyan egységes egészet alkossanak, amely nagyobb lesz az egyes részek összegénél, így azok ennek eredményeképpen hatékonyan tudnak együtt harcolni. A hadügyi forradalmak többsége általában csak akkor válnak forradalmasíthatóvá, ha a különböző aspektusaik együttesen hatnak és ez a napjaink hadügyi forradalmában sincs másképpen.

¹ Dr. Csabai György alezredes, a hadtudomány kandidátusa, a HM Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet főmunkatársa

A katonai technológiában végbement és állandósult fejlődés ezt a kérdést a korábnál sokkal jelentősebbé tette. Ugyanis minél gyorsabb és "pontosabb" lefolyású lesz a háború, annál nagyobb lesz a szükség a különböző rendeltetésű erők közötti folyamatos (állandó) és szoros együttműködésre. A nagy pontosságú fegyverek, harci repülőgépek, stb. használhatatlanok vagy rossz hatásokkal alkalmazhatók megfelelő céladatok nélkül. *Ez tapasztalható a délszláv események során is.* Vagyis a csapatok hiába rendelkeznek nagy földi és/vagy légi mobilitással, amikor a vezetési és irányítási rendszerük képtelen hatékonyan működni a fejlődés avagy a hadműveletek folyamán.

Az összekapcsoltság szoros és belső kapcsolatban áll az előzőleg tárgyalt információs forradalommal. Ugyanis az összekapcsoltság *lételemé*: a hírközlés, amelynek révén a katonai erő különböző összetevői képessé válnak az együttműködésre. Megállapíthatjuk, hogy az egymással együttműködni képes vezetési és irányítási rendszerek ekképpen rendkívüli jelentőségre tesznek szert, minthogy azok a hadügyi forradalom e két elve közötti kapcsolódási ponton helyezkednek el.

Láthatjuk, hogy az összekapcsoltság a maga belső fejlődésén kívül nem csekély hatást gyakorol **a honvédség szerepéről, feladatáról, struktúrájáról és finanszírozásáról hosszú évek óta folyó, de eddig csekélyke eredményt hozó vitákra.** A katonai tervezés jelenlegi szakaszában a szerepről és a feladról folyó vita súlyos megosztást idézett elő a fegyvernemek, a szolgálati ágak és a kiszolgálók-ellátók kontextusában, végső soron a szárazföldi illetve repülő-légyvédelmi haderőnem kapcsolatrendszerében. Az előbb említettek között a restriktív és csökkenő katonai költségvetés révén a megmaradó fegyvernemeknek, szolgálati ágaknak, stb. dönteniük kell (márpedig a NATO-csatlakozás miatt a kompatibilitás elérése érdekében is vállalniuk szükséges) az összekapcsoltság irányába történő előrehaladást. A szárazföldi csapatok és repülő-légyvédelmi csapatok közti vitát "*marakodást*" újabb rések nyitásával nem szabad tetézni.

Végezetül a Magyar Köztársaságnak mint kis katonai hatalomnak, gazdaságilag külsőleg és belsőleg is eladósodott országnak a honvédség szerepét és feladatát illetően nem ajánlhatunk könnyű utat a jövőre nézve. Megtartjuk a fegyverzetek zömében elavult típusait, elfogó vadászipülőket, harci helikoptereket, harcokocikat, tűzérségi eszközöket, páncélozott szállító harcjárműveket, stb. (a CFE-szerződés értelmében

is), amelyeknek a döntő többségének 2000-ben a többször meghosszabbított kihordási idejük a rendszerbentartóságuk lejár. **Csupán marginális katonai képességeket biztosító fegyverrendszerek maradhatnak, amelyek az újakkal együtt: MIG-29, BTR-80-as, PSZH, új figyelő-légtér-ellenőrző rendszer és mások - viszont gyökeres módosulást idéznek elő a honvédség szerepében és feladatában.** A házi feladatot az élet adja. A leckét, ha világos is, akkor sem könnyű megoldani.

Honvédségünk jövőjéről, a szerepéről és feladatáról folyó vitát pénzügyi, azaz költségvetési területre teljesen kiterjeszteni, azaz arra az "asztalra" áttenni, súlyos hiba lenne és országunk védelmi képességének kockáztatását jelentené.

Ténylegesen a hadügyi forradalom és annak összekapcsoltság (vagy szinergia) elve segíthet a probléma megoldásában. Az olyan kérdések, hogy melyik fegyvernem, szolgálat, stb. végül melyik haderőnem milyen szerepet fog betölteni az ezredfordulón, mi lesz a feladata vagy funkciója tárgyú problémahalmaz át fogja adni helyét egy szerintem sokkal átfogóbb és alapvetőbb kérdésnek, *nevezetesen olyannak*: hogyan lehet majd kihasználni az egyes haderőnemek, fegyvernemek és szolgálati ágak képességeit a jövőbeni feladatok végrehajtásában. A vezérkar, a fegyvernemek és szolgálatok tisztjei a feladat lényegét tekintve egyszerűen "elfelejtik" majd azt a fogalmat, hogy a feladatmegoldás ennek vagy annak a haderőnemnek, fegyvernemnek, szolgálati ágának a kizárólagos joga. **Akkor az előbb felsoroltak közötti vita kimúlik és az összekapcsoltságban a specializációs modellje is helyet kap.**

A Magyar Honvédségnek az összekapcsoltságon túl - ami tartalmánál fogva többnek tekinthető mint a volt szovjet típusú hadseregekben az összhaderőnemi és összefegyvernemi jelleg - sokkal nagyobb kihívást jelent majd az, hogy mindezzel megjelenjen a NATO, a WEU, esetleg az Eurohadtest soknemzetiségű (multinacionális) katonai szövetségekben, koalíciókban. A katonai vezetőknek és tervezőknek meg kell találniuk azokat az utakat, módokat és eszközöket, amelyek révén majd maximálisan kihasználják a szövetség nyújtotta előnyöket és azokban hazánk a lehető leghatékonyabb szerepet játssza. Számunkra ez azt is jelenti, hogy törekszünk egy új típusú és megbízható vezetési és irányítási rendszer mielőbbi rendszerbeállítására és működtetésére.

Mindez szükségessé teszi a békében végrehajtandó közös törzsgyakorlatokat, csapatgyakorlatokat, az ún. katona-katona közötti kapcsolatok továbbfejlesztését, elmélyítését, egymáshoz kikülönített összekötő tisztek rendszeresítését és a koalíciós hadműveletekben vallott nézetek kölcsönös megismerését és arra a tisztí állomány felkészítését.

Kihangsúlyozzuk, hogy a nem hagyományos hadviselésben a politikai, a gazdasági és katonai elemeknek döntő jelentősége van. A vietnami háború tapasztalatai is azt mutatják, hogy a győzelem elérésére a katonai eszközök kevésnek bizonyultak egy gerilla-népi típusú háborúban.

A magyar katonai erőnek néhány egyesített feladatra, egyesített katonai képzésre és együttes gondolkodásra, azaz azonos felfogásra lesz szüksége. Bár a felsőoktatási törvény alapján a katonai felsőoktatás átalakulóban van, rendkívül fontos szerepe lesz e téren is egy egyesített doktrína kialakításának, amelyre csak a folyamatosság szellemében kerülhet sor. A rugalmas és valamennyi haderő- és fegyvernemi erőket magukba foglaló harci köteleknek jutnak csak el a jövő harcmezéjére. Ezért ezeknek a közös, összevont erőknél a felállítását és a kiképzését már békében el kell kezdeni, vezetésükre új típusú parancsnokságokat szükséges létrehozni. **Ezeknek az összevont (közös) parancsnokságoknak a szintje hadtest mérvű lehet.**

A katonai tervezőinknek a békefenntartó erőink alkalmazása vonatkozásában számításba kell venniük azt, hogy rendkívül szoros katonai együttműködést valósítanak meg az ENSZ, a NATO, a WEU és különösen az Egyesült Államok katonai vezetésével, a nemzetközi és nemzeti segínyt nyújtó hivatalokkal, a politikai elemzőkkel és a katonai szakértőkkel.

Nem szabad elfelejtkezniük arról, és felhívjuk a katonai tervezőink figyelmét arra is, **hogy az összekapcsoltság elvét ki kell terjeszteniük a beszerzésre.** A teljes NATO szabványosítás - bizonyára könnyen belátható - tévedés lenne. Azonban a közös tervezésbe, fejlesztésbe való bekapcsolódás valamilyen foka már holnap lehetséges. Azonban véleményünk szerint még ennél is fontosabb a közös beszerzés területén az integrált parancsnoki, vezetési rendszer (IC3) beszerzése, létrehozása, működtetése, valamint a NATO közös infrastruktúrájának Magyarországra telepített rendszereinek kiépítése és használható állapotban tartása.

6.) A jövőben megvívásra kerülő harc, hadművelet néhány alapvető és általános vonása

Az ezredforduló előtt az amerikai-magyar politikai, gazdasági, katonai stb. partnerségből egy új típusú szövetségi viszony alakul(hat) ki. Bizonyára akkor az USA lesz a Magyar Honvédség fő fegyverszállítója és a csúcstechnológiai fegyverrendszerek alkalmazása megköveteli az amerikai katonai hadászati, hadműveleti és harcászati doktrínák elsajátítását és alkalmazását, esetleg talán a tervasztalon fekvő "nem halált okozó" technológiákba történő betekintést (idesoroljuk a mikrohullámú gerjesztőket, amelyek ideiglenes vakságot okoznak, a ragacsos-csúszós zseléket, amelyek megakadályozzák az utak és hidak használatát, stb.). **A valóságban új hadműveleti doktrínára, utasításra lesz szükségünk.** Az új hadműveleti doktrína készítőinek a hadügyi forradalom ezirányú hatásait számításba szükséges venniük.

A katonai tervezők, a vezérkarok abból induljanak ki, hogy az USA katonai tervezői tökéletesre fejlesztik a fegyveres harc elméletét és gyakorlatát. **Ezen elmélet és gyakorlat alapján a csapatok, főként a harcokocsik és tüzérség tömeges alkalmazása pontosabban az erő-összpontosítás helyett a decentralizáció, a szétszórtság alkalmazása kerül előtérbe, a légi mozgékonyságú és a könnyű gépesített erők alkalmazása révén.** A kérdéskört a szakirodalom a *kitérő harc* témakörében taglalja. A fentebb említett kötelek bizonyos esetekben igen jól helyettesíthetik a páncélos dandárokat. Vagyis a légi-földi hadművelet továbbfejlesztése révén az erő-összpontosítást felváltja majd a hangsúlyozott tüzériorösszpontosítás. Ugyanis a nagyhatótávolságú precíziós fegyverek és a modern vezetési és irányítási rendszerek kombinációja lehetővé teszi a széles sávban szétszórt erőknek azt, hogy tüzüket speciális célpontokra összpontosítsák. **A nagy távolságú szállítási, légi támogatási, logisztikai ellátási és más hadászati feladatok megoldását az USA fegyveres erői végezhetik.**

Mivel katonai erőnk erősen csökkentett létszámú lesz, az esetleges harcmezőn való egyes kontingenseinek mozgatása, az ellenség általi felderítése és megsemmisítésének magasfokú lehetősége miatt akár egy öngyilkossági kísérlettel érhet fel. A televíziós háborúskodás időszakában a közvélemény a magyar történelmi tradíciók okán igen nehezen fogadja el a külföldi katonai kalandokat, bevetéseket. Várhatóan felerősödik a

tiltakozás a veszteségek keletkezése után, ami maga után vonja a politikai és katonai vezetés cselekvési szabadságának a korlátozását.

A történelmi tendencia azt mutatja, hogy az USA és Nagy-Britannia katonai erői hosszú időn át a háborúkban, különösen a II. világháborúban igyekeztek kerülni a közvetlen és szoros harcérintkezést. Az említett két ország katonái jobban szerettek támaszkodni a tüzérségre, mint a feltűzött szuronyokra és bajonettekre. Ez a tendencia folytatódott a koreai, a vietnami és az Öböl-háborúban is. Az ilyen felfogás szöges ellentétben állt és áll a szovjetek, a kínaiak, a vietnamiak és az észak koreaiak hősi, azaz öngyilkos áldozatvállalásaival.

Az ezredfordulón a hadviselésben a jövő fegyverei - hatótávolságuk és nagyobb pontosságuk miatt - képesek lesznek arra, hogy nagy távolságban elhelyezkedve (települve) folytassanak harcot az ellenséggel. **Ennélfogva a közepes vagy magas intenzitású konfliktusokban nem mindig lesz szükség arra, hogy a szárazföldön a kulcsfontosságú terepszakaszokat (objektumokat) elfoglalják vagy ellenőrizzék a létfontosságú légteret.** Kihasználva a korszerű szenzorok és fegyverzet előnyét a katonai gyakorlat egy sorrendet állíthat fel a leküzdendő ellenséges célokat illetően.

Először a nagy hatótávolságú ellenséges célok - repülőgépek és rakéták - kerülhetnek sorra, majd következik a tüzérség, a páncélos, gépesített és a gyalogos egységek megsemmisítése. Az ellenség harcképességének megtörése után kerül sor a fokozatos előnyomulásra és a közvetlen harcérintkezés révén növekszik az ellenségre ható tüzfegyverek hatékonysága.

Figyelmeztető, hogy a hadviselésben végbemenő fejlődés csökkenti a nagy rakfelületű és nehéz szárazföldi harc- és gépjárművek, valamint a repülőgépek szerepét, hiszen azok egyre kevésbé tudják igazolni a képességeiket, mert ezek egy más típusú ún. "elavult" hadviselésre készültek. A korszerű harcban a szárazföldi és a légi egységek és alegységek szinte pillanatok alatt legyenek készen a szétbontakozásra, a harcmezőn történő gyors mozgásra és csapásmérésre, így a manőver is a csapás részévé válik.

Jelentős szerepet játszanak majd a robotok, a kezelő személyzet nélküli harc és gépjárművek egyes feladatok megoldásában, hiszen a harc-

mezőn kiegészülhetnek a katonaszemélyzettel. Így a senki földjén, az ellenség hátában és oldalában folyó harctevékenységekben szerepük meghatározóvá válik.

A szövetségi viszony létrejötte után csak az USA katonai parancsnokai lesznek abban a helyzetben, hogy eldöntsék, a nemzeti politikai vezetés jóváhagyása után **a kijelölt magyar katonai kontingenseket a háborúban az ellenség megtörésére, illetőleg a megtört ellenség további ellenellásának felszámolásában való részvételre vagy esetlegesen más feladatok végrehajtására használják fel.**

A hadügyi forradalom és a hadviselés fentebb leírt és nagy sebességgel zajló folyamatai **a hazai katonai tervezőktől olyan új hadműveleti doktrína kidolgozását követeli**, amelyben a fenti elmélkedések és az új háborús gyakorlati tapasztalatok, illetve következtetések megjelennek. Mindennek hiányában a hadügyi forradalom eme kihatása, belső beépülés nélkül túllép a Magyar Honvédségen.

7.) A polgárisodás (civilisítés) arányának növekedése

A hadügyi forradalom **a háború polgárisodásának irányába** halad. Hiszen az olyan területeken, mint a katonai vezetés, a struktúra és a hadiipar az eddigieknél fokozottabban felöleli a polgári szférában meglévő és feltárható, szerteágazó képességeket, semmint a konvencionális fegyveres erőknél fenntartott és felállításra kerülő formációkat. A zajló hadügyi forradalom kapcsán **a katonai és a polgári szférák között húzódó határvonal egyre inkább elmosódik** és egy összeolvadás indul(hat) útnak. A közeledés jelenleg észlelhető **a békefenntartás és békemegfigyelés** esetében, mivel az ilyen típusú katonai műveleteket az élet a tiszta katonai tevékeniségeknél szélesebb keretbe helyezi és kezeli.

A nem katonai tényezőknek alapos és sokoldalú számbavételét igényelheti egy nem katonai karakterű konfliktust okozó forrásnak a növekvő hatása. Amennyiben ez utóbbi döntő mértékben túlnő a kívánatosnál kisebb hányadban válik csak katonai üggyé, katonai vállalkozássá.

Az esetleges konvencionális háború esetében is a katonai és a polgári erőfeszítések között a határok elmosódnak a technológiák gyors fejlődésével. A technológia rohamos fejlődése révén, a mind újabban a piacon

megjelenő számítógépek (lásd a Microsoft-ot, stb.), a vezérlőrendszerek, optikák, szenzorok, erőgéprendszerek, stb. felülmúlják a hadseregben rendszerben tartottakat. Továbbá a polgári termékek jóval olcsóbbak a hadiipar által előállítottaknál. Mindezek által a polgári technológiákra történő támaszkodás megnövekszik.

A tudományos *sci-fi irodalom néhány műkedvelője* szerint a jövő század második felétől várhatóan a háborúk eszközeit **nem a fegyverzetek fogják képezni, hanem az olyanok, mint a számítógépes vírusok, a mikroszkópikus robotok, a baktériumok, a vírusok.** Ugyanekkor a fegyveres erők elveszítik az erőn nyugvó monopóliumokat. Az előző részben említett nem halált okozó fegyverek elterjedése és a polgárisodás vagy civilisítés mint jelenségek szoros kapcsolatban állnak.

A hadseregek jellege is átalakulóban van. Zömükben mind nagyobb hangsúlyt helyeznek a **humán- és anyagi erőforrás-tartalékokra**, ahol vannak, ott a milíciákra, de nem kevésbé a katonai formációk, a csapatok és intézmények polgári és katonai elemeire. Például az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének tagállamai a hidegháború idején jelentékeny számú sorkötelest vonultattak be és állomásoztattak a Szövetség területén. Ma gyors ütemben folyik a leépítés, Belgiumban befejeződött és Hollandiában pedig 1988-ban befejezik a professzionális haderőre történő áttérést. A Szövetség európai tagnemzetei a közeljövőben mintegy **50 sorkötelesekből álló dandártartanak** majd fenn és ezek a dandárok a nagy létszámú tartalékos erőre fognak támaszkodni egy esetleges háború esetén.

A Szövetség fegyveres erőinek 1995-ös létszáma kb. **4,6 millió fő**, ebből mintegy **2,920 millió** az európai és **1,730 milliót** a tengeren túli fegyveres erők teszik ki.

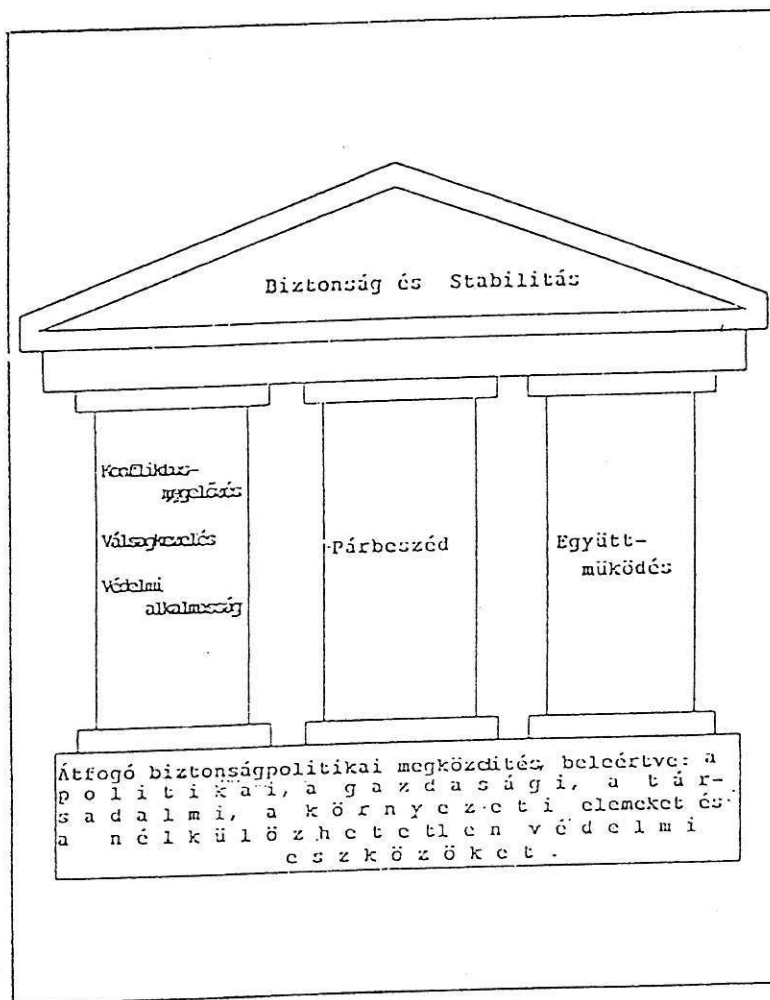
Az Országgyűlés 1995. június 30-i határozata "*A Magyar Honvédség hosszu, valamint középtávú fejlesztésének irányairól és létszámáról*" számos kérdésről rendelkezik. **Így többek között előírja, hogy a honvédség béke létszáma 1988 végére 37 %-kal csökkenjen és mintegy 60 ezer fő legyen; szervezetének létszámán belül maximum 9 400 tiszt, 10 800 tiszthelyettes, 27 900 legénységi állományú (ezen belül legalább 4 ezer szerződéses) valamint 9 900 közalkalmazott legyen.** Megjegyezzük, hogy férfi és női megoszlásban a közalkalmazottakon belül is, de a katonák között is emelkedésben van a nők aránya.

Ebben a határozatban is felfedezhető a létszámleépítés trendje és új állományarányok kialakítására való törekvés. A honvédség közép-távú időszaki feladatait is számbavevő és taxative felsoroló határozat bár intézkedik a honvédség átalakítására, de nem utal a polgári alapon nyugvó védelemre és arra, hogy a jövőben egy esetleges milícia rendszeren nyugvó, hivatásos és sorköteles állományú honvédség a harcokszó és könnyű páncélozott és gépesített csapatokkal, könnyű páncéltörő és más tüzérségi eszközökkel felszerelve, továbbá korlátozott mennyiségű légierővel és légvédelmi csapatokkal, kiegészítve könnyű területvédelmi és határőr erőkkel és egyéb osztagokkal képezhetik az ellenség visszatartásának alapvető formáit. Az előzőleg felsorolt kötelek alacsony és közepes intenzitású konfliktusokban, sőt a békefenntartásban, illetve béketeremtésben és békemegfigyelésben is eredményesen alkalmazhatók.

A polgárisítás a megindult társadalmi átrendeződésre hazánkban is kedvező hatást fog gyakorolni. A polgári és katonai életben ma meglévő szakadék a tartalékosok és az esetleges milíciák vagy más hasonló szervezetek megjelenésével és szerepének növekedésével ugyan szűkülni látszik, de a valóságban inkább bővíthet a katonai erők szakosodásának és "esetleges" elit jellegének felerősödése miatt. A kétféle állomány behívásának formái is különbözni fognak. Az állandó és aktív szolgálatot ellátókat az önkéntesekből (hivatásos, szerződéses, stb.) fogják kiállítani, míg a tartalékosokat behívják kiképzésre (sorkatonai szolgálatra). Természetesen valamikor a távoli jövőben az aktív szolgálatot teljesítő katonák letűnhetnek és ez is lehet ennek a tendenciának az egyik változata.

A fenti lépések majdani megtételéhez a politikai alapokat a megújuló Észak-atlanti Szerződés Szervezetének biztonságpolitikája adja. A kialakult és várhatóan az ezredfordulón is érvényes NATO biztonságpolitikájának összetevőit tartalmazza az 1.sz. ábra.

A NATO BIZTONSÁGPOLITIKÁJÁNAK ÖSSZETEVŐI

8.) A honvédség harci-technikai eszközei modernizációjának változatai

A világrend és a világgazdaság átalakulásának megindulásával lezárult egy korszak és kialakulóban van egy új éra. Hazánk mint a fejlett Nyugat egyik peremországa a befogadás érdekében számos nehézséggel küszködik. A végbemenő változásokat mint innovatív folyamatokat az államhatalmi változások és a modernizáció determinálnak. A modernizáció általános értelemben véve egy olyan céltudatos és komplexnek tekinthető folyamat, amely politikai indíttatással generál változásokat. **A hazai modernizációnak az a célja, hogy megállítsa a perifériára történő sodródást és elmozdulás történjen a fejlett Nyugat irányába.** Ezért az emberi tényezővel lehetőleg lépést kell tartanunk az új technikákkal, azok alkalmazói-felhasználói vagy adaptációs vonatkozásban, a hadi technológiai készség-képesség megszerzésével, fokozásával és végezetül a nemzetközi vonatkozásban a politikai és katonai szövetségek deklarálásán túlmenően "élő" szövetségek megtestesítésében. Így van ez az Európai Unióval is, ahol az európai fejlődési modell *(angolul: European Sustainable Development (ESD))* három prioritást jelöl meg: *a technika fejlődését, a foglalkozás szintentartását és a környezetbarát fejlődést.*

A tudományos és műszaki fejlődés egyidejűleg és egyformán cél és eszköz a modernizációs folyamatokban. A modernizáció tulajdonképpen átmenet az egyik technikai korszakból a másikba. Az átmenetet elősegíti a ma is zajló rendszerváltozás.

Egyes nézetek szerint a modernség **három fő összetevője: a funkcionális munkamegosztás, a technikai fejlődés felgyorsulása és az innovatív államvezetési technikák alkalmazása.** Ezekből fakad az, hogy a nemzetközi munkamegosztásban, így a nemzetközi béke és biztonság szavatolásában és másokban is **hazánknak új helyet kell keresnie és elfoglalnia.** Megítélésünk szerint az orosz hadiiparban a technológia-áramlás fő akadályát jelenti a túlspecializáció és az innováció szervezeti, szerkezeti és finanszírozási folyamata. Vagyis a barokknak tartott műszaki változások nem a termelési folyamatok javításában és hatékonyabb termelési módszerek alkalmazásában jelentkeznek, hanem inkább a termékeket tökéletesítik és kisebb módosításokkal javítják azok műszaki teljesítményét. Így válik az innováció rutinná, mely elvezet a katonai innovációs folyamat *konzervatizmusához.* Az új katonai modernizáció az

információra, űrtechnikára, nukleáris energiára, mobil- és stabil robotokra, manipulátorokra, precíziós fegyverekre, fegyverrendszerekre és a katonára épül. **Ezek után először vizsgálódjunk a technika körül.**

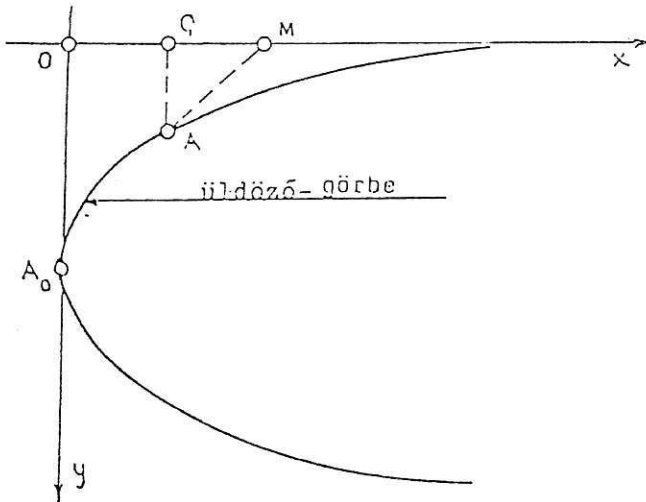
A honvédségben rendszerben tartott harci technikai eszközök magukban egyesítik a harc megvívásához szükséges tűz, mozgás és csapás-mérés képességének eltérő - fejlett és kevésbé fejlett - minőségi és mennyiségi szintjét.

A harci technikai eszközök sajátos arculatához hozzátartozik, hogy zömük önjáró, esetleg repülő, kisebb hányaduk vontatmány vagy szállítmány. A repülőszerkezetek az irány- és sebességváltozáson túlmenően a magasságváltozására is képesek. További jellemzőjük az alvázra (hordozóra), a fedélzetre, a toronyba (vagy toronyra), a küzdőtérbe felszerelt fegyverrendszerek. *Ilyenek például mint:* az ágyúk, a különböző rakéták, a géppuskák stb. A harci technikai eszközök az elmúlt évtizedekben speciális import útján kerültek beszerzésre és csak elenyésző hányaduk hazai gyártású.

Ma a nyugati hadseregekben és a honvédségben meglévő harceszközök összehasonlítása esetén az üldözöttek vagy elérendők (nyugatiak) és az üldözők (leamaradtak) helyzetképe áll elő, az üldözés és elfogás matematikai problémakörében, az üldöző futógörbe ívelemének alakjában. Vagyis az üldöző görbe (a honvédség harci technikai eszközei) mint mozgó pont tart egy szintén mozgó pont, a nyugati modern harci technikai eszközök felé, mozgási sebességének iránya mindig a modern harci technika tartózkodási helyébe mutat. Megjegyezzük, hogy a tartózkodási hely új minőségi tulajdonságokat is kifejez. **Kiinduló feltételeknek tartom:** a követő U, a követett V állandó sebességgel mozog; a követett pályája az x tengely, a követett az Ox irányba mozog. Az Ao és O, valamint az A és M egymáshoz tartozó pontpárok, pontosabban a csúcstechnológiával rendelkező nyugati és a magyar harci technikai eszközök helyzetei.

AoO= az állandó, vagyis Ao-ban $x=O$ és $y=a$. Lényeges szempont, hogy az üldöző Ao-tól A-ig ugyanannyi idő alatt mozog, amennyi idő alatt a nyugati harci technika O-tól M-ig. (Lásd 2. számú ábrát.)

A KÖVETŐ (ÜLDÖZŐ) MOZGÁSPÁLYÁJA

A v sebességi arány változása révén, például a követett pályán a sebesség nem állandó, esetleg fékeződik az innovációja vagy a pálya nem egyenes (ide konstrukciós hibák sorolhatók) vagy ha mindkét feltétel egyidejűleg áll fenn a tárgyalás bonyolultabbá válik. A nemzetközi béke és biztonság, a fizetőképesség, a kiképzési objektumok, az infrastruktúra, a logisztikai és más tényezők juthatnak itt meghatározó szerephez. Az üldöző görbe a fenti számítások alapján bebizonyította, hogy az azonos ütemű és minőségi fejlesztés vagy beszerzés esetén sem érheti utól a hazai harci technika a modern harci technikát, ennek következtében a jövőben a politikai és a katonai vezetésnek a korszerű harci technikai eszközök beszerzésében és a fejlesztésében a követő- vagy utánbeszerző (esetleg fejlesztő vagy modernizáló) tevékenységgel szabad számolni, amely megköveteli az új beszerzési politika elvi kimunkálását és abban a diverzifikáció bizonyos mérvű megtartása mellett a nyugati orientáció erősítését és növelését.

Hazánk biztonságpolitikai helyzete, gazdasági biztonsága, a honvédség hadi - technikai helyzete, állapota, a hadügyi forradalom hatásai és a körülmények számbavételével **három változatban** (bár lehetnének alap-

elvek is) fogalmaztam meg a honvédség harci technikai eszközei modernizálásának útjait, összhangban az ország modernizálásával. Az **első változat** szerint: a harci technikai eszközök néhány kulcsterületének modernizálására kellene összpontosítani; a **második változat** szerint: széles sávban kellene a modern eszközöket rendszerbe állítani és a **harmadik változat** alapján: a korszerűtlen, elmaradt, lemaradó vagy visszahúzódó hadi technikai eszközöket célszerű felzárkóztatni a katonai képesség növelés és az egységes konzisztencia érdekében. Mindhárom változat esetében a *haderőnemi, fegyvernemi és szolgálati áganként* szabad projekteket elkészíteni, a multinacionális katonai erők kompatibilitása, de főként az interoperabilitás szempontjainak érvényesítésével.

A három változat esetében az "*előnyök és hátrányok*" összehasonlító vizsgálatának elvégzése után a *következő megállapításokra jutottam*:

Az első változat

előnye: igen hamar jó pozícióra teszünk szert bizonyos kulcsterületeken, az "*elit-technika*", a csúcstechnológia több területen rendszeresítésre, illetve bevezetésre kerül;

hátránya: az előretörő új technikát, forráshiány miatt nem képesek követni a többiek, ezért a katonai képességekben szűk keresztmetszetek jönnek létre, melyek pótlásához békében import szükséges, háborúban pedig a koalíciós katonai erő támogatása.

A második változat

előnye: jobb alapot biztosít a kiegyensúlyozott és nyugodt fejlődésnek, továbbá a széles sávban való előretörés tágabb teret nyújt a manőverezésre;

hátránya: nem lehet olyan mértékben a kulcsterületekre összpontosítani a forrásokat, hogy egészében és általánosságában véve ne fokozódjon a lemaradás a legfejlettebb színvonaltól, továbbá fenáll a források szétforgácsolásának a lehetősége is.

A harmadik változat

előnye: hosszabb távon csökkenthetők a mozgékony alkalmazást visszafogó harci technikai eszközök, de az elmaradó területek fejlesztése túl sok forrást kötne le;

hátránya: nem lesz elegendő pénzeszköz a műszaki színvonal folyamatos javítására és nagyobb szerephez jut az import helyettesíthetősége.

A honvédség harci technikai eszközeinek modernizálása tehát *megköveteli a meglévő eszközrendszerek felváltását* és e folyamat révén a honvédség új technikai korszakba lép, ami akár elismerjük, akár nem, a hadügyi forradalom egyik áramlata révén megy (mehet) csak végbe.

A folyamatnak "**csak**" igazgatástechnikai velejárói a haditechnikai fejlesztési rendszer elméletének és reálfolyamatának menedzselése, a programköltségvetés életbe léptetése, a beszerzési politika kialakítása, a nemzetközi kooperáció, katonai segélyek, a gazdálkodási rendszer átalakításának folytatása és távlati prognózisok, valamint a hosszú, közép- és rövid távú tervek kimunkálása.

Ebben a fejezetben második vizsgálati kérdésünket a katona, szélesebb értelemben a katonaállomány minősége és egyéb kérdések képezik. A fejlett demokráciák fegyveres erői katonaállományának sokoldalú anazlízálása eredményei arra engednek következtetni és meggyőzni bennünket, hogy a jövő bármilyen típusú konfliktusában csak *a magasan kvalifikált, intelligens, a magas fokon kiképzett, jól felszerelt, meggyőződött, erkölcsi-politikai tudattal, széles körű és mély, valamint korszerű ismeretekkel, gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező katona, katonai erőkötélék lesz képes eleget tenni és elviselni az idegeket és fizikumot igénybe vevő helyzeteket és légkört.* Ez igaz a reguláris és az irreguláris háborúra is, amelyek az addig nem látott katonai erények, valamint a társadalmi és gazdasági érzékenység csillogtatását kívánja meg. A tisztek képzése katonai és civil intézetekben felváltva történhet, költségkímélő módon, rövid időtartamban és célorientáltan.

A mindennapok keserű "**magyar**" valóságában csak a magasfokon kiképzett csapatok lesznek majd képesek arra, amit a védelempolitikai tervezők, a vezérkari tisztek elvárnak ugyanattól a szervezettől békében és háborúban. A tehetség, a lelemény nem biztos, hogy úgy működik bé-

kében, mint háborúban. Ezen megállapításokból fakad az a követelmény, hogy a katonák kiválasztásával (rekrutálásával), kiképzésével és magasfokú kiképzettségének fenntartásával kapcsolatos intézkedéseknek a két haderőnemben és azok fegyvernemeinél elsődleges prioritást szükséges kapniuk. Szélesebb értelmezésben ez azt is jelenti, hogy a katonák törvényben megfogalmazott jogain és kötelezettségein túl az illetmények és egyéb javadalmazások időtállását, értékét megőrizni és azoknak adekvát komplex rendszerek működtetését, fenntartását szorgalmazni célszerű valamennyi szinten.

A világ egyetlen országának katonai beszerzési (ellátó) rendszere sem képes lépést tartani a 21. századi *"elképzel"* hadviselés megfogalmazható követelményeivel. A polgári technológiák túlnyomó részében megelőzik a katonai technológiát és ha a jövő *"nagy háborúja"* (háborúi) után például a polgári információs technológiákon fognak alapulni, akkor a lemaradás nagyon veszélyes lehet. **Ebből a most látható kiutat a már korábban említett beszerzési reform képezi, olyan kereskedelmi hálózattal, amelynek sávjában hozzájuthatunk a modern érzékelőkhöz, a precíziós vezérlésű fegyverekhez, lézerirányítású rakétákhoz, robbanófejekhez, lőszerkezhöz és a vezérlési-irányítási rendszerekhez.** Az ipari bázis számára az üzemeltetés, javítás és működőképesség fenntartása marad. A komolyabb műszaki javítási és karbantartási műveletek a NATO NAMSÁ-jára (Fenntartási és Ellátási Ügynökségére) maradnak, amelyre rá kell kapcsolódnunk. A NAMSÁ optimális költséghatékony-sággal működik, tevékenységének megbízhatósága garantált.

A jövő olyan műveletei mint a békefenntartás, a béketeremtés és békemegfigyelés inkább a hagyományos katonai képességeket igénylik, mintsem a csúcstechnológia által megkövetelt ismereteket, jártasságokat és képességeket.

A geofizikai, a pszichotronikai és más fegyverek elterjedése mellett a katona egyéni felszerelése kibővíülhet éjjellátó szemüveggel, a sisakban hordozható számítógéppel és a számítógép általi vezérlésen alapuló páncéltörő- és légvédelmi rakéta fegyverzettel, továbbá kézi riadó-adóvevő készülékkel.

Az egynemzetiségű könnyű gépesített harci zászlóaljaink és a dandár méretű célirányos erőink az egyesített parancsnokságokkal betagozódnak a multinacionális katonai erőkötelékekbe és áttérnek önálló, a dandára-

iktól és hadtesteiktől többé-kevésbé függő harctevékenységek folytatására, az új generációjú, egyéni és kollektív harc és tűzvezető eszközök, valamint a nagy pontosságú és növelt hatású rakéták és lőszer alkalmazására.

A multinacionális katonai kötelékek alapvetően a logisztikai rendszerre épülő többnemzetiségű logisztikai támogatást kapják.

Végezetül az ipari korszak az új kihívások ellen is bevethető ipari típusú hadsereget kíván. Ennélfogva az új ipari típusú hadsereget úgy szükséges kialakítani, hogy *a katonai célobjektumok között*: az ellenséges erők, az infrastruktúra, a termelőbázisok, a nyersanyag és erőforrások szerepelnek. Ezáltal a hadsereget úgy kell kialakítani, felszerelni, felfegyverezni, kiképezni és megszervezni, hogy képes legyen egymást követő és szerteágazó hadműveletek folytatására, esetleg a hadszíntér teljes mélységében - azonos időben.

Az ilyen típusú hadsereggel vívandó háborúban a következő elvek (az elv valaminek az elméleti alapja vagy általános elgondolása) lesznek aktuálisak: a célmeghatározás, a kezdeményezés, az erő kifejtés egységessége, az összpontosítás, az erőkkel történő gazdálkodás, a harmonizált manőverezés, az egyszerűség, a meglepetés és a biztonság.

9.) A katonai védelem tervezőihez

A hadviselés változásban van és ez a változás alapvetőbb és gyorsabb, mint bármikor a történelem során. A következő években a Magyar Köztársaság védelmének tervezői erős nyomásnak lesznek kitéve abban a tekintetben, hogy lépést tartsanak a konfliktusok metamorfózisával.

A katonai vezetésnek és a tervezésnek azért, hogy a hadügyi forradalom nyújtotta lehetőségeket ki (fel) használja, a hagyományos és nem hagyományos esetleges konfliktusokban való eredményes részvétel érdekében szükségessé vált azt, hogy **megreformálja a védelmi tervezést**, nevezetesen azt, hogy miről, miként gondolkodik, fejleszt és folytat beszerzést, hogyan tervezi az esetleges harcok megvívását. Az ilyen típusú változásokat megkövetelő újítások egy olyan keret kialakítását igénylik

vagy az olyan alapelvek egész sorát, amelyek elősegítik a rohamos változások időszakában a döntéshozatalt.

*Ebben a tanulmányban egy ilyen keret (vagy új keretű gondolkodás) kialakításához kívántam eredményesen hozzájárulni. A tanulmány lehet, hogy nem minden kérdéskörben találta meg a megfelelő elveket, tán még az is előfordult, hogy tévedett néhány fontosabb következtetésében és új fogalom alkalmazásában is. *Vannak közöttünk olyan katonatisztek, polgári elemzők és tanácsadók, akik hozzászórtak ahhoz, hogy görcsösen ragaszkodjanak a háborúval kapcsolatos változatlan, úgynevezett örök és megfellebbezhetetlen igazságokhoz. Ők és követőik feltehetően kritizálják vagy elvetik majd a dolgozat néhány ajánlását, következtetését és talán olykor néhány esetben igazuk is lehet.**

A dolgozat a hosszú és fáradtságos kutatómunka eredményeként kísérletet tett arra, hogy hozzájáruljon a háború természetében bekövetkezett és bekövetkehető változások tisztázásához és a trendek pillanatnyi hatásának érzékeltetéséhez, vagyis ahhoz, ami ebben a komplex kérdéshalmazban történik.

A dolgozat azon a meggyőződésen alapszik, hogy a hosszú távú gondolatmenetektől (amelyek akár helyes, akár nem – minden egyes eleme) hazánk biztonság- és védelempolitikájának alakítói és a vezérkar tervezői csak a saját lelkiismeretük és felelősségük tudatában tekinthetnek el.

Ugyanis a holnap változásai a tegnapi változásaihoz képest egyre inkább felgyorsulóban vannak, ezért a katonai kutatók egyik legfontosabb feladata az, hogy azon gondolkozzanak, milyen lesz a következő, sőt az az utáni "el(be)következő" háború.

A tanulmány megírása közben feldolgoztam a problémakör számos nyugati és keleti katonai és civil szakirodalmát, kikérdeztem külföldi és hazai katonákat, civileket, feldolgoztam a kormány modernizációs programját. A kutatás folyamán alkalmaztam: elemző, összehasonlító, indukciós, dedukciós és más kutatási módszereket. A fogalom, ítélet és következtetés összefüggése keretében az ajánlásaimat, az elveket és a trendeket kifejtettem, ezért végső összegzést nem készítettem.

Egy volt, letűnő korból egy új és szebb, de ugyancsak küzdelmes korszakba történő érkezéshez Ady Endre "*Fáradtan biztatjuk egymást*" című verséből az utolsó előtti versszakot **idézem**:

*“Valahol utat veszítettünk,
Várat, tüzet, birodalmat,
Valamiben késlekedtünk
S most harcolunk kedvet vallva kedvetlenül”*

A költő egy másik versében hangsúlyozza a munkát és a teendőt a **következőképpen**:

*“Nagyot végezni mégis mi jövünk,
És talán "csak" ennyi a feladatunk és kötelességünk is”*

A költő vátesz nem láthatta azt, hogy a XX. században a hidegháború volt a harmadik, ún. *nagy és globális küzdelem*.

Az új, hidegháború utáni korszakba történő belépéssel az Észak-atlanti, az európai és az euro-ázsiai közösségeknek újabb és gyökeres átalakuláson kell átesniük.

A hidegháború egy szép és csodás tavaszon fejeződött be, ott ahol megadott felek nem voltak vesztesek és átrendeződés sem történt. Innen indult Közép- és Kelet-Európa az euroatlanti közös értékek felé.

A közös értékek átölelik:

- a kulturális közös gondalatiságot;
- az alkotmányos és liberális demokráciát;
- a szabadpiaci gazdaságokat;
- a kisebbségi jogok tiszteletbentartását és
- a fegyveres erők polgári irányítását, amelyeket az elégséges védelem alapján fognak kialakítani.

Felhasznált irodalom

- 1.) *A.Z.Manfred*: Napóleon
Kossuth Könyvkiadó/Gondolat Kiadó 1982.
- 2.) The Economist: Defence Technology June 10th 1995.
- 3.) *Jan V.Hogg*: Guinness Fegyver-enciklopédia
Kőbaltától az irányított fegyverig
Zrínyi Kiadó 1992.
- 4.) FM 100-5 jelzésű Hadműveleti Utasítás
Hadsereg Főparancsnoksága, 1993. június.
- 5.) *Hajdú László*: A Reforger 91-Certain Shield 91 gyakorlat
Új Honvédségi Szemle 1992/3.
- 6.) *Heller Ágnes*: Európa második reneszánsza
Valóság, 1990/10.
- 7.) *Mary Kaldor*: The Baroque Arsenal
(A fegyverek szerepe a tőkés gazdaságokban)
New York 1981.
- 8.) *V.V.Boriszov*: A Pentagon és a tudomány
Zrínyi Katonai Kiadó Budapest, 1977.
- 9.) Naucsno-technicseszki Progresz i Revoljucija v Voennom Gyele
Moszkva-1973.
- 10.) Környezetünk biztonságára ható veszélyforrások, valamint az
azokra való reagálási lehetőségek
A Hadtudomány melléklete 1995.
- 11.) *V.A.Bokarev*: Kibernetika és a hadügy
Zrínyi Katonai Kiadó Budapest, 1970.
- 12.) Hadtörténelem
Hadtörténelmi Intézet Budapest, 1954.

- 13.) *Zachar József*: Idegen hadakban
Magvető Könyvkiadó Budapest, 1984.
- 14.) *Ráth Tamás*: Gazdasági modernizáció és a hadsereg
Új Honvédségi Szemle 1995/7.
- 15.) Naucсно-technicseszkiy Progresz i Revoljucia v Voennom Gyele
Voennoje Izdagyelsztvo, Moszkva 1973.
- 16.) *V.V. Borinov*: A Pentagon és a tudomány
Zrínyi Katonai Kiadó Budapest, 1977.
- 17.) Voенno-technicseszkiy progresz u Vooruzsonnie Szili
SZSZSZR Voенnoje Izdagyelsztvo, 1982.
- 18.) Közelkép: a Microsoft világa
Magyar Nemzet, 1995. Augusztus 30.
- 19.) Magyarország az új Európában
Vitaanyag a modernizációról és a polgárosodásról
Budapest, 1995. május 30.
- 20.) Tudósok a modernizációról és az európai integrációról
Miniszterelnöki Hivatal Modernizációs Programiroda,
Budapest, 1995.
- 21.) *Perjés Géza*: Clausewitz
Magvető Könyvkiadó Budapest, 1983.

VÁLTOZATOK A LOGISZTIKAI SZERVEZETI ELEMEL KIALAKÍTÁSÁHOZ ÉS ÁLLOMÁNYTÁBLÁKBA ÉPÍTÉSÉHEZ

/Tanulmány/

Jároscsák Miklós, Lengyel András¹

A Magyar Honvédség folyamatban lévő szervezeti átalakítása során az új szervezetre áttérő katonai szervezeteknél sürgető igényel merül fel az állománytáblákba kerülő logisztikai szervezeti elemek megnevezésének, felépítésének, állománykateróriáinak meghatározása, illetve típusszervezetek szerinti egységesítése.

A logisztikai szervezeti elemek rendszerének kialakítását egy hosszabb időszakot felölelő előkészítő munka előzte meg, melynek során az MHP és a csapatparancsnokságok érintett vezetőszerveivel a szükséges egyeztetések végrehajtása megtörtént.

A logisztikai szervezetek kialakításánál figyelembe kellett venni az elhelyezési szolgálat beintegrálódását, továbbá a haderő alkalmazás megváltozott körülményeit, az együttműködő külföldi hadseregek logisztikai rendszeréhez történő kapcsolódás követelményét.

Kiinduló elvi alapként került elfogadásra a különböző tagozatokhoz tartozó logisztikai szervezeti elemek rendszere, így:

- zászlóalj, osztály tagozatban LOGISZTIKAI SZÁZAD
- dandár, ezred tagozatban LOGISZTIKAI ZÁSZLÓALJ
- hadosztály tagozatban LOGISZTIKAI EZRED (békében)
LOGISZTIKAI DANDÁR (háborúban)

Ezek összetételét, illetve a logisztikai vezetőszervek felépítését a tanulmány tartalmazza.

1 Jároscsák Miklós ezredes, MH ATFCSE-ség Szervezési és hadkiegészítési Osztályvezető, Lengyel András őrnagy, szervező főtitisz

A tanulmány felöleli a BÉKE és a HÁBORÚS (M) logisztikai szervezeti elemek rendszerét. Tartalmában jól elkülönül a vezető szervek és a logisztikai egységek, alegységek összetétele, azon túlmenően az összefgyvernemi, illetve fegyvernemi-, szakegységek, magasabbegységek típusaihoz illesztés.

Ma már folyamatban van a szakmai fórumokon, konferenciákon megvitattott, kiérlelt logisztikai szervezeti elemek állománytáblákba építése. Természetesen a szakmai körökön kívül a csapatparancsnokságok is elősegítették az anyagi-technikai szervezetek szükséges mérvű átalakítási törekvéseit.

A tanulmány kidolgozása során a jelenlegi feltételrendszerek keretein belül – a gyakorlati megvalósítás átmeneti jellegét szem előtt tartva – **csak egy rövid időszakra szóló logisztikai szervezeti rend felvázolására nyílt lehetőség.** A logisztikai biztosítás rendszerének kiépülésével, fejlődésével, a szervezetek további átalakításával kell számolni, **melynek előkészítése az e tárgyban születendő publikációkkal segíthető elő.**

Logisztikai szervezetek

I.

ZÁSZLÓALJ, OSZTÁLY TAGOZATBAN

BÉKE SZERVEZETŰ ZÁSZLÓALJ

A.) Kötelékben lévő összefgyvernemi zászlóaljban belül:

1.) A zászlóalj vezetésében *Logisztikai szolgálatfőnök* (pk.log.h.) beosztást kell szerepeltetni a korábbi at.szf. (pk.at.h.) beosztás helyett.

2.) A zászlóalj logisztikai biztosítására LOGISZTIKAI SZÁZADOT (1.sz. vázlat) kell létrehozni, amelynek összetétele:

- Századparancsnokság

- Javító szakasz, amely lehet raj tagozódású (fv.jav.raj, pc., vagy gjmű.jav.raj) vagy úgynevezett "tömbösített" kialakítású (a rajparancsnokok és szerelők szakmai számuk sorrendjében kerülnek felsorolásra)
- Ellátószakasz (szervezetében lőszerellátó raj, szállítóraj, élm.ellátó raj)
- Segélyhely hagyományos felépítésben

Ahol a szervezet béke feltöltöttsége A LOGISZTIKAI SZÁZAD struktúra kialakítását nem teszi lehetővé, ott Logisztikai alegységek megnevezéssel a következő szervezeteket kell létrehozni:

- javítóraj
- lőszerellátó raj
- szállítóraj
- élelmezési ellátóraj
- segélyhely

B.) Kötelékben lévő azonnali alkalmazható zászlóaljban belül:

1.) **A zászlóalj vezetésében** *Logisztikai szolgálatfőnök* (pk.log.h.), valamint haditechnikai szolgálatfőnök, hadtáp szolgálatfőnök, szállásmester beosztások szükségesek.

2.) **A zászlóalj logisztikai biztosítására** Javítószakasz, Ellátószakasz, Egészségügyi szakasz összetételű *Logisztikai század* szervezet létrehozása szükséges.

"M" SZERVEZETŰ ZÁSZLÓALJ

1.) **Zászlóalj vezetésében** *Logisztikai szolgálatfőnök* (pk.log.h.) beosztást kell szerepeltetni a korábbi anyagi-technikai (pk.at.h.) helyett.

2.) **A zászlóalj logisztikai biztosítására** *Logisztikai század* szervezet kialakítása szükséges, *amelynek összetétele:*

- századparancsnokság

- Javítószakasz (szervezetében javítórajok, vagy szakbeosztások a tömbösített változat szerint)
- Ellátószakasz (lőszerellátó raj, szállító raj, élelmezési ellátó raj)
- Egészségügyi szakasz (1-2, kiürítő raj és sebesültszállító rajok)

Szakbeosztási kategóriák a zászlóaljnál:

- logisztikai szolgálatfőnök	tiszt
- haditechnikai szolgálatfőnök	tiszt
- hadtáp szolgálatfőnök	tiszt
- szállásmester	tiszt
- századparancsnok	zls., ill. ts.
- segélyhelyparancsnok	tts.
- szolgálatvezető	tts.
- rajparancsnok	tts., ill. ts.
- technikus	tts., ill. ts.
- a többi beosztás	ts., ill. honv.

II.

DANDRÁR, EZRED TAGOZATBAN

BÉKE SZERVEZET

A.) Összefegyvernemi dandáron belül:

1.) **A gépesített, vagy gépesített lövészdandár vezetésében** *Logisztikai főnökség* létrehozása szükséges (rövidítése log.f.-ség) a korábbi Anyagi-technikai főnökség helyett.

A Logisztikai főnökség összetétele:

- **Logisztikai főnök** (pk.log.h.)

beosztva: gazdálkodó főtiszt (tiszt)
tervező főtiszt és tisztek

- Haditechnikai főnökség
haditechnikai főnök (log.f.h.)

beosztva: az egyszemélyes szolgálatok vezetői, (pl. műszaki, vegyívédelmi, mérésügyi, stb.)

alárendeltségében:

- Fegyverzettechnikai szolgálat
(szolgálatfőnök, üzemmmérnök)
- Páncélos és gépjárműtechnikai szolgálat
(szolgálatfőnök, üzemmmérnök)
- Elektronikai szolgálat
(szolgálatfőnök)

Amennyiben a HTF alárendeltségében szolgálatvezetők helyett szolgálatfőnökök állíthatók be, úgy azokat a Fegyverzettechnikai szolgálat-hoz hasonlóan *külön-külön elemenként kell szerepeltetni:*

- Hadtápfőnökség
hadtápfőnök (log.f.h.)

alárendeltségében:

- üzemanyag szolgálatfőnök
- élelmezési szolgálatfőnök
- ruházati szolgálatfőnök
- hadtáp szolgálati ágak nyilvántartói
- **Elhelyezési szolgálat**
elhelyezési szolgálatfőnök
- **Egészségügyi szolgálat**
egészségügyi szolgálatfőnök
- **Közlekedési (szállító) szolgálat**
Közlekedési (szállító) szolgálatfőnök
beosztva: diszpécser

2.) A **dandár logisztikai biztosítására** Logisztikai alegységek címszó alatt, **LOGISZTIKAI ZÁSZLÓALJ (2. sz. vázlat)** és külön **SEGÉLYHELY** létrehozása szükséges.

A Logisztikai zászlóalj vezetésének összetétele:

- **Parancsnokság és törzs** (tervező tisztek, szervező tisztek, humán munkatárs, nyilvántartó, diszpécser).
- **Biztosító szakasz** (híradó raj, kommandáns és forgalomszabályozó raj, vegyi- sugárfelderítő raj).
- **Javítószázad** (szervezetében fegyverzetjavító szakasz, lánctalpas harcjármű javítószakasz, kerekes harcjármű javítószakasz, egyes javító szakasz, mérőeszköz-kalibráló raj vontató szakasz).
- **Ellátószázad** a hagyományos felépítésben lőszerszállító, üzemanyag szállító, anyagszállító szakaszok, étkeзде és egység raktárak.
- **Elhelyezési üzemeltető** szolgálat

Szakbeosztási kategóriák a dandárnál

Dandár vezetésében

- ügykezelő	tts.
- nyilvántartó	tts.
- technikus	tts.
- diszpécser	tts.
- a többi beosztás	tiszt

A Logisztikai zászlóalj szervezetében

- századparancsnok	tiszt
- szakaszparancsnokok	tts., ill. zls.
- rajparancsnokok	tts., ill. ts.
- a többi beosztás	tts., ill. honv.
- elhe. ü.tő.szolg.	ka.

HÁBORÚS SZERVEZET

A.) összefegyvernemi dandáron belül

1.) Dandár vezetésében a **Logisztikai főnökség** szervezete a béke struktúrában nem szereplő szakági vezető, illetve segítő beosztásokkal egészül ki.

2.) A dandár logisztikai biztosítására **Logisztikai alegységek** címszó alatt LOGISZTIKAI ZÁSZLÓALJ létrehozása szükséges, amelynek összetétele a béke szervezettől *az alábbiakban tér el:*

- megszűnik a Segélyhely.
- a zászlóalj szerves részeként Egészségügyi századot kell szervezni, melynek összetétele:
 - század parancsnokság, Biztosító szakasz (híradó, komendáns, világító rajok) Átvevő-osztályozó, Műtő-kötöző-sokktalanító, osztályozó csoport, Fektető, Fogászat, Laboratórium, Gyógyszertár, Sebesültszállító raj
 - Ellátó szakasz (szállítóraj, élelmezési ellátó raj, raktárak)

A logisztikai alegységek szakbeosztási kategóriái *az Egészségügyi század kivételével megegyeznek a béke szervezetnél felsoroltakkal.*

Szakbeosztási kategóriák az Egészségügyi századnál:

- komendáns	honvéd
- raktáros	ts.
- raktárvezető	tts.
- szakaszparancsnok	zls.
- ápoló	tts.
- kötöző	tts.
- asszisztens	tts.
- a többi beosztás	tiszt

BÉKE SZERVEZET

B.) fegyvernemi és szakalegységeken belül

1.) Az egység vezetésében **Logisztikai főnökség** létrehozása szükséges a korábbi Anyagi-technikai főnökség helyett.

A Logisztikai főnökség összetétele:

- **Logisztikai főnök** (pk.log.h.) fegyvernemnek megfelelő szak-képzettséggel;
beosztva: gazdálkodó főtiszt (tiszt),
tervező főtiszt és tisztek,
ügykezelő gépíró

- **Haditechnikai főnökség**
haditechnikai főnök (log.f.h.)
beosztva: az egyszemélyes szolgálatok vezetői
(pl. műszaki, vegyivédelmi, elektronikai, mérésügyi, stb.)

alárendeltségében:

Fegyverzettechnikai szolgálat
(szolgálatfőnök, üzemmérnök)

Páncélos és gépjárműtechnikai szolgálat
(szolgálatfőnök, üzemmérnök).

Amennyiben a HTF alárendeltségében szolgálatvezetők helyett szolgálatfőnökök állíthatók be, úgy azokat a fegyverzettechnikai szolgálathoz hasonlóan *külön-külön elemenként kell szerepeltetni:*

- **Hadtápfőnökség**
hadtápfőnök (log.f.h.)

alárendeltségében:

- **üzemanyag szolgálatfőnök**
- **élelmezési szolgálatfőnök**

- **ruházati szolgálatfőnök**
- **hadtáp szolgálati ágak nyilvántartói**

- **Elhelyezési szolgálat**
elhelyezési szolgálatfőnök

- **Egészségügyi szolgálat**
egészségügyi szolgálatfőnök

- **Közlekedési (szállító) szolgálat**
Közlekedési (szállító) szolgálatfőnök
beosztva: diszpécser

Ahol a létszám és létszámviszonyok, valamint a feltételek ezt nem teszik lehetővé ott a **Logisztikai főnökséget** tömbösítetten kell kialakítani, *állományában*:

- **logisztikai főnök** (pk.log.h.)
- **a működést biztosító szakági szolgálatfőnökök vagy szolgálatvezetők** tartoznak. (A többi szakági vezető beosztása csak háborúban rendszeresített).

2.) **Az egység logisztikai biztosítására** Logisztikai alegységek címszó alatt **LOGISZTIKAI ZÁSZLÓALJ** és **SEGÉLYHELY** létrehozása szükséges, *amelynek összetétele:*

- parancsnokság és törzs
- Javító század (fegyverzeti, gépjármű-javító szakasz szaktechnika- javító szakasz)
- Ellátószázad
- Elhelyezési üzemeltető szolgálat

3.) Ahol a létszám és létszámarányok nem teszik lehetővé ott **Logisztikai alegységek** megnevezés alatt a hagyományos *szervezeti elemek:*

- Javítószázad
- Ellátószázad
- Elhelyezési üzemeltető szolgálat
- Segélyhely

kerülhetnek kialakításra.

HÁBORÚS SZERVEZET

1.) A **logisztikai főnökség** béke szervezete a hiányzó szakági beosztásokkal kiegészül.

2.) Az egység logisztikai biztosítására **LOGISZTIKAI ZÁSZLÓALJ** létrehozása szükséges, amelynek összetétele a béke szervezettől csak annyiban tér el, hogy a Segélyhelyet is magába foglalja, illetve a Javítószázad mérőeszköz-kalibráló rajjal egészül ki.

A Logisztikai zászlóalj vezető szervében és végrehajtó alegységeiben a béke állomány az "M" beosztásokkal kiegészül.

III.

HADOSZTÁLY TAGOZATBAN

BÉKE SZERVEZET

A.) A hadosztály szervezetén belül

1.) A hadosztály vezetésében **Logisztikai főnökség** létrehozása szükséges.

A Logisztikai főnökség összetétele:

- **Logisztikai főnök** (pk.log.h.)
szakképzettségi követelmény: általános hadtáp vagy mérnök
- **Logisztikai főnök helyettes**
szakképzettségi követelmény: mérnök, vagy általános hadtáp
- **Tervező alosztály**

- **Haditechnikai főnökség**
haditechnikai főnök (log.f.h.)
alárendeltségében:
- **Fegyverzettechnikai szolgálat**
(szolgálatfőnök, üzemmérnök, ellátó tts.)
- **Páncélos és gépjárműtechnikai szolgálat**
(szolgálatfőnök, üzemmérnök, ellátó tts.)
- **Műszaki-technikai szolgálat**
(szolgálatfőnök, ellátó tts.)
- **Vegyivédelmi technikai szolgálat**
(szolgálatfőnök, ellátó tts.)
- **Elektronikai szolgálat**
(szolgálatfőnök, ellátó tts.)
- **Mérésügyi szolgálat**
(szolgálatfőnök, ellátó tts.)
- **Hadtáp főnökség**
hadtápfőnök (log.f.h.)
alárendeltségében:
 - **Élelmezési szolgálat**
(szolgálatfőnök, ellátó tiszti)
 - **Ruházati szolgálat**
(szolgálatfőnök, ellátó tiszti)
 - **Üzemanyag szolgálat**
(szolgálatfőnök, ellátó tiszti)
- **Elhelyezési szolgálat**
(szolgálatfőnök, mérnök tiszti, technikusok, nyilvántartó, előadók)
- **Egészségügyi szolgálat**
(szolgálatfőnök, epidemiológus, ellátó tiszti)
- **Közlekedési szolgálat**
(szolgálatfőnök, közúti komendáns főtiszt, diszpécser)

2.) A hadosztály logisztikai biztosítására LOGISZTIKAI EZREDET (3.sz. vázlat) kell létrehozni, amelynek felépítése a helyőrségi feladatok ellátása miatt sajátos.

A.) Az ezred vezetésében

- Parancsnokság és törzs
- Logisztikai főnökség
- Humán szolgálat
- Helyőrségi szervek

B.) Az ezred szervezetében

- **Biztosító alegységek:**
 - Komendánsszakasz
 - Híradó szakasz
- **Végrehajtó alegységek:**

a.) Javítózászlóalj

állományában:

- Fegyverzetjavító század
- Gépjárműjavító század
- Híradóanyag javító század
- Műszaki eszközjavító szakasz
- Vegyivédelmi anyagjavító szakasz
- Mérőeszköz-kalibráló raj

b.) Szállító és tároló zászlóalj

állományában:

- Szállítószázadok (lőszer, üzemanyag, egyéb anyagszállító szakaszok)
- Rakodó és szállítmánykísérő század
- Tároló század (század parancsnokság és szakanyag raktárak)

c.) Kiszolgáló alegységek

- Ellátószázad
- Elhelyezési üzemeltető szolgálat
- Segélyhely

d.) Egyéb (helyőrségi) feladatokat biztosító szervezetek.

HÁBORÚS SZERVEZET

A.) A hadosztály vezetésében **Logisztikai főnökség** létrehozása szükséges, melynek szervezete a béke struktúra szerinti, attól csak létszámában tér el.

B.) A hadosztály logisztikai biztosítására **LOGISZTIKAI DANDÁR** (egy változat szerint 4. sz. vázlat) létrehozása szükséges, amelynek felépítése:

1.) A dandár parancsnokság és törzs, továbbá Logisztikai főnökség, egyéb szolgálatok

2.) Biztosító alegységek

- híradó század
- komendáns század

3.) Végrehajtó alegységek:

a.) Javítózászlóalj

- Parancsnokság
- Törzsszázad
- 1-2. Fegyverzetjavító század
- 1-2. Gépjárműjavító század
- Híradóanyag javító század
- Vontató század

- Mérőeszköz kalibráló részleg
- Vegyvédelmi anyag javító szakasz
- Ellátószakasz
- Segélyhely

b.) Harcanyag szállító zászlóalj

- Parancsnokság
- Híradó szakasz
- 1-2. lőszerszállító század
- Harcanyagszállító század
- Ellátószakasz
- Segélyhely

c.) Vegyesanyag szállító zászlóalj

- Parancsnokság
- Híradó szakasz
- 1-2. Üzemanyagszállító század
- Vegyesanyag szállító század
- Ellátószakasz
- Segélyhely

d.) Rakodó és szállítmánykísérő század

- Parancsnokság
- 1-2. rakodó és szállítmánykísérő szakasz
- 1-2. gépes rakodószakasz

e.) Hadosztály raktárak

- Parancsnokság
- Híradó szakasz

- Szakanyagraktárak
- 1-7. Katonai Kereskedelmi Bolt

f.) Közúti komendáns zászlóalj

- Parancsnokság
- Felderítő szakasz
- Biztosító szakasz
- 1-3. közúti komendánsszárad
- Útépítő szakasz
- Javítószakasz
- Ellátószakasz
- Segélyhely

g.) Egészségügyi zászlóalj

- Parancsnokság
- Törzsszárad
- Gyógydiagnosztikai alegységek
- Egészségvédelmi csoport
- Osztályozó csoport
- 1-2. sebészeti szakcsoport
- Belgyógyászati szakcsoport
- Gyógyszertár
- Sebesültszállító szakasz
- Gépjárműjavító raj
- Ellátószakasz

h.) Logisztikai alegységek (a dandár biztosítására)

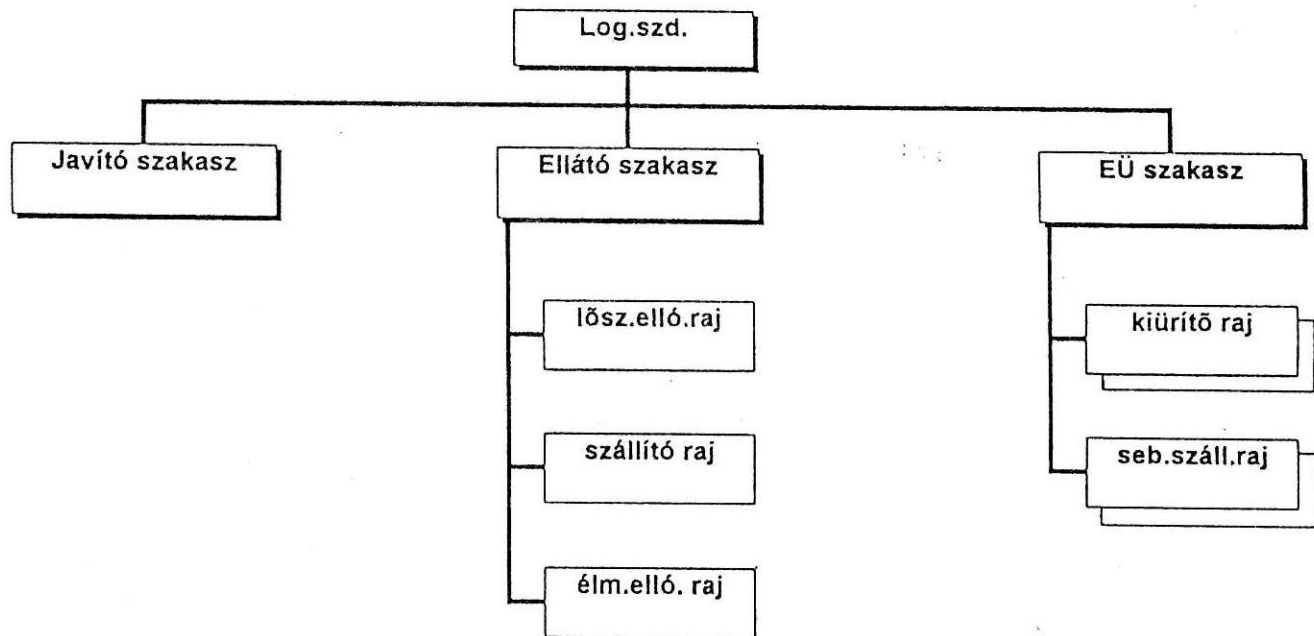
- Javítószárad
- Ellátószárad
- Zászlóalj típusú segélyhely

ZÁRÓ RÉSZ

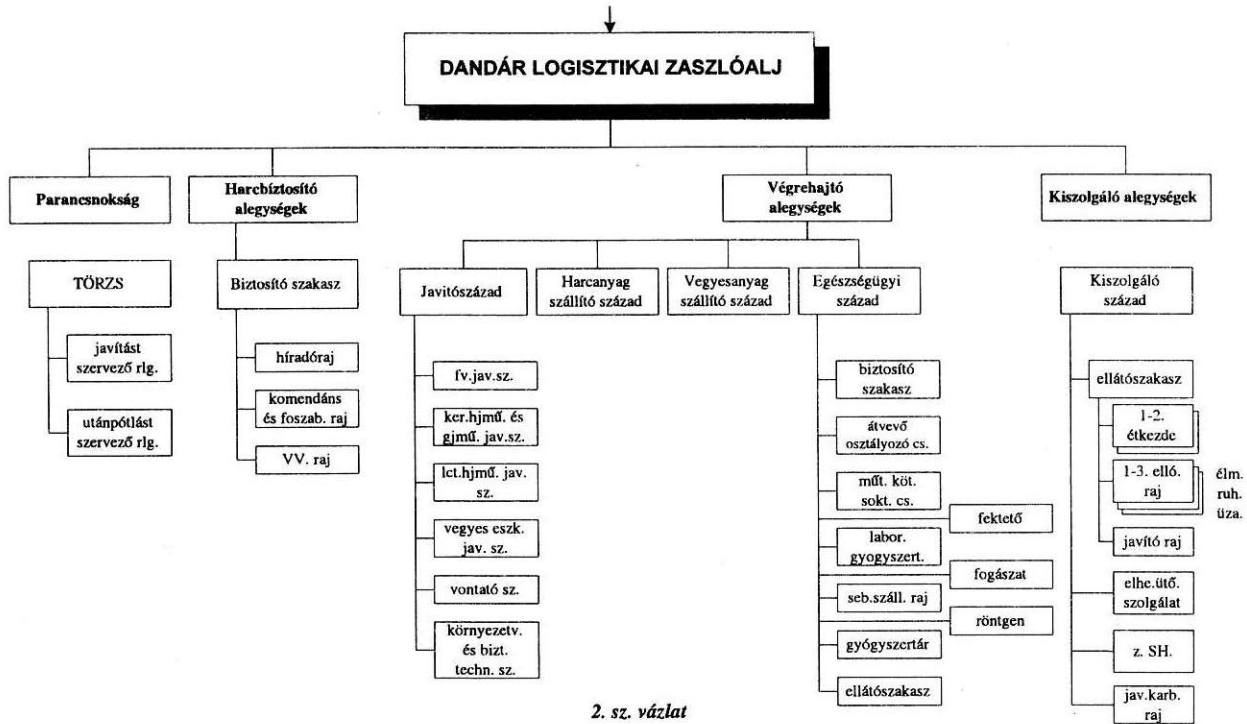
A tanulmányban összefoglalt béke és háborús (M) szervezési alapadatok felhasználásával **az új szervezetek kialakításában résztvevő vezetők és kidolgozók részére lehetőség nyílik** a vonatkozó javaslatok rendszerszemléletű megközelítésére, illetve véleményezésére, amelynek jelentősége különösen az áttérés kezdeti időszakában meghatározó.

Ma már visszavonhatatlanul érvényesül az anyagi-technikai szervezetek, szervezeti elemek átalakításának a logisztikai szervezetek kialakításának irányába mutató tendenciája. Jelenleg e folyamat elején, az első lépések megtételének fázisában tartunk, de a továbblépések érdekében szükséges az elméleti alapok időbeni lerakása.

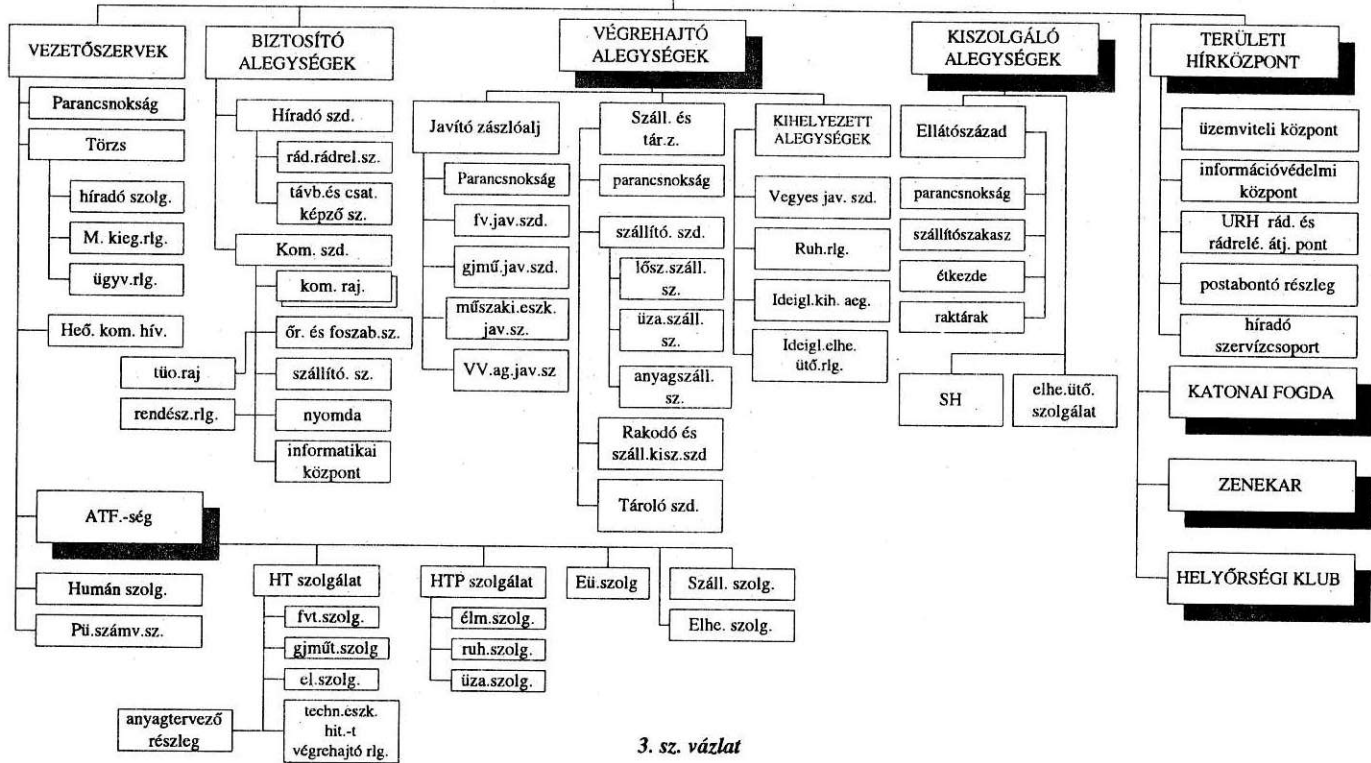
A bevezető és a záró részekben megfogalmazott gondolatok jegyében a tanulmányt felhasználásra és továbbfejlesztésre ajánljuk.

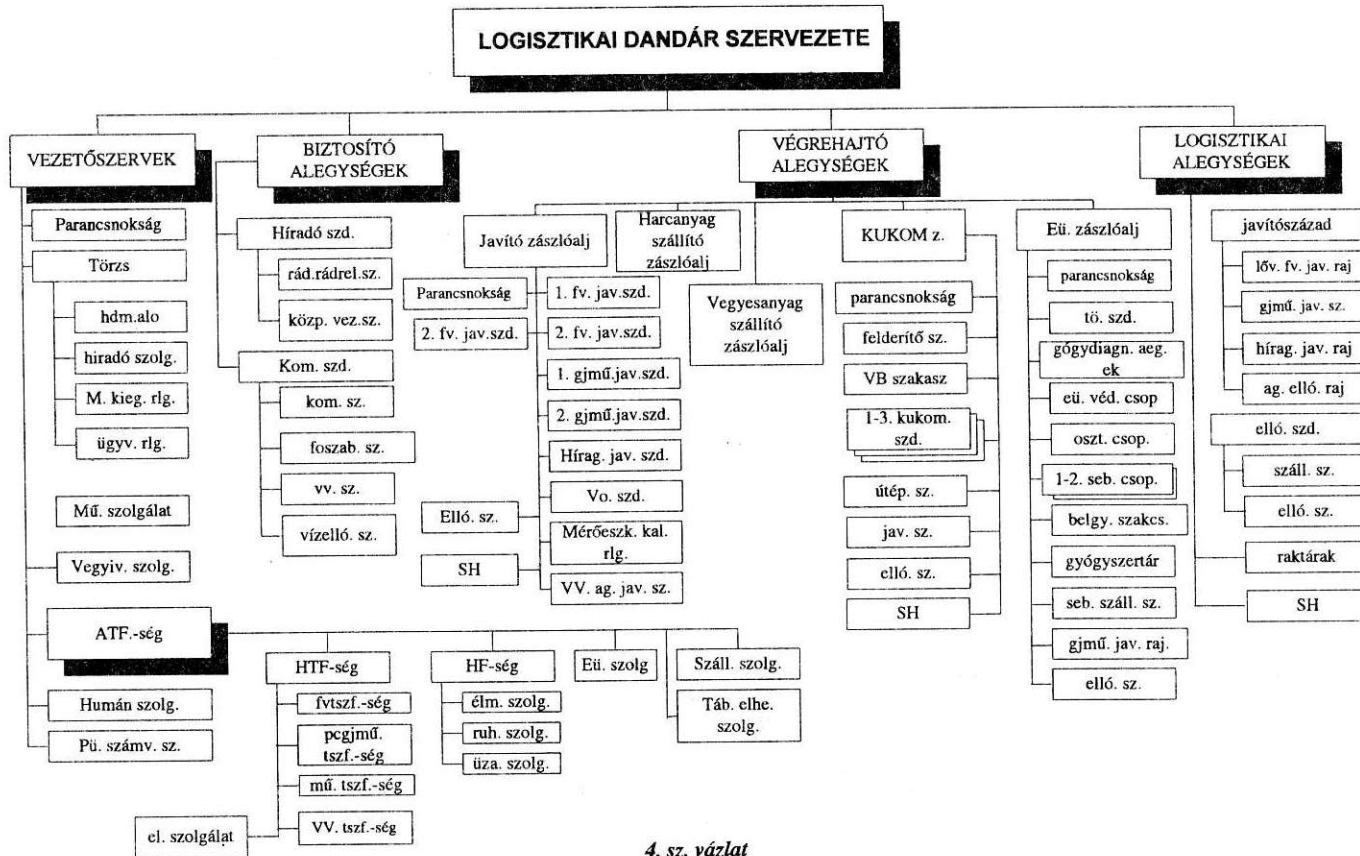
1. sz. vázlat

LOGISZTIKAI EZRED SZERVEZETE (egy változat)

3. sz. változat

GONDOLATOK A HADERŐ ÁTALAKÍTÁSRÓL

Gáspár Tibor¹

A jelen rövid tanulmány megírására a **Magyar Honvéd** hetilapban megjelent **két írás** készített. Az **1995/49. számban a következő olvasható:**

"A honvédség átalakításával kapcsolatban a parancsnok (Deák János vezérezredes - szerző) elmondta: bár sok helyen még csak most kezdődtek el a személyi beszélgetések, az máris látszik, hogy az átalakítás nagyon negatívan hat az állomány hangulatára, még azokon a helyeken is, ahol növelik a létszámot, hisz a katonák ott sem látják biztosítottak az elhelyezést, a technikai ellátottságot és a kiképzés feltételeit. Problémát jelentenek azok a létszámok is - folytatta a parancsnok -, amelyeket az Országgyűlés elfogadott. Az már most is látszik, hogy a létszámarányok vagy egyáltalán nem, vagy csak nagy "vérveszteség" árán teljesíthetők.

Várhatóan a közalkalmazotti szükséglet nagyobb lesz a meghatározott - honvédség összlétszámához viszonyított - tizenhárom százaléknál. Ha mégis ragaszkodnak ehhez a százalékos arányhoz, könnyen működésképtelenné válhat a honvédség." (1)

A másik írás az **1996/23. számban jelent meg (Megkérdeztük Végh Ferenc vezérőrnagyot VAN-E KIÚT?)**, melyből az alábbi gondolatokat emelném ki:

"Nem változtak pozitív irányban az állományarányok, nem növekedett lényegesen a szerződéses katonák száma. Sőt, az állományarányok megváltoztatásakor komoly torzulásokat okozott a gyors végrehajtás, a különböző szervezetek sajátosságainak nem kellő figyelembevétele. A kiáramló közalkalmazotti állomány egyes szakmákban vákuumot teremtett. A szolgáltatásokat pedig külső cégektől - anyagiak hiányában - nem tudjuk megrendelni. szerződéses helyek, a rendelkezésre álló anyagi kondíciók miatt, nehezen tölthetők fel. Be kell látnunk, hogy az országgyűlési határozat lét-

1 Dr.Gáspár Tibor mk.ezredes, MH FVTSZF-ség, Fegyver, lőszer és műszertechnikai osztályvezető

számarányait - tehát a létszámcsökkentés sarokszámain belül a tisztek, tiszthelyettesek és közalkalmazottak arányát - csak olyan "emberáldozatokkal" tudnánk elérni, amely veszélyeztetné a honvédség jövőbeni működését." (2)

A két cikk alapján azt hiszem az olvasóban jogosan merül fel a kérdés, hogy **honnan erednek az állományarányok és ha nem jók, miért nem lehet módosítani azokat?**

A feltett kérdés első részére konkrét válasz adható, melyet az Országgyűlés 88/1995. határozatából olvashatunk ki. A határozat többek között kimondja: "A honvédség létszámán belül az alábbi arányokat kell megközelíteni: a tisztek aránya 15 %, a tiszthelyetteseké 18 %, a közalkalmazottak 13 % legyen. Ezzel egyidejűleg a légénységi állományon belül növekedjen a szerződéses katonák száma."(3)

A módosítás lehetőségére vonatkozó kérdésfelvetés megválaszolása előtt érdemes néhány összehasonlítást tenni más országok hadseregeinek állományarányaival:

- **Nagy-Britannia:** tiszt 9 %, tiszthelyettes 15 %, sorállomány 39 %, polgári alkalmazott 36 %. (4)

- **Hollandia:** jelenleg: hivatásos 44 %, sorállomány 37 %, polgári alkalmazott 19 %; *haderőreform után:* hivatásos 74 %, polgári alkalmazott 26 %. (5)

- **Belgium:** a *haderő átalakítás után:* 40 ezer katona, ezen belül 12,5 % tiszt, 37,5 % tiszthelyettes, 50 % légénység, valamint 5 ezer polgári státusz (ez 11 %). (6)

Az idézett létszámokból látható, hogy az állományarányok mindenhol mások. Azok minden hadseregben viszonylag hosszú történelmi fejlődés hatására alakultak ki. Az arányok megváltoztatása csak időigényes előkészítést követően, a szükséges feltételrendszerek megléte esetén eredményezheti a szervezeti működőképesség fenntartását, illetve megőrzését.

A tervezett átalakítás három alakulat állományarányában az alábbi változásokat idézné elő:

Fsz.	Megnevezés	ti. s z á z	tts. a l é k	sor. b a n	ka.	Össz. létszám- csökkenés (%)
1.	Jelenleg	23	5	15	67	54
	tervezett	5,5	28,7	49,2	16,6	
2.	Jelenleg	4	1,5	-	94,5	3
	tervezett	4	25,5	13,3	57,2	
3.	Jelenleg	5,7	11,3	-	83	25
	tervezett	3,5	17,9	65,6	13,1	

A táblázat adatai egyértelműen előrejelzik azt a negatív változást, amit az átalakítás követel. A kialakuló szervezeti anomáliákhoz döntően a jól felkészült, tapasztalt közalkalmazotti állomány csökkentése és helyettük sorállomány, valamint a jelenleg még hiányzó tiszthelyettesi állomány rendszeresítése vezethet. **E tendencia különösen a szakmai szervezetek működését veszélyezteti.**

Az állományok alakulását *egy másik aspektusból* is érdemesnek tartom megvizsgálni.

A hadtudományban állandó vita tárgyát képezi a vezető-, a harcoló-, a harcot támogató szervezetek és az anyagi-technikai elemek aránya. Példa erre **a német szárazföldi csapatok történetének négy szakasza** (a táblázatban a létszámok arányai vannak feltüntetve). (7)

	Vezető szervek	Harcolók	Harcot tá- mogatók	ATB csapatok
Az I. vh. előtt, 1914	1	40	20	1,3
1926	1	15	5	2
A II. vh. előtt, 1939	1	12	4,5	1
Jelenleg	1	3	2	1

Ugyanez a tendencia megfigyelhető az **amerikai hadseregben** is. B. William Hankez kutató egyik tanulmányában a következőket írja: *".. békeidőszakban a harcoló csapatok ellátásához engedélyezett hadtáp és kiszolgáló szervezetek létszámának százalékos aránya mindig süllyedt, míg a háború idején minden esetben emelkedett. Ennek következményeként az amerikai hadseregben valamennyi fegyveres konfliktus első hónapjaiban elégtelen volt az ellátó csapatok harcoló alakulatokhoz viszonyított aránya olyan mértékig, hogy az már akadályozta a harcoló erők tevékenységét."* (8)

A haderő átalakítása során mindig felvetődik a választás lehetősége. Napjaink kutatóit élénken foglalkoztatja, hogy a jövőben sorozott vagy önkéntes hadsereg legyen-e. A kérdés eldöntése nem egyszerű, hosszú mérlegelést és meghatározott feltételek teljesülését igényli. Összességében a jövő az önkéntes (profi) hadsereg kialakulását prognosztizálja. Az önkéntes hadseregen belül megítélésem szerint meghatározó szerepet töltenek be a közalkalmazottak. **Példa erre a kérdés egyik kutatójának megállapítása:**

"A biztosítóerőkkel kapcsolatosan felvetett kérdésre is van igen egyszerű, költségkímélő válasz: "katona az, aki fegyverrel védi hazáját", következésképpen nem minden beosztásba kell katona - egészen a hadszintérig - ahol nincs fegyver (átvitt értelemben például a rádiólokátor is az), békeidőszakban a költséges profi katonák helyett polgári állományúakkal kell ellátni. (A polgári állományúaknak nem kell ingyenes lakást, egyenruhát stb. biztosítani és nem részesülnek a katonákat illető kedvezményekben). Háborús időszakban pedig külön elbírálás alapján kell a polgári személyekkel betölthető beosztásokat kijelölni. A hadsereg tulajdonában lévő minden személy- és tehergépkocsi vezetője tehát polgári alkalmazott, de valamennyi

szakács, pincér, takarító, szakmunkás, minden típusú szerelő, raktáros és még lehetne sorolni, egy szóval akinek nincs kezében fegyver, az nem katoná, hanem civil. Háborús viszonyokban sem okoz ez különös problémát, hiszen ezek a civilek zömükben leszerelt tartalékosok, akik ismerik a katonai életet. Ez a magyarázata annak, hogy az Öböl-háború idején mintegy 7000 ilyen polgári alkalmazott önként azonnal "beöltözött", és szinte saját munkaeszközeivel folytatta munkáját az Öböl-térségbe áttelepülve.

Jellemző módon a fenti civil megoldás működik a nyugati, főként pedig a NATO-országok haderőiben, de alig észlelhető a még ma is tömeghadserget fenntartó országokban (Kína, Oroszország), illetve a volt VSZ-országokban. Hasznos lehet néhány adattal illusztrálni az elmondottakat. Az amerikai fegyveres erők szakszolgálati műhelyeit - tehát a fizikai munkát - irányítók létszáma 1980-ban 450 fő volt, 43 százalékban civil, míg 1988-ban 558 fő, 49 százalékban civil."(9)

Visszakanyarodva az alap gondolatokhoz érdemes felidézni, hogy a haderőcsökkentés következtében létrejövő 60.000 fős béke létszámú keret hadseregnek - a 88/1995. Országgyűlési határozat alapján - *az alábbi fő funkciókat kell megbízhatóan ellátni:*

- **egy részével** (azonnali készenléti erők) készen kell lenni a határőrség erőivel együttműködve, a válságkezelés katonai feladatainak azonnali ellátására, az ország területére betört fegyveres csoportok felszámolására, az ország légterében támadó tevékenységet folytató repülőeszközökkel szembeni ellentevékenységre, valamint szükségállapot idején az alkotmányos rend, a közrend és a közbiztonság védelmében való részvételre, katasztrófák elhárításában való közreműködésre. Ugyanezen szervezetek vegyenek részt többnemzetiségű kiképzési feladatok végrehajtásában és kijelölt alegységeik legyenek felkészítve nemzetközi feladatok végrehajtására is;

- **másik részével** (kiképző központok) hajtsa végre a honvédség legfontosabb békefeladatát, az állomány folyamatos kiképzését és biztosítsa a háborús hadrendnek megfelelő csapatok felállítását;

- **harmadik részével** (logisztikai szervezetek) biztosítsa a hadsereg anyagi-technikai eszközeinek és készleteinek szakszerű tárolását és megőrzését, a szükséges háborús készletek felhalmozását, valamint a béke-

hadsereg folyamatos logisztikai biztosítását a nemzetgazdaság egyre fokozódó bevonásával.

A béke haderő fenti **három pillérét** egy **hatékony vezetési rendszernek** kell összefogni és a zavartalan működést **még néhány központi rendeltetésű intézménynek** kell segíteni.

A leegyszerűsített keret hadsereg struktúrából **a logisztikai szervezetekhez kívánok fűzni némi magyarázatot**. Jelenleg a csapatok számára az egyik legnagyobb nehézséget az okozza, hogy erősen csökkentett béke létszámmal, a kiképzési feladatok mellett, nagy mennyiségű mozgósítási zárolt haditechnikai eszközt és anyagi készletet kell tárolniuk és kezelniük.

Ez a feszültség, véleményem szerint úgy oldható fel, hogy **az összes, a béke tevékenységhez nem szükséges haditechnikai eszköz és anyagi készlet összevonásra kerül a területi logisztikai raktárakba, ahol biztosítható azok szakszerű tárolása és megóvása**. Ebben az esetben megszüntethető az a jelenlegi állapot, hogy a minimális létszámú előkészítő törzsek kezelik az eszközöket és az anyagokat. Az előkészítő törzsek parancsnokai (zászlóaljparancsnok, tüzér osztályparancsnok) gyakorlatilag raktárosi feladatokat látnak el.

Az ilyen területi logisztikai raktárak és a jelenleg meglévő csapat-szintű és központi anyagi-technikai szervezetek **egy rendszerben, zömében polgári dolgozókkal (közalkalmazottakkal) feltöltve a lehető legolcsóbban biztosítanak a jelenlegi (és még több évig kényszerből megtartandó) haditechnikai eszközök és anyagi készletek szakszerű tárolását**. Ezen módszer kedvező tapasztalatai megfigyelhetők az 1995. novemberében létrehozott Kijelölt Állandó Raktárak rövid működésénél.

A javaslat ellenzői a mozgósítás vélt nehézségeire hivatkoznak. Úgy gondolom ezeket az érveket az idő már túlhaladta. A "**szükséges döntés meghozatalától számított néhány hónapos felkészülés**" (Országgyűlési határozat) időszakába bőségesen belefér, hogy a behívott tartalékosokból bárhol megalakuljon a megfelelő alegység és egy másik helyen (logisztikai raktár) megkapja a szakszerűen előkészített haditechnikai eszközöket és anyagi készleteket.

Úgy gondolom, hogy a haderő átalakítás eddig végrehajtott feladatai alapján nem lenne haszontalan egy objektív elemzés elkészítése, ami alapot adna bizonyos korrekciók végrehajtásához. *Ehhez a folyamatához szeretnék gondolataimmal én is hozzájárulni.*

JEGYZETEK

1.) *Kónya Péter*: Hangulatjelentés a katonákról. Magyar Honvéd 1995/49. szám - 17. oldal.

2.) *Kónya Péter*: Megkérdeztük Végh Ferenc vezérőrnagyot VAN-E KIÚT? Magyar Honvéd 1996/23. szám - 4-7. oldal.

3.) Országgyűlési határozat a Magyar Honvédség hosszú, valamint középtávú átalakításának irányairól és létszámáról. Magyar Honvéd 1995/28. szám - 14. oldal.

4.) *Dr.Szenes Zoltán*: A brit hadsereg - a számok tükrében. Magyar Honvéd 1995/49. szám - 19. oldal.

5.) *Dr.Johan George van de Vijver*: A holland haderőreform. Új Honvédségi Szemle 1995/3. szám - 65-72. oldal.

6.) *Dr.Móricz Lajos, Dr.Csabai Károly*: A belga haderő átalakítása. Új Honvédségi Szemle 1995/1. szám - 40-43. oldal.

7.) *Gero Kach*: Új összetételű szárazföldi csapatok. Honvédelem 1990/2. szám - 156. oldal.

8.) *B.William Hankee*: Az USA harcoló alakulatok és ellátó szervek állományának aránya a múlt háborúk tükrében. Honvédelem 1980/4. szám - 65. oldal.

9.) *Magyar László*: Sorozott, zsoldos, hivatásos, önkéntes, profeszionalista? Hadtudomány 1994/2. szám - 47-48. oldal.

A HADERŐ ÁTÉPÍTÉS HATÁSA A HÁBORÚS HARCANYAGBIZTOSÍTÁS RENDSZERÉRE

Lovász Zoltán¹

A haderő átépítésről

Az elmúlt években kezdetét vette és még napjainkban is tart az ország biztonságpolitikáját, **a honvédelem alapelveit érintő átértékelődés, illetve a Magyar Honvédség valamennyi szervezetét érintő haderő átépítés.**

Az átépítés szükségességét előidéző okok, részben, a nemzetközi helyzetben bekövetkezett mélyreható változásokra, részben a hazai (belső) politikai-gazdasági okokra vezethetők vissza.

A nemzetközi, azaz a külső helyzetben bekövetkezett változások közül, elsősorban az egész Európára kiterjedő enyhülési folyamatot kell említeni, melynek következtében a tömeghadseregek iránti igény megváltozott.

Ugyancsak a nemzetközi okok közé tartozik **a nemzetközi fegyverzetkorlátozási szerződés (CFE) előírása**, amely a haditechnikai eszközök limitálására vonatkozik.

Mint külső okot kell megemlíteni a veszélyeztetettség újszerű megítélését, a katonai veszélyforrások átértékelését. Ennek értelmében a Magyar Köztársaság számára a katonai veszélyeztetést elsősorban Közép-Kelet-Európa instabilitása, a szomszédos országokban kialakuló fegyveres konfliktusok, nemzetiségi villongások, polgárháborús helyzetek jelenthetik.

A haderő átalakítását sürgető belső okok között elsősorban a megváltozott gazdasági lehetőségeket említeném, amelyek halaszthatatlanná

1 Dr. Lovász Zoltán alezredes, ZMNE Logisztikai Tanszék

tették a Magyar Honvédség létszámának és eszközállományának csökkentését.

Ugyancsak belső okként említendő a legfelső politikai és katonai vezetés azon törekvése, hogy **a NATO katonai szervezeteihez illeszkedő struktúrát alakítson ki a honvédségnél.**

A kompatibilitás feltételrendszerének **megteremtése**, a későbbi NATO tagság érdekében szükséges, illetve lehetővé teszi a Magyar Honvédség fokozottabb szerepvállalását az ENSZ békefenntartási feladataiban.

Végül **a honvédség struktúrájának megváltoztatását, az új béke és háborús hadrend kialakítását**, azok a tapasztalatok is indukálták, amelyek a különböző térségekben kirobbant válságok, katonai feladatainak megoldásánál adódtak. Ezek többnyire azt mutatták, hogy a fegyveres konfliktusban résztvevő erők (országok, népek, nemzetiségek, vallási csoportok) általában korlátozott háborús célok érdekében, korlátozott létszámú erőkkel, háborús köszöb alatti tevékenységet folytattak. *Az ilyen jellegű konfliktus csak ritkán érheti el a háborús küszöböt, amely az érintett országok haderőinek totális alkalmazását tenné szükségessé.*

A haderónél tervezett hosszútávú átalakítás eredményeképpen, a Magyar Honvédség - megőrizve védelmi kapacitásait - **korszerű szervezettel rendelkező, hatékony, NATO kompatibilis haderővé válhat.** Létszáma, fegyverzete, védelmi képességei arányban állnak, a veszélyeztetettség mértékével. Ugyanakkor a fenntartásához szükséges költségvetési terhek, összhangban lesznek a nemzetgazdaság teherbíró képességeivel.

A hatékony alkalmazás előfeltételeként **olyan vezetési rendszer kerül kialakításra**, amely a különböző funkciójú szervezetek egységes irányítása mellett, megfelel mindazoknak a követelményeknek, amelyek a haderőreform kapcsán felmerültek. Így többek között szervesen illeszkedik a legfelső állami és honvédelmi vezetéshez, alkalmas mind a béke, mind a háborús feladatok vezetésére és ugyanakkor megfelelően kapcsolható a NATO vezetési rendszereihez.

Fontos vezetés korszerűsítési lépés lesz (egy lehetséges változat szerint), az anyagi-technikai biztosítást végző szervezetek egységes irányítási

rendszerének kialakítása. A Központi Logisztikai Szervezetek Parancsnoksága irányítja a jövőben a honvédség legmagasabb szintű ellátó-, javító-, egészségügyi-, közlekedési biztosító szervezeteit, megszüntetve így a különböző szakterületeken működő ellátó központokat.

A csapatok vonatkozásában meghatározó jelentőségű változás, hogy a katonai szervezetek, **hadrendi elemek száma jelentősen csökken.** A dandár-hadtest-hadsereg szervezeti struktúráját dandár-hadosztály-hadtest szervezeti formáció váltja fel. Az átszervezés eredményeképpen, a honvédség háborús hadrendje a jelenleginek 2/3-ra csökken.

A megváltozott háborús hadrendhez lettek igazítva **az anyagi-technikai szakcsapatok is.** A javító-vontató, anyagellátó kapacitások, az egészségügyi ellátási lehetőségek, a szállító kötelek, mind-mind az új háborús hadrend várható szükségleteinek figyelembevételével kerülnek kialakításra. Az egységes irányítás, a lehetőségek hatékonyabb kihasználása céljából, már csapatszinten is integrált logisztikai (anyagi-technikai) szervezetek kialakítása a feladat. Ezek a logisztikai szervezetek zászlóalj szinttől egészen a hadosztály szintjéig működnek.

A harcanyag szükségletek változásáról

A haderő átépítésének következtében, a Magyar Honvédség háborús hadrendje a megfelelő időszakhoz képest, mind létszám, mind eszközmennyiség tekintetében lecsökkent. A különböző katonai szervezeteken belül az ember-eszköz-anyag arányok is megváltoztak. A csökkenő létszám és haditechnikai eszköz mennyiség, automatikusan az anyagi készletek megváltozását is eredményezte. Kisebb létszámú katonai szervezethez kevesebb haditechnikai eszköz rendelhető. Következésképpen a lecsökkent haditechnikai eszközállomány harcanyag felhasználási "*kapacitása*" is csökkenést mutat.

A zászlóalj szintjén a legmarkánsabb változás, hogy a zászlóalj tüzéségnél, a 120 mm-es aknavető helyett (mellett) megjelentek, a jóval nagyobb tűzerőt képviselő 122 mm-es tarackok. Ez a változás - amellett, hogy a zászlóalj tűzerejének számottevő növekedését eredményezte - egyben a lőszer felhasználás mértékének, a lőszer-szükséglet nagyságának a növekedésével is járt.

A gépesített lövész dandároknál, a zászlóaljok számát illetően a 4+2 formáció vált általánossá. Ez a szervezési változtatás, jelentős mértékben (mintegy 50 %-kal) megnövelte a harcokocsik mennyiségét.

Számottevő mértékben megváltozott a dandár tüzérség összetétele is. A zászlóaljok szintjén megjelenő tarackos tüzérség mellett, egy önjáró- és egy gépvontatású tarackos tüzér osztály alkotja a dandár teljes tüzérségét.

Bizonyos mértékű változás a dandárok páncéltörő tüzérségénél is bekövetkezett. A páncéltörő ágyúk száma átlagosan a kétszeresére, a páncéltörő rakéta indítóállványok száma a másfélszeresre emelkedett.

A gépesített hadosztály új szervezeti eleme a jelenlegi hadrendnek. Mint harcászati-hadműveleti magasabbegységnek az *alaprendeltetése*: hadműveleti vagy harcászati feladatok megoldása a gépesített hadtest alárendelésében, illetve önállóan. Az újonnan kialakított hadosztály szervezete, végsősoron a volt gépesített hadtest szervezetének adaptációja. Állományában - a hadtesteknél már alkalmazott szervezési elvekhez hasonlóan - összefegyvernemi (gépesített lövész-, harcokocsi dandárok), illetve különböző fegyvernemi- és szakcsapatok vannak szervezve. Az új hadosztály, a régi hadtest szervezete 85-90 %-nak megfelelő eszközállománnyal rendelkezik.

A gépesített hadtest az új hadrend szerint, a legmagasabb hadműveleti seregtest. Az előzőekben már alkalmazott összevetést - a tábori hadsereg, illetve az új gépesített hadtest viszonylatában - elvégezve, megállapítható, hogy a hadtest a hadsereg eszközállományának 75 %-val rendelkezik.

Mint arról a bevezető sorokban már szó volt, a különböző katonai szervezeteknél a harcjárművek és a tüzerszközök számának növekedése, egyben a csapatkészletek növekedését, végsősoron a szükségletek változását eredményezi. Az előzőekben elvégeztük a különböző szervezetek eszközállományának az összehasonlítását. A következő lépésben most a **csapatkészletek összevetése következik.**

A dandárok szintjén, attól függően, hogy az alegységek PSZH vagy BTR-80 típusú harcjárművel vannak felszerelve, a csapatkészletek az át-

szervezés előtti, illetve átszervezés utáni állapotban, a következő értékeket mutatják:

Lőszertípus	Csapatkészlet (t)	
	régi	új
Lövész lőszer	74	80
Tüzér lőszer	110	200
Páncéltörő lőszer	36	66
Páncéltörő rakéta	13	20
Harckocsi lőszer	128	190
Légvédelmi rakéta	9	4
Összesen	370	560

A táblázatban szereplő számoszlopokból kitetszik, hogy a csapatkészletek az átszervezés eredményeképpen, számottevő mértékben növekedtek. A változás mértéke a PSZH-val, illetve a BTR-el felszerelt dandároknál 50 %-ot, (BMP-vel felszerelt dandároknál pedig közel 30 %-ot) ér el.

A gépesített hadosztályok új szervezeti elemként szerepelnek a jelenlegi hadrendben. A lassan körvonalazódó alkalmazási elvek értelmében, alapvetően a volt hadtestek szerepét veszik át. Ebből következik, hogy a harcképességeket döntően befolyásoló anyagi készletek nagyságának vizsgálatánál is *ennek megfelelően kell eljárni.*

Lőszertípus	Csapatkészlet (t)	
	Hadtest (régi)	Hadosztály (új)
Lövész lőszer	405	360
Tüzér lőszer	1160	1200
Páncéltörő lőszer	296	380
Páncéltörő rakéta	88	100
Harckocsi lőszer	1034	750
Légyvédelmi lőszer	127	100
Összesen	3110	2890

A táblázatban szereplő adatokat elemezve, megállapítható, hogy az általános érvényű létszámcsökkenés, a lövész löszerek vonatkozásában a csapatkészlet csökkenését eredményezte.

Jelentős mértékben csökkent a harckocsi löszerek mennyisége is. A változás a harckocsik számának nagyrányú csökkenésével magyarázható.

Hasonlóképpen az eszközök számának csökkenése az oka a légyvédelmi löszereknél (légyvédelmi rakétáknál) bekövetkezett készletcsökkenésnek is.

Érdekes módon alakul a tüzérségi löszerek helyzete. Mint ahogy az már az előzőekből ismeretes, lényeges méretű változás következett be a zászlóaljak, illetve a dandárok tüzérségének szervezeteiben. Ez a változás, a tüzéző számottevő növekedése mellett, a löszerkészletek tömegében is változást hozott.

Hasonló okokkal magyarázhatók a páncéltörő löszerek és a páncéltörő rakéták csapatkészleteinél bekövetkezett változások is.

A gépesített hadtest, mint a legmagasabb szintű hadműveleti seregtest, a volt tábori hadsereg feladatát "veszi át". Ezért tartom helyénvalónak, hogy készleteit is *ennek megfelelően elemezzük*.

Lőszertípus	Csapatkészlet (t)	
	Hadsereg	Hadtest
Lövész lőszer	1720	1040
Tüzér lőszer	3600	3230
Sorozatvető lőszer	1040	1040
Páncéltörő lőszer	990	900
Páncéltörő rakéta	260	240
Harckocsi lőszer	3240	2200
Légvédelmi lőszer	550	340
Repülő lőszer	110	110
Összesen	11070	9100

A táblázatban szereplő adatokból megállapítható, hogy a szárazföldi csapatok harcjárműveinél, illetve tüzerszközeinél bekövetkezett 20-25 %-os mértékű csökkenés, a lőszerkészleteknél is hasonló nagyságrendű változást eredményezett.

A lőszerkészleteken belüli minőségi változások azonosak a hadosztályoknál tapasztaltakkal. Hadtest szinten is meghatározó jelentőségű változás, a tüzérségi lőszeresek részarányának növekedése, a lövész- és a harckocsi lőszeresek csökkenése.

A fentiekben elvégzett összehasonlítások egzakt módon bizonyítják, hogy a szárazföldi csapatok állományán belül, növekszik a védelmi jellegű eszközök részaránya és csökken a támadó jellegű eszközök súlya. Ugyan-

így a csapatok lőszerkészleteiben bekövetkező változások is a védelmi jelleg erősödését mutatják.

A haderő átalakításának folyamatában bekövetkező szervezeti változások, a **műszaki harcanyagok** mennyiségében is változásokat eredményeznek. Valamennyi szinten emelkedik a zártelepítő alegységek, egységek száma. Ez a növekedés értelemszerűen az aknatelepítő berendezések és a különböző aknakészletek *számszerű növekedését eredményezik. A gépesített lövész(harcocsi) dandár műszaki harcanyag készletei:*

Műszaki harcanyag	Csapatkészlet (db., t.)	
	régi	új
Harckocsi akna	1200	7200
Gyalogsági taposó akna	600	2700
Irányított repeszakna	—	165

A **gépesített hadosztályok** állományában, a régi hadtest mintájára műszaki ezred működik, közel azonos rendeltetéssel. A műszaki ezrednél változott a zártelepítő alegységek ereje, eszközeinek mennyisége. Ennek megfelelően változnak a *műszaki harcanyag készletek is.*

Műszaki harcanyag	Csapatkészlet (db., t.)	
	régi	új
Harckocsi akna	3600	10800
Gyalogsági taposó akna	1800	2700
Irányított repeszakna	10	69

A **gépesített hadtest** alárendeltségében műszaki dandár működik. A zártelepítő műszaki alegységek megváltozott lehetőségeihez igazodva, *változnak a műszaki harcanyag készletek.*

Műszaki harcanyag	Csapatkészlet (db., t.)	
	régi	új
Harcocsi akna	32400	21600
Gyalogsági taposó akna	16200	5400
Irányított repeszakna	300	207

Összegezve a különböző szinten bekövetkezett változásokat megállapíthatjuk, hogy a szárazföldi csapatoknál felhalmozott műszaki harcanyagkészletek harcászati szinten növekedtek, hadműveleti szinten pedig csökkentek. Ez a változás azzal magyarázható, hogy a műszaki biztosításban nagyobb szerepet kapott a *harcászati tagozat*.

A csapatok harcanyag szükségleteinek csak az egyik alkotóelemét képezik a **csapatkészletek**. A szükségletek másik összetevője a **felhasznált harcanyagok** mennyisége.

A **harcanyag felhasználás** bonyolult, térben és időben rendkívül változatosan alakul, sztochasztikus folyamat. Intenzitását, mértékét, elsősorban a harc-, hadműveleti feladatok mérete, tartalma, a szembenálló erők által alkalmazott pusztító eszközök mennyisége és minősége, az erő-kifejtés mértéke, és egyéb más tényezők határozzák meg.

A fentiekén túl meghatározó lehet még az a környezet is, ahol a fegyveres küzdelem lejátsszódik. Azaz a külső környezetnek, a terepnek, az időjárásnak, az év- és napszaknak a hatását is figyelembe kell venni.

Más megközelítésben a harcanyag felhasználás várható mértékét, a szükségletek és a lehetőségek alakulása alapján is mérlegelni lehet.

A **szükségletet** az ellenséges csoportosítás nagysága, az ellenség élőerejében, technikai eszközeiben, elérendő pusztítás mértéke határozza meg. Az egyes ellenséges célok, objektumok megsemmisítéséhez felhasználható *harcanyagok*, egzakt módon, *normaként* meg vannak határozva.

A lehetőségen azokat az anyagi technikai lehetőségeket kell érteni, amelyekkel az egyes tűzeszközök és harcjárművek, a különböző harcrendei elemek - mint potenciális harcanyag felhasználók - rendelkeznek.

Mindezek alapján a harcanyag felhasználás mértékéről, a különböző kötelékek szintjén, **az alábbi közelítő jellegű prognózis állítható fel:**

A gépesített lövész (harckocsi) dandárok esetében, a napi lőszer felhasználás, típusonként eltérően ugyan, de átlagosan 1,0-1,5 javadalmazás értékeket érhet el. Tömegét tekintve ez a lőszer mennyiség 300-350 tonna, ami a feladat méretétől, tartalmától függően, némileg még változhat.

A megadott mennyiség, kis mértékben meghaladja az átszervezés előtti időkből, a törzsgyakorlásokon, hadijétékokon alkalmazott értékeket. A változás mértéke megfelel a fegyverzetben és az anyagi készletekben bekövetkezett változásoknak.

A gépesített hadosztály becsült lőszer felhasználási mutatói egyrészt *a dandár* szintű mutatók összegzése útján, másrészt *a volt hadtest* esetében alkalmazott normatívák megfelelő adaptációjával kalkulálhatók ki.

Mindezek után feltételezhetjük, hogy *a hadosztálynál* a különböző lőszerrekből, a napi felhasználás átlagosan 0,6-1,0 javadalmazás értékeket érhet el. Ennek a lőszer mennyiségnek a tömege 1200-1500 tonna lehet. Ez az érték elmarad *a volt hadtestnél* alkalmazott normatíváktól. A változás mértéke az eszközállományban bekövetkezett csökkenéssel arányos.

A gépesített hadtest esetében már mind a napi felhasználás, mind a hadművelet összesített felhasználás várható értékeit célszerű legalább közelítő pontossággal megadni. Az egyes harcnapokon átlagosan az erők és eszközök 2/3-nak alkalmazásával számolva, a különböző lőszerreknél a felhasználási mutatók 0,5-0,8 javadalmazás értékeket érhetnek el. Ebben az esetben a napi felhasználás tömege, *hadtest összességében* 3000-3500 (4000) tonnáig terjedhet.

Gépesített hadtest nagyságrendű hadműveleti csoportosítás 5-7 napos védelmi hadművelete során, az összesített felhasználás már elérheti a 2-3 (4) javadalmazást, aminek a tömege 15000-20000 tonna.

A műszaki harcanyagok felhasználása a különböző katonai szervezeteknél, a harctevékenységi fajtáktól függően, széles határok között változik. A védelmi harctevékenységek során bekövetkező felhasználások, általában többszörösen meghaladják a támadási normákat. Ezért a szükségletek elemzésénél, a várható maximális értékeket veszem figyelembe.

A gépesített lövész dandároknál a napi felhasználás, harckocsi aknából 20000-30000 db, egyéb anyagokból a csapatkészlet szintje alatti mennyiség lehet. Ennek a tömege elérheti a 250-350 tonnát.

A gépesített hadosztálynál egy védelmi hadművelet előkészítése során 50000 db, a hadművelet során további 30-40000 darab harckocsi akna felhasználásával számolhatunk. A felhasználásra kerülő össz műszaki harcanyag tömege 1000-1200 tonnáig terjedhet.

A gépesített hadtest összesített felhasználása a védelmi hadművelet során, az előbbi érték 2-3 szorosát is elérheti. Ennek megfelelően, a hadtest nagyságrendű hadművelei csoportosítás felhasználása 2000-2500 tonnát is elérheti műszaki harcanyagból.

A csapatkészletek, illetve a várható felhasználási értékek ismeretében, most már lehetőség van **az összesített harcanyag** szükségletek meghatározására. Ehhez összegezni kell a várható felhasználási normákat, illetve a hadművelet végére megalakítandó csapatkészleteket.

Mindezek alapján, a védelmi hadművelet során, a hadműveleti csoportosítás lőszerszükséglete 2000-25000 tonna.

A műszaki harcanyagoknál a szükségletek, figyelembe véve a várható felhasználást és a hadművelet végén megalakítandó készletszinteket, elérhetik a 2500-3000 tonnát.

Az ellátási lehetőségek alakulásáról

A haderőreform **mélyreható változásokat idézett elő a magyar honvédség háborús és béke idejű működésének** minden területén. A fegyveres küzdelem újszerű módszereinek és formáinak taglalása nem lehet ennek a rövid tanulmánynak a tárgya. A terjedelmi korlátok miatt csak

arra vállalkozhatom, hogy a megváltozott alkalmazási elvekhez igazodó **ellátási modelleket** vázoljak fel.

Elsősorban az új ellátó szervezetekre és alkalmazásuknak azokra a változásaira kívánom a figyelmet ráirányítani, amelyeket az új hadrend, az új alkalmazási elvek tettek szükségessé.

A gépesített lövész (harckocsi) dandár harcanyag ellátási rendszerénél, az alkalmazási elvek lényeges módosítására nincs szükség. A harcoló alegységek tűzeszközeinek és harcanyag készleteinek változásával, arányosan növekvő raktári készletek és szállító kapacitások, képesek lehetnek a megnövekedett igények kielégítésére is. A felülről lefelé irányuló, a közbeeső ellátási tagozatokon keresztül megvalósuló ellátás módszerén, nem indokolt változtatni. Az ellátási kapacitások maximális kihasználása érdekében, *a logisztikai zászlalj* harcanyagutánpótló alegységeit, lehetőleg megosztás nélkül célszerű alkalmazni.

Védelemben: a harcanyag utánpótló alegységeket, a logisztikai zászlalj többi utánpótló alegységeivel együtt, közös körletben célszerű elhelyezni. Ez a települési (alkalmazási) körlet, a dandár harctevékenységi körletének hátsó térségeiben, a harcérintkezés vonalától számított 15-20 km mélységben jelölhető ki. Tartalék települési helyet is célszerű kijelölni, a helyzettől függően a másik irányban vagy nagyobb mélységben.

Támadásban: a harcanyagutánpótló alegységeket a dandár támadó csoportosítása mögött 10-15 km-re, a második lépcsőben tartalékban lévő alegységek fedezete mellett célszerű előre mozgatni. A harcanyagutánpótló alegységek letelepítésére (elhelyezésére), az ellátási ciklusokhoz igazodva, naponta két alkalommal kerülhet sor.

Figyelembe véve a dandárnál a harcanyagokból megalakított raktári készleteket, illetve a harcanyagutánpótló alegységek szállító kapacitását, az átlagos napi felhasználás pótlására legalább két ellátási ciklust kell tervezni. A 170-175 tonnás raktári kapacitással számolva, az ellátás volumene elérheti a 300-350 tonnát, ez azonos a dandár napi harcanyag igényével. (A gépesített dandár harcanyag ellátási rendszerét az *1., 2. vázlat* szemlélteti.)

A gépesített hadosztály harcanyag ellátási rendszerének kialakításánál, *a volt hadtestnél* alkalmazott ellátási elveket, módszereket kell adap-

tálni. A hadosztálynak meg kell kapnia azokat a jogosítványokat és egyben ellátási kötelezettségeket, amelyekkel a volt hadtest rendelkezett.

A gépesített hadosztály az önellátását azokra a harcanyag forrásokra alapozhatja, amelyeket az előjáró kötelék, azaz a *hadtest* a számára kijelöl. Ezek a különböző *központi raktárak, raktárrészlegek, anyagtároló - kiadó - körzetek* lehetnek. Ezekből a forrásokból, a hadosztály saját ütemterve szerint, a szükségletek alakulásának függvényében hajtja végre a vételezéseket.

A hadosztály logisztikai dandára, a csapatok harcanyag igényeinek kielégítését a hagyományos ellátási módszerrel, azaz a *dandár (ezred) raktárakba* történő kiszállítással hajthatja végre. Továbbra is célszerűnek tűnik a tüzérség lőszerellátásánál, a dandár tagozatok kihagyása és az utánpótlásnak közvetlenül a *tüzelőállásba* történő kiszállítás.

Figyelembe véve a **harcanyagutánpótló zászlóalj** szállítási lehetőségeit, a hadosztály csapatainak napi szükséglete 2-3 ellátási fordulóval elégíthető ki. Erre a logisztikai dandár képtelen. Ez indokolhatja az alárendeltek szállítóeszközeinek bevonását, szükség esetén a *központi szállító csapatok* igénybevételét.

Védelmi harcban - hadműveletben - a harcanyagutánpótló századokat a hadosztály harctevékenységi körzetének mögöttes térségeiben célszerű elhelyezni, a harcérintkezési vonaltól számított 35-40 km mélységben.

Támadóharcban a hadosztály *harcanyagutánpótló zászlóalját* a támadó csoportosítás mögött, a második lépcső fedezete mellett célszerű mozgatni. A települési körletet a támadó harcrend mögött, 20-30 km mélységben célszerű kijelölni.

Egyes *dandárok* huzamosabb idejű önálló működése esetén, harcanyagutánpótló alegységekkel (szakasz, század) és megfelelő harcanyag készletekkel erősíthetők meg.

A hadosztály sikeres *támadóharca* esetében, az ellátási távolságok fokozatos növekedésével kell számolni. Az ellátási forrásoktól történő távolodás arányában, az egyre nehezebbé, bonyolultabbá váló ellátási feladatok indokoltá tehetik a központi szállító kötelekek igénybevételét is.

(A gépesített hadosztály harcanyag ellátási rendszerét a 3., 4. vázlat szemlélteti.)

A **gépesített hadtest** harcanyag ellátási rendszere, már a hadműveleti szintű anyagi biztosítás kategóriájába tartozik. A rendszer kialakításánál - figyelembe véve a szervezetbeli sajátosságokat, az anyagi készletkben meglévő különbségeket - a *tábori hadsereg ellátási rendszerét* kell adaptálni.

A *gépesített hadtest* csapatainak harcanyagellátásánál, azokra a központi forrásokra lehet támaszkodni, amelyeket a hadtest részére kijelölnek.

Alapulvéve a hadtest harcanyag szükségletét, **összességében mintegy 2-3 anyagtároló-kiadó-körzet, 1-2 központi harcanyagraktár, (raktárrészleg)**, készleteit kell erre a célra biztosítani. Az így felhalmozott 15000-20000 tonna harcanyag hadműveleti készletként funkcionálva, biztosíthatja a hadtest hadművelete során fellépő harcanyag igények kielégítését, a hadművelet végén a csapatkészletek ismételt megalakítását.

A műszaki harcanyag ellátás hatékony végrehajtása érdekében, a védelmi hadművelet előkészítésének időszakában, **kirakóállomásokat** célszerű működtetni, az első lépcső dandárok harctevékenységi körzeteiben. **A központi tárintézetekből, az anyagtároló - kiadó - körzetekből** ide kell irányítani a műszaki harcanyag szállítmányokat. A kirakóállomásokról a felhasználás (telepítés) helyére történő kiszállítás, a műszaki alegységek, a dandárok szállító eszközeivel történhet. (A hadtest harcanyag ellátási rendszerének felépítését az 5. vázlat szemlélteti.)

Végkövetkeztetésként legyen szabad néhány megállapítást tennem

A haderő átépítése, *az anyagi-technikai (logisztikai) biztosítás* szinte minden területén változásokat indukált. A létszámviszonyok megváltozása, a harcjárművek és a tüzesszerek számának növekedése, a harcászati szintű kötelékeknél meghatározó jelentőséggel bír. A megnövekedett tűzlehetőségek és általában a növekvő harci kapacitások vonzataként, *megnövekednek a harcanyag készletek*. Ez a folyamat változást idéz elő a szállító kötelékeknél is. *A szállító kapacitások az érintett harcászati tagozatokban (zászlóalj, dandár), a harcanyag készletekkel arányosan kell, hogy növekedjen.*

Az új szervezeti elemként megjelenő *gépesített hadosztályok*, az önelátás elvének következetes végrehajtásához meg kell, hogy kapják mindazokat a jogosítványokat, amelyekkel a hadtest egykor rendelkezett.

A gépesített hadtest, mint a legmagasabb hadműveleti kötelék a harcanyag ellátás vertikumában a *hadműveleti szintet* képezi. Hadművelete során várhatóan fellépő szükségletei, a tábori hadsereg szükségleteinek közel 75-80 %-át teszik ki. Ez nem jelent olyan nagyságrendi változást, amely az *ellátási elvekben korrekciók végrehajtását* tenné szükségesé.

Minőségi változást jelent az anyagi-technikai biztosítás vonatkozásában a *logisztikai szervezetek* megjelenése. Az anyagi-technikai alegységek, egységek integrálása új távlatokat nyit az anyagi-technikai (logisztikai) biztosításban.

Felhasznált irodalmak jegyzéke

1.) Az MH új stuktúrája kialakításának okai, a vezetési szintek tagozódása. (MHVKF előadása a MH PK-i foglalkozásán 1995.)

2.) A MH hadrendjében és katonai szervezeteiben bekövetkezett változások (*Keczer Imre* vörgy. előadása a MH PK-i foglalkozásán 1995.)

3.) A hadászati védelmi hadművelet előkészítésének és megvívásának alapjai (*Nagy Béla* vörgy. előadása a MH PK-i foglalkozásán 1995.)

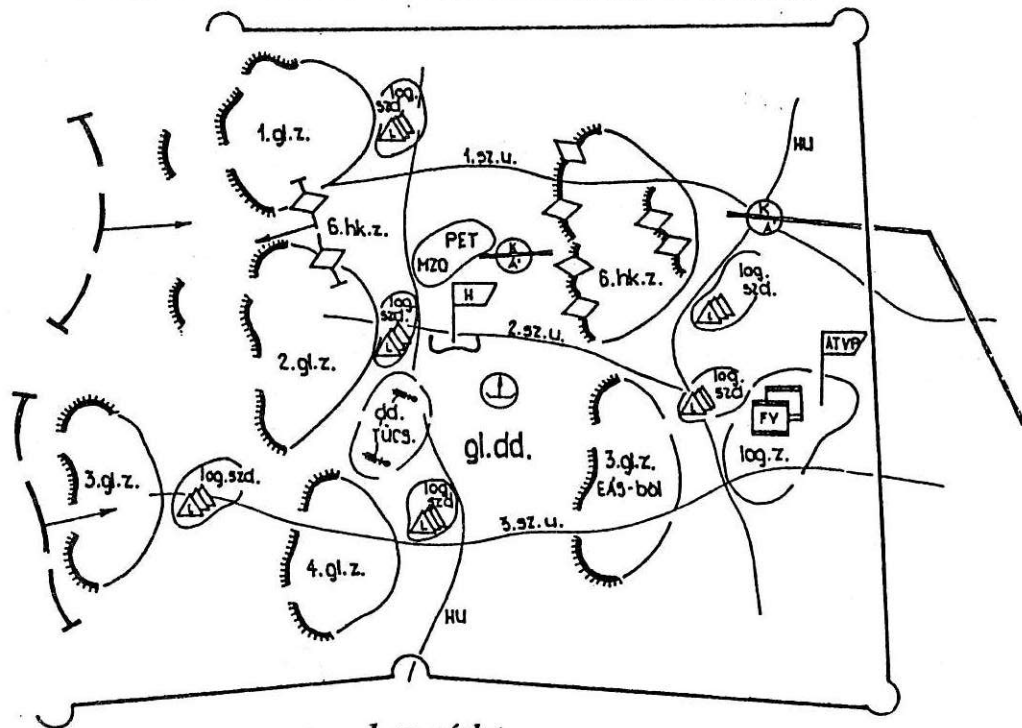
4.) Az anyagi-technikai biztosítás alapjai (ZMKA jegyzet 1993. Nyt.sz. 734/217)

5.) A védelem anyagi-technikai biztosítása (ZMKA jegyzet 1994. Nyt.sz. 814/074/Ea.)

6.) A támadás anyagi-technikai biztosítása (ZMKA jegyzet 1995. Nyt.sz. 734/580)

7.) Anyagi-technikai adattár (ZMKA 1993.)

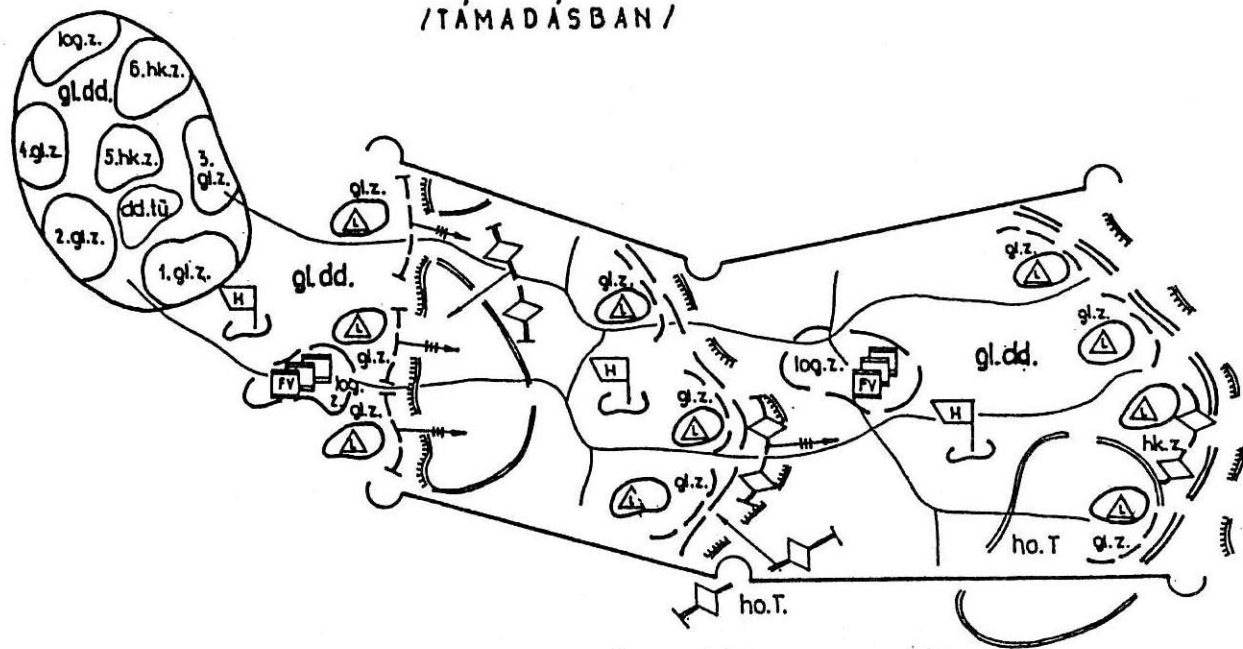
A GÉPESÍTETT LÖVÉSZ DANDÁR HARCANYAGELLÁTÁSI RENDSZERE

1. sz. vázlat

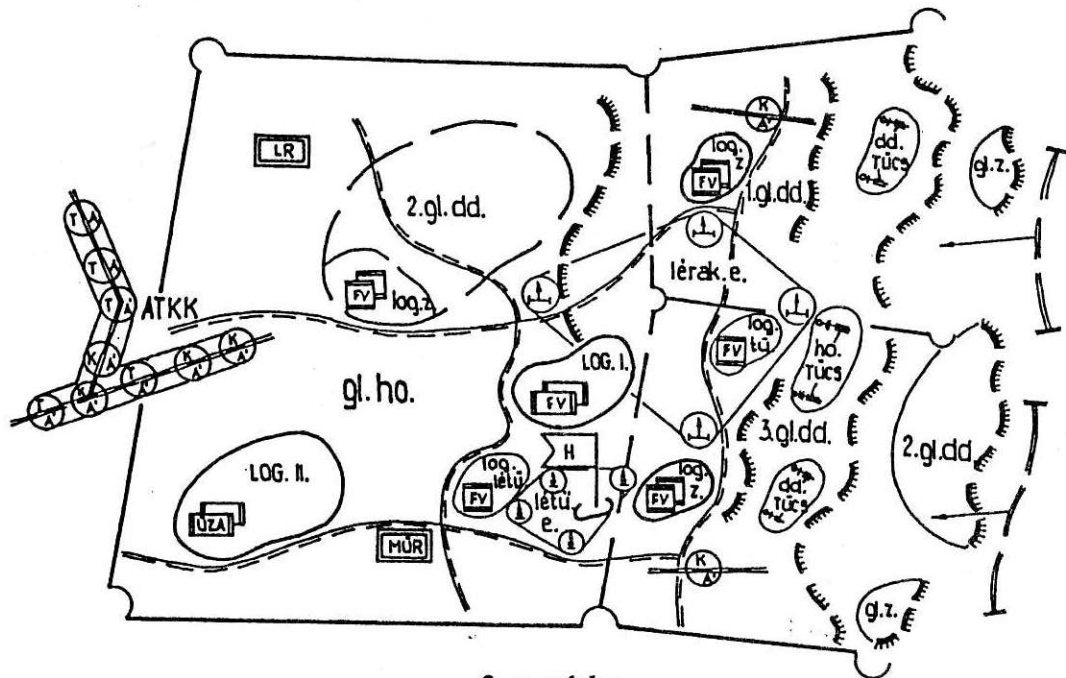
A DANDÁR HARCANYAGELLÁTÁSI RENDSZERE

/TÁMADÁSBAN/

- 2. sz. vázlat

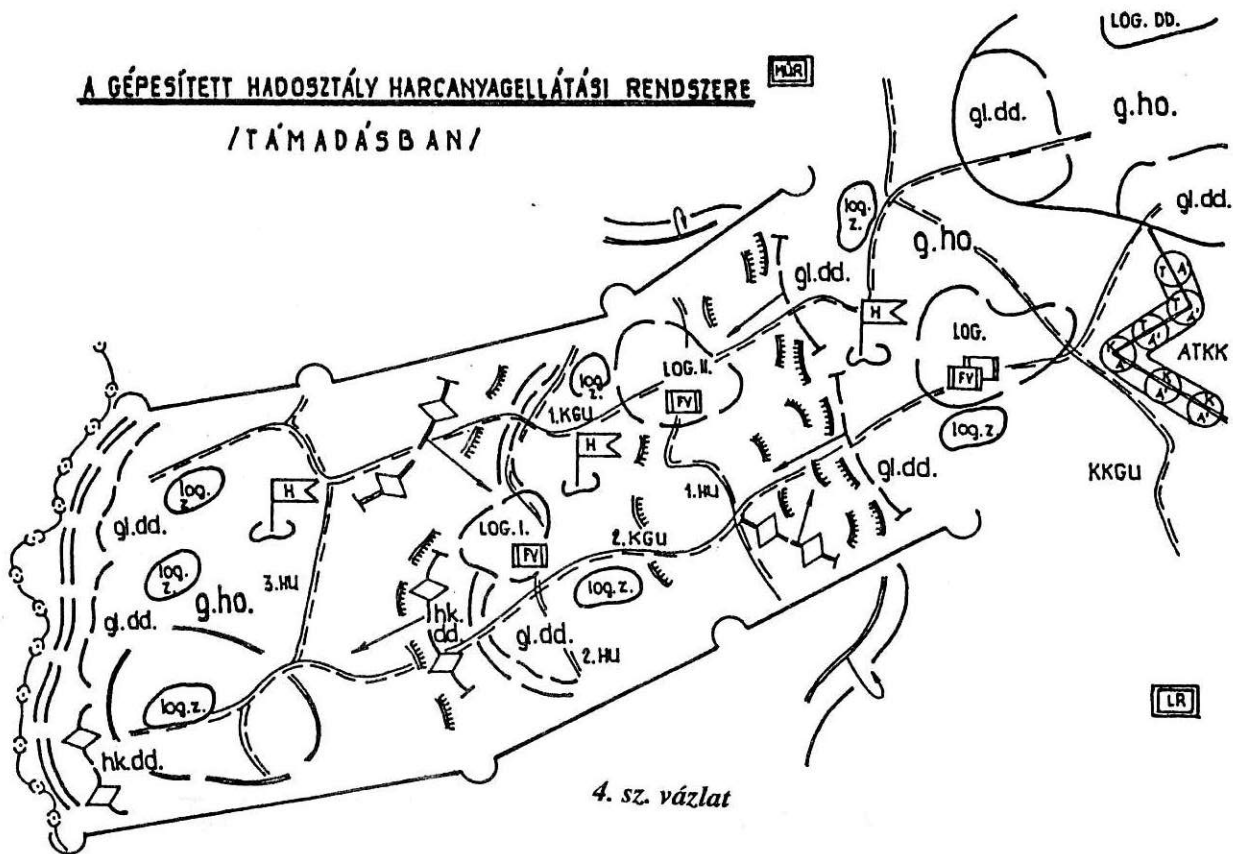
A GÉPESÍTETT HADOSZTÁLY HARCANYAGELLÁTÁSI -RENDSZERE

3. sz. vázlat

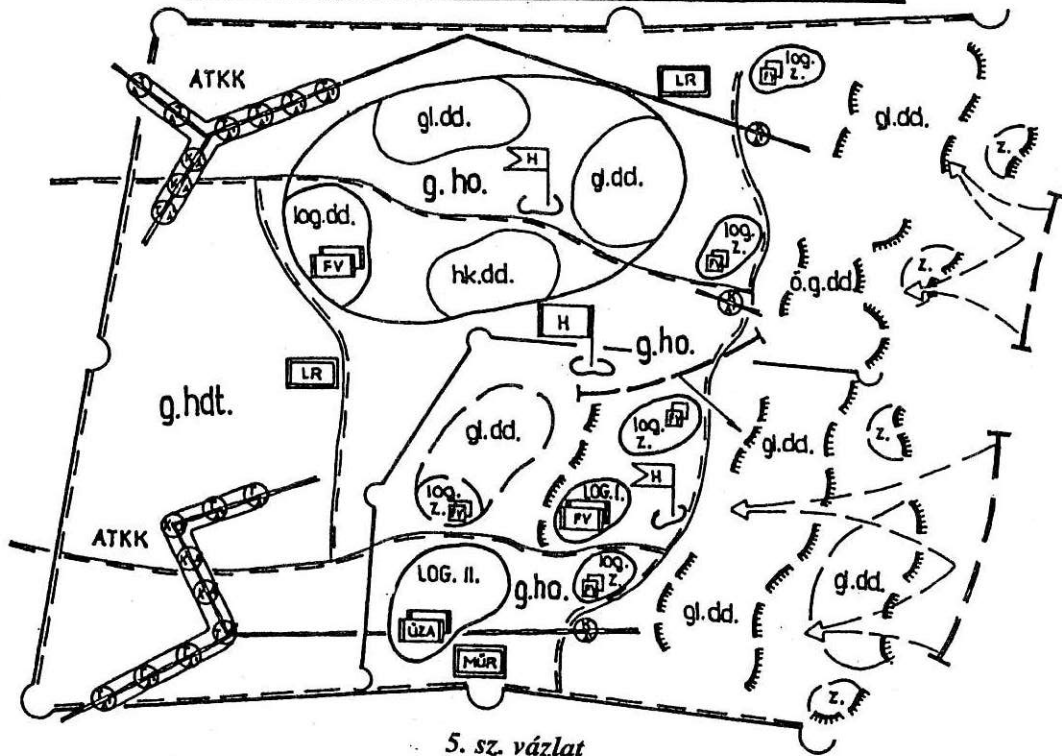
A GÉPESÍTETT HADOSZTÁLY HARCANYAGELLÁTÁSI RENDSZERE

/TÁMADÁSBAN/

4. sz. vázlat

A GÉPESÍTETT HADTEST HARCANYAGELLÁTÁSI RENDSZERE

5. sz. vázlat

ANYAGI-TECHNIKAI BIZTOSÍTÁS

A VALÓS ANYAGI-TECHNIKAI BIZTOSÍTÁS VÉGREHAJTÁSÁNAK TAPASZTALATAI A COOPERATIVE CHANCE-96 NATO/PFP LÉGIERŐ GYAKORLATON

Vasvári Tibor¹

I. RÉSZ

Az 1990-es évek közepére a magyar külpolitikában erőteljessé vált az euroatlanti irányzat, ezen belül a NATO szervezetéhez való csatlakozási igény. A külpolitika mellett a Magyar Honvédség is jelentős erőfeszítéseket tesz a csatlakozási megfelelés elérése érdekében - ez elsősorban a katonai képzés és felkészítés kérdésköre vonatkozásában értendő. Mindezt bizonyítják a különböző közös rendezvényeken való részvételek, a magyar hallgatók mind szélesebb köre vesz részt a NATO államok különböző katonai tanintézeteinél kurzusokon, az ENSZ égisze alatt a magyar katonák bekapcsolódnak a világ különböző tájain ellenőrző, béketeremtő, békefenntartó és egyéb tevékenységek, feladatok megoldásába.

A nagyobb megmozdulások közül az elmúlt időszakban kiemelkedett (csupán a példa kedvéért) a **szárazföldi csapatok által végrehajtott COOPERATIVE LIGHT-95** és a közös amerikai-magyar kutató-mentő gyakorlat.

Az elmúlt évben a NATO Pfp gyakorlatok teljes körű fogalmazványa (1995.05.02.) és a **Közép Európai Szövetséges Erők Európai Szövetséges Parancsnoksága PFP** gyakorlatok programja alapján kidolgozásra került a NATO/Pfp **légierő gyakorlat** programja, amely ez évben **Magyarországon** került megszervezésre és levezetésre.

1 Dr.Vasvári Tibor alezredes, MH 2. Repülő és Légvédelmi hadtest, ATF-ség Tervezési osztályvezető

I.

1.) A COOPERATIVE CHANCE-96 gyakorlat célja, körülményei, jellemzői, méretei

A COOPERATIVE CHANCE-96 (COOCH-96) az első NATO/PfP légierő gyakorlat, amelyet nem NATO ország területén rendeztek, több békepartnerségi állam képviselői első ízben vettek részt ilyen jellegű gyakorlaton. A gyakorlat ténylegesen július 18-27. között került végrehajtásra, az elő-készületek azonban a múlt év végén megkezdődtek. A vezető állomány részéről csoportos foglalkozások, szemrevételezések, egyeztetések, a végrehajtást vezető állomány részéről - különös tekintettel a biztosításra - szemrevételezések, egyeztetések, pontosítások, szakmai és pénzügyi tervezések, intézkedések kidolgozása történt meg.

A gyakorlat célja: A NATO és partner országok légereje együttműködésének, interoperabilitásának fejlesztése a légierő hadműveleti vezetési szintjén, bemutató a repülőerők alkalmazásának lehetőségeit békefenntartó tevékenység keretén belül, természeti katasztrófa következményeinek felszámolása időszakában.

A valós biztosítás részéről:

- Földrengés következtében létrejött katasztrófa helyzetben a reálishoz maximálisan közelített közös tevékenység gyakorlása;

- A katasztrófa sújtotta terület felderítése járőröző vadászrepülőgépek bevetésével, a területről légifelvételek készítése mind vadászrepülőgépek, mind speciális repülőgépek - erre a célra kialakított - alkalmazásával;

- Sebesültek, sérültek túlélők felkutatása, részükre segélynyújtás végzése;

- Segélyanyag utánpótlás (élelmiszer, elhelyezési anyagok, gyógyszer, üzemanyag) eljuttatása a katasztrófa sújtotta területre légideszant után;

- Felkutatott, összegyűjtött, ellátott, elsősegélyben (EOS) részesített sérültek átszállítása helikopterekkel, egy valós - úgynevezett manőver - repülőtérré, onnan szállító-repülőgépekkel való továbbszállításuk;

- Az egyes résztvevő országok repülőeszközei kereszt-kiszolgálási lehetőségeinek, valamint a rendszeresített kiszolgáló szaktechnikai eszközök helyettesíthetőségének vizsgálata.

A gyakorlat elgondolása az alábbi volt

a.) ALAPHELYZET

Humanitárius segélymisszió egy természeti katasztrófát követően. Az ENSZ kérte a NATO részvételét. A Közép-európai szövetséges légierő parancsnok felelős a NATO és a nem NATO tulajdonú légi eszközök felhasználásának koordinálásáért. Két szomszédos ország közötti feszültség éleződése veszélyeztetheti a segélymissziót és erődemonstrációt tesz szükségessé.

A fogadó ország egy olyan szimulált, lokalizált természeti csapás színhelye, amely megrongálta a legtöbb telefon vonalat és súlyos nehézségeket okoz a lakosságnak. A légierők nagyfokú mozgékonyasága, gyors reagáló képessége és könnyű irányíthatósága diktálja, hogy azokat alkalmazzák kutató-mentő és szállítási feladatokra. Egészségügyi kiürítő repülőgépek és bevethető egészségügyi egységek szintén felhasználhatók. A politikai hangulat együttműködő, sok közép- és kelet-európai ország felajánlotta erőforrásait. Az Egyesült Nemzetek segítséget kért a NATO-tól. Egyidejűleg két szomszédos ország között, a katasztrófa térségének közelében egy folyamatban lévő konfliktus közeli kiújulással fenyeget és a helyzet könnyítésére irányuló erőfeszítések veszélyeztetését hordozza magában. A katasztrófának a Központi Térséghez való közelsége miatt az Európai Szövetséges Főparancsnokság (SACEUR) valamennyi érintett országgal konzultálva megállapodott abban, hogy a Közép-európai Szövetséges Légierő Parancsnoka (COMAIRCENT) - a szomszédos országokban folyó események figyelemmel kísérése mellett - fogja koordinálni és végrehajtani a helyzet könnyítésére irányuló erőfeszítéseket.

b.) A GYAKORLAT MOZZANATAI

A gyakorlat a helyzet könnyítésére irányuló erőfeszítéseknek egy három napos részletét öleli fel, azonban **a következő négy mozzanatot kell megemlíteni a tervezési folyamatban:**

I. MOZZANAT	Összeköttetések, a könnyítő erőfeszítések tervezése és egyeztetése.
II. MOZZANAT	Valós előrevonás a fogadó repülőterére.
III. MOZZANAT	Élő és helyhez kötött bemutatók, csoportos foglalkozások és szemináriumok.
IV. MOZZANAT	A felszerelések kivonása a gyakorlat körzetéből.

c.) VEZETÉS ÉS IRÁNYÍTÁS

A vezetés és irányítással, valamint az összekötőkkel kapcsolatos **követelmények** és a Gyakorlatot Irányító Szervezet a gyakorlatvezető által vezetett és a gyakorlatot elrendelő tiszt (OSE), a Közép-európai Szövetséges Erők Parancsnoksága (HQ AFCENT), a Gyakorlatvezetőség (DISTAFF) és a MH képviselőiből álló Központi Tervező Csoport által kerültek kidolgozásra. A vezetés és irányítás szabályainak a lehető legnagyobb mértékben meg kellett felelniük a NATO és a résztvevő országok követelményeinek.

A gyakorlat az alábbi körzetekben került végrehajtásra:

a./ Szolnok repülőtér

- Résztvevő erők és eszközök elhelyezése, biztosítása,
- Többnemzetiségű légi parancsnokság törzse,
- Többnemzetiségű légi parancsnokság harcálláspont,
- Gyakorlatvezetőség,
- Látogatók és Megfigyelők Irodája (LMI),
- Sajtó és Tájékoztató Központ (STK),

- Költségvetési és Pénzügyi Ellenőrző Csoport,
- Valós Biztosítási Központ,
- Tevékenység komplex biztosítása,
- Légi és földi bemutató (nyitott lap),
- VIP biztosítás.

b./ Kecskemét repülőtér

- Résztvevő erők és eszközök elhelyezése, biztosítása,
- Kihelyezett harcirányító pont,
- a tevékenység komplex biztosítása,
- sérültek átrakása repülőgépből és kórházba szállítása.

c./ Szentkirályszabadja repülőtér

- sérültek átrakása,
- repülőszerkezetek feltöltése (előretolt fegyverzetfűggesztő és üzemanyagöltő pont - "melegtöltő hely" - telepítése, angol),
- megfigyelők ellátása.

d./ Újdörögd 4.sz. kiképző bázis

- katasztrófa terület létrehozása,
- mentés végrehajtása,
- megfigyelők ellátása,
- erők-eszközök komplex biztosítása (stac. és tábori, valamint VIP),
- bemutató biztosítása.

e./ Pipis hegy repülőtér

- műszeres mérések végrehajtása.

A végrehajtás helyszínei - különös tekintettel a logisztikai biztosításra - közvetlenül kapcsolódtak a feladatvégrehajtáshoz.

Az egyes helyszínek egymástól való távolságadatai között:

Szolnok	—	Kecskemét	62 km
Szolnok	—	Szentkirályszabadja	207 km
Szolnok	—	Újdörögd	294 km
Újdörögd	—	Szentkirályszabadja	84 km
Kecskemét	—	Újdörögd	292 km
Kecskemét	—	Szentkirályszabadja	168 km

A gyakorlaton 16 résztvevő és 20 megfigyelő országból 580 fő külföldi és mintegy 900 fő hazai állományvett részt közvetlenül. A fentiekén kívül az állandó repülőterek stacionáris berendezés üzemeltetői, valamint a szervezetszerű kiszolgáló és biztosító erők a feladat igényei szerint vettek részt.

A stacionáris kiszolgáló technikai eszközökön kívül részt vett:

<i>Vadászrepülők:</i>	10 db MIG-29		
	Magyarország	—	5
	Németország	—	2
	Lengyelország	—	3

<i>Felderítő repülők:</i>	- 2 db F-16 C	(USA)	
	- 2 db MIRAGE	(Spanyolország)	
	- 2 db F-16 R	(Belgium)	
	- 2 db AN-30	(Románia-1, Csehország-1)	

Kutató-mentő repülő eszközök:

- 1 db PC-6 (PILATUS)	(Ausztria)
- 2 db MI-8	(Magyarország)
- 1 db MI-17	(Csehország)
- 2 db UH-1B	(Németország)
- 1 db ANCONDA	(Lengyelország)
- 1 db PUMA	(Románia)
- 2 db MH53-J	(USA)
- 1 db HC-130	(USA)
- 1 db C-130	(Kanada)
- 1 db F-60	(Hollandia)

Szállítórepülők és helikopterek:

- 1 db PC-16(PILATUS)	(Ausztria)
- 3 db C-130	(Belgium-1, USA-2)
- 4 db AN-26	(Bulgária-1, Magyarország-2, Csehország-1)
- 10 db MI-8/17	(Magyarország)
- 1 db C-160	(Franciaország)
- 1 db FOKKER-27	(Hollandia)
- 1 db BELL-412EP	(Szlovénia)

<i>Légvezetési pont:</i>	- 1 db E-3A AWACS	(USA)
	- 1 db MI-9	(Magyarország)

A gyakorlat időszakára a fenti eszközökből a vadászipülők (14 db), valamint 2 db belga felderítő repülő Kecskemét repülőtéren, a többi repülő szerkezet Szolnok repülőtéren települt.

A feladat végrehajtásához a stacionáris kiszolgáló és biztosító eszközökön kívül mintegy 280 db szállító és egyéni gépjármű (23 szgk, 32 autóbusz, 45 tgc., 63 klgs.gk., 40 db üza.töltő és 74 egyéb gk., 3 traktor) került bevonásra. A feladatokban mintegy 40 db külföldi gépjármű is részt vett.

A mobil kórház részleg szállítása és telepítése konténerizáltan került megoldásra.

A feladat terve szerint 68 db deszant ernyő, 48 t élelmiszer, 4 köbméter víz, 120 db hordágy, valamint ruházati és egészségügyi anyag került alkalmazásra deszantként.

2./ A COOCH-96 megszervezése és végrehajtása

A COOCH-96 gyakorlat megszervezésére a Magyar Honvédség parancsnoka január 21-én 12/1996. sz. parancsában intézkedett, **amely tartalmazta:**

- a gyakorlat célját,

- a végrehajtó szervezeteket, azok települését,
- a végrehajtás ütemezését,
- az egyes vezetők felelősségét és feladatait,
- a kiadandó irányelvek és központi meghatározásokat (étkezés, öltözet, személyi biztosítás, stb.),
- ideiglenes átalárendeléseket,
- elszámolás módját és határidejét.

A MH PK parancsában foglaltaknak megfelelően kerültek kiadásra a szakmai intézkedések, melyek a helyszíni egyeztetések és szemrevételezések alapján az illetékes előljáró részéről pontosításra kerültek. A Re.Lé.FCSF meghatározta az elkészítendő tervek, okmányok körét és felterjesztésének, valamint jóváhagyásának módját és határidejét.

A gyakorlat költségvetése is többszöri egyeztetés után viszonylag későn, de végül is rendelkezésre állt.

A gyakorlatot végrehajtó, abban közreműködők részére a re. és lé.hdt. ATF 2 komplex, a szakilletékes főnökök önálló intézkedéseket adtak ki a részletes szabályozásra vonatkozóan (felkészülés, felkészítés, eszközök rendelkezésre állítása, a megszervezésre vonatkozó szabályozás, betartandó rendszabályok, átalárendelések, végrehajtás rendje és felelősségi körök, stb.).

A terveknek megfelelően a fogadó állomány a július 16-i időpontra a meghatározott készenlétet elérte, a gyakorlat kezdetéig erőfelfejlesztést hajtott végre.

A gyakorlatot - NATO állománytábla alapján felállított - többnemzetiségű parancsnokság vezette, melynek vezetője a NATO egy tábornoka az AIRCENT részéről, helyettese magyar részről a Re. Lé.FCSF.h. volt.

A gyakorlat főbb eseményei összefoglalóan:

- földi lépcsők érkezése:	július 18.
- légi lépcsők érkezése:	július 19-20.
- földi gyakorlás:	július 20-21.
- nyitó ünnepség:	július 20. 11. ⁰⁰

- eligazítások, megbeszélések:	július 21.
- a többnemzetiségű légi erő parancsnokság tevékenysége:	július 21-26.
- ismerkedés a gyakorlat színtereivel, légtereivel:	július 22.
- a gyakorlat fő repülései:	július 23-24.
- szakmai nap:	július 24.
- a bemutatónap programjának gyakorlása:	július 25.
- bemutatónap, záró ünnepség:	július 26.
- hazautazások:	július 27-29.

A gyakorlat forgatókönyve szerint a BIGLAND területén nagyterjedésű természeti katasztrófa - földrengés - következett be. Az ENSZ felhívására NATO tagállamok és nem tagállamok egyaránt készséggel adnak segítséget. A szövetséges európai főparancsnok a közép-európai légi erő parancsnokát bizza meg a mentő akció megszervezésével. A természeti katasztrófa súlytotta területtel szomszédos két ország - ROCKLAND és WATERLAND - konfliktusa veszélyeztetheti a katasztrófa elhárítását, ezért a gyakorlat vezetőinek figyelemmel kell kísérniük a szomszédos területen történeteket és az eseményekre megfelelőképpen kell reagálniuk. Ennek érdekében először légi felderítést hajtott végre két belga F-16-os a földrengés sújtotta terület felett, majd ugyanott járőrözött két amerikai F-16-os. Ettől a köteléktől ezt a feladatot 6 db MIG-29-es (német, lengyel, magyar) vette át és hajtotta végre. A kis sebességű légi felderítést és az ilyenkor szükséges légi fényképezést az AN-30-as román repülőgép végezte. A kidolgozás és értékelés a repülőtechnikai biztosítás keretén belül a helyszínen hazaiak által történt. A tábori sebész csoport kiszállítását a C-130-as belga, visszaszállítását F-16 (holland) repülőgép végezte. A vizuális kutatás MH-531 (USA), MI-8 (magyar), MI-17 (Cseh), Anaconda (lengyel), UH-1D (német) típusú helikopterek (1.sz. kötelék) hajtották végre egy kötelékben. A sebesültszállítás vegyes kötelékét (2. sz. kötelék) MH-53J (USA), Mi-8 (magyar), AIR-330 (PUMA) (román), UH1-D (német), BELL-421 (szlovén) helikopterek alkották. A teher deszantolásban C-130 (Kanada, belga, francia), AN-26 (magyar, cseh) PC-6 (Ausztria) típusú repülőgépek vettek részt.

Teherszantként került alkalmazásra (logisztikailag előkészítésre és berakásra, majd gyűjtésre):

- magyarok - 5 db 500 kg ládázott anyag
- osztrákok - 2 db 2 köbméteres víztartály ivóvízzel
- franciák - 8 db 500 kg ládázott anyag
- 1 db tj. autó
- belgák - 5 db 500 kg ládázott anyag
- 1 db tj. autó
- 3x16 tonna búza

A C-160 (francia) repülőgép deszantdobás után az angol előretolt fegyverzetfüggesztő és üzemanyag utántöltő pont személyzetét szállította ki, akik Szentkirályszabadja repülőtéren "*melegentöltő helyet*" telepítettek és feltöltést hajtottak végre. Az 1. és 2. sz. helikopterkötelék 30, illetve 30 fő sérült szállítást, kiürítést hajtott végre. Az anyagi-technikai biztosítás szempontjából további kiemelt fontosságú feladat volt a gyakorlathoz kapcsolódóan a látogatók és megfigyelők ellátása (szállítás, étkeztetés, stb.), a VIP személyek részére 20-án, 24 és 26-án VIP ebéd, 21-én vendéglátó nemzet vacsorája, záró parti, valamint 26-án a nyitott napi repülőbemutató logisztikai biztosításának megoldása.

A **gyakorlathoz** kapcsolódóan a valós logisztikai (anyagi-technikai) biztosítás fennakadás nélküli megvalósítása szemszögéből végrehajtott légi tevékenység a repülési napokon **az alábbiakban foglalható össze:** (jellemző nap)

- 04.15. időjárás jelentés, felderítés
- 05.15. sérültek markírozása
- 05.30. repülés előtti eligazítás, jelentések
- 06.00. az egyesített logisztikai központ (CLC) által meghatározott előzetesen elkészített "*csomagok*" deszantoláshoz való berakása
- 07.30-13.30. folyamatos légitevékenység, tervtábla alapján
- 08.25-12.30. helikopterek és repülőgépek feltöltése üzemanyaggal
- 09.30-12.00. sebesültek ellátása, átrakása, továbbszállításra való előkészítése
- 11.00-12.00. üzemanyag-feltöltés (1. és 2.sz. hel.kötelék) előretolt üza. utántöltő pontról (angol)

12.00-12.40.	"túlélők" mentőcsoportok kivonása
07.45.-07.50.	deszantolás
10.40.-10.45.	
12.25-12.30.	
15.00	repülés utáni eligazítás

(a fentiek NATO időpontokat tartalmaznak)

A fentiektől bizonyos mértékig eltérő volt - a repülés kiszolgálás és biztosítás szempontjából - a bemutató napi program, amikor a repülő tevékenység koncentrált időben és a felszállások mennyiségében, továbbá a 12.00-13.30-i időpontra. Mindezt olyan számvetéssel kellett megszervezni, hogy 17.00-ra - az első lehetséges visszaindulási időpontra - a logisztikai biztosítás elérje a teljes terjedelmet.

A gyakorlat során repülési naponként végrehajtásra és biztosításra került 47 repülőgép, 33 kötelék, 2 időjárás és 14 háttér felszállás/nap. Az összes biztosított felszállásból (304) a hazai felszállások száma 237/gyak, a rep.idő 177,55 óra volt. Az objektív kontroll a repülőterek repülőbiztosítási rendszerében valósult meg.

II.

Az anyagi-technikai biztosítás megszervezése

1./ Az anyagi-technikai biztosítás megszervezésének körülményei, sajátosságai és jellemzői:

A gyakorlat előkészítésének időszakában tisztázásra került a valós biztosítás, illetve logisztikai biztosítás tartalma és az eltérésekből adódó végrehajtási felfedések módozatai. A gyakorlat Tervezési Konferencián a NATO, a valós biztosítás feladatai körébe *az alábbi területeket sorolta be:*

- a.) a repülőtechnikai eszközök biztosítása,
- b.) szállítások biztosítása,
- c.) anyagokkal történő ellátás és üzemmentartás biztosítása,
- d.) szolgáltatások biztosítása,
- e.) elhelyezés katonai elszállásolás biztosítása,
- f.) étkezés és büfé biztosítása,

- g.) egészségügyi biztosítás,
- h.) üzemanyag biztosítás,
- i.) gépjármű parkolás és közlekedés ellenőrzés,
- j.) őrzés-védelem, kommandáns szolgáltatás,
- k.) tűzvédelem,
- l.) vám és határelépési előírások,
- m.) adminisztrációs ügyek,
- n.) költségvetés.

Minden olyan ATB-t érintő szakfeladat, amely a gyakorlat forgatókönyvének megfelelő repülő kiszolgálási, egészségügyi szakterülethez kapcsolódik, a logisztikai biztosítás témakörébe lett besorolva.

A fentiek bizonyos mértékig eltértek a hazai ATB rendszerétől, ezért a megvalósítás folyamán erőteljesebb együttműködés alakult ki az egyes biztosítási területek között. A gyakorlatvezetőség a fentiek alapján dolgozott, míg a Valós Biztosítási Központ és a közvetlen végrehajtók rendszere a hagyományos hazai ATB elvek alapján kiegészítve néhány operatív feladat végrehajtási csoporttal (pl. VLDCS, határnyitó csoport, regisztráció, stb.).

A fentiek alapján a gyakorlat anyagi-technikai feladatai megvalósítása érdekében a gyakorlat végrehajtó szervezetei településének és feladat-végrehajtásának megfelelően ellátási körzetek kerültek létrehozásra és működtetésre. Az ellátási körzetek anyagi-technikai szakfeladatai végrehajtására a béke működési rendhez igazított ideiglenes anyagi-technikai szervezetek kerültek kijelölésre, parancsnokának az állományilletékes csapatparancsnokok kerültek meghatározásra, irányításukat - a Valós Biztosítási Központon keresztül - a 2.re.lé.hdt. ATF személyesen végezte.

A VBK Szolnok repülőtéren alapvetően és döntő részben a 2.re.lé.hdt. ATF-ség állományából került létrehozásra.

1.sz.ellátási körzet

A Többnemzetiségű Repülő Parancsnokság (TNRP), a Látogatók és Megfigyelők Irodája (LMI), a Sajtó és Tájékoztató Központ (STK), Valós Biztosítási Központ (VBK), valamint a Szolnokra tervezett végre-

hajtó és közreműködő, látogató, megfigyelő állomány ellátása érdekében Szolnok repülőtéren.

2.sz.ellátási körzet

A TNRP Kecskeméten lévő részlege, valamint az itt feladatot végrehajtó erők és eszközök, közreműködők és egyéb állomány ellátása érdekében Kecskemét repülőtéren.

3.sz.ellátási körzet

A Szentkirályszabadja repülőtéren tevékenykedő és feladatot végrehajtó erők és eszközök, közreműködők (alájátszók), megfigyelők ellátása érdekében, Szentkirályszabadja repülőtéren.

4.sz.ellátási körzet

Újdörögd 4.sz. kiképző központban, a romvárosban tevékenykedő, alájátszó, feladatot végrehajtó és a megfigyelő állomány ellátása érdekében Újdörögdon, a 121. vez.bizt.z. erői és eszközei megerősítésével és Veszprém átcsoportosításával.

5.sz.ellátási körzet

Tököl repülőtéren tartalékként került létrehozásra a 93. VHL ve.szre.o. állományából a NATO E-3A típusú AWACS repülőgép leszállásának esetére.

A létrehozott, felkészített és ilyen formán működtetett szervezetek feladatukat az elvárások szintjén hajtották végre. A gyakorlat során összességében kilenc helyszínen (Szolnok, Kecskemét, Szentkirályszabadja, Veszprém HÁP, Újdörögd, Romváros, Szanda, Pipis hegy, Repülőkórház) az anyagi-technikai (logisztikai) biztosítás kiterjedt az alábbi erők-eszközök ellátására (a számadatok a stacionárisan meglévő erők-eszközökről való gondoskodáson kívül értendők):

- személyi állomány 2400-2500 fő (ebből 570-590 fő külföldi),
- gépjármű: 240-260 db (ebből 40 fő külföldi),
- repülőtechnika: 54 db ebből repülőgép 33 db,
helikopter 21 db,

A személyi állomány és technikai eszközök 16 országot képviseltek.

Az élelmezési ellátás I., II., III., VI. és kiemelt norma szerint valósult meg, mindez egyidejűleg azonos szintereken. A haditechnikai és egyéb irányú ellátás-biztosítás mintegy 66-70 típusú gépjárműre, 24-26 típusú légi eszközre terjedt ki.

Az anyagi-technikai biztosítás a repülőter-technikai, a repülőter-műszaki (REKA) és a repülő tevékenységgel szoros összefüggésben lévő kutató-mentő biztosítással együtt valósult meg.

2./ A felkészítés sajátosságai:

A gyakorlat eredményes végrehajtása érdekében hdt. szinten - a szükséges egyeztetések, koordinációk stb. végrehajtása után - *az alábbi anyagi-technikai biztosítással kapcsolatos okmányok készültek el:*

- Elgondolás a COOPERATIVE CHANCE-96 NATO/PfP légierő gyakorlat ATB feladatai végrehajtására,

- Felkészítési terv,

- Ütemterv a valós ATB végrehajtására,

- Terv a COOCH-96 NATO/PfP légierő gyakorlat valós ATB-ra (grafikus, térképen és szöveges),

Intézkedés a COOCH-96 gyakorlat anyagi-technikai biztosítására, *mellékletekkel együtt:*

- jelentési és elszámolási okmányminták,

- központi étlap,

- közlekedési eszközök menetrendjei,

- az ellátási körzetek ellátandó és biztosító állománya.

- Ideiglenes állománytábla VBK és Ellátási Körzetekre,

- Munkaköri leírások (csak a legfontosabbnak ítélt beosztásokra)

- Szakmai ellátási-biztosítási tervek, számvetések,

- Elhelyezési terv,

- A gyakorlat körzeteibe történő át- és visszacsoportosítás terve.

A tervek jóváhagyása az illetékes MH szinteken történt (VKF I.h., Re. Lé. FCSF h.).

A feladatok sikeres végrehajtása érdekében a re.lé.hdt. ATF vezetésével az 1.sz. Ellátási Körzetben (a fő szintéren) a valós biztosítás irányító és végrehajtó vezető állomány részére 2 napos felkészítő foglalkozás került levezetésre. A foglalkozások levezetése párhuzamosan történt a fegyvernemi csoportokkal. A foglalkozásokon *az alábbi kérdéskörök kerültek feldolgozásra:*

- A gyakorlat lefolytatásának időrendi és mozzanat szerinti tartalmi ismertetése;

- Az ellátás, biztosítás, kiszolgálás elvárásai, követelményei;

- Az anyagi-technikai, egészségügyi, közlekedési, elhelyezési biztosítás valós és gyakorlat szerinti végrehajtásának szakmai követelményei, a megvalósítás módszerei és a lebonyolítás rendje;

- Az ellátási körzetek vezetőinek jelentése, az egyes szintereken meghatározott feladatok végrehajtásáról, a biztosítás rendjének tervezett megvalósításáról;

- Szakmai módszertani foglalkozások levezetése az ellátás, kiszolgálás rendjéről, módjáról, az öltözeti rendről, a rakodási, szállítási, tárolási, pihentetési és egyes szolgáltatási feladatok megoldásáról;

- Okmányolási feladatok mintaokmányokon történő gyakorlása és egyértelműsítése;

- A felmerült kérdések tisztázása, egyértelműsítése.

A gyakorlatot közvetlen megelőző napokon a Központi Tervező Csoporttal együttműködve a készenlét helyszíni ellenőrzésére került sor, *ami kiterjedt:*

- a vezényelt erők és eszközök beérkezésére,

- a gyakorlatra kijelölt erők, eszközök és anyagok cél - rendeltetés szerinti hadihasználhatóságára, karbantartottságára, a személyi állomány kiképzettségére,

- az épületek, berendezések, felszerelések, eszközök előkészítettségére,

- a vállalkozói és egyéb kapcsolatos szerződéskötések teljesítettségére,

- a szükséges okmányok előkészítettségére, meglétére,

- az intézkedésekben elrendeltek végrehajtottságának minőségére,

- a résztvevő állomány felkészültségére,

- a beérkező külföldi - központi és légi - erők, eszközök és anyagok fogadás feltételeinek biztosítottságára, a munkavégzés és pihentetés feltételrendszerének megteremtésére,

- a NATO igények és követelmények teljesítettségére.

A gyakorlat során bebizonyosodott a mélyreható és módszeres felkészítés szükségessége és eredményessége. A nemzetközi törzs megérkezése után az egészségügyi szolgálat gyakorlaton és bemutatón résztvevői részére külön szakmai összevonás végrehajtására került sor, melyen az alájátszók is résztvettek.

Ezen felkészítő foglalkozások - igaz, hogy nem teljesen estek egybe a jelenleg lévő programokkal - jól szolgálták a személyi állomány katonai és szakmai kiképzését, növelte az ismeretszintet, legfőképpen gyakorlatban alkalmazandó "*kompatibilis*" készség fejlesztést adott.

3./ Együttműködés megszervezése

A COOCH-96 légierő gyakorlat végrehajtás oldaláról megközelítve - véleményünk szerint - egyik legösszetettebb feladata volt az együttműködés megszervezése, az ATB szervezetek fennakadás nélküli tevékenysége végrehajtásának összehangolása, munkájuk koordinált megvalósulása.

Az ellátási, biztosítási és kiszolgálási tevékenységet össze kellett hangolni:

a.) feladatok szerint:

- repülési
 - felderítő
 - szállító
 - deszantolás
 - személyszállítás, anyagszállítás
 - eü. jellegű
 - egyéb (pl. időjárás)
 - repülő vagy helikopter

- földi előkészítési:
 - teljes előkészítési
 - rep.előtti, utáni
 - hiba elhárítás
 - kiszolgáló technika

- protokolláris:
 - légi, földi, ill. kombinált
 - önálló vagy megrendelt
 - kiemelt, egyszerűsített
 - feladatfüggő
 - nyilvános-, zárt
 - egyéb

- általános ellátási:
 - feladatfüggő
 - időjárásfüggő
 - periférikus
 - állománykategóriás
 - teljes vagy részbeni

b.) a végrehajtás helye szerint:

- színterek szerint:
 - Szolnok
 - Szandaszőlős
 - Kecskemét
 - Szentkirályszabadja
 - Újdörögd

- Romváros
- útközbenei
- jellege szerint:
 - stacionáris
 - tábori
 - kombinált (hangár parti)
 - egyéb (fedélzeti stb.)
- módozat szerint:
 - anyagi
 - technikai
 - egészségügyi
 - szállítási (szolgálati és önálló)
 - elhelyezési (pl. pihentetés)
 - egyéb (szolgáltatások, stb.)

- c.) a végrehajtás ideje szerint:
- nappal, éjszaka, átmeneti
 - előkészítési, végrehajtási, ill. záró időszak
 - önálló időponti
 - behatárolt időszak
 - feladathoz vagy személyhez kapcsolott
 - munkaidős - szabadidős

- d.) résztvevők szerint:
- nemzeti hovatartozás (résztvevők)
 - repülőhajózók, műszakiak, általános
 - haderőnemi illetékesség

- 2.re.lé.hdt. (VBK)
- 4.g.h.hdt.
- KRSZP
- Közt.őrezred
- MH közvetlenek (op.csop-ok)
- LMI
- STK
- TNRP
- TNRH
- KBH
- NATO
- HM, PM

- polgári állomány
 - VIP
 - vendégek, meghívottak
 - látogatók és résztvevők
 - vállalkozók
- végrehajtó
- megfigyelő, látogató
- alájátszó
- ellenőrző

e.) területek szerint:

- humán
- őrzés-védelem
- kommandáns
- ATB belső
- híradó
- informatikai
- rep.biztonsági
- jogi
- rendőrség
- vámórség
- határórség

A fenti felosztás, illetve osztályozás a teljesség igénye és további bontás nélkül is a feladatok rettenetesen sokirányúságát próbálta érzékeltetni. Mindezt a Szolnokon települt VBK tartotta kezében, illetve koordinálta. A munka során hallatlan jelentősége volt az operativitásnak, a döntés képessége helyszíni biztosításának, a szakirányú és közcélú információ áramlásnak. Bonyolította a helyzetet, hogy egy sor tevékenység ATB az egyes szintereken egyidőben, illetve közel azonos időben jelentkezett, így erő-eszköz átcsoportosításokra - már a távolságok miatt sem - nem volt lehetőség.

Nagyon pozitívan értékelendő azon tény, hogy a megvalósítás során nem volt helye semminemű szakmai elkülönültségnek, a fő hajtóerő a biztonságos és együttes végrehajtás volt. Az együttműködést elősegítette, hogy a VBK vezető állománya, a szakágvezetők közvetlen kapcsolatban voltak a TNRP szakállományával, valamint az Ellátási körzetek parancsnokaival. A feladatok - az ATB is - a TNRH által a végrehajtási területekre lejuttatásra került így a végrehajtó tagozat a lényegi dolgok-

ról (ez alatt a gyakorlat értendő) a repülő tevékenységről, az esetleges tervtábla változásokról megfelelő információ alappal rendelkezett. A belső együttműködés megvalósulásában a biztonsági tényezők előtérbe kerülésével szoros kapcsolat alakult ki a KBH-val, humán szolgálattal. A repülésbiztonság elsődlegessége a hajózó repülő-műszaki és egyéb biztosító állomány szoros és közvetlen kapcsolatát eredményezte.

4./ A vezetés rendje

A COOCH-96 légi gyakorlat ATB vezetését a Szolnokon települt VBK - élén a 2.re.lé.hdt. ATF - valósította meg (állománya, összetétele a tanulmány II. RÉSZ-ének a végén).

A megszervezés vonatkozásában a már előzőekben említett ATF-i intézkedéseken kívül a szükséges pontosításokat a re.lé.hdt. illetékes főnökei saját hatáskörükben hajtották végre. A gyakorlatra vonatkozóan a hadtest tervező osztálya elkészítette a "*Terv a COOPERATIVE CHANCE-96 NATO/PfP légi gyakorlat anyagi-technikai biztosítására*" okmányt térképen, ami tartalmazta *grafikus formában*:

- a fiktíven kialakított országhatárokat (ROCKLAND, WATERLAND, BIGLAND),
- a gyakorlat végrehajtási körzeteit,
- az igénybevett és tartalék repülőtereket,
- közlekedési útvonalakat,
- ATB objektumokat (kórházak, bázisok, ellátó objektumok, stb.),
- résztvevő katonai szervezetek települési helyeit,
- valós végrehajtás tényadatait.

Táblázatos formában:

- a bevont résztvevő erőket és eszközöket színterek szerint,
- ATB erők-eszközök harcértékét,
- főbb teljesítményadatokat.

Az írásos formában készített terv tartalmazta:

- elgondolást az ATB feladatai megoldására,
- kimutatás az ellátandó állományról- ellátási körzetek létszámnyilvántartása,
- sürgősségi egészségügyi ellátás utalási rendje színterenként,
- egészségügyi szolgálat erő- eszköz számvetése,
- kimutatás a gyakorlaton résztvevő gépjárművekről, ellátási körzetenként,
- híradó eszközök elosztásának rendje.

A VBK helyi képviseletét Kecskeméten a hdt. HTPF valósította meg. A végrehajtás folyamán a vezetés tevékenysége az operatív beavatkozásokra, az információk biztosítására és az együttműködés megszervezésére koncentrált olyan számvetéssel, hogy a végrehajtók számára minél kevesebb ütközőpont, illetve nem tisztázott tényező jelenjen meg. A végrehajtás folyamán alapvetően a szóbeliség volt a jellemző. Az ATF-ség a hdt. HIRIF-el közösen jól működő információs támogatást biztosított, a VBK-nál lévő számítógépek a szükséges adatbázist biztosították. Az egyes területek kapcsolatrendszerét "*lemezposta*" biztosította.

Az informatikai feladatok végrehajtásának biztosítására 07. 15-16-án telepítésre kerültek mindazok a PC kategóriájú számítógépek, amelyekre a tervezés során igény jelentkezett.

A gépek egyedi munkahelyekként működtek a gyakorlat ideje alatt.

A kecskeméti és szolnoki regisztrációs munkahelyek közötti adategyeztetés és csere a 2.re.lé.hdt. p-ság elektronikus postahálózatának felhasználásával került végrehajtásra. A regisztrációs munkahelyeken alkalmazott szünetmentes tápegységek biztosították az elektronikus hálózat kimaradások esetén az adatok elmentésének lehetőségét. A központi ellátású informatikai eszközök (pl: STK) az igények megfogalmazása ellenére, csak részben voltak képesek a lehetőségek kihasználására. Az "*INTERNET*" szolgáltatás teljeskörű lehetőségei felhasználását nem tette lehetővé a rendelkezésre bocsátott szoftver.

Az egyes szintereken és a VBK-nál "*Hadműveleti napló*"-t vezettek, a repülőtereken az UKRV-92-ben előírt okmányrendet alkalmazták. A szolgálati ágaknál a repülési váltásoknál előírtak szerint jártak el az előírt megszigorítások alkalmazásával. A logisztikai biztosítás irányításában és végrehajtásában, a repülési feladatok vonatkozásában az érintett személyi állomány és technikai eszközök részére - teljeskörű felkészítés mellett - a lekövetés egyértelmű biztosítására *az alábbi változat rendszer került kiadásra:*

- teljes repülési változat,
- korlátozott repülési változat,
- halasztás időjárás miatt,
- repülések időjárás miatti törlése.

Egyes szakterületeken (élm.) gyakorlati nyilvántartást vezettek. A VBK-nál a feladat szabásra a tevékenység értékelésével egyidejűleg az ellátási körzetek vezetői a 17.00 órás helyzetnek megfelelően naponta 17.30-ig a VBKPK-nak szóban vagy írásban (fax-on) jelentettek. A VBK szakágvezetőit és az 1.sz. BK vezetőjét személyesen hallgatta meg. *A napi jelentésben kitértek:*

- a nap folyamán teljesített feladatok végrehajtásának helyzetére,
- a következő nap feladataira,
- a személyi állomány biztosítottságára,
- a technikai eszközök állapotára, hadrafoghatóságára,
- az azonnali intézkedést igénylő problémákra.

Az üzemanyag felhasználásról (fax-on) naponta írásban jelentettek. A valós biztosítás operatív ügyeinek intézését és koordinálását a terv és koordinációs csoport vezetője, a VBKPK HDM h. végezte. A megszervezés időszakában a VBK vezető állománya a közvetlen megelőző időpontokban (07.10-15) az egyes szintereken az előkészítés biztosítottságáról való személyes meggyőződés érdekében ellenőrzést és szemlét vezetett le. A végrehajtás időszakában a szakmai céllenőrzések valósultak meg. A vezetést és szakirányítást nagyban segítette, hogy a VBK alárendeltségében tevékenykedett a hagyományos AT szervezeti elemeken kívül ügyviteli szerv, hirif.rlg., őrzés-véd. rlg., pénzügyi, külső együttműködő (pl: ORFK, határőr, vámőr, komendáns) csoport is.

5./ A pénzügyi-számviteli támogatás néhány kérdése

A gyakorlat előkészítése időszakában - a "Partnerség a békéért" alapokmányban meghatározottak, valamint a NATO illetékes szervei és a Koordinációs Bizottság döntése alapján - tisztázásra kerültek a költség-tényezők, költségviselő, költséghatás és elszámolástechnikai, valamint bonyolítástechnikai kérdéskörei.

A költségviselők

1.) A magyar fél a Gyakorlat és a Tervezési Konferenciák ideje alatt *az alábbi anyagokat és szolgáltatásokat térítésmentesen biztosította a gyakorlat megvalósításához:*

a.) a gyakorlótéri létesítményeket, amelyeket a gyakorlatvezető törzs és a gyakorló állomány, valamint a sajtó (STK) megfigyelő-látogató állomány igénybe vett;

b.) repülőtereket, az üzemeltetéshez szükséges technikai eszközökkel, berendezésekkel;

c.) a 4.sz. kiképző bázist a szükséges kiképzés-technikai eszközökkel;

d.) a gyakorlat szükségletének megfelelő belső katonai híradást (vezetékes és vezeték nélküli eszközökkel);

e.) a gyakorlatvezető törzs és a gyakorló állomány a HM kezelésű objektumokban történő elhelyezését, az ehhez kapcsolódó szolgáltatásokat (pl. takarítást), közüzemi ellátást (elektromos energia, víz-csatorna), fűtést, melegvízellátást, bútor-berendezési és felszerelési tárgy használatát, Újdörögdön a tábori törzsbútorokkal történő ellátást;

f.) alap-egészségügyi ellátást (beleértve a sürgős fogászati kezelést is);

g.) élelmezéstechnikai eszközök (mozgókonyha, hűtőkocsi, stb.) használatát;

h.) gépi rakodóeszközök használatát;

i.) a szállítási feladatra igénybe vett helikoptereket (üzemanyag nélkül).

2.) A NATO, mint a gyakorlat vezetője az alábbi anyagok és szolgáltatások költségeit viselte:

a.) A gyakorlaton résztvevők gyakorlattal összefüggő célú szállítási költségeit (beleértve a VIP-eket és a megfigyelőket), a gyakorlat során a belépési ponttól kezdve (autóbusz, terepjáró, személy- és tehergépkocsi, egyéb szállító járművek),

b.) mindenfajta üzemanyagot beszerzési áron (MH ár),

c.) közvetlen vagy közvetett távbeszélő, fax, adatátviteli vonal összeköttetés bérleti díját és működtetési költségeit a gyakorlat körzetén belül,

d.) nyilvános nemzetközi távbeszélő, fax, adatátviteli vonal összeköttetés bérleti díját és működtetési költségeit,

e.) a bérelt irodai berendezések (fénymásoló, sokszorítók, számítógépek) és a vásárolt irodaszerek költségeit (külön összeghatárig),

f.) információs anyagok költségeit,

g.) mindazon a gyakorlat telepítéséhez, berendezéséhez felhasznált eszközök, anyagok és szolgáltatások bérleti díját és működtetési költségeit, amelyeket a gyakorlaton a NATO kért,

h.) a NATO vendégek teljes költségeit (tolmácsolás, utaztatás, szállás, étkeztetés, reprezentációs és ajándékozási költségek),

i.) a felhasznált térképek költségeit,

j.) a gyakorlatról készített hang- és képanyag sokszorításának költségeit,

k.) tolmácsolás költségeit (angol-francia nyelveken),

l.) a helyi lakosság, a nagyközönség tájékoztatásának költségeit (pl: sajtó, információs szóróanyagok),

m.) a tájékoztatások érdekében bérelt helyiségek, helyszínek költségeit,

n.) ágynemű mosatás költségeit.

3.) A résztvevők egyénileg, a magyar fél biztosításával, *az alábbi anyagok és szolgáltatások költségeit viselték:*

a.) mindazon elhelyezés költségeit, amely nem honvédségi objektumban történik (szálloda, stb.),

b.) ételmezés költségeit, kantinszolgáltatást egyedi térítéssel,

c.) a járműveik szükségszerű karbantartási költségeit,

d.) utazási költségeket a belépési pontig, valamint onnan a saját országba,

e.) a nemzeti parancsnoksággal és a védelmi minisztériummal való közvetlen vagy közvetett távbeszélő, fax, adatátviteli vonal összeköttetés bérleti díját és működtetési költségeit,

f.) egyedi kérésre biztosított tolmácsolási költségeket az angol és a francia nyelv kivételével,

g.) saját célú vendéglátás költségeit,

h.) a saját vendégek teljes költségeit (tolmácsolás, utaztatás, szállás, étkeztetés, reprezentációs és ajándékozási költséget).

A költségek megállapítása, számlázása

A térítésköteles anyagok és szolgáltatások költségeinek megállapítása érdekében a magyar fél - a gyakorlathoz kapcsolódó COOCH jelzéssel ellátott - bizonylatokat alkalmazott. Elkülönített bizonylati rend kialakításával a költségeket tartalmazó okmányok összegyűjtésre kerültek és következő nap végére megtörtént az elszámolás.

Az összegyűjtött bizonylatok, okmányok alapján Kecskeméten és Szolnokon a kikülönített SZR összesített és költségviselőnkénti "*Elszámolást*" készítette a kért részletességgel.

A közvetlen felhasználások naprakészségét és számlázási bizonylatolási rendjét Szolnokon és Kecskeméten létrehozott és kikülönítve működő számviteli részlegek biztosították. A résztvevők pénzváltását és forint szükségletét az OTP Bank Rt. helyszínrre telepített kirendeltsége tette lehetővé. A NATO, illetve harmadik országok felé történő elszámolási alapok megteremtését, a kétnyelvű bizonylatok (menetlevelek, feltöltési kimutatások, stb.), valamint a helyszíni képviselők szignalizációja biztosította.

A VBK szintjén a folyamatos felügyeletet és az operatív rendezést a létrehozott pénzügyi-gazdasági részleg - hdt. pénzügyi és számviteli főnökség, valamint a helyi alakulat képviselője végezte - viszonylagos hatásfokkal. Egyes szolgáltatások kiegyenlítését a szolgáltatók önállóan intézték (Central Rt. - mosatás). Munkaidő utáni szabadidő büfé - sörkimerő - üzemeltetése önállóan külső vállalkozói rendszerben történt. A VBK szoros kapcsolatot tartott a Vám és Pénzügyőrség helyi képviselőjével, vámeljáráásra az általános rend szerint került sor. Az előljáró ún. kifizető helyé Szolnok, Kecskemét repülőteret határozta meg, azonban pénzügy-technikai szempontból szükségessé vált a MH 121. Vezetésbiztosító Zászlóalj bevonása is.

A gyakorlaton **a szakági biztosítás** megvalósítása meghaladja jelen cikk terjedelmi lehetőségeit, valamint súlyánál fogva is **önálló feldolgozást** igényel.

(A II. RÉSZ megjelenik a folyóirat 1997/1. számában.)

AZ IFOR ERŐKBEN TEVÉKENYKEDŐ MAGYAR MŰSZAKI KONTINGENS ÜZEMANYAG BIZTOSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI

*Rugár Oszkár*¹

Az Országgyűlés döntésének megfelelően a Magyar Köztársaság egy műszaki kontingenssel vesz részt Horvátországban a béketeremtő tevékenységben. A műszaki kontingens első parancsnokának Dr. Ronkovich József ezredes és munkatársai tapasztalatainak elsődleges összegzése az **Új Honvédségi Szemle 1996/8. számában** füzetként megjelent. Csatlakozva e tapasztalatokhoz, cikkemben az üzemanyag biztosítás eddigi tapasztalatait igyekszem összegezni a kontingens felkészítése és alkalmazása időszakában.

1.) A kontingens felkészítésének üzemanyag biztosítása

A Magyar Műszaki Kontingens (MMK) felkészítése, az állomány kiképzése 1995. december 18-tól Ercsiben az **MH 37. II. Rákóczi Ferenc műszaki ezrednél** került végrehajtásra.

A felkészülés meggyorsítása érdekében már az OGY határozat előtt is folytak előkészítő munkák, mégis a határozat után - főleg időhiány miatt - jelentősen fel kellett gyorsítani a felkészülést.

Előzetes terveink szerint úgy számvetettünk, hogy 2 db AC-5,5-375 (URAL-375) töltőgépkocsi és 4 db 3 m³-es üzemanyag-szállító pótkocsi biztosítani képes a kontingens belső ellátását, az utánszállítást pedig honi területéről hetente kettő alkalommal a **Nemzeti Támogató Század (NTSZ)** fogja biztosítani.

A kontingens felkészítése során az 1995 decemberében felhasznált anyagok elszámolása még az állományilletékes katonai szervezeteknél, 1996 januárjában már a műszaki kontingens fogyasztási kerete terhére történt.

1 Dr. Rugár Oszkár ezredes, MH Üzemanyag Szolgálatfőnök

Bonyolította a felkészítés irányítását, hogy közben - a leendő állományilletékes elöljáró szervezete - a **2. KKP-ság** átszervezésre került és ebben az időben a **2. g.ho.** még nem, a **2. KKP-ság** már nem rendelkezett alárendelt katonai szervezetekkel, így az irányítás zömét közvetlenül a **gépésített hadtest és az MHP-ság** végezte.

A kontingens elvonulása időszakában került megalakításra a NTSz és az elvonulás után került okmányilag átadásra a kontingens az **MH 64. Boconádi logisztikai ezrednek**.

A NTSz **önálló alegység lett**, melyben az üzemanyag utánpótlás érdekében 1 fő raktárvezető tts., 1 fő raktáros tts., és 2 db 5 m³-es üzemanyag-töltő gépkocsi áll rendelkezésre gépjárművezetővel együtt.

A **kontingens üzemanyag-ellátására** üzemanyag-szállító raj lett szervezve, *állományában*: 1 fő szállító rajparancsnok ti., 3 fő gépkocsivezető tts.-el. Részére a kartonrendszerű raktári és alegység készletnyilvántartás vezetését és ezek adatai alapján az üzemanyag igénylések elkészítését, felterjesztését, a kontingens és a kikülönített, kihelyezett alegységek üzemanyag-ellátását, annak irányítását és ellenőrzését, a kiszállított üzemanyagok mennyiségi és minőségi átvételét szabtuk feladatul.

Az ellátó MH 64. Boconádi logisztikai ezred feladatát a cserkészletek folyamatos biztosítása, a szükséges üzemanyag mennyiségek igénylése, tárolása, szállításra történő előkészítése, szükség esetén saját szállítóeszközzel történő kiszállítása, a kontingens részére kiszállított hajtóanyag mennyiség elkülönített nyilvántartása, a menetlevelek feldolgozása képezte.

A személyi állomány kijelölésével és felkészítésével párhuzamosan a kontingens állományába kerülő technikai eszközök **több mint 26 alakulattól** vezénlyéssel, illetve különböző központi raktáraktól utalványok alapján lettek biztosítva. A kiképzés során részben a technikai állapot miatt, részben a maximális feltételek biztosítása érdekében a technikai eszközök folyamatosan cserélődtek, illetve egy-két eszköz még az indulás napján is változott. Mindezekből adódóan, illetve a szűk határidő miatt a technikai eszközökről mozgásbizonylatok nem készültek, így már a működési területen kellett *"kinyomozni"* az eszközök hovatartozását, illetve azokat nyilvántartás szempontjából rendezni.

Sajátos volt, hogy a kontingens *üzemanyag biztosításának tervezését* alapvető ismeretek nélkül kezdtük meg. Így nem volt ismert az alkalmazás konkrét helye, a kontingens állománya, feladata, a felvonulás megkezdésének ideje, a leendő táborhelyen lévő egyéb feltételek (fűtés, világítás, stb.) helyzete és így természetesen nem lehetett megalapozottan megtervezni a várható üzemanyag felhasználást sem.

A szemrevételezések után vált ismertté, hogy a horvát fél az elektromos áramot csak 1-2 hónapos késéssel fogja biztosítani vezetékről, ezért a tábor villamos energia ellátása és fűtése is nagyteljesítményű ESZD-200 típusú aggregátorokkal kerül végrehajtásra (az aggregátorok napi fogyasztása 3.000-3.500 liter).

Mivel nyilvánvaló lett, hogy ezt a felhasználást a 2 db töltőgépkocsi nem képes utántölteni, a kontingenst elláttuk 2 db TC-10 konténerkúttal, 2 db KC-20 konténer tartállyal, valamint vasúti tartálykocsikban gázolajjal és benzinnel.

A kontingens elvonulásakor a tárolóeszközökben összességében magával vitt 61.000 liter gázolajat, 18.000 liter B-92, és 3.000 liter ESZ-95 benzint, 8 tonna kenő-karbantartó anyagot és 51 fajta, több száz darab különböző üzemanyag-technikai eszközt (2 db 20 m³-es konténerben).

Az elvonulás időszakára a kontingens üzemanyag-ellátása már *a következő forrásokra támaszkodott*: a kontingens által kiszállított, az előre-töltött ellátó bázisnál, az NTSz-nál és végül az MH üzemanyag szolgálat raktárainál lévő készletekre.

Ezek a készletek a működést az alábbi időszakokra biztosították, biztosítják (hónapban):

Megnevezés	Kontingensnél	NTSz	Központi ÜZAR	Összesen
Autóbenzin	1,5	0,5	1-2	3-5
Gázolaj	1,5	1,5	1-2	4-6
Kenő-karbantartó anyag	3-6	2-4	3-5	8-15

Ha figyelembe vesszük, hogy a NATO követelmények 90 napos készletek létrehozását írják elő, bátran ki lehet jelenteni, hogy az egyébként a szolgálatra napjainkban jellemző finanszírozási gondok ellenére a **Magyar Műszaki Kontingens (MMK)** üzemanyag-ellátása megbízhatóan szervezett volt.

2.) A kontingens alkalmazásának időszakában

Az üzemanyag-szállító raj a részére biztosított tároló és szállító eszközökkel kétszeri áttelepítés után végül is a tábor bejáratánál építette ki az **MMK** üzemanyag raktárát. Ez ugyan a raktár közel- és gyújtófegyverek elleni védelmét csak minimális szinten biztosította, de feltétlen előnye volt, hogy valamennyi jármű telephelyre történő beállítás előtti feltöltését megkönnyítette.

Részben a **NTSZ** felállításának, ellátásba történő bevonásának nehézségei, részben az anyagfelhasználás nagy ingadozása, másrészt az áramforrás aggregátorok tervezettnél nagyobb igénybevétele miatt a gázolaj felhasználás jelentősen megnövekedett és februárban szükségessé vált az utánpótló töltőgépjárművek növelése, sőt egy alkalommal soronkívüli utánszállítást kellett biztosítani a logisztikai ezredtől. A feszített utánszállításnak köszönhetően február végére a készletek feltöltésre kerültek és a tervezettnek megfelelő **heti kétszeri utánszállítás** folyamatos ellátást biztosított.

A hajtóanyag ellátásban jelentkező kezdeti feszültségek feloldásában a feszített utánszállítások mellett, jelentősen segített a **horvátországi INA (Industrija Nafta) cég** ajánlata, hogy horvátországi finomítókból biztosítaná a benzin és gázolaj ellátást.

A Honvédelmi Miniszter Úr engedélyével - a kedvező laborvizsgálati eredmények után - április elejétől az **INA** cég biztosítja a benzint és gázolajat az ólommentes benzin kivételével. Az ehhez szükséges szerződést az **INA**-val a **HM Beszerzési Hivatala** kötötte meg. A megrendelést 10 naponként az **MMK** adja fel, a fizetés a kiszállítást megelőzően 48 órával esedékes. A szállítást az **INA** eszközei végzik. Az anyagok átvétele, nyilvántartása leszabályozott, eddig semmilyen probléma nem merült fel.

**Az MMK és utánszállító századának üzemanyag felhasználása
1996. augusztus 06-ig az alábbi volt (tonnában):**

Megnevezés	Benzin	Gázolaj	Összesen	Kenőanyag
Műszaki kontingens	50	270	320	15
Utánszállító század	24	70	94	4
Összesen	74	340	414	19

A fogyasztó pótlására és a készlet szint fenntartása érdekében a fenti időpontig kiszállításra került (t):

Megnevezés	Benzin	Gázolaj	Összesen
Logisztikai ezredtől	27	166	193
Horvát bázisról	15	104	119
Összesen	42	270	312

A felhasznált gázolaj 27 %-át nem a hőerőgépek üzemeltetésére, hanem a tábor egyéb feltételei biztosítása érdekében használták fel. Így fűtésre 16 tonnát, világításra 69 tonnát, a mozgókonyhák üzemeltetésére (a gázüzem beállításáig) 7 tonnát, ami összességében 92 tonna gázolajat jelent.

A kenőanyag utánszállítás az igényléseknek megfelelően folyamatos volt.

A horvátországi üzemanyag-ellátás akadályoztatása esetére továbbra is készenlétben állnak az **utánszállító század** gépkocsijai az azonnali beavatkozás lehetőségével.

Az MH központi raktáraiban a horvát szállítások megkezdéséig az MMK részére külön hajtó-, kenő-, karbantartó anyag készleteket különítettünk el a folyamatos ellátás érdekében. A kenő- és karbantartó anya-

gok ellátásánál az esetleges szaktechnikai eszközökhöz szükséges alkatrészekkel együtt az MMK a mai napig prioritást élvez.

3.) A nyilvántartás terén

A műszaki kontingens üzemanyag és üzemanyag-technikai eszköz készleteit, a különböző változásokat, a felhasználást a kialakított rendnek megfelelően *kettő helyen tartják nyilván*:

- az MMK üzemanyag-szállító rajánál manuálisan kartonokon;
- a 64. logisztikai ezrednél számítógépen.

Mindkét helyen a kiinduló adatokat a **37. műszaki ezredtől** átvett készletek jegyzőkönyve képezi.

A készletek nyilvántartására, a mozgásbizonylatok vezetésére a *logisztikai ezrednél önálló számviteli csoport* alakult. Az általa kiadott mozgásbizonylatokkal történik az anyagmozgatások elrendelése a kontingens és az NTSZ között.

A kiállított bizonylatokat a kontingensnél naponta könyvelik és azok egy példányát hetente juttatják el a logisztikai ezredhez.

A menetlevelek elszámolásának viszonylag hosszabb átfutási ideje (10 nap) miatt - a technikai kiszorgálások érdekében - a kontingensnél "*Havi igénybevételi terv*"-et vezetnek.

A logisztikai ezred havonta egyszer ad készlettablót az üzemanyagokról, negyedévente az üzemanyag-technikai eszközökről.

A horvátországi hajtóanyag szállításokról a kontingens külön nyilvántartás vezetésére, hetente szóbeli, havonta írásos jelentésre van kötelezve.

4.) A vezetés területén

A műszaki kontingens állományban üzemanyag szolgálatfőnöki (vezetői) beosztás nincs rendszeresítve, ezeket a feladatokat az üzemanyag-szállító rajparancsnok látja el, aki hivatásos tiszt. Az ellátás ily módon

való megszervezése közel a honi forrásokhoz, utánszállítóhoz ez elegendőnek bizonyult. Ha figyelembe vesszük a helyszíni beszerzés lehetőségét, annak irányítására, a nyilvántartások vezetésére, az esetenként nagyobb távolságra kikülönített alegységek ellátásának szervezésére, esetleg a jövőben meggondolandó üzemanyag szolgáltatórendszeresítése is.

A kezdeti főleg információ- és időhiány miatti nehézségeket nem számítva, a szakmai vezetés folyamatos volt. A vezetés rendjében - a rendszeres kapcsolattartás alapvető formája az írásos intézkedések, jelentések mellett - jelentős szerepet játszott a naponkénti telefonon történő kapcsolattartás, sőt a helyszíni ellenőrzés, segítségnyújtás is.

Az együttműködés az MH ÜSZF-ség, MH ÜEK, hadtest, hadosztály, üzemanyag szolgálatok és a kontingens üzemanyag-szállító raja között jó.

Összességében az MMK üzemanyag-ellátása megfelel a követelményeknek és jó tapasztalatot adott a békefenntartási, béketeremtési feladatok üzemanyag biztosítása terén.

Nem lezárva a további tapasztalatok szerzésének, feldolgozásának lehetőségét, az eddigi tevékenységekből is levonhatók következtetések a jövőbeni hasonló tevékenységek szervezése érdekében, melyet *az alábbiakban kívánok összegezni:*

1.) Célszerű a döntés és végrehajtás kezdete közti idő-intervallumot megnövelni, hogy elegendő idő álljon nemcsak a személyi állomány felkészítésére, hanem az anyagi-technikai eszközök átcsoportosítására, megalkítására is.

2.) Az előzetes szemrevételezésekbe szükséges bevonni az alapvető szolgáltatásokat, telepítési feltételeket biztosító szakállományt is, a helyszíni feltételek és lehetőségek tisztázása érdekében.

3.) A tervezés során nagyobb tartalékképzésre, kapacitásbiztosításra kell törekedni a váratlanul jelentkező feladatok végrehajtása érdekében.

4.) Amennyiben honi területtől távolabb kell hasonló feladatokat tervezni, végrehajtani, biztosítani kell a végrehajtók fokozottabb pénzügyi, beszerzési, tárolási önállóságát.

PÉNZKERET GAZDÁLKODÁS A RUHÁZATI SZOLGÁLATBAN

*Pakocs Zoltán*¹

A ruházati szolgálatban az 1972-ben bevezetett pénzgazdálkodási rendszer összhangban volt az 1968-ban meghírdetett - a katonai gazdálkodás terén is alkalmazott - gazdaságirányítási reform alapelveivel.

A nemzetgazdaságban a direkt utasításos, merev rendszerrel szemben előtérbe kerültek a **közgazdaság közvetetten ható** gazdaságbefolyásoló eszközei.

A rugalmasabb gazdálkodási rend, a megváltozott környezeti feltételekhez való alkalmazkodás és a gazdaságosság érdekében, a katonai gazdálkodás területein is új gazdálkodási formák és módszerek kerültek kidolgozásra.

A ruházati szolgálatban bevezetett **pénzgazdálkodási rendszernek** fő jellemzője volt, hogy a gazdálkodási jogkörök decentralizáltabbak lettek, a katonai szervezetek gazdasági önállósága növekedett. A tényleges szükségleteket és a beszerzendő cikkek fajtáját, mennyiségét a számukra norma alapján biztosított költségvetési előirányzatokkal összhangban, felhasználói szinten állapították meg. A beszerzéseket tényleges pénzforgalom mellett hajtották végre.

Ez az **új gazdálkodási forma** sokkal korszerűbb és takarékosabb volt az előző, természetbeni ellátáson alapuló gazdálkodási típusrendszerénél. Az 1990-es évek elejéig jól szolgálta a követelményeknek megfelelő ellátás és szolgáltatás biztosítását, a gazdálkodási irányelvek érvényesülését.

1.) A pénzkeretgazdálkodás bevezetésének szükségessége

a.) Az 1990-es évek elején a nemzetgazdaságban az erőforrások központi döntések szerinti felhasználásának megfelelő biztosítása céljából,

1 Pakocs Zoltán alezredes, a MH RSZF-ség gazdálkodási főtiszt

a költségvetési gazdálkodó szervek gazdasági önállóságának korlátozása és a jóváhagyott költségvetési előirányzatok meghatározott célra történő felhasználásának áttekinthetőbbé tétele került előtérbe.

A nemzetgazdaságban végbemenő változások és a törvényi (államháztartási, számviteli, közbeszerzési, stb.) előírások katonai gazdálkodásra való hatásai **a ruházati gazdálkodási rendszer átgondolását vonták maguk után.**

b.) A költségvetési szűkítések gyakoribbá válásával **egyre több probléma jelentkezett** a ruházati gazdálkodás területén is. A szolgálat nem kiemelt költségvetési tételeire jóváhagyott támogatások a csapatgazdálkodás keretében sok esetben *nem a szolgálati águnknál kerültek felhasználásra.* E téren különösen kiemelkedett a mosatási költségvetési tétel, amelyről az elmúlt öt évben a reálértéktől jelentősen elmaradó mértékben jóváhagyott költségvetési támogatás évi 10-15 %-a más területen lett felhasználva. Ennek hatására természetesen csökkentek a mosatási mennyiségek és a ruházati cserék gyakorisága.

1994-ben a finanszírozási zavarok a kiemelt költségvetési tételeket sem kímélték. Év végén a katonai szervezetek az *"Ellátottak ruházati kiadása"* költségvetési tételén jóváhagyott támogatás terhére beszerzett anyagok értékének mintegy 20 %-át nem tudták kiegyenlíteni a MH REK részére.

A finanszírozási zavarok kiküszöbölése és a szolgálat részére jóváhagyott költségvetési előirányzatok célirányos, feladatorientált felhasználása érdekében előtérbe került *a pénzgazdálkodási rendszer megváltoztatásának kérdése, a pénzkeret gazdálkodás bevezetése.*

Az előzőekben említett belső és külső tényezők hatására az *"Ellátottak ruházati kiadása"* és az *"Egyéb anyag, készlet beszerzés"* költségvetési tételek, illetve a sor, hallgató és növendék állomány, valamint a kiegészítő normák szerinti ellátási körbe tartozó ruházati anyagok és felszerelési cikkek vonatkozásában 1995-ben bevezetésre került **a pénzkeret gazdálkodási rendszer.** Pozitív tapasztalatai alapján 1997. évi gazdálkodási évtől tervezzük a gazdálkodási rendszer kiterjesztését a *nyomtatvány és irodai papír beszerzésekre, valamint a textiltisztítási szolgáltatások biztosítására.*

2.) A pénzkeret gazdálkodás jellemző vonásai

a.) Ruházati illetmény felszámítás és elszámolás

A ruházati illetmény felszámítás és elszámolás rendje az eddigi előírásoknak megfelelően fennmarad. A katonai szervezetek a tényleges felszámítási jogcímek számadatai és az érvényben lévő illetmény normák, valamint a nem normatívált szükségletekre központilag jóváhagyott keretek alapján ruházati illetményeiket a "*Felszámítási kimutatás*"-ban rögzítik.

A felszámított ruházati illetmények megmutatják a várható gazdálkodási "*lehetőséget*" és alapját képezik a beszerzések tervezésének.

A felszámítási jogcím alapadatokban bekövetkezett változásokról és azok illetmény összegeiről a gazdálkodási évet követően az "*Elszámolási kimutatás*"-ban a tervezett és tényleges számadatokat összevetve - kell elszámolni.

Az "*Elszámolási kimutatás*" egyenlegeit - amely megmutatja, hogy az adott katonai szervezet jogos ruházati illetménye mennyiben tér el a tervezettől, illetve a részére biztosított költségvetési előirányzattól vagy pénzkerettől - a költségvetési előirányzatokra vonatkozóan általában a pótköltségvetésnél rendezik. A pénzkeret eltéréseket pedig a következő évi keretek jóváhagyásakor, az előljáró szakmai szervek a tárgyévi jogosultság csökkentésével vagy növelésével oldják meg.

A jelentős tételeknek a pénzkeretek jóváhagyásakor történő rendezése maga után vonta az "*Elszámolási kimutatás*" felterjesztési határidejének március 01-ről február 05-re való módosítását, valamint az illetmény nyilvántartások megszüntetését.

b.) A pénzkeretgazdálkodás fő jellemzői

A pénzkeret gazdálkodási rendszer alapja, hogy a katonai szervezetek a központi ellátású, gazdálkodási hatáskörükbe tartozó szakanyagokat a részükre jóváhagyott pénzkeretek terhére, a tényleges pénzforgalom kiiktatásával szerzik be. A tervezésben, a beszerzés mennyiségének és összetételének meghatározásában önállóságuk továbbra is megmarad.

A vonatkozó költségvetési tételekre a támogatást **a központi ellátó szerv** kapja és az ellátáshoz szükséges anyagokat ebből biztosítja.

A rendszer általános elvektől eltérő eleme a *textiltisztítási szükségletek kielégítése*, mivel ezen a területen a szolgáltatást nem a központi ellátó szerv, hanem külső szerv hajtja végre. Ebben az esetben a szolgáltatások tárgyában a katonai szervezetek helyett a MH REK köt szerződést a Centrál Mosodák Rt-vel és a teljesítések értékének kiegyenlítését a központi költségvetésben biztosított összegből hajtja végre.

c.) A pénzkeretek jóváhagyása

A szolgálat részére jóváhagyott költségvetéssel összhangban a pénzkereteket a középirányító szerveknek a MH RSZF, a katonai szervezeteknek - az illetmény "*Felszámítási kimutatás*" és az "*Elszámolási kimutatás*" adatai, valamint a rendelkezésre álló információk figyelembevételével tett szakmai javaslat alapján - a hadtestek és a MH KRSZP anyagi-technikai főnökei, a MH Parancsnokság közvetlen katonai szervezetei részére a MH REK parancsnoka hagyja jóvá.

A MH RSZF jóváhagyását követő 20 napon belül a középirányító szervek a pénzkeretek elosztásáról értesítik az alárendelt, a MH REK a MH Parancsnokság közvetlen katonai szervezeteit. A hadtestek és a MH KRSZP ruházati szolgálatfőnökei a katonai szervezetenkénti elosztásról kimutatást készítenek, amelyet - szolgálati úton - a MH REK részére küldenek meg.

d.) A pénzkeretek nyilvántartása

A MH REK költségvetési tételenként és katonai szervezetenként, utóbbiak pedig költségvetési tételenként nyilvántartási kartonokon tartják nyilván a pénzkereteket és naprakészen vezetik az azokban bekövetkezett változásokat.

A problémák elkerülése érdekében a vételezést megelőző egy héten belül, a vételező katonai szervezetnek a MH REK-nél egyeztetnie kell a pénzkeret nyilvántartás adatait.

A jóváhagyott pénzkereteket a nyilvántartás bevételi rovatába, az anyagmozgási bizonylat és a textiltisztítási számlák okmánynapló (szám-

la) számának feltüntetése mellett a vételezett anyagok, felszerelési cikkek és elvégzett szolgáltatások ÁFA nélküli áron számított értékét, valamint az előljáró által eszközölt keretmegvonásokat a kiadási rovatba rögzítik.

A jelenlegi tervezet szerint a katonai szervezeteknél a textiltisztítási számlák 1-3. számú példányain az anyagok átvételét és a szolgáltatások teljesítését igazoló záradékolást a raktárvezető, a pénzkeretnyilvántartáson való átvezetést igazoló záradékolást a ruházati szolgálatfőnök hajtja végre.

A számla 1. számú példánya a katonai szervezetek okmánya. A 2. és 3. számú példányt a számla kézhezvételét követő napon - a központi pénzkeretnyilvántartáson való átvezetés és a számla összegének kiegyenlítése céljából - meg kell küldeni a MH REK részére.

A MH REK a számlákat ellenőrzi, kifizetését engedélyező záradékokkal látja el, pontosítja a nyilvántartást és a számla érkezését követően 5 banki napon belül teljesíti az átutalást.

e.) Egyéb szabályok

A pénzkeret gazdálkodás keretében le kell szabályozni a ruházati szolgálat gazdálkodásának speciális vonásait is, amelyek a pénzgazdálkodás terén megfelelően működtek és a gyakorlatban a továbbiakban is előfordulhatnak. Ilyen témák például a katonai szervezetek közötti térítéses anyagátadások, "M" és "B" készletek közötti átcsoportosítások, áruhitel, stb. Ki kell térni azon esetekre is amikor a pénzkeret gazdálkodásba vont költségvetési tétel terhére olyan termékeknek a beszerzése történik, amelyeket központilag nem forgalmaznak. **Ezek szabályaira az alábbiak jellemzők:**

(1.) A katonai szervezetek között a Csapathadtáp Szabályzat VII. rész 96. pontja alapján térítés ellenében véglegesen átadott-átvett anyagokról 3 példányban kell jegyzőkönyvet készíteni, amelynek egy-egy példányát a készlet- és pénzkeret nyilvántartáson való átvezetés érdekében az átadó és átvevő kapja. A jegyzőkönyv harmadik példányát a pénzkeretek központi nyilvántartásának pontosítása (átadónak bevétel, átvevőnek kiadás) céljából a MH REK részére az átadó küldi meg.

(2.) A tárolt "M" készletben felterjesztett "Hiány-felesleg jelentés" szerinti hiány vagy felesleg esetén, ha annak pénzártéke az ellátottak ruházati utánpótlási illetménye évi összegének 2 %-át meghaladja és a hiányt a katonai szervezet "B" készletéből pótolják, vagy a felesleget a "B" készletbe teszik át, akkor az átcsoportosításról készített okmány egy példányát a MH REK részére kell megküldeni. Az okmánynak tartalmaznia kell a cikkek megnevezését, mértékegységét, ÁFA nélküli egységárát, tételenkénti és összesített értékét, valamint a hadtápfőnök jóváhagyó záradékolását. A pénzkeret nyilvántartásokon való átvezetést (hiánypótláskor keretnövelést, felesleg "B" készletbe való áttételekor keretsökkenést) a MH REK parancsnok jóváhagyása után lehet végrehajtani.

(3.) Abban az esetben, ha a rendelkezésre álló pénzkeret a katonai szervezet alaprendeltetés szerinti vagy részére meghatározott feladatának teljesítéséhez nem elegendő, a jóváhagyott pénzkereten felüli – következő évek keretei terhére történő – beszerzéshez a textiltisztítás kivételével a katonai szervezet a MH RSZF-től engedélyt kérhet. A kérelmet szolgálati úton (a MH Parancsnokság közvetlen katonai szervezetei a MH REK útján) az előjáró szervek véleményezésével kell megküldeni. Ennek tartalmaznia kell az igényelt keret összegét, a törlesztés részleteire és időpontjára vonatkozó javaslatot.

(4.) Kereskedelemből történő beszerzések (pl.: növendékek polgári ruházata, őrakutya felszerelés, stb.), valamint készpénz kifizetések (pl. főiskolai női hallgatók részére fehérneműre, ruházati költségtérítés stb.) fedezetét a rendelkezésre álló pénzkeretek terhére, a MH REK parancsoktól kell igényelni. Az igények felülvizsgálata és jóváhagyása után a szükséges összeget a MH REK megelőlegezi vagy utólagosan biztosítja. A pénzkeretnyilvántartásban lévő maradványt a jóváhagyási ügyirat alapján kell módosítani. A felhasználást záradékolt okmánymásolatokkal (számla, készpénz kifizetési bizonylat, stb.) kell a MH REK felé igazolni.

(5.) A nyomtatványokkal és irodai papírokkal való ellátás módjára (megrendelés határideje, visszaigazolása, vételezési időpontok megállapítása, vételezés, mozgásbizonylatok formája, kiadása stb.) a ruházati anyagok ellátására előírt általános szabályokat tervezzük alkalmazni.

3.) A pénzgazdálkodás területei

A pénzkeret gazdálkodás tervek szerinti kiterjesztése esetén **a pénzgazdálkodás körében maradna** továbbra is *az irodaszerrel, irodafenntartási anyagokkal, munkaruházattal és védőeszközökkel* való ellátás.

Az irodaszer anyagok és az igények sokfélesége, egy-egy cikk minőségi különbözősége, valamint a központi ellátás feltételeinek a hiánya indokolja **az eddigi ellátási rendszer** fenntartását.

A munkaruházati ellátás területén az 1993-ban bevezetett ruházati költségterítési rendszer jól bevált, változtatását nem tervezzük. Ennek keretében csak a kollektív szerződésben meghatározott munkakörökben előírt ruházati cikkeket kell kötelezően munkaruhaként beszerezni. Egyéb esetben polgári ruházat szerezhető be az évente jóváhagyott összeghatárig.

A védőeszközökkel való ellátás, amely külön meghatározott munkaköröket betöltő személyekre vonatkozik, szoros kapcsolatban van az egészség- és balesetvédelemmel. Ezen cikkeket az elhasználódás mértékében, szükség esetén azonnal pótolni kell. A központosított ellátás esetén az ellátók a követelményeknek nem minden esetben tudnának megfelelni, ezért a jelenlegi ellátási rendszer megváltoztatása nem célszerű.

Össességében a pénzkeret gazdálkodás kiterjesztése az elvárások szerint - a központi és törvényi előírásoknak való megfelelés mellett - a ruházati gazdálkodás jelentős területein *megszünteti a katonai szervezetek általi térítések időbeni elhúzódnását, azok elmaradását, a jóváhagyott költségvetési támogatások nem célirányos, más szolgálatnál történő felhasználását.* Ezzel lehetőséget biztosít az ellátási és szolgáltatási színvonal nagyobb mérvű visszaesésének elkerülésére. **A várt eredmény bekövetkezétek azonban alapvető feltétele, hogy a központi költségvetésben biztosítandó támogatás fedezze a jóváhagyott normák összegét.**

KIKÉPZÉS-FELKÉSZÍTÉS

A BJKMF HADTÁP ÉS PÉNZÜGYI TANSZÉKE ÁLTAL VÉGREHAJTOTT 1996. ÉVI ZÁRÓGYAKORLAT TAPASZTALATAI

Pohl Árpád, Venekei József¹

Úgy gondoljuk, hogy minden **tanszékünkön végzett** tiszt számára a tábori körülmények közötti kidolgozó munka első igazi - a főiskolai képzési folyamat korábbi kisebb, terepen végrehajtott foglalkozásaitól eltekintve - komoly erőpróbája **a negyedik évben lezajló** zárógyakorlat volt.

Az évek során ezeket hol tanszéki szinten, hol főiskola szinten szervezték. Az átmeneti időszak zavartságát jellemzi, hogy rosszul értelmezett takarékosági megfontolásokból kiindulva néhány évig a felkészítés ezen rendkívül hatékony formáját nem alkalmazták. Azt hisszük nem szükséges különösebben vázolni, mit jelentett a csapatoknál azon tisztek felkészítése, akik első tiszti beosztásukban tevékenykedtek először tábori körülmények között.

Ezt a problémát felismerve döntött a tanszék vezetése úgy, hogy a gyakorlati felkészítés érdekében **visszatér a zárógyakorlatok** hagyományához. 1993-ban az utolsó hároméves képzési rendszerben tanuló végzős állomány ismét zárógyakorlaton adott számot felkészültségéről.

Az akkori és az azt követő gyakorlatok között *két alapvető különbség figyelhető meg*: egyrészt a négyéves képzésben részesült hallgatók lényegesen megalapozottabb ismeretekkel rendelkeztek, másrészt az évről-évre mostohább anyagi-technikai feltételek mellett kellett tevékenykedniük.

A külső feltételrendszer mellett saját, belső lehetőségeink is lényegesen gyengültek a korábbiakhoz képest.

1 Dr.Pohl Árpád őrnagy főiskolai docens, tanszékvezető-helyettes, Venekei József mk.őrnagy főiskolai adjunktus, szakcsoportvezető

Itt talán legyen elegendő kiemelni azt a tényt, hogy betegség és felöltetlenség miatt az **Ellátási és harcászati szakcsoport** négy harcász oktatója közül évekig csak egy fő teljesített folyamatosan szolgálatot.

A külön nem részletezett nehézségek ellenére kijelenthetjük, hogy a tanszéken egy pillanatig sem merült fel a zárógyakorlat elmaradásának gondolata. A személyi hiányok okozta akadályokat a tanszékvezetés konkrét kidolgozó munkába való bekapcsolódásával és az egyéb szakterületek oktatóinak szervezési feladatokkal való megbízásával sikerült elhárítani.

A zárógyakorlatra való céltudatos elméleti felkészülés hónapokkal előbb megkezdődött. Ennek keretében szaktanáraink részt vettek a szakmai eljárások továbbképzéseiben.

Az 1995. évi hadtápcsoportfőnöki továbbképzésen kristályosodott ki bennünk az az aktuális problémakör, amelyet mindenképpen szeretünk volna feldolgozni. A Magyar Honvédség feladatrendszerében *új és meghatározó elemként jelent meg a válságkezelés.*

A téma viszonylag szegényes szakirodalma és a publikus konkrét tapasztalatok hiánya ellenére, hallgatóink minél naprakészebb, színvonalasabb felkészítése érdekében vállaltuk főiskolánkon azt az úttörő szerepet, hogy a gyakorlatban feldolgozzuk ezen kérdéskört.

Nem kis büszkeséggel tölt el bennünket, hogy a ZMKA is először 1995-ben építette be a zárógyakorlat mozzanatai közé a válságkezelést.

A felkészülés megkezdésében sokat segített a *Katonai Logisztika fenti témájú cikksorozata.*

A továbbiakban feldolgoztuk a **Kunság '93, a Hanság'94 gyakorlatok** tapasztalatait. Konzultációkat folytattunk az Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökségen és értékes információkhoz jutottunk az **1. Katonai Kerületparancsnokság** szaktiszteitől.

Nagy segítséget jelentett, hogy lehetőségünk volt a **rétsági gépesített lövész magasabbegység** tapasztalatai helyszíni tanulmányozására.

Értékes segítséget jelentett a **4. gépesített hadtest** hadtáp vezetői által biztosított szakirodalom és a személyes konzultációs lehetőség.

A téma elméleti elsajátítása után következő lépésként azt vizsgáltuk, hogyan lehet a válságkezelés problematikáját - a hallgatók által is feldolgozható módon - beépíteni a "hagyományos" harcászati feladatokba.

Tekintettel arra, hogy a főiskolán nem áll rendelkezésre az akadémiához hasonló kidolgozó és kutatási kapacitás, a hagyományosan jó együttműködés keretében a **ZMKA Hadtáp és Közlekedési Tanszékéhez és a Szárazföldi Összefegyvernemi Hadművelési-harcászati Tanszékhez** fordultunk, ahol a feladat kidolgozásához jelentős módszertani segítséget kaptunk.

Itt szükséges megjegyezni, hogy több kollégánk óvott bennünket a témától, merész vállalkozásnak tartva annak főiskolán történő feldolgozását. Ezek az aggodalmak azonban még inkább arra inspiráltak bennünket, hogy elképzelésünket maradéktalanul megvalósítsuk.

A tanszék vezetése kiemelt figyelmet fordított a gyakorlat anyagi-technikai biztosítására, az állomány kulturált, tisztjelölthöz méltó elhelyezési körülményeinek megteremtésére.

A zárógyakorlat kezdete előtt több héttel szemrevételezést hajtottunk végre. A precízen megtervezett táborrend alapján sikerült jó pihenési és munkafeltételeket teremteni, ami a biztosítási feladatok végrehajtásáért felelős hivatásos és hallgatói állomány önzetlen munkáját igazolja.

A feladat kidolgozása a végrehajtó állomány jelentős túlmunkája következtében ütemesen haladt és a meghatározott határidőre, a megszo-
kott igényességgel és magas színvonalon elkészült.

A kidolgozás kiindulási alapját a szakmai előljáró által jóváhagyott "Elgondolás" képezte. *A gyakorlatot négy mozzanatra osztottuk fel:*

1.) A MH válságkezelési feladatai végrehajtásával összhangban, a gépesített lövészdandár állományából határmegerősítésre kijelölt harcászati ügyeletes alegység anyagi-technikai biztosításának megszervezése.

2.) A teljes készenlét és a "M" elrendelését követően a feladat végrehajtása a megalakítási körletben.

3.) A gépesített lövészdandár védelmi harca élelmezési ellátásának megszervezése.

4.) Az élelmezési ellátás vezetése a gépesített lövészdandár védelmi harcában, dinamikai helyzetközlések alapján.

A gyakorlat tárgya és mozzanatai természetesen nem előjárói utasításra alakultak ki. Jóleső érzéssel tapasztaltuk, hogy e téren is éles szakmai viták folytak a tanszék oktatói között, míg a végleges változat kialakult.

A kidolgozás jó színvonalát bizonyítja, hogy a főiskolán valamennyi szolgálati előjárónk első körben jóváhagyta a gyakorlat levezetési tervét.

Nagy örömünkre szolgált, hogy az előkészítés során hagyományainkhoz híven aktív konzultációs segítséget kaptunk **az Általános katonai tanszéktől és a Határőr tanszéktől.**

Tekintettel a belállított témák újszerűségére *saját magunk részére kutatási célként állítottuk be a válságkezelési feladatok hagyományos harci feladatokba történő beépíthetőségének vizsgálatát.*

Igen nagy súlyt fektettünk a résztvevő állomány felkészítésére, a munka-, baleset- és környezetvédelmi rendszabályokra való kioktatásra.

Megállapítható, hogy a balesetmentes végrehajtás az állomány fegyelmezett, pozitív hozzáállásán túl, a gyakorlat ezirányú tudatos előkészítésének és az oktatói állomány folyamatos ráhatásának is köszönhető.

A zárógyakorlat **első mozzanatát** kiemelt fontossággal kezeltük, ezért a hallgatók e témában való felkészítését tanszékvezetői szinten végeztük. A mozzanat helyszínéül a valóságnak megfelelően, tudatosan választottuk a laktanyai körülményeket.

A feladat újszerűségére tekintettel a kidolgozás során a *szokásosnál intenzívebb tanári jelenléte*t és segítséget biztosítottunk. A beállítás során arra törekedtünk, hogy kb. ugyanolyan *információhiány* és egyéb probléma jelentkezzen, mint a valóságban.

Egy merész elgondolással továbbléptünk a készenléti erőket biztosító dandárok problémáitól a kijelölt bázislaktanyák ellátási nehézségeire. A későbbiek során elképzelésünk a végrehajtó állomány jóvoltából teljes mértékben beigazolódott.

A hallgatók a 05. 28-án délután megkezdett kidolgozás során már az esti órákra összeállították jelentéseiket, így éjszakai munkára nem volt szükség.

Őszintén el kell mondani, hogy hallgatóinkkal együtt mi is kissé lámpalázasan készültünk a másnap reggei jelentésekre, de mint az kiderült, erre semmi okunk nem volt.

A meghallgatott jelentések azt igazolták, hogy a végzősök jól megtették az elméleti előadásokat.

Az első mozzanat végére bebizonyosodott, hogy *sikerült megközelíteni a valós ellátási problémákat*, ellentmondásokat, amit a hasonló feladatok a csapatok számára jelentenek. A hallgatók igen jól regadták meg a kapacitások és a személyi feltöltöttség terén kialakuló gondokat.

Úgy véljük, hogy a várakozásainkon felüli teljesítmény azzal is indokolható, hogy hallgatóink számára a hagyományos harcászati feladatokkal szemben valós problémaként könnyebben fogadható el a válságkezelés kérdésköre.

A kidolgozás során a **kialakított törzsek** kisebb zökkenőkkel kezdtek meg munkájukat. Az összekovácsoltság hiánya meglátszott a belső munkaszervezésen. Ki kell azonban jelteni, hogy a gyakorlat végére a törzsek összeszoktak és lényegesen gördülékenyebben dolgoztak.

Az első mozzanat eredményes végrehajtása érezhetően növelte a zászlósok magabiztosságát és jó hangulatát.

A jó előkészítésnek köszönhetően zökkenőmentes volt az áttérés a **második mozzanatra**. A hadműveleti időugratás után a feladatnak megfelelő készenléti fokozat elrendelésére, majd menet végrehajtására került sor a gyakorlat másik helyszínére – Ócsára, ahol az előkészítő részleg kiváló munkájának köszönhetően szinte percek alatt elhelyezkedett az állomány és elérte a munkakészenlétet.

Nyugodt szívvel állíthatjuk, hogy a táborban kialakított feszes szolgálati rend zavartalan feladat-végrehajtást biztosított.

A feladatnak megfelelően a törzsek kidolgozták őrzés-védelmi terveiket, melyek tartalmasan és igen kulturáltan készültek el. Meg kellett állapítanunk, hogy az ilyen jellegű kidolgozás hallgatóink részére rutinmunka.

A készenléti és "M" feladatok végrehajtását nem közösen dolgoztuk fel, hanem az oktató kollégák a törzsekben hallgatták meg a jelentéseket, tisztázták a vitás kérdéseket.

A gyakorlat második napján 15.00-kor került elrendelésre a törzsek részére a munkariadó. A védelmi feladat kiadása után kollégáinkkal szünet nélkül a törzseknél tartózkodtunk és bizonytalanság esetén azonnal beavatkoztunk a kidolgozásba. Ennek köszönhetően a helyzet megértése, a törzsmunka megkezdése zavartalan volt. Elismerést érdemel a törzsek parancsnokainak szervező tevékenysége, aminek következtében a feladatok egyenletesen oszlottak meg a munkacsoportokon belül.

A törzsek a feladat kidolgozását következő nap is folytatták. *A munkatérképek jó törzsmunkával, igényesen készültek el.* A gyakorlat vezetősége a nap folyamán több jelentést is meghallgatott. Az idő előrehaladtával hallgatóink egyre rutinosabban, magabiztosabban kezelték a térképet, használták a szakterminológiát.

A törzsek tanári segítséggel módszeresen, lépésről-lépésre haladtak. A helyzet térképen való rögzítésére és a számvetések elkészítésére az oktatási célok elérése érdekében a valóságosnál lényegesen több időt biztosítottunk. *Megállapítottuk, hogy végzőseink rendelkeznek azokkal a tőlük elvárható ismeretekkel, amelyek a törzsmunkához szükségesek.*

Hallgatóink lelkesen készültek az esti jelentésekre. Mindnyájunk számára megtiszteltetést jelentett a főiskola vezetésének és a szakirányító főnökök látogatása. A tanszékeink közötti együttműködést reprezentálta a Határőr tanszék vezetőjének részvétele a jelentések meghallgatásán.

Előjáróink először a táborban folyó munkát szemlélték meg. A feszes táborrend, a kulturált belrend láttán elégedettségüket fejezték ki.

A gyakorlat fénypontját a hallgatók jelentései képezték. Rendkívül büszkék voltunk, hogy a kidolgozott munkatérképek mindegyike méltó volt a jelentő teremben való kiállításra.

Összesen nyolc jelentést terveztünk. Ezeket úgy állítottuk össze, hogy előjáróink az alaphelyzetből kiindulva a szakmai jelentésig a gyakorlat teljes menetét át tudták tekinteni.

Imponáló volt az a magabiztosság, ahogyan zászlósaink a kevés gyakorlat ellenére megtették jelentéseiket. Helyes terminológiával, határozottan beszéltek. Külön öröm volt számunkra, hogy a térképpel is sikerült teljes összhangba kerülni.

Az előjárónak a mozzanat befejezésekor elhangzott elismerő szavai megerősítettek bennünket abban, hogy helyes úton járunk. Bebizonyítottuk, hogy képesek vagyunk lépést tartani a gyakorlati élet állandó változásaival és a sokszor rendkívül nehéz helyzetek ellenére, hallgatóink felkészítése a jó irányban halad, illetve változik.

A szakmai előjárók által feltett kérdések esetenként elbizonytalanították a jelentőket, így pontosan mérhetővé váltak azok a hiányosságok, amelyek kiküszöbölése a képzés során elengedhetetlen.

A gyakorlat utolsó napján a feladat szerinti távolságra hajtottunk végre menetet a dandár harctevékenységi körzetébe. Ezáltal térben is érzékelhetővé vált a beállított helyzet. A menet során és a *táborfalvi gyakorlótéren* a törzsek a dinamikai helyzetközlésekre reagáltak. Az élelmezési szolgálatfőnöki szerepkörben tett jelentések általában helyes döntéseket tartalmaztak, azonban itt már egyértelműen észrevehető volt a gyakorlati tapasztalatok hiánya és a hallgatók fáradtsága.

A feladatok végrehajtása után a teljes állomány a tervezett időben bevonult a főiskolára.

A zárógyakorlat újszerű mozzanata volt a *valós élelmezési ellátás alsóbb évfolyamos hallgatókkal történő biztosítása.*

Az e területen tevékenykedő **elsőévesek** példás fegyelemről és szorgalomról tettek tanúbizonyságot. Első alkalommal vontunk be **női hallgatókat** az ellátási szakfeladatok végrehajtásába. Az ő helytállásuk szín-

tén kiemelkedő volt. Az első évfolyamos hallgatók részére a mozgókonyhán való ételkészítés egyben jó tanulási lehetőséget is jelentett.

A zárógyakorlat végrehajtásából levonható következtetések:

1.) Helyes és szükséges a válságkezelés hadtáp szakfeladatai végrehajtásának gyakorlása és beépítése a feladatokba.

2.) A jövőben célszerű legalább még egy alkalommal terepen, kihegyezés formájában feldolgozni egy harcászati feladatot.

3.) Nagyobb súlyt kell fektetni a szakági biztosítási tevékenységek teljes mélységű feldolgozására.

4.) A főiskolai képzés során több önálló szereplési lehetőséget kell biztosítani a hallgatók részére.

5.) A jó hangulatban lezajló, sikeres zárógyakorlat magabiztosabbá teszi a hallgatókat és számukra egy életre szóló élményt jelent.

6.) A jövőben feltétlenül szükséges a megfelelő tancsapat részvétele.

7.) Az alsóbb évfolyamos hallgatók felkészítése érdekében nagyobb mértékben szükséges kihasználni a zárógyakorlat nyújtotta képzési lehetőségeket.

A VÉDELMI HADMŰVELET ÜZEMANYAG BIZTOSÍTÁSA A MHPK-I HADÁSZATI PARANCSNOKI TÖRZSHADIJÁ- TÉK TAPASZTALATAI ALAPJÁN

*Rugár Oszkár*¹

A haderőreform kapcsán a védelmi hadművelet előkészítésének feladatai, megvívásának módjai újbóli átgondolásra, modellezésre kerülnek. Ennek egyik lépcsőfoka volt az 1996. márciusi hadászati parancsnoki törzshadijáték, mely egy sor jövőben hasznosítható tapasztalatot hozott az üzemanyag biztosítás terén is. E rövid cikkben a hadijáték mellett felhasználásra kerülnek a vezérkari tervező munka szakmai tapasztalatai is, melyeket **három kérdéscsoportban** kívánok közreadni.

Ezek:

1.) Az MH üzemanyag szolgálat háborús felépítése, szervezeti elemeinek főbb feladatai, alkalmazásuk elvei.

2.) A védelmi hadművelet üzemanyag biztosítása.

3.) Végül az üzemanyag biztosítási rendszer várható változásai, irányai.

1.) A MH üzemanyag szolgálatának háborús felépítése, szervezeti elemeinek főbb feladatai, alkalmazásuk elvei

A MH üzemanyag biztosításának háborús rendszere - hasonlóan a béke időszaki rendszerhez - kéttagozatú, mely központi és csapatszintű tagozatot foglal magába.

A központi tagozat felépítése a következőkből állhat:

- MH ÜSZF-ség ;

1 Dr.Rugár Oszkár ezredes, MH Üzemanyag Szolgálatfőnök

- MH ÜEK és alárendeltségében:

- stationer üzemanyagraktárakkal (ÜR);
- Mozgó Tároló-Kiszolgáló Részlegekkel (MTKR);
- Üzemanyag Tároló-Kiszolgáló Körzetekkel (ÜTKK);
- az Anyag Tároló-Kiadó Körzetek (ATKK) állományában az ÜTKK-k állományából 1-2 üzemanyag szerelvénnel;
- kirakóállomások (K/Á);
- szükséges mértékben polgári üzemanyag tárolók, töltőállomások.

A csapattagozat a csapatok állományába szervezett ellátó, szállító, utánpótló szervezetek a náluk lévő csapatkészletekkel, ide sorolható a központi tagozat által kiutalt (engedélyezett) a laktanyákban visszahagyott üzemanyag készletek is.

A háborús üzemanyag biztosítás felső szintű tervező, szervező és irányító szerve a MH ÜSZF-ség. *Főbb feladatai közé tartozik a minősített időszakos igények megfogalmazása, igénylése. Lebiztosítása után azok át-vételének megtervezése, megszervezése, az előírt készletek megalakítása, lépcsőzésére javaslatok megtétele, a hadművelet üzemanyag szükségletének előzetes számvetése. A seregtestek részére az ellátási források, a felhasználásai és kiutalási normák (napra, hadműveletre) meghatározása.*

Szervezi a központi készletek széttelepítését és szükség szerinti átcsoportosítását, valamint feladatát képezi a szolgálatilag alárendelt katonai szervezetek vezetése, ellenőrzése. Összekötő tisztek útján együttműködik a katonai és polgári szervekkel, szervezetekkel.

A MH ÜEK szolgálatilag vezeti az alárendeltségébe tartozó központi tagozatú logisztikai elemeket, a MH ÜSZF szakintézkedései alapján közvetlenül szervezi, irányítja és ellenőrzi a szakmai és katonai tevékenységüket, operatíván együttműködik a hadtestek ÜSZF-eivel, szervezi és végzi az MHPK, VKF és HM közvetlen alárendeltségébe tartozó katonai szervezetek és intézetek üzemanyag biztosítását.

A stacioner honvédségi üzemanyagraktárak feladata a központi készletű hajtóanyagok átvétele, tárolása, a kenő-, karbantartó-, vegyi és egyéb anyagok, illetve a hadinormás és állománytáblás technikai eszközök tárolása, frissítése, valamint a kiutalási normák mértékéig az adott seregtest alárendelt katonai szervezetek teljes körű anyagellátása, a technikai eszközök cseréje. A MH katonai szervezetek laktanyákban, megalakítási helyeken maradt állományának ellátása a megalakulási-utalási rendnek megfelelően történik.

Az MTKR-ek feladatát a folyó ipari termelésből biztosított, a MOL Rt. által legyártott készletek átvétele, tárolása, az ellátásra hozzájuk utaltak kiszolgálása képezi. Az MTKR-ek e feladatukat - a MOL Rt.-vel kötött együttműködési megállapodás alapján - a MOL Rt. egyeztetett bázisaira települve végzik. Felállításukat a stacioner üzemanyag bázisok hajtják végre.

A háborús üzemanyag biztosítási rendszer viszonylag fiatal elemét képezik a MH stacioner raktárai által felállításra kerülő **ÜTKK-k**. Az ÜTKK-k alapvető rendeltetése a központi készletek széttelepítése, csapás alóli kivonása és mobilizálása, ezzel párhuzamosan a csapatok gépjármű hajtóanyaggal történő ellátása. **Az ÜTKK kapacitását vasúti tárolóállomásokon max. 10 db 600 tonnás üzemanyag vasúti szerelvény és 2 db vasúti K/Á képezi. Az ÜTKK a tárolóállomások őrzés-védelmére, a saját személyi állományának ellátására és a 2 db K/Á önálló üzemeltetésére alkalmas.** Vasútüzmi okok miatt (a vasúti tartálykocsik ki- és betolása, a K/Á szerelvényeinek összállítása, a vontatómozdonyok korlátozott száma, stb.) az 1-2 autóbENZINES és 3-4 GÁZOLAJOS tartályvagonból álló K/Á üzemeltetése szakaszosan, 3-4 órás üzemszünettel valósul meg. A kapcsolódó technológiai berendezések természetesen tábori jellegűek, töltő-szállító eszközökbe történő hajtóanyag kiadásra alkalmasak.

A hadműveleti alkalmazás időszakában repülőcsapatok repülőtereikhez közeli vasúti kirakóállomásra kerül kiszállításra folyamatosan, a hadművelet időtartamára szükséges központi készletű repülőpetróleum. A vasúti K/Á-t a repülőcsapat saját erővel folyamatosan üzemeltetheti; a szükségessé váló utánszállítás központilag kerül megszervezésre. A vasúti kirakóállomások üzemeltetése előtérbe kerülhet *a válságkezelés időszakában is.*

A béke objektumok, illetve a megalakulási körletüket elhagyó katonai szervezetek részére kijelölésre kerülhetnek polgári üzemanyag-töltő állomások, *ami teljesen új eleme* a MH üzemanyag biztosítási rendszerének. Ez a biztosítási forma a március 05-13. között lefolytatott parancsnoki és törzsvezetési hadijáték során először került alkalmazásra. A MH csapati általi használat jogi alapját a **Honvédelmi törvény**, illetve a megyei **Védelmi Bizottságok** - MH igényei szerinti - kiutalásai teremtik meg. A védelmi hadművelet tervezése során töltőállomásonként mintegy 100-250 m³-es tárolókapacitás kerülhet igénybevétele, melyeknek alkalmazását a **szárazföldi gépesített hadtest** igény szerint saját és megerősítő erőivel oldja meg. A hajtóanyaggal feltöltött *polgári töltőállomások felhasználhatók egyrészt* az első lépcsőben lévő dandárok esetében a saját eszközzel történő utanszállítás távolságának csökkentésére, azaz az ellátási források közelítésére és számuknak növelésére, *másrészt* üzemeltethetők a második lépcsőben (tartalékban) lévő dandár (ezred) töltőállomásaként, valamint a felvonulás és csapatmozgások hajtóanyag biztosítása érdekében.

A katonai szervezet a részére kiutalt **polgári üzemanyag-töltő állomást** saját erővel és eszközeivel folyamatosan üzemelteti, az oda betárolt készleteket saját készleteként kezelheti.

2.) A védelmi hadművelet üzemanyag biztosítása

A MH üzemanyag szolgálat békeidőszakban központi stacioner raktáraiban hajtóanyag tartalékokkal nem rendelkezik. A csapatok részére "M" utalvány alapján központraktárakban tárolt gázolaj csapatkészletek előjárói engedélyekkel a béke ellátás érdekében beforgatásra kerültek, sőt a lánctalpas eszközök 1 ja. feletti csapatkészlet részét is engedélyezték békében felhasználni.

Ezek az anyagok az **Ipari és Kereskedelmi Minisztérium** visszaigazolása alapján a MOL Rt. által kerülnek a veszélyeztetettségi időszakban legyártásra és biztosításra. Ugyancsak a veszélyeztetettségi időszakban kerül legyártásra, illetve importból beszerzésre, **több száz üzemanyag és repülő-üzemanyag-töltő gépjármű**, illetve hasonló mennyiségben a meglévő eszközök ipari nagyjavítása.

A MOL Rt. által ezen időszakban legyártott hajtóanyag elsősorban az "M" utalványok fedezetére, a honvédségi stacioner raktárakba, valamint szükség esetén a válságkezelés üzemanyag biztosítása érdekében a válságkezelő csapatok mögötti kirakóállomásokra kerülnek ki-, beszállításra. A fennmaradó mennyiség a kialakulóban lévő konfliktus irányától, a hadművelati felépítéstől függően MOL bázisokról kerül kiadásra a telepített MTKR-ek igénybevételével.

A válságkezelés üzemanyag biztosítása a stacioner központi üzemanyagraktárak béke fenntartási készleteiből, - illetve ha a MOL Rt. már megkezdte a minősített időszaki igények legyártását, ezen készletekből vagy nemzetgazdasági tartalékból - kirakóállomások üzemeltetésével - kerülhet végrehajtásra.

A MH késznléte fokozása, mozgósítása és összekovácsolása, valamint a harctevékenységi körzetbe történő felvonulása üzemanyag biztosítása alapvetően **a laktanyai és központi béke fenntartási készletek** terhére, a béke és megalakítási utaltsági rend alapján a csapatok saját eszközeinek vételezésével kerül megvalósításra.

A késznlét fokozása első ütemében kerülnek kiadásra a csapatok részére - velük már békeidőszakban egyeztetett, leszabályozott időpontban - az "M" utalvány alapján tárolt üzemanyag készletek.

Az üzemanyagraktár béke állománya nem elegendő a MH közel 2/3 hadrendi elemének, több ezer tonna üzemanyagának rövid idejű kiadására. A hadijáték tapasztalatai alapján ezért a raktárak állományát indokolt vagy a MH késznléte fokozásának **első ütemében vagy azt megelőzően hadiállományra** feltölteni.

A felvonulás első ütemében vagy azt megelőzően a késznlétük elérése után azonnal az MTKR-eknek el kell foglalni a MOL Rt. kijelölt bázisait a készletek mennyiségi és minőségi átvételére, a csapatellátási és központi készlet széttelepítési feladatok végrehajtására.

A felvonulás időszakában a kombinált menetet végrehajtó katonai szervezetek részére a csapatkészleten felül kiegészítő készleteket célszerű létrehozni olyan számvetéssel, hogy az összpontosítási körletekben csapatkészletekkel rendelkezzenek.

A felvonulás utolsó mozzanatában telepíteni kell az ÜTKK-kat, illetve az esetlegesen ATKK-kba javasolt eszközöket és anyagokat, valamint mobilizálni kell a repülőterek közelében vasúti kirakóállomásokra tervezett repülő-hajtóanyagot. Ezzel fejeződik be a központi üzemanyag-készletek széttelepítése.

A védelmi hadművelet megindulásával lép életbe a háborús üzemanyag biztosítási rend. Ennek alapját a meghatározott harcnapra átlagfelhasználási normák, az engedélyezett hajtóanyag és motorolaj kiutalási normák és a kijelölt, széttelepített ellátási források képezik.

A MH üzemanyag szolgálatának fő erő kifejtése **a szárazföldi hadtest és a hadművelleti területén lévő katonai szervezetek folyamatos üzemanyag biztosítására irányul**, emellett kiemelt figyelmet fordít a repülő- és légvédelmi hadtest repülő-hajtóanyag ellátás zavartalanságának fenntartására. Ennek érdekében **a szárazföldi hadtest** részére átalárendelésre kerülhet 1-2 stacioner bázis, 1-2 ÜTKK, 10-20 - a hadművelleti területen lévő - polgári üzemanyagtöltő állomás, továbbá az érdekében működhet 1-2 stacioner bázis. A központi szállítóképességéből megerősítésként 400-1.200 tonna szállítótérrel kaphat 4 m³-es KAC-okban tárolt hajtóanyaggal. A kiutalt ellátási források olyan mértékben vannak feltöltve üzemanyaggal, hogy az biztonsággal fedezze a szárazföldi hadtest és megerősítői védelmi hadműveletének teljes üzemanyag szükségletét. A hadművelleti területen működő egyéb alárendeltségű békeelhelyezési körleteket elhagyó katonai szervezetek a szárazföldi hadtest ATF intézkedései alapján kapnak kiutalási normát és hajtóanyagot.

Azon alakulatok üzemanyag-ellátása, melyek feladatuk ellátására **nem hagyják el béke elhelyezési körleteiket**, megalakítási helyüket, **a megalakítási utalási rend alapján** történik.

A tagozati ellátás és szállítás elve **a gépesített hadosztályok** rendkívül szűk (120 tonnás) üzemanyag szállítóképességének következtében célszerűen **az első lépcsőre, illetve a harckocsi dandárokra korlátozódik**. Meghatározó lesz a saját eszközzel történő vételezés, szállítás. További alapos kutatómunkát igényel a polgári töltőállomások **dandár (ezred)** szintű ellátási forrásként történő alkalmazása, a szállítás-biztosítás rendjébe történő beillesztése. Viszonylag jelentős tárolóképességük következtében a dandár (ezred) harctevékenységi körzetének közelében

2-4 napi szükséglet lehet letárolva, ami nagyban növelheti a dd-ok (e-ek) ellátási autonómiáját.

A harcnapai átlagfelhasználási normák kerekes, lánctalpas üzemanyag, valamint repülőpetróleum és repülőbenzin bontásban kerülnek meghatározásra. A MH átlagában a felhasználási normák egy napra *a következők lehetnek:*

- kerekes: 0,2 ja.
- lánctalpas: 0,3 ja.
- re.benzin: 1,4 ja.
- re.petróleum: 2,1 ja.

A hadijáték tapasztalata az is, hogy nem indokolt a hadtesteken kívüli szervezeteknél **a napi utántöltés**, hiszen több napi készlettel rendelkeznek. Ezért részükre célszerű a vételezéseket a csapatkészlet 50 %-ának felhasználása után engedélyezni.

3.) Az üzemanyag biztosítási rendszer várható változásai, irányai

Az üzemanyag szolgálatban a haderőreformmal összefüggésben a legnagyobb változás a **központi tagozat** elemiben, létszámában, állományában várható. Ehhez csak hozzájárul a szolgálat stacioner bázisainak esetleges privatizációja, azokon gazdasági társulás létrejötte.

Ezek számbavételével várhatóan **egy (esetleg kettő) stacioner bázis marad a szolgálat alárendeltségében**, mely biztosítja az "M" utalvány alapján tárolt anyagok átvételét, kiadását, a szolgálat háborús szervezeteinek felállítását, a laktanyáikban maradó szervezetek háborús ellátását.

Valószínűleg csökkenteni szükséges az MTKR-ek számát és át kell gondolni az ÜTKK-ek további alkalmazásának lehetőségeit. Az eddigi TIG (Tartalékgazdálkodási Közhazsnú Társaság) bázisok helyett a MOL Rt. bázisaival, mint tároló-kiadó telepekkel számolnunk.

Átdolgozás alatt van az üzemanyag egy javadalmazás és készletképzés rendszere is.

Várhatóan a közeljövőben **beforgatásra kerül** az "M" utalvány alapján tárolt hajtóanyagok teljes köre és számolni kell a csapatkészletek további béke ellátás érdekében beforgatásával.

Mindezekből adódóan a MH üzemanyag szolgálata csak a nemzetgazdasági erőforrások fokozottabb igénybevételével, azok mobilizálását követően tudja biztosítani a MH csapatok harckészültségét, mozgósítását, illetve alkalmazási készségének elérését.

AZ ANYAGI-TECHNIKAI SZAKALEGYSÉGEK ÉS A SOR-SZAKÁLLOMÁNY SZAKMAI FELKÉSZÍTÉSE CSÖKKENTETT SZOLGÁLATI IDŐBEN

/Tanulmány/

Márkus József¹

A cikk átfogóan ismerteti a sorállományú anyagi-technikai szakállomány jövőbeni képzésének megoldási lehetőségeit. Fontos lenne - külön cikkek keretében - a kiképzés célkitűzései időszakonkénti lebontásának elgondolását, megvalósíthatóságát és idősükségleteinek megítélését közreadni. Külön figyelmet érdemelne a szerződéses állománnyal való feltöltési lehetőség és munkájukról szerzett eddigi tapasztalatok ismertetése. Ehhez kérjük olvasóink aktív segítségét.

Szerkesztőség

Egyes polgári szervezetek körében már régóta megfogalmazódott a **sorkötelezettség megszüntetésének** igénye. Sőt ma már a legfelső törvényhozói testületben, az Országgyűlésben és kormányzati szinten foglalkoznak ezzel a kérdéssel. A katonai felsővezetésben is egyre inkább erősödik az a vélemény, hogy a szükségszerűen kisebb létszámú hadsereg leghatékonyabban hivatásos és szerződéses katonákkal működtethető.

A hivatásos hadsereg létrehozása tulajdonképpen hosszabb távon már célként is megfogalmazódott, de ennek gazdasági feltételei még nem teremtődtek meg. *A Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkárának egyik 1996. július végi nyilatkozata szerint, a most folyamatban lévő létszámcsökkentés fogja megteremteni a hadsereg minőségi fejlesztésének gazdasági alapjait.* A profi hadsereg létrehozásához azonban az ország olyan gazdasági stabilizációja, erősödése szükséges, amely az átlagnál jobb megélhetési lehetőséget biztosít a hadsereg személyi állománya részére.

Jelenleg is az a tapasztalat, hogy **szerződéses katonáknak** azok jelentkeznek, akiket a hadsereg jobban meg tud fizetni, mint a polgári szfé-

1 Márkus József ezredes, MH 4.Gépesített hadtest hadtápfőnöke

ra. Ők azonban *általában nem szakképzettek*, az anyagi-technikai szolgáltatnál elsősorban raktárkezelői beosztásban tudnak munkát vállalni. A szakképzettséget igénylő szakács és szerelői beosztások viszont nem vonzóak, a szolgáltatóipar részükre nagyobb jövedelmet biztosít.

Egyre inkább erősödik egy olyan igény, hogy **az ellátást, szolgáltatást, a hadsereg külső szervekkel végeztesse**, ami több területen kedvezőbb megoldást jelentene az ellátásban. Már vannak jelentkezők, illetve honvédségi többségi tulajdonú részvénytársaságok alakulnak szolgáltatások végrehajtására. Ez utóbbiak azonban nem csapatszintű feladatokban, hanem elsősorban a felsőszintű ellátásban vesznek részt (nagyjavítás, mosatás, stb.). *A csapatszintű ellátás, szolgáltatás külső szervek történő bérbeadását korlátozza, hogy egyenlőre a hadsereg nem tud annyit fizetni, hogy az a vállalkozó számára tisztességes hasznot eredményezne.* Ugyanakkor vannak olyan szakfeladatok, melyekre a polgári vállalkozók szakmailag nincsenek felkészülve (harcjárművek, fegyverzeti eszközök javítása, technikai kiszolgálása).

Tehát a szerződéses állomány létszámának növekedése, a civil vállalkozók megjelenése mellett még egy jó ideig továbbra is meghatározó lesz a csapatszintű anyagi-technikai biztosítási feladatok végrehajtásában a sorállomány létszáma, munkája, szakértelme. A jelenlegi létszámcsökkenés a közalkalmazotti állományt érinti jelentősebben és ezzel egyidejűleg nő a sorállomány aránya.

Továbbra is kiemelt feladatként kezelendő az anyagi-technikai szakalegységek, a sor szakállomány béke és háborús feladatra történő felkészítése. A csökkenő közalkalmazotti létszám, a jól képzett tiszthelyettesek hadseregből történő kiáramlása miatt *még inkább előtérbe kerül és fontos követelménnyé válik a sorállomány felkészítésének hatékonyabbá tétele.* Ezt az igényt erősíti és szükségessé teszi az a tény, hogy várhatóan a sorkatonai idő 1997-ben 12-ről 9 hónapra csökken.

Szükségszerű következmény tehát a szakmai felkészítés rendjének, tartalmának felülvizsgálata, a megváltozott körülményeknek, igényeknek megfelelő módosítása az újszerű követelmények, az eddigi kiképzési rendszer pozitív, negatív tapasztalatai, a kiképzés várható körülményei, feltételei figyelembevételével.

A tanulmányom azzal a céllal készült, **hogy a várható 3x3 hónapos kiképzési rendszerre megfogalmazzam a szakmai felkészítésre vonatkozó javaslataimat, elgondolásaimat.**

I.

A szakmai felkészítés célja, követelményei

Először is **meg kell vizsgálni, hogy mit akarunk elérni a felkészítés-sel, milyen követelményeknek kell megfelelni:**

1.) **Elsődleges célnak** tartom, hogy a bevonult sorállományt felkészítsük önálló és köteléken belüli háborús szakfeladataik végrehajtására tábori, harcserű körülmények között, tábori eszközökön.

A szakkiképzés követelménye a béke feladatra történő felkészítés-nél, hogy a sor szakállomány először felügyelet mellett, majd a felkészítés végére felügyelet nélkül képes legyen az anyagi-technikai biztosítás - beosztásához kapcsolódó - szakfeladatait a megfelelő színvonalon végrehajtani.

A háborús szakfeladatra történő felkészítés követelménye, hogy a legénységi szakállomány önállóan, egyénileg és alegység kötelékben – a rendszeresített tábori szaktechnikai eszközök harcászati, műszaki adatait, telepítésének, működtetésének módszereit gyakorlatban is ismerve – képes legyen tábori viszonyok, bonyolult harcászati és időjárási körülmények között a beosztásának megfelelő szakfeladatok készség szintjén történő végrehajtására.

A követelményeket figyelembe véve tehát, egyrészt **beosztásra**, másrészt **alegység kötelékben** történő tevékenységre kell őket felkészíteni. A szolgálati idejük alatt meg kell tanulniuk mind a **laktanyai**, mind a **tábori körülmények közötti szakfeladatok végrehajtását. Módszertani követelmény** a fokozatosság, differenciáltság, hatékonyság elvének érvényesítése, a kollektív képzést megelőző egyéni felkészítés.

2.) **Fontos cél** kell, hogy legyen az ellátással, szolgáltatással, üzem-bentartással kapcsolatos szakfeladatok végrehajtásának készség szintjén történő begyakorlása a honvédségben érvényes sajátos követelmények

és rendszabályok figyelembevételével. A honvédségen belüli speciális szakmai ismeretek elsajátítása béke és háborús körülmények között.

A felkészítésük szerves részét kell, hogy képezze a laktanya személyi állományának ellátásában, a technika üzemeltetésében való aktív részvétel.

A felkészítés tartalmi részeinek kidolgozásánál figyelembe kell venni azt a lényeges körülményt, hogy az anyagi-technikai szakbeosztásokba bevonuló **sorállomány polgári szakképzettsége többségében megfelel a beosztás követelményeinek**. Tehát nem kell velük egy szakmát megtanítani, csak a már megszerzett ismereteiket kell adaptálni a honvédség sajátos, speciális körülményeihez. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt, hogy a bevonuló soros állomány nem ismeri, nem is ismerheti **csak a hadseregben alkalmazott** technikai eszközöket, anyagokat, alkalmazandó speciális eljárásokat. Ezen ismeretek elsajátítása rövidebb, hosszabb szakmai alapfelkészítést igényel.

Gyakori, elkerülhetetlen jelenség, hogy a szakbeosztásokba **nem megfelelő polgári szakképzettségű katonák** kerülnek bevonultatásra. Ezzel az állománnyal az anyagi-technikai szolgálat – egy-két beosztást kivéve – nem tud mit kezdeni. 12 vagy 9 hónap alatt nem lehet őket egy szakmára kiképezni.

II.

A szakmai felkészítés jelenlegi rendszere

1.) A szakmai felkészítés, kiképzés jelenlegi rendje, tartalma a 2x6 hónapos kiképzési rendszerben a követelményekkel alapvetően összhangban van, az **kettő ütemben valósul meg**.

Első ütem a szakmai alapkiképzés, ami az általános katonai alapkiképzést követően kerül végrehajtásra. Az alapkiképzés során - 30 (58) órában - a szakállomány megismeri a beosztását, az alegységben elfoglalt helyét, szerepét, a beosztásával járó feladatokat, munkarendet, a laktanyai és tábori munkaeszközöket, azok működtetését, a működtetés szabályait, a munkája során használt, kezelt anyagokat, szerszámokat, a munka- és egészségvédelmi előírásokat (raktárkezelők, szerelők, szakácsok, eü. katonák, stb.).

A speciális szakszerelői beosztásokra **az alapkiképzés utáni hosszabb idejű**, hadosztályonként vagy hadtest szinten összevontan, báziskiképzés keretében kerül végrehajtásra.

Az első ütem fő célkitűzése az alapfokú szakmai jártasság elérése.

Második ütem a kötelékkiképzés, amikor a szakmai alapismeretekre alapozva *begyakorolják*:

- A béke beosztással járó feladatok végrehajtását a mindennapi tevékenység során;

- Szakharcászati foglalkozás keretében, a háborús körülmények közötti szakfeladatok végrehajtását táborigénykörülmények között, táborigényeszközökkel, az összefegyvernemi, fegyvernemi alegységek harcászati gyakorlatára építve, azokkal együttműködve.

A szakharcászati foglalkozást mind a két időszakos állomány részére azonos tartalommal és módszerrel kell végrehajtani.

A második ütem fő célkitűzését a Kiképzési Program II. kötet (nyt.sz.: 264/145) 4. oldal 3. bekezdése az alábbiak szerint határozza meg:

"A kötelékkiképzés végére a szakjavító, hadtáp és közlekedési katonák, alegységek ismerjék meg és váljanak képessé az alaprendeltetésükből fakadó szakfeladatok normaidőn belüli-, harcszerű-, a szembenálló fél behatásai közötti végrehajtására a szervezetszerű kötelékeikkel, illetve más létrehozott csoportosításban."

2.) Az érvényben lévő kiképzési rendszer, Kiképzési Program tartalmi, formai, módszertani alkalmassága:

A szakalapozó kiképzés rendje és tartalma - megítélésem szerint - az ellenőrzések tapasztalatai alapján megfelelő, csak a végrehajtás terén szükséges nagyobb követelménytámasztás.

A kötelékkiképzésben végrehajtandó további szakkiképzésről - ami időszakonként 42 óra szakharcászati foglalkozás - már nincs ilyen pozitív véleményem.

A szakharcászati foglalkozást a Kiképzési Program követelményei szerint harcászati gyakorlatokra építve kell végrehajtani. Ez azonban nem teszi lehetővé a szakfeladatok tábori körülmények közötti végrehajtásának módszeres begyakorlását. A szakharcászati foglalkozást harcászati gyakorlatra építve csak megfelelően felkészült, összekovácsolt alegységgel lehet végrehajtani. Ehhez azonban a Kiképzési Programban nincsenek előkészítő foglalkozások meghatározva.

Ennek következménye lehet, hogy a szakalegységek úgy vesznek részt egy-egy szakharcászati foglalkozáson, egy harcászati gyakorlat biztosításán, hogy a háborús feladatok végrehajtásához nincsenek kellően összekovácsolódva, nem ismerik megfelelően a tábori kiszolgáló, biztosító eszközöket.

A kis létszám, a béke szaktevékenység, a szolgálatok száma, az anyagi, pénzügyi feltételek hiánya miatt ma már alapvetően csak a gyakorlatok biztosítására van lehetőség. Az első számú szempont a gyakorlat tényleges biztosításának eredményessége, a harcászati gyakorlat (lövészet) sikeres végrehajtása. A szakalegységek tudatosan irányított, módszeres felkészítése kényszerűségből háttérbe szorul, illetve elmarad.

Nem érvényesíthető a fokozatosság, differenciáltság, foglalkozások egymásra épülésének elve.

III.

A kiképzés körülményeiben várható fontosabb változások

Mielőtt a várható kilenc hónapos szolgálati idő alatti szakmai felkészítés rendjére vonatkozó elképzelésemet megfogalmaznám, fontosnak tartom **megítélni, hogy az objektív körülményekben a jövőben milyen változásokkal lehet számolni:**

1.) Az anyagi, pénzügyi, technikai feltételek terén a közeljövőben nem várható lényeges javulás, a kormány nem tudja a honvédség költségvetési előirányzatát két-három éven belül jelentősen növelni.

2.) A sorállomány létszáma tovább fog csökkenni, csak akkor lehet a szakállomány felkészítése, a szakfeladatok végrehajtása szempontjából pozitív változás, ha a szakállomány létszámcsökkenésének aránya kisebb

lesz az átlagnál (tulajdonképpen ez lenne a logikus és ésszerű), illetve a megmaradó létszám összhangban lesz a végrehajtandó feladatokkal.

3.) A tendenciaként jelzett közalkalmazotti létszámcsökkenés a sorállomány értékét, szerepét növeli a biztosítási feladatokban, nő a szerződéses állománnyal betölthető beosztások száma, de változatlan illetményrendszer mellett valószínűleg kevés jelentkező lesz ezekre a helyekre.

Az objektív körülmények változása tehát **nem valószínű, hogy pozitív hatással lesz** a kiképzés hatékonyságára. A közeljövőben nem várható a gyakorlatok számának növekedése, a szakállomány leterheltsége nem csökken, sőt annak emelkedésével kell számolni. A szakalegységek béke rendszeresített létszáma csökkenésének következményeként – a laktnyai kiszolgálási feladatok mellett – az egyes szakmai foglalkozásokra egyszerűen bevonható állomány aránya is kisebb lesz.

A szolgálati idő 12 hónapról 9 hónapra történő csökkentése - a létszámleépítéssel együtt - egyes szakbeosztásokra történő felkészítésre negatív hatással lesz. Ilyen beosztások a *harcjármű, fegyverzet, műszaki-, elektronikai eszköz szerelők, műszerészek*. Részükre az alapfelkészítés is hosszabb időt vesz igénybe, és így a beosztás ellátása gyakorlatban történő elsajátítására már nem jut elegendő idő.

Ez különösen igaz akkor, ha figyelembe vesszük azt, hogy a jelenlegi létszámviszonyok mellett is a sor-szakállomány elfoglaltságának 40-50, sőt 60 %-a nem szakmai tevékenység. 24 órás szolgálat, a katonai rendezvény miatt sok a szakkiképzésből kieső idő, ami a létszámleépítéssel tovább növekedhet a kiképzés, a szakfeladatok végrehajtásának rovására.

A három időszakos felkészítést – más szempontokat figyelembe véve – a kettő időszakossal szemben **kedvezőbbnek** ítélem meg. A személyi állomány harmadolása a kiképzésben javítja a **fokozatosság elvének érvényesülését**, az egyes időszakokban **differenciáltabb felkészítést**. Az első időszakos, tehát gyengébben felkészültek aránya csak 33 %, míg a jelenlegi rendszerben 50 %. Persze ez valójában csak akkor igaz, ha az egyes időszakokban a felkészítés hatékonyabb lesz a jelenleginél.

A 3x3 hónapos kiképzési rendszerben tehát **fontos követelmény lesz a hatékonyság fokozása**. Ehhez megfelelő kiképzési programot, kiképzési módszert kell kialakítani és feltételenül kell javítani a kiképzők szakmai, oktatói felkészültségét, tudását.

Lényeges változás várható az alapkiképzés rendjében. A hadsereg új vezetésének - több fórumon nyilvánosan elmondott - elképzelése szerint **a sorállomány alapkiképzésére kiképző központok kerülnének létrehozásra**. A kiképző központoktól kerülnének az **általános katonai és szakmai alapfelkészítésben részesült** katonák a különböző katonai szervezetekhez beosztásba helyezésre. Tehát a kiképző bázisokon kívül más katonai szervezetnél alapvetően nem lenne alapkiképzés.

Ez pozitív hatással lehet *a felkészítés hatékonyságára és a katonai szervezetek hadrafoghatóságára is:*

- A kiképző bázisokon csak az alapkiképzés végrehajtására kiválasztott, felkészített állandó állomány rövid időn belül nagy oktatói gyakorlattal, tapasztalattal eredményesebb kiképzésre lesz képes;

- Az alapkiképzéshez szükséges anyagi, technikai eszközök koncentráltan, hatékonyabban és gazdaságosabban alkalmazhatók;

- A nem kiképző alakulatoknak így nem kell foglalkozni az alap- és szakkiképzéssel. Tevékenységüket a rendeltetésszerű feladataig végrehajtásával kötelék szintű begyakorlására fordíthatják.

IV.

A szakmai felkészítés rendjének módosítására vonatkozó javaslat

A szolgálati idő várható csökkentése, a 3x3 hónapos felkészítési rendszer bevezetése mindenképpen indokoltá, szükségsszerűvé teszi a sorállomány **szakmai felkészítésének** módosítását. A szakmai felkészítés új rendszerének kialakításánál viszont feltétlenül fontosnak tartom figyelembe venni a felkészítés céljára, követelményeire, körülményeire vonatkozóan az előzőekben leírtakat. Szükségesnek tartom ismételten hangsúlyozni azt is, hogy ebben a munkában **nem szabad figyelmen kívül hagyni** a kiképzés eddig bevált módszereit, formáit sem.

A tanulmányban mindezeket szem előtt tartva igyekezem megfogalmazni a szakmai kiképzésre vonatkozó javaslatomat. A szakállomány általános katonai alap- és kötelékkiképzésével nem kívánok foglalkozni.

Az általános katonai alapkiképzést követően **a szakmai felkészítést** - a harcjármű szerelők kivételével - **három ütemben javaslom végrehajtani.**

Első: **Szakalapozó kiképzés**, az újoncállomány részére.

Második: **Beosztásra történő felkészítés**, az első időszakosok részére.

Harmadik: **Összekovácsoló kiképzés**, a második és harmadik időszakos állomány részvételével.

1.) A szakalapozó kiképzés

Ennek jelenlegi rendjét, tartalmát, célját megfelelőnek ítélem meg, nem igényel változást. Fontos viszont meghatározni **milyen szakmák részére és hol szükséges** báziskiképzés.

1.1.) **Feltételül báziskiképzésen kell részt venni a fegyverzet, harcjármű, elektronikai szerelőknek, műszerészeknek.** A felkészítésük ideje jelenleg 1-3 hónap, illetve a BMP szerelőké 6 hónap.

A kiképzés programját, módszerét úgy kell kialakítani, hogy a három hónapos kiképzésen lévők a második, a hat hónapos kiképzésen lévők a harmadik kiképzési időszakot az állományilletékes katonai szervezetnél kezdhessék meg.

A hat hónapos báziskiképzés - amennyiben az nem csökkenthető három hónapra - a kilenc hónapos szolgálati idő bevezetésével rendkívül rossz helyzetbe hozhatja a BMP-vel ellátott katonai szervezet javító aleggységét. Mindig csak a rendszeresített szakállomány 1/3-ával végezhetné a feladatát, ami lehetetlen helyzetet idézne elő. **Ennek megoldása lehet a BMP szerelőállomány legalább 1/3-nak három hónapos átfedéssel történő biztosítása.**

Lényeges kérdés, hogy **hol kell, illetve hol lehet végrehajtani a szerelők, műszerészek báziskiképzését**. A várhatóan megalakuló kiképző katonai szervezetek ehhez valószínűleg nem fognak rendelkezni megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel. Ennek létrehozása költséges lenne, és csak hosszú idő múlva tudna kialakulni az a megfelelő szakmai, oktatói ismeret, ami hatékony, eredményes felkészítésre lenne képes. Ezért a leggazdaságosabb, leghatékonyabb változat, **ha a szerelők báziskiképzését, a logisztikai, javítószervezetek végeznék**, ahol ehhez megfelelő szakmai bázissal rendelkeznek.

Ugyanitt történe az általános katonai alapkiképzésük is, aminek előnye, hogy a katonákat nem kellene háromszor mozgatni egyik katonai szervezettől a másikig. Persze ennek hátrányos következménye is lehet, hisz így a logisztikai ezred, javítóegység három havonként - a rendeltetészerű szakfeladatain túl - újonckiképzést is kellene, hogy folytasson. E negatív hatás csökkentésére, ezekbe a katonai szervezetekbe **kiképző alegység szervezése** lenne célszerű.

Természetesen megoldaná ezt a problémát annak az elképzelésnek a megvalósulása, ha **a jelenlegi javítóezred bázisán** jönne létre a kiképző központ egyik szervezete.

1.2.) A többi anyagi-technikai szakállomány szakalapozó kiképzésének ideje 5-10 nap (30-60 óra). A szállító és töltőgépjármű vezetők, az egészségügyi szakállomány szakmai alapozó kiképzését a katonai alapkiképzést végrehajtó kiképző bázison célszerű végrehajtani. A raktárkezelők, szakácsok és a gépjárműszerelők szakmai alapkiképzése is megoldható lenne a kiképzőbázison. Azonban, ha azzal az ideális helyzettel számolunk, hogy megfelelő polgári szakképzettséggel vonulnak be, akkor nincs szükség bázison végrehajtandó szakalapozó felkészítésre, azt célszerűbb az állományilletékes katonai szervezetenél végrehajtani.

2.) Beosztásra történő felkészítés

A bázison, vagy csapatnál végrehajtott szakalapozó kiképzést követően **az első kiképzési időszak** még hátralévő részében további 30 óra alapozó szakkiképzést javaslok. A kiképzés tartamát, módszerét úgy kell meghatározni, hogy az biztosítsa *az alábbi célkitűzések megvalósítását*:

- A kiképzési időszak végére az első időszakos szakállomány ismerje meg teljes mélységében, összefüggéseiben a helyét, szerepét az alegységben, a biztosítás rendszerében legyen képes a beosztásával járó béke és

háborús feladatokat a követelményeknek megfelelően, a közvetlen előljáró irányításával végrehajtani;

- Ismerje meg a szakfeladatai végrehajtásához szükséges tábori eszközöket, a készség szintjén gyakorolja be azok telepítését, működtetését;

- Sajátítsa el a rábízott anyagok, eszközök tárolásának, megőrzésének, megóvásának szabályait, azt legyen képes alkalmazni munkája során.

Az első időszakos szakállományt tehát az első időszak végére fel kell készíteni arra, hogy a beosztásában akár önállóan is képes legyen a laktanyai feladatokat végrehajtani (például raktárkezelő) és legyen felkészült a harci, tábori körülmények közötti szaktevékenységre.

A felkészítést elsősorban a laktanyában, a laktanya közeli gyakorlóterén, ismertetés, bemutatás, gyakoroltatás módszerével kell végrehajtani. A beosztással járó laktanyai tevékenységet alapvetően a tényleges munkavégzés mellett, a közvetlen szakmai előljáró felelősségével, annak oktató jellegű szakmai irányításával kell elsajátítani.

Az első időszakos szakállomány lehetőleg még ne vegyen részt harcászati gyakorlaton, csak készüljön fel a következő kiképzési időszakokban az azon való eredményes részvételre.

A sorállomány felkészítésének, kiképzésének folyamatában **az első kiképzési időszakot tartom a legfontosabbnak.** A kiképzésnek ezt a szakaszát el is lehetne nevezni **az alapozás** időszakának, *ami meghatározó hatással lehet a további két kiképzési időszak eredményességére:*

- Csak megfelelő alapismeretekkel lehet eredményeket elérni a magasabb szintű kiképzési formákban, harcászati gyakorlatra épített szakharcászati kiképzéseken, amikor már nincs lehetőség az alapismeretek módszeres gyakorlására;

- A laktanyai biztosítási feladatok szempontjából is fontos, hogy az újonc minél gyorsabban, minél felkészültebben legyen képes a követelményeknek megfelelően elvégezni a beosztásával járó feladatait, szakmai felügyelet mellett vagy önállóan (ez utóbbi természetesen a polgári szakképzettségetől, gyakorlottságtól függ elsősorban);

- Ha az első időszakban a katona felkészítésével lelkiismeretesen foglalkoznak, szakmai tevékenységével szemben is magas szintű követelményt támasztanak, akkor Ő is érezni fogja, hogy beosztása fontos, szükség van rá, számítanak munkájára.

Ez feltétlen pozitív hatással lehet a további szolgálati idejére és jó hozzáállással, lelkiismeretesen fogja végezni feladatát.

Úgy gondolom, a harmadolás lehetővé teszi, hogy a napi szakmai feladatok végrehajtása mellett az első időszakos állomány felkészítésére a fontosságának megfelelő figyelmet lehessen fordítani. A szakmai vezetők ehhez biztosítják annak feltételeit, hogy érvényesülhessenek az előzőekben felvázolt követelmények.

Lényegesnek tartom, hogy az alapozás időszaka, az első kiképzési időszak felméréssel, vizsgáztatással (elméleti, gyakorlati) záródjon. *A vizsga során fel kell mérni:*

- A szakállomány elméleti, gyakorlati felkészültségét, alkalmasságát a béke és háborús feladatok végrehajtására;

- A tábori kiszolgáló eszközök ismeretét, a képességüket azok telepítésére, alkalmazására;

- Várhatóan ki alkalmas később tisztesi beosztás ellátására;

- Milyen hatékonyságú volt az alapozó kiképzés, hol szükséges annak javítása, milyen témákkal kell a jövőben alaposabban foglalkozni, vagy melyek azok, amelyekre kevesebb időráfordítás szükséges.

Természetesen a vizsgáztatás nem kell, hogy kiterjedjen olyan ismeretekre, amiről a katona polgári szakképesítéssel rendelkezik (például szakács, autó-motorszerelő, fényező, lakatos, stb.) vagy amiből a báziskiképzésen már vizsgázott. Nem vesz részt a felkészítés második ütemében a 3-6 hónapos báziskiképzésen lévő állomány.

3.) Az összekovácsoló kiképzés

A második és harmadik kiképzési időszakban azzal kell számolni, hogy a kis létszám, a napi szakmai tevékenység nem teszi lehetővé, hogy

külön tematika szerint legyen a második és harmadik időszakos katona kiképzése. Azonos tárgykörökkel vagy tárgykör meghatározása nélkül, az anyagi-technikai főnök által meghatározandó tartalommal 30-30 óra **szakharcászati kiképzés** végrehajtását javaslom, mindkét kiképzési időszakban.

A kiképzést különböző **gyakorlatokra építve**, a gyakorlat anyagi-technikai biztosításával együtt kell megtervezni és végrehajtani. Ezt úgy kell megszervezni, előkészíteni, hogy a szakalegységek a gyakorlat során legalább egyszer telepítsék a funkcionális elemeiket és legalább 1-2 napig tábori körülmények között végezzék a biztosítási, kiszolgálási feladatokat. Ugyanakkor ügyelni kell arra, hogy a szakharcászati foglalkozás ne zavarja a gyakorlat eredményes végrehajtását.

A fokozatosság elvét betartva a szakharcászati foglalkozásokon lehetőleg csak a **második és harmadik időszakos állomány** vegyen részt. Az első időszakos szakállomány a gyakorlat időszakában a laktanyai feladatokat végezze.

Körütekintő szervező munkával el kell érni, biztosítani kell, hogy a sor szakállomány a tényleges katonai ideje alatt **kettő alkalommal, de legalább egyszer harci (tábori) körülmények között**, kötelékben gyakorolja a szakfeladatainak végrehajtását.

A béke beosztással kapcsolatos ismeretek külön óraszámban történő oktatására a második és harmadik kiképzési időszakban már nincs szükség. A napi tevékenység szakmai felügyelete során kell tökéletesíteni felkészültségüket beosztásuk ellátására.

A második kiképzési időszak végére el kell érni, hogy a katona képes legyen teljesen önállóan a béke és háborús szakfeladatainak végrehajtására, az arra rátermettek alkalmassá váljanak tisztési beosztás ellátására.

A harmadik időszakos állományból kell kinevezni a tisztéseket, be kell vonni őket az első időszakosok kiképzésébe és az időszak végére el kell érni, hogy képesek legyenek az alegység munkáját megszervezni, irányítani, szükség szerint a tisztések a tiszthelyetteseket helyettesíteni.

A második és harmadik kiképzési időszakban a kiképzést kollektívákban, alegység kötelékben, illetve a munkába építve kell végezni. Ebből következik, hogy e két időszak az **összekovácsolódás időszaka**.

Mivel az anyagi-technikai alegységeknél nem lehet az időszakoknak megfelelő homogén alegységeket létrehozni és az utolsó két időszakban a kiképzés tartalma is azonos, az összekovácsolódás mértékében sem lehet időszakonként más-más követelményt, célkitűzést meghatározni. Amennyiben egy alegységnél azonos arányban van a három időszakos állomány, akkor *az alegység összekovácsolódása egy-egy időszak végére elvileg azonos lesz*, csak az alegység tagjainak a kollektívába történő beilleszkedésének mértéke fog változni.

Az eddig leírtak alapján a 3x3 hónapos szakmai kiképzésre vonatkozó javaslatom az alábbiakban összegezhető:

1.) A szakalapozó kiképzés a jelenlegi rendszerben, a jelenlegi követelmények szerint, a kilenc hónapos szolgálati időhöz igazodva valósuljon meg;

2.) A felkészítésben érvényesíteni kell a fokozatosság elvét, az első (alapozó) kiképzési időszakban a felkészítés alapozó jellegű legyen, alapvetően az egyének képzésére irányuljon és vizsgáztatással záruljon;

3.) Csak a speciális felkészítést igénylő szakállomány részére kell báziskiképzést szervezni, végrehajtani ott, ahol annak személyi, tárgyi feltételei biztosítottak;

4.) A második, harmadik (összekovácsoló) kiképzési időszakban a körülmények miatt, azonos szintű összekovácsoló felkészítést kell biztosítani, a kiképzést kötelékben, gyakorlatokra, illetve munkába építve kell végezni;

5.) Az alegységek összekovácsoltsága alapvetően a második és harmadik időszakos állomány arányának és felkészültségének függvénye.

Felhasznált irodalom:

1.) Kiképzési Program az MH anyagi-technikai szolgálat szakjavító és hadtáp katonái, alegységei részére. I-II. kötet (nyt.szám: 264/144, 264/145).

KATONAI MINŐSÉGÜGY

A HM ÉS AZ MH SZÁLLÍTÓIVAL SZEMBEN TÁMASZ- TOTT KÖVETELMÉNYEK

*Kopasz Jenő*¹

A Katonai Logisztika olvasói részére adott tájékoztató előzménye volt az *Ipari és Kereskedelmi Kamarák* szakmai napján tartott **előadás**, amely a **Magyar Minőség Hét** és a **Minőség Világnap** rendezvény sorozatában hangzott el.

Az előadásra történő felkérést a Magyar Honvédség és a HM Beszerzési Hivatal kereskedelmi tevékenysége iránt fokozott érdeklődés megnyilvánulásának tekintettem. A másik oldalról viszont a mi munkánk kedvezőbb körülményeinek kialakításához járult hozzá a gyártókkal, szolgáltatókkal, kereskedőkkel, a Kamara tagjaival szervezett szekció ülés, akikkel napi beszerzési feladataink szervezése, bonyolítása során találkozunk és együttműködünk.

Ez az előadással egybekötött találkozás lehetőséget adott arra, hogy ismertethessem előttük az elgondolásainkat, amelyeket már a közeli jövőben szeretnénk érvényesíteni a partnerkapcsolatainkban, a HM és a MH szállítóival szemben.

Mindannyian nagyon jól tudjuk, hogy a HM és a MH költségvetés által megszabott anyagi lehetőségei igen szűkösek; *nagyon meg kell nézni minden fillér helyét, hogy:*

- a lehető **legkedvezőbb pénzügyi kondíciók** mellett;
- a lehető **legbiztonságosabb szállítási feltételekkel**;
- a technikai fejlesztés, a fenntartás számára a **kívánt minőségkövetelményeket a legteljesebb mértékben kielégítő** eszköz, anyag, szolgáltatás beszerzése történjen.

1 Kopasz Jenő mérnök ezredes, a HM Beszerzési Hivatal vezérigazgatója

A három kívánság, ha úgy tetszik nem rejt semmi *különleges újdonságot magában*: egy háziasszony, ha kimegy a piacra, hasonló gondolatokat fogalmaz meg a maga szintjén és próbálja ezeket érvényre juttatni a piacot járva. Nemcsak egyszer jár el ezen *gondolatsor szerint*: megjegyzi azt az elárúsító helyet és azt az eladót, aki igényeinek a legjobban megfelelően szolgálta őt ki; megjegyzi és ismételten keresni fogja azt a terméket, amelyik szükségleteinek legjobban megfelelt.

Az állami beszerzések, a hadseregek beszerzéseit tekintve sem új dolog, gondoljanak arra, amit már bizonyára *sokszor hallottak*: a régen ismert udvari szállító, császári és királyi udvari szállító címet is alapjaiban igen könnyű volt elnyerni; csak mindenkor határidőre, kifogástalan minőségben, reális áron kellett a szállítást teljesíteni.

A beszerzések tekintetében /is/ minden hadsereg sajátos helyzetben van. Hatalmas féleség az, amit anyagban, eszközben, szolgáltatásban be kell szerezni, hogy a rendszeresített eszközök üzemeltethetők és fenntarthatók legyenek, a csapatok adott időben, mennyiségben és minőségben megkapják a feladatuk ellátásához szükséges anyagi javakat.

Látható tehát, hogy a honvédség nemzetgazdasági méretekben számolva is jelentős fogyasztói tömeget képvisel, amelynek a hosszú távú ellátási biztonságát *csak olyan piaci, üzleti partnerek tudják biztosítani, akik*:

- **elkötelezettek a honvédelem ügye** iránt;
- **megalapozott, stabil gazdálkodást** folytatnak;
- **kívánatos számukra a tartós, biztos üzleti** kapcsolat;
- a követelményeknek megfelelő **gyártóképességgel és kapacitással** rendelkező gyártóeszközeik vannak;
- a mindenkori tudomány és a technika állásának **megfelelő minőségbiztosítással** rendelkeznek.

A térségünkben és hazánkban is végbement rendszerváltást megelőzően a központi irányítású tervezettség idején a fenti követelmények teljesítése az állam aktív beavatkozásával, a vonatkozó jogszabályalko-

tással történt, úgymint egyes gyártásszakosodások kijelölése, a profilgazdák kijelölése, a meghatározott kapacitás rögzítések, a hideg tartalékok kijelölése és fenntartása, a szerződéskötési kényszer alkalmazása formájában.

A piacgazdaság ezeket a módszereket békekörülmények között nem ismeri el. A békekörülményeket hangsúlyozom, hiszen az úgynevezett minősített időszak - veszélyhelyzet, katasztrófa helyzet, hadiállapot - más szabályozást kíván.

A békekörülmények között az üzleti érdekre alapozva, olyan vonzó, tartós kapcsolati lehetőséget kell kialakítani a beszerző, fogyasztó hadsereg és a szállító gazdaság között, amely a beszerző számára a kívánt ellátási biztonságot, a szállító számára ismétlődő üzleti lehetőséget, piaci ismertséget és piaci elismertséget biztosít.

Hogyan lehet ezeket az elvárásokat a szereplők megelégedettségére, a hatályos jogszabályoknak is megfelelően kielégíteni?

Sajátos magyar problémával állunk szemben, vagy a kérdés analóg módon létezik más beszerzők, más hadseregek vonatkozásában is?

A válaszadást a második kérdéssel kezdem. A probléma nem magyar specialitás, a probléma nem a magyar HM és nem a MH speciális problémája. Minden beszerzőnek ez a problémája, *amit vázoltam*: az időben stabil, pénzügyileg, műszakilag, minőségileg megbízható szállító megtalálása és megtartása. Gondoljanak csak a nagy autógyárakra - tudatosan ezt a példát választom, mert ebben a körben alakultak ki és állnak fenn a legnagyobb hagyományokkal szállítói rendszerek - vagy bármelyik nagy összeszerelő elektronikus eszközgyártóra, vagy hasonlóra. De ugyanez igaz a német, az angol vagy az amerikai hadseregre is. Tehát ez egy olyan kérdés, amivel már más is találkozott és vannak kialakult megoldási módjai.

A megoldás módja a **minősített szállítók körének létrehozása**. Ezzel a választ az első kérdésre is megadtam.

A minősített szállítók körébe tartozó szállítókat szokásos *beszállító*-nak is nevezni. Ezzel a meghatározással egyetértek olyan esetben, ami-

kor valóban egy végtermék valamely elemét, alkatrészét szállítja valaki, ami beépül a végtermékbe, annak része lesz.

A hadseregek esetében, amikor a beszerzett termék döntően a beszerzési állapotában kerül fel - és egyben felhasználásra, a **hadsereg beszállítója helyett** egyértelműen a **hadsereg szállítója** megnevezést tartom helyesnek és ezt is alkalmazom a továbbiakban.

A minősített szállító azt jelenti, hogy valamely követelményrendszer szerint az adott szállító minősítő vizsgálatra került és annak eredményétől függően a követelményrendszert kialakító, az adott rendszert fenntartó gyártó vagy beszerző szervezet beszállító, szállítói körébe felvételt, bejegyzést nyert. Ismét azt mondom, hogy az olvasók előtt nem ismeretnem a Tungsram, a Rába, a Suzuki vagy a Ford beszállító fogalom, sőt bizonyára vannak az Önök partnerei közt olyanok, akik ezeket a címeket akarják megszerezni, vagy már meg is szerezték.

A minősítés alapjául szolgáló követelményrendszereket és a minősítési eljárás folyamatát az adott beszállítói rendszert fenntartók részben vagy egészben közzéteszik, hogy a jelentkezők a felkészülést végre tudják hajtani. Ezek a dokumentumok a különböző beszállítói követelmények, a **Beszállítói Kézikönyvek**. A minősítő eljárás során megfelelőnek talált jelentkező a megfelelőségét igazoló iratot, oklevelet, tanúsítványt kap, aminek birtoklása - különösen neves beszállítói rendszerek esetében - komoly piaci értékkel bír, a megfelelőnek bizonyult cég imagejét növelő tényező lehet.

A piaczgazdaság körülményei között már nagy hagyományokkal rendelkező országok államigazgatási szervezetei, hadseregei évtizedekkel ezelőtt kidolgozták és azóta alkalmazzák a beszerzési, a védelmi beszerzési tevékenységüket szabályozó alapidokumentumokat. Csak egy példát említek meg, az USA Szövetségi Beszerzési Szabályozását, illetve a Szövetségi Védelmi Beszerzési Szabályozást, ami FAR illetve DFAR néven ismert. A rövidítés a Federation Acquisition Regulation, illetve a Defense Federation Acquisition Regulation megnevezésből származik.

A sok száz oldal terjedelmű, apró részletekre kiterjedő szabályozásból most csak a **Minősítési Követelmények** fejezetet említem meg, amely tartalmazza a **Minősített Termékre**, a **Minősített Kereskedő/közvetítőre** és a **Minősített Gyártóra** vonatkozó követelményeket. A követelmé-

nyeknek megfelelő termékeket a minősített termékek listája, a QPL, Qualified Product List, a minősített kereskedőket a QBL, a Qualified Bidder List és végül a minősített szállítókat a QML, a Qualified Manufacturer List, a minősített szállítók listája tartalmazza.

Az a termék, kereskedő, gyártó, amelyik valamelyik listán szerepel, biztos sikerrel indulhat a beszerzési folyamatokban. Természetesen a pozitív, a megfelelőséget igazoló listákon kívül léteznek a **fekete listák**, a **black list**-ek is, amire a nem megfelelés a belépő. Az a termék, kereskedő, gyártó, amelyik valami oknál fogva ilyen feketelistára kerül, lemondhat arról, hogy valaha is állami beszerzés, hadsereg beszerzés része lesz.

Más országok, hadseregek nem dolgoztak ki ennyire részletes szabályozást. Helyette azt a módszert alkalmazzák, hogy a jelentkező szállítókat szerződéskötés előtt **részletes alkalmassági, megfelelőségi vizsgálatnak** vetik alá, továbbá a szerződés teljesítése alatt a szerződés tárgyának bonyolultsága, fontossága, kritikussága függvényében a **hadsereg képviselői változó időtartamú és rendszerességgel felügyeletet gyakorolnak** a szállító telephelyein.

A hadsereg ezen képviselői valósítják meg a Kormányzati Minőség Biztosításnak (Government Quality Assurance) nevezett tevékenységet, ők a kormányzati/katonai minőségbiztosítás képviselői (Government Quality Assurance Representatives, GQAR-s).

A kormányzati, állami/katonai minőségbiztosítási feladatok ellátása keretében a termékkel és a gyártóval, szállítóval szemben támasztott követelmények egyaránt folyamatos ellenőrzésre, minőség-megfelelés felügyeletre kerülnek.

Egyértelmű, hogy csak a legnagyobb hadseregek, csak a leggazdagabb országok engedhetik meg maguknak azt, hogy az említett célra olyan létszámú szervezeteket tartsanak fenn, melyek valamennyi szerződésteljesítés felügyeletére elegendőek, valamint saját tulajdonban lévő vizsgáló és tanúsító intézményeket üzemeltessenek. Ahol erre nincs meg az anyagi lehetőség, ott a nemzeti civil minőségügyi szervezetekkel történő együttműködést is igénybe veszik.

Az atlanti védelmi szövetség tagállamai, a NATO tagállamok között sem önellátó mindenből mindegyik tagállam. A tagállamok egymás közötti hadianyag keredkedelmének egyik alapfeltétele, hogy **azonos termékminőség követelmények legyenek érvényben** - ezt szolgálják a szabványossági egyezmények, az úgynevezett STANAG-ok (Standardization Agreement).

A szállítókkal szembeni **egyéges minőségbiztosítási**, megfelelőségi követelményeket a Szövetségesek Minőség Biztosítási Közleményei, az AQAP jelzésű dokumentumok tartalmazzák; a jelölés az Allied Quality Assurance Publication megnevezés rövidítése.

Igen lényeges dolognak tartom a NATO államokban kialakult és egyre elterjedtebben alkalmazott *magatartásformát*: ahol lehet, a speciális katonai követelményeket meghatározó dokumentumok helyett, az igényeket elegendő biztonsággal kielégítő polgári követelmény dokumentumokat alkalmaznak vagy azokat alapul véve, csak a feltétlenül szükséges katonai többletkövetelményeket, mint kiegészítést illesztik ezekhez.

A zavartalan hadianyag, haditechnikai eszközforgalom érdekében, a kölcsönösen elfogadott követelménydokumentumok mellett arra is szükség van, hogy a követelmények teljesülését igazoló tanúsításokat is kölcsönösen méltányolják, elfogadják.

Az egyes tagállamok **kormányzati minőségbiztosítási szervezetei által végzett tevékenység**, minősítő, tanúsító tevékenység kölcsönös elfogadására a tagállamok **Kölcsönös Elfogadási Egyezményt** (Mutual Recognition for Government Quality Assurance) hoztak létre.

Ismert tény, hogy a Magyar Köztársaság Kormánya több ízben kijelentette az ország csatlakozási szándékát az Európai Unióhoz és a NATO-hoz. Mindegyik csatlakozási szándék megvalósulása meghatározott követelményrendszereknek való megfelelést igényel, csak így teljesülhet az együttműködés, az összeférhetőség, a csereszabotosság iránti elvárás.

Az eddig elmondottak megvilágítják azt, hogy a HM és az MH szállítóival szemben támasztani kívánt követelmények körének, a minősítési folyamatnak, valamint a minősített szállító részére a minősítés eredmé-

nyét igazoló dokumentumoknak a kialakítása nem önkényesen választott szempontok szerint történt.

Amikor ezek a követelménycsoportok összeállításra kerültek, *figyelembe kellett venni:*

- a Magyar Köztársaság jogrendjét, ezen belül különösen a beszerzési tevékenység egyes szakaszaira vonatkozó jogszabályokat;

- a HM és a MH szállítókkal szemben megfogalmazott speciális kívánóságait, elvárásait;

- a honvédelmi törvény és a *végrehajtására kiadott kormányrendeletben* a honvédelmi miniszternek biztosított minőségügyi hatósági jogkör gyakorlásából fakadó lehetőségeket és kötelezettségeket;

- a HM és a MH minőségügyi intézményrendszerét;

- a tanulmányozott ipari beszállítói és katonai szállítói rendszerek tapasztalatait;

- a hatóságilag kijelölt és az akkreditált vizsgáló, ellenőrző és tanúsító intézmények rendszerét működésük és eljárásaik rendjét;

- a termékek vizsgálati eredményeinek, megfelelőség tanúsítványainak, valamint a szállítók alkalmasságának, a minőségbiztosítási rendszerük megfelelősége tanúsítványainak nemzeti és a nemzetközi kölcsönös elismerés és elismertetés feltételeit, lehetőségét.

A cikk korlátozott terjedelme által nem áll módomban minden egyes figyelembe vett tényezőt elemezni, **így csak a legfontosabbnak tartottakra térek ki röviden.**

Beszerzési tevékenységünk kis és nagyértékű ügyleteket egyaránt magába foglal. A kis és a nagy közötti választóvonalat ott húzom meg, ahol a beszerzés értéke meghaladja azt a határt, ami felett a közbeszerzési törvény szabályai szerint kell eljárni. A törvény szempontjából Mi ajánlatkérők vagyunk és ajánlattételi felhívást teszünk a lehetséges formák valamelyikében. Az ajánlatkérés **követelményt támaszt a beszerzés tárgyával szemben**, - most ennek módozatival nem foglalkozom - és kö-

vetelményeket kell támasztania az ajánlattevővel, a potenciális szerződő partnerrel, **a szállítóval szemben. A szállítóval szemben támasztott követelmények arra irányulnak, hogy az ajánlattevő meggyőzően tudja igazolni:**

- jogi azonosíthatóságát;
- pénzügyi, gazdasági alkalmasságát;
- műszaki;
- minőségügyi;
- sajátos katonai **követelmények** kielégítésére való alkalmasságát, képességét, illetve megfelelőségét.

Az öt követelménycsoport mindegyikéhez jogszabályok és szabványok rendelkeznek, melyek a törvényes követelménytámasztás alapjául szolgálnak és garantálják az egyes követelmények korrekt megfogalmazását. **A fontosabbakat csoportonként megemlítem.**

Visszatérve az előadásom elején fejtegetett gondolatomhoz, miszerint előnyökkel jár egy állandó, ismert követelményrendszernek igazoltan megfelelő szállítókból álló rendszer kialakítása és fenntartása, a gondolatot tovább véve, azt mondhatom, hogy a **követelményrendszer** - több okból célszerűen - **kialakítható a közbeszerzési törvényben az ajánlattevővel szemben támasztandó és támasztható követelmények alapul vételével is.**

Előnye egyértelmű: a közbeszerzési értékhatár alatti ügyletek esetére is rendelkezik az adott szállító egy minősítő vizsgálat eredményével, ami számára egy HM, MH viszonylatú szerződés esetén előnyös lehet. **A közbeszerzési értékhatár feletti esetekben a minősítéssel rendelkező szállító a HM, MH felé ajánlattevőként fellépve egyértelműen tudja a közbeszerzési törvény által megkívánt alkalmasságát igazolni.**

Távolabbi elképzeléseink között szerepel, hogy ajánlatkéréseinkben az alkalmassági követelményként az előzőleg ismertetett módon kialakított Katonai Szállítói Követelményeknek való megfelelést határozzuk meg.

A **jogi azonosíthatóság** követelménye számunkra első helyen kiemelt fontosságú szempont, mivel nem engedhető meg az, hogy az általában szűk határidejű, kötött és korlátozott fedezeti feltételekkel jellemzett beszerzési szándékaink fantom cégekkel való felesleges és eredménytelen tárgyalásokon, netán szerződés-előkészítéseken veszítsenek értékes időt, bukjanak el.

Lehetséges szállítóinkkal szemben a jogi azonosíthatóság, a törvényes működés feltételeként a társaságok és az egyéni vállalkozók működésére vonatkozó törvényi szabályozás betartását tekintjük, *így többek között:*

- cégbírósági bejegyzés, a hatályos szabályozásnak megfelelően meghatározott tevékenységi körrel;

- az általunk igényelt termék vagy szolgáltatás nyújtását biztosító, engedélyezett tevékenységi kör megléte;

- létező telephely, cégvezetés, szervezet, kommunikációs lehetőség.

A pénzügyi, gazdasági alkalmasságot a pénzügyi, számviteli törvény, a mindenkor adójogszabályok, a közbeszerzési törvény e tárgyú előírásai, a csődről és felszámolásról szóló törvények előírásai alapján vizsgáljuk, *aminek alapjai:*

- a szállító pénzügyi helyzetét, hitelképességét igazoló pénzügyi igazolások, elemzések;

- a mérleg, mérlegkivonat, üzleti terv;

- köztartozás mentesség.

A következő három szempont szerinti követelménytámasztás alapjának ismertetése előtt - ezek a műszaki, minőségi és a sajátos katonai követelmények - *szükségesnek tartom tisztázni a lehetséges három minősítési szint fogalmát, jelentését.*

Alkalmos minősítést kaphat a fenti szempontok szerint az a szállító, aki már teljesített szállítás során, ténylegesen legyártott, leszállított ter-

mék, illetve szolgáltatás nyújtás formájában bizonyította az adott feladatra való alkalmasságát.

A képességet tekintjük meglévőnek és igazoltnak azon szállító esetében, amelyek tényleges termékgyártással nem, de eszközei, módszerei bemutatásával, dokumentálásával igazolja, hogy rendelkezik az adott termék szállítása, szolgáltatás nyújtása képességével.

Megfelelő minősítést annak a szállítónak adunk, *amelyik:*

- valamennyi követelménycsoportba foglalt elvárást teljesíti;
- tényleges alkalmasságát bizonyítja;
- a kapcsolódó képességek meglétét igazolni tudja.

A műszaki követelmények csoportjában két szempontrendszer érvényesül:

- Vannak különböző szintű jogszabályokban meghatározott tevékenységek, melyek csak kijelölt hatósági intézmények minősítő, tanúsító okirata, engedélye birtokában végezhetőek. Tehát a szállítónak rendelkeznie kell adott esetben az ilyen elismerő, engedélyező okmányokkal;

- A műszaki követelmények termékfüggőek, ami következik a termékek sokféleségéből; más műszaki feltételrendszernek kell fennállnia egy harckocsi gyártás és más feltételrendszernek egy lokátor javítás esetében.

A műszaki követelmények körében kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a mérésügyi feltételeknek, műszerezettségnek, az eszközök hiteles, kalibrált, konfirmált állapotának. A vonatkozó követelmények alapja a mérésügyi törvény, a vonatkozó kormányrendeletek, szabványok.

A minőségi követelmények részben jogszabályi, részben szabványkövetelmény alapúak. A műszaki követelményeknél már említetthez hasonlóan, jogszabályok és szabványok meghatározott gyártási tevékenységhez előírják kiépített, működő, tanúsított minőségbiztosítási rendszer meglétét. Ezekben az esetekben egyértelmű ennek megkövetelése.

Minden más esetben a termék bonyolultsága, veszélyessége, a felhasználó, a hadsereg szempontja szerint értelmezett kritikussága *figyelembevételével követeljük meg:*

- a gyártó a termék jellegének megfelelő kiépített, dokumentált, működő minőségbiztosítási rendszerrel rendelkezzen;

- a gyártó nemzeti szabványban, nemzeti katonai szabványban meghatározott, működő, dokumentált, hatósági vagy akkreditált szervezet által tanúsított, ISO 9000 minőségbiztosítási szabványcsalád megfelelő tagja szerinti rendszert tartson fenn.

A **speciális katonai kiegészítő követelmények** körében az állami, szolgálati, üzleti titok megtartása, megőrzése tárgyában, a vagyonvédelem tárgyában, a minősített időszakokra vonatkozó gazdasági feladatok, meghagyások tárgyában kiadott jogszabályi feltételek képezik a követelmények alapját.

Miután ismertettem a követelménytámasztásunk alapjait, *több kérdés merülhet fel:*

- hol és mikor lehet ezekhez a követelményekhez hozzájutni?

- mi a szállítóminősítés eljárása?

- milyen szervezet végzi?

- milyen tanúsító okiratot ad ki a minősítő szervezet?

- van-e költségvonzata az eljárásnak?

A **részletes követelményfüzet**, ha úgy tetszik, a **Magyar Honvédség Szállítói Követelményei** a kidolgozás záró szakaszában tart. A dokumentumot a honvédelmi miniszter úr utasítása fogja hatályba léptetni. A minősítő eljárás nagyban hasonlít az egyes tanúsító szervezetek minőségbiztosítási rendszer tanúsító eljárásához.

A minősítő eljárást a **Beszerezési Hivatal állományába tartozó gazdasági, műszaki és minőségbiztosítási szakértőkből álló bizottság** folytatja le. A minősítő eljárás díjfizetés ellenében történik.

A minősítő eljárás megállapításától függően, a jelentkező az alkalmaságát, képességét vagy megfelelőségét tanúsító okiratot kap. Tényleges szállítási szerződés létrejötté függvényében, *az elnyerhető cím:*

- a HM által minősített gazdálkodó;

- a HM hivatalos/minősített szállítója.

Ismételt (2 évenkénti) vizsgálat érvényesíti minden következő periódusra a cím használatának jogosultságát.

Minősítésünk alapjául komplex követelményrendszert állítottunk össze, melynek csak egy eleme a minőségbiztosítási rendszer megítélése.

Bízunk abban, hogy a megfelelőnek bizonyult szállítóinknak adott tanúsítványunk jelentős cég image növelő tényezőnek fog bizonyulni, piaci értéke összemérhető lesz a különböző, forgalomban lévő alkalmasági és minőségbiztosítási rendszertanúsítványokkal.

Meggyőződésem, hogy a szállítókkal szemben támasztott egységes követelményrendszer elveinek alkalmazása a csapatbeszerzések minőségbiztosítását is javítja.

KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNY ALKALMAZÁSA A HM BH KERESKEDELMI ÉS MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI GYAKORLATÁBAN

*Bittner István*¹

Az Országgyűlés az államháztartás kiadásainak ésszerűsítése, a közpénzek felhasználása átláthatóságának és széles körű nyilvános ellenőrizhetőségének megteremtése, továbbá a közbeszerzések során a verseny tisztaságának biztosítása érdekében, elfogadta az 1995. évi XL. törvényt, amely 1995. november 1-én lépett hatályba.

A törvény hatálya kiterjed többek között a központi költségvetési szervezetekre és ezen szervezetek törvény hatálya alá tartozó beszerzéseire. **A központi költségvetési szervezetek az árubeszerzéseik, valamint építési beruházásaik és szolgáltatásaik megrendelése során közbeszerzés keretében kötelezettek végrehajtani árubeszerzéseiket 10 Mft felett, építési beruházásaikat 20 Mft felett, építési műszaki terv készítésüket 5 Mft felett, szolgáltatás megrendelésüket 5 Mft felett.**

A Kormány vagy a Miniszter által alapított központi költségvetési szervek vonatkozásában a Kormány, a Miniszter a közbeszerzések központosított eljárás keretében történő lefolytatását rendelheti el, meghatározva annak személyi és tárgyi hatályát, valamint az ajánlatkérésre jogosult szervezetet.

A közbeszerzés értékén a beszerzés megkezdésének időpontjában annak tárgyaért általában kért, illetve kínált - általános forgalmi adó nélkül számított - legmagasabb összegű ellenszolgáltatást kell érteni.

A közbeszerzést alkalmazni kell az időszakonként visszatérő, határozatlan vagy egy évnél hosszabb időre kötött szerződés alapján megvalósuló beszerzés esetén, ha az egy évre számított ellenszolgáltatás összege eléri az értékhatárt.

1 Dr. Bittner István alezredes HM BH 3.sz. Beszerzési osztályvezető

Tilos a törvény megkerülése céljából a közbeszerzést részekre bontani!

A Honvédelmi Miniszter 27/1995. (HK.14.) utasításában a Magyar Honvédség Gazdálkodási Hivatal jogutódjaként a HM háttérintézményeként megalapította 1995. július 1-i hatállyal a **Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatalát**.

A HM Beszerzési Hivatal önállóan gazdálkodó központi költségvetési szervként működik.

A Miniszter a HM Beszerzési Hivatal *alaptevékenységeként határozta meg:*

- a HM és a Magyar Honvédség részére a feladataik ellátásához a központi gazdálkodás keretében biztosított termékek és szolgáltatások beszerzését (közbeszerzését) hazai és külföldi piacokon, beleértve a versenytárgyalások (közbeszerzések) kiírását, ajánlatok bekérését, elbírálását, szerződések megkötését és azok érvényesítését.

- a központi gazdálkodás keretében beszerzésre kerülő termékek és szolgáltatások közül, kizárólagosan a HM BH-n keresztül történhetnek az importbeszerzések, az ipari javítások beszerzése, az üzemanyag-beszerzés és minden olyan beszerzés, amely esetében a vonatkozó jogszabályok közbeszerzési eljárást írnak elő.

A HM Beszerzési Hivatal beszerzéseit 1996. január 1-től teljes körűen a közbeszerzésről szóló 1995. XL. törvényben rögzítettek alapján végzi, függetlenül attól, hogy jelenleg a Közbeszerzési Törvény (Kbt.) végrehajtási utasítása a Honvédelmi Minisztérium ill. a Kormány részéről nem került kiadásra.

A HM Beszerzési Hivatal közbeszerzési eljárásai *az alábbiak szerint kerültek szakaszolásra:*

- 1.) Közbeszerzés tervezése;
- 2.) Közbeszerzés előkészítése;
- 3.) Közbeszerzési eljárás lefolytatása.

1.) Közbeszerzés tervezése

- Szükségletek elemzése, prioritások meghatározása;
- Közbeszerzési eljárás céljainak megfogalmazása.

Külső megbízás alapján, a megbízó valamely szükségletének közbeszerzés keretében történő kielégítése érdekében lefolytatandó közbeszerzési eljárás sajátossága, hogy a szükségletek elemzése, prioritások meghatározása nem az eljárást lefolytató feladata.

A közbeszerzési eljárás céljainak megfogalmazásakor az eljárás lefolytatója csak közvetlenül a beszerzéshez kapcsolódó kereskedelmi célokat határozza meg, a megbízó felelőssége és kötelessége meghatározni, hogy a beszerzés tárgya milyen ellátási, szolgáltatási feladatok kielégítését biztosítja.

A tervezés folyamán a szükségletek elemzése után a prioritások meghatározására döntő hatást gyakorol a rendelkezésre álló költségvetési előirányzat, valamint a megvalósulandó közbeszerzés különböző időszakaiban felmerülő pénzsükséglet (támogatás) várható helyzete.

A megbízó csak érvényes költségvetési előirányzat és pénzügyi fedezet (amely lehet a támogatást biztosító írásos garanciavállalása is, a felmerülő költségek időszakában a fedezet biztosítására) **birtokában adhat megbízást közbeszerzési eljárás lefolytatására.** A megbízott csak ezek megléte esetén fogadhatja el a megbízást, ellenkező esetben e feltételek teljesítéséig nem kezdeményezi (kezdeményezheti) a közbeszerzési eljárás folyamatainak megindítását.

2.) Közbeszerzés előkészítése

A közbeszerzési megbízás vétele után a közbeszerző - továbbiakban ajánlatkiíró - amennyiben a megbízó nem utalt az eljárás lefolytatásának módjára, meghatározza az eljárás módját a Kbt-ben foglaltak szerint.

Annak meghatározása után, hogy a közbeszerzési eljárást hogyan kezdeményezi - részvételi felhívással vagy egyből ajánlatkéréssel - az ajánlatkérő a Kbt vonatkozó előírásai, - a törvény mellékletei alapján a felhívás elkészítéséhez a szükséges információkat begyűjti a megbízóitól,

illetve a megbízó útján a beszerzés tárgyának majdani alkalmazójától, felhasználójától.

Az ajánlati felhívás elkészítése során az ajánlatkérőnek úgy kell a felhívást elkészíteni, hogy az ajánlatból az ajánlattevők **anyagi teherbíró képességére, műszaki felkészültségére, minőségügyi rendszerére** a Kbt-nek való megfelelésére egyértelmű választ kapjon.

Nemzetközi gyakorlat, hogy a fenti jellegű kérdésekre a potenciális vállalkozóknak egyrészt nyilatkozniuk, másrészt állításaikat, ha lehet igazolniuk is kell. Ez utóbbi lehet bankinformáció, mérleg, a cég rendelkezésére álló gépi felszerelések jegyzése, szakmai életrajz, az elmúlt időszakban a cég által folytatott jogviták (elsősorban peres ügyek) dokumentumai, a korábbi megrendelők nyilatkozatai, stb.

A potenciális vállalkozók prekvalifikációs nyilatkozata nemcsak az "alkalmas" vállalkozók kiválasztását szolgálja, hanem arra is lehetőséget teremt, hogy szerződés szegés esetén *javítsa a megrendelő vitapozícióját*: a valótlan vállalkozói nyilatkozat alkalmat ad a megtévesztés jogkövetkezményeinek az alkalmazására.

3.) Közbeszerzési eljárás lefolytatása

Ajánlati felhívás

Az ajánlati felhívás nem szerződéskötési nyilatkozat. A kiíró nem köteles az ajánlattételi felhívás alapján feltétlenül szerződést kötni. A felhívásra tett ajánlatokat köteles megvizsgálni, értékelni, a bennük lévő üzleti titkot megtartani, stb.

Az ajánlati felhívás kötelező tartalma

- a.) a szolgáltatás pontos meghatározása, ide értve annak műszaki, kereskedelmi jogi feltételeit is;
- b.) a teljesítés helye és legkésőbbi határideje;
- c.) az ellenszolgáltatással kapcsolatok kikötések és feltételek;
- d.) az ajánlatok benyújtására, felbontási helyére és idejére, valamint az elbírálásra vonatkozó időpontok és szempontok.

Gyakorlati tanácsok az ajánlati felhívásban közölt feltételek és kötések tartalmára vonatkozóan

- organizációs szempontok, a különleges körülmények meghatározása,
- garancia (jótállás) vállalás feltételei,
- bontásból kikerülő, még hasznosítható anyagok, szerkezetek beépítése, illetve más módon való felhasználása,
- korszerű, illetve egyébként energiatakarékos kivitelezési, illetve üzemeltetési technológiák igénye, környezetvédelmi feltételek megfogalmazása,
- a tervezés fázisában való közreműködés feltételei és igénye,
- a szerkezet megjelölése (a technológia megjelölése),
- az ajánlatadás feltétele a részletes dokumentáció díjazás (alkalmanként: letét) ellenében való megvétele,
- a részletes dokumentáció megvételének további feltételei,
- a győztes vállalkozó a szükséges további tervezést a megrendelő által megjelölt tervezővel, és az általa közölt díjazás ellenében tartozik elvégezni,
- a törvényest meghaladó késedelem, illetve hibás teljesítés kötbérezése, mértéke,
- a pénzügyi ütemezés (teljesítmények pénzügyi szakaszolása),
- a részletes felvilágosítást nyújtó személy neve, címe,
- versenytárgyalási felhívás által felvetett vállalkozói kérdések tisztázására tartandó un. konferencia helye és ideje,
- a vállalkozási forma (fővállalkozás, vállalkozás stb.),
- a minőség besorolásra vonatkozó igény (általában elvárás az első osztályú teljesítés),
- ajánlatot csak valamely sajátos feltételnek megfelelő gazdálkodó szervezetek (pl.: kivitelezők) tehetnek,

- a munkaterület rendelkezésre bocsátásának időpontja (esetenként szakaszos rendelkezésre bocsátás),

- vagyon-, személy-, vagy felelősségbiztosítási oltalom iránti igény, stb.

A részletes dokumentáció fogalma és tartalma

A gyakorlatban célszerű, ha a kiíró kettébontja az ajánlattevőknek szánt információkat. Ugyanis bonyolultabb kiírás esetén a felhívás nem tartalmazhatja az összes szükséges adatokat. Ezek olyan tömegűek lehetnek, aminek az előírt formában való megjelentetése gyakorlatilag kivitelezhetetlen, de ugyanakkor szükségtelen is, mert **valamennyi részlet pontos körülhatárolt megismerése csak az adott feladat iránt valóban érdeklődő vállalkozó számára fontos.** Ezeket a "részletes dokumentációk" formájában bocsáthatja a kiíró az ajánlattevő rendelkezésre.

Ebben az esetben természetesen már a közölt felhívásban meg kell jelölni a dokumentáció beszerzésének helyét és egyéb feltételeit is. **Az információ kettébontása lehetővé teszi, hogy az ajánlati felhívásban a kiíró csak azokat az információkat közölje, amelyek annak elbírálásához szükségesek, hogy érdemes e nagyobb munkát fordítani a részletes dokumentáció beható tanulmányozására, az ajánlat kidolgozására.**

Az ajánlati felhívásnak azonban nem feltétele és követelménye a részleteiben kidolgozott, komplett műszaki tervdokumentáció rendelkezésre bocsátása. Ez a részletes terv ugyanis a megvalósítás teljesítése során alkalmazandó szerkezetet, technikát és technológiát már eleve meghatározza. Adott esetben pedig célszerű lehet a műszaki tervezési munka, a különböző megoldási lehetőségek, a szerkezetek, a technológiák versenyeztetése is. Ilyenkor az igény körülhatárolására elegendő lehet egy vázlatrajz, egy alaprajz vagy valamilyen funkcióbeli elrendezésre utaló műszaki ábra is, ha ezt kiegészíti egy szakszerű, pontos, részletes műszaki szöveges leírás. Ebben az elvárt teljesítés minőségi és mennyiségi vonatkozásait is célszerű közölni.

Elterjedt üzleti szokás szerint a kiíró részletes dokumentációt gyakran bizonyos ellenérték fejében bocsátja az ajánlattevők rendelkezésére. Az ellenérték összege a hazai gyakorlatban tág határok között változik, a beruházási versenytárgyalások körében ismerünk példát 10 ezer, illetve

200 ezer forint összeg igényléséről. Az ellenérték megjelölését a vonatkozó jogszabály is akceptálja. Így a részletes dokumentáció "árunak" tekinthető, bár megjegyzendő, hogy általában nem teljes ellenértéket, hanem inkább költségtérítést fizetnek az ajánlattevők.

Az ajánlatok benyújtására vonatkozó időpontok meghatározása

Az ajánlatok benyújtási idejére vonatkozóan az az általános szempont, hogy a megfelelő színvonalú ajánlatok kidolgozásához szükséges időtartam kellőképpen hosszú legyen, de ugyanakkor ne késleltesse indokolatlan mértékben a megrendelői projekt megvalósítását, és összhangban legyen a Kbt-ben a különböző eljárások során alkalmazható határidőkkel, annak függvényében, hogy normál vagy gyorsított eljárás keretében kerül meghirdetésre.

A megrendelőnek, illetve a kiírónak a versenyztetés teljes időhorizontján az egyes munkafázisok összefüggéseit világosan és tisztán kell látnia. A gyakorlatban az időtartammal kapcsolatosan jelentkező esetleges feszültségeket úgy lehet célszerűen feloldni, hogy a kiírás előkészítő szakaszában az előminősítési eljárást is lebonyolítják. A kiíró így *kétszeresen is jól jár*: egyrészt eleve megrostálja a jelentkezőket, másrészt ugyanakkor kellő idő marad az ajánlatok benyújtására, majd a későbbiekben a kiértékelésre is.

Az ajánlat kötelező tartalma

Az ajánlatra vonatkozó külföldi és nemzetközi szabályok általában rögzítik, hogy ki, milyen tartalommal és formában jogosult ajánlatot tenni, továbbá azt is, miként alakul a felek jogviszonya, ha az ajánlattevői ajánlat tévedést (pl.: elírást) tartalmaz, vagy ha a meghirdetettől többé-kevésbé eltérő szolgáltatásra vonatkozik, illetve, hogy mi a teendő, ha az ajánlattevő egy-két részletet illetően az ajánlati felhívásban foglaltaktól eltérő ajánlatot tesz.

Ajánlatot csak a kiíró által meghatározott formában és tartalommal lehet tenni, a hiányos és eltérő ajánlatok nem vehetők figyelembe. Általában elmondható, hogy az alakiságoknak nagy jelentőséget tulajdonítanak, ezek sérelme rendszerint az ajánlat érvénytelenségét vonja maga után.

Az ajánlattevő ajánlatának *tartalmaznia kell részletes nyilatkozatát:*

- a.) az ajánlati felhívás tételeire;
- b.) a szolgáltatás megvalósítására;
- c.) az igényelt ellenszolgáltatás összegére, módjára.

A biztosíték kikötésekor az ajánlattevőnek igazolnia kell, hogy a biztosítékot a kiíró rendelkezésére bocsátotta.

Az ajánlatban, az ajánlati felhívásban felvetett valamennyi kérdésre reagálni kell, mindarra amit a kiíró az ajánlati felhívásban megjelölt.

Az ajánlatban meg kell jelölni az igényelt ellenszolgáltatás összegét. Az ellenszolgáltatás (ár, díj) összege közlésének határozottnak kell lenni, ez azonban nem jelenti, hogy csak egy konkrét számszerű összeget lehetne megjelölni. Ugyanis azt az ár-(díj) közlést is határozottnak kell tekinteni, amely oly módon jelöli meg az ár kialakítása szempontjából jelentőséggel bíró ár-(költség-) tényezőket, hogy azok alapján az ellenszolgáltatás összege kiszámítható.

Az ajánlat, mint minden szerződés létrehozására irányuló nyilatkozat, számos olyan adatot tartalmaz, amelynek nyilvánosságra kerülése sértené az ajánlattevő üzleti érdekeit. Ezért **az ajánlattevő az ajánlatában közölt egyes adatok nyilvánosságra hozatalát megtilthatja.** Ez a tilalom vonatkozhat üzleti titokra, újszerű elgondolásra, technológiára vagy munkaszervezési megoldásra, stb.

Azonban az ajánlattevő **a nevének, az általa igényelt ellenszolgáltatásnak és a felajánlott teljesítési határidőnek a nyilvánosságra hozatalát nem tilthatja meg, sőt a Kbt. alapján az ajánlatok bontásakor ismertetni kell.**

A Kbt a verseny tisztaságát és a versenysemlegesség tiszteletben tartását biztosítja. Hasonló célt szolgál az az előírás is, amely alapján az ajánlatokat zártan kell benyújtani és fel kell tüntetni az adott ajánlati felhívásra utaló jelzést.

Az ajánlati kötöttség

Aki szerződés köteles ajánlatot tesz, ajánlatához kötve marad. Ajánlati kötöttségének (amit újabban helytelenül szóbanállási határidőnek is neveznek) tartalma alatt a másik fél jogosult egyszerű elfogadó nyilatkozáttal a szerződést létrehozni, **ez idő alatt az ajánlattevő az ajánlatától nem léphet vissza, azt nem módosíthatja.**

Közbeszerzési eljárás során az ajánlattevő az ajánlatához a kiíró által - az ajánlattételre vonatkozó felhívásban - közölt elbírálási időpontot követő 30 napig kötve marad, kivéve, ha a kiíró az elbírálás időpontjában valamelyik ajánlattevővel szerződést kötött vagy közölte, hogy egyik ajánlattevővel sem kíván szerződést kötni. Az ajánlati kötöttség kezdő időpontját külön nem kellett meghatározni, mivel ezt a kérdést a Ptk. szabályai egyértelműen rendezik: az ajánlati kötöttség akkor kezdődik, amikor az ajánlat a kiíróhoz megérkezik.

A közbeszerzési eljárás eredményének ismertetése

Szabályozási elvek, szempontok és célok

Az ajánlatok bontása és a törvényben meghatározott körű adatainak ismertetése olyan alkalom a közbeszerzés folyamatban, amikor az összes ajánlattevő találkozhat egymással és a kiíróval. Ekkor ismerhetik meg egymás ajánlatait, *szemléletesen leírva*: ekkor teszik ki a kártyáikat az asztalra, s ez az az alkalom, amikor legálisan lehetnek bele egymás kártyáiba.

Az ismertetés nyilvánossága, mint a nyilvánosság általában, alkalmat nyújt arra is, hogy felismerhessék és megakadályozhassák az esetleges összejátszást a kiíró és egyes ajánlattevők között.

Ilyen és hasonló megfontolások alapján világszerte arra törekednek, hogy a nyilvános közbeszerzésre benyújtott ajánlatok ismertetését teljesen nyilvánosan tegyék, azon bárki részt vehessen. Az ajánlatok ismertetése valóságos társadalmi, társasági esemény, amiről a sajtó is rendszeresen beszámol. Más a helyzet a meghívásos tárgyalásos eljárás során, ezeken csak a meghívott ajánlattevők és az ügyben érdekelt állami szervek képviselői vehetnek részt.

Az ajánlatok bontása, ismertetése és értelmezése

Az ajánlatok felbontására meg kell hívni az ajánlattevőket és ismertetni kell nevüket, székhelyüket, valamint az ajánlat ellenszolgáltatásának összegét. A bontási eljárásról jegyzőkönyvet kell vezetni.

Az eljárás dokumentálása, az ajánlatok érvénytelenségének esetei

A kiíró az ajánlatok felbontása után köteles megállapítani, hogy az ajánlatok közül melyek érvénytelenek. A Kbt szerint *érvénytelen az ajánlat, ha:*

- olyan ajánlattevő nyújtotta be, amelyik nem jogosult részt venni az ajánlattételen, (Kbt. 46 §.);
- az ajánlat benyújtására meghatározott határidő eltelte után nyújtották be;
- a biztosítékot az ajánlattevő nem bocsátotta a kiíró rendelkezésére;
- nem felel meg az ajánlati felhívás feltételeinek.

Az ajánlat felbontása nélkül is egyértelmű, hogy az ajánlat érvénytelen, ha azt a határidő után nyújtották be, ilyenkor nem feltétlenül szükséges az ajánlat felbontása.

Az érvénytelen ajánlatot tevők a közbeszerzési eljárás további szakaszában nem vehetnek részt.

Az ajánlatok elbírálása

Az ajánlatok elbírálására bíráló bizottságot kell kijelölni.

Az ajánlatok elbírálása a kiíró részéről gondos felkészülést és előkészületeket igényel.

Elsősorban azt kell felismernie, hogy

- az ajánlati felhívás elkészítése;
- a bírálat feltételeinek meghatározása, és

- a közbeszerzési eljárás végeredményére vonatkozó végső döntés meghozatala egymással szorosan összefüggő szétválaszthatatlan munkafolyamatot alkotnak. A kiírási követelmény dokumentum tartalma meghatározza, hogy milyen is lesz az értékelés és a döntéshozatal.

Az elbírálás során célszerű szakértőt (szakértőket) foglalkoztatni s ekkor kell elvégezni a szükséges egyeztetéseket, például a hatóságokkal, közművekkel, pénzintézetekkel, stb.

A közbeszerzési eljárás bírálati szakaszában valamilyen ajánlatértékelési módszer alkalmazása nélkülözhetetlen. Az értékelés és összevetés előfeltétele, hogy az ajánlatok egyértelműen meghatározottak és egyáltalán összehasonlíthatók legyenek. Ezzel magyarázható, hogy a Kbt. alapelveként rögzíti, hogy mind az ajánlati felhívást, mind az ajánlatok felépítését úgy kell kialakítani, hogy az lehetővé tegye az ajánlatok mélyreható elemzését és úgy egészében mint részleteiben való összehasonlítását.

A különféle értékelő rendszerek közös vonása, hogy előre meghatározott értékelő kritériumokat állítanak fel és az ajánlatok értékelésekor az ajánlatok ezekhez mért megfelelőségét vizsgálják. A kritériumok egy részét szabványok, illetve egyéb építési, műszaki előírások határozzák meg (az ezeknek való megfelelés a hatósági engedélyezés minimális feltétele), míg másik részét az ajánlatkérő esetenként szabja meg. A közbeszerzési eljárás lefolytatásának egyik célja, hogy a kiíró igényének lehetőleg legjobb megfelelő termékhez, szolgáltatáshoz jusson, a lehető legkedvezőbb ár, határidő feltételek mellett. Az azonos igénykielégítő megfelelőséggel rendelkező ajánlatok esetén előnyben kell részesíteni azt a terméket, szolgáltatást, melynek megfelelőségét független tanúsító szerv, kijelölt hatóság vagy akkreditált tanúsító intézmény tanúsította.

Ugyanezt az elvet kell a szállítók minőségbiztosítási rendszere tekintetében érvényesíteni. Előnyben kell részesíteni azt az ajánlattevő szállítót, aki kiépített, szabványos minőségbiztosítási rendszerrel rendelkezik; több szállító egyezősége esetén azt, akinek szabványos minőségbiztosítási rendszerét független tanúsító szerv, kijelölt hatóság vagy akkreditált tanúsító intézmény tanúsította.

Az értékelő rendszerek további közös vonása, hogy az említett kritériumokat pontozzák, a pontokat súlyuk szerint összegzik.

Az elbírálás szabályozása

Ha az ajánlatok elbírálása során bizonyos kérdések tisztázása szükséges, a kiíró az ajánlattevőktől fevilágosítást kérhet.

Mindenekelőtt ezen a helyen is még egyszer hangsúlyozni kell azt, hogy *a szabályozás nem a felek tárgyalásait engedi meg, hanem azt, hogy bizonyos kérdésekben a kiíró informálódjon az ajánlattevőktől.* Az informálódás azonban nem irányulhat arra, hogy módosítsák az ajánlatokat abban az értelemben, hogy az ajánlat egyes kikötéseit megváltoztassák, visszavonják vagy új kikötésekkel kiegészítsék. Az informálódás mind az ajánlatra, mind az ajánlattevő személyére, annak gazdasági, pénzügyi, működési feltételeire, illetve az elnyerni kívánt szerződéssel bármilyen tekintetben összefüggő egyéb kérdésre irányulhat. Mindezek az ajánlatok elbírálása szempontjából jelentőséggel bírhatnak.

A kiíró döntéseinek lehetőségei

A kiíró feltétel nélküli szerződéskötési kötelezettség nem terheli. Ez azt jelenti, hogy szabadon választhatja meg a kiírást kielégítő melyik ajánlatot fogadja el, kivel köt szerződést. A kiíró az ajánlatok elbírálásánál nyilván a számára leggazdaságosabb, legelőnyösebb ajánlatot részesíti előnyben.

Ez azt jelenti, hogy nemcsak a kért ellenszolgáltatás összegszerűségét és a felajánlott teljesítési határidőt vizsgálja, hanem a szolgáltatás minőségét és műszaki, tervezési, technológiai mutatót is.

A kiíró döntése lehet:

- valamelyik ajánlattevő ajánlatát elfogadja;
- valamennyi ajánlatot elutasítja és a közbeszerzési eljárást eredménytelennek minősíti;
- valamelyik (vagy több) ajánlatot további 30 napig vizsgál.

(Az ajánlatok elbírálását jegyzőkönyvben kell rögzíteni.)

A nyilvános eredményhirdetés

A döntés kihirdetésére az ajánlattevőket meg kell hívni. A kihirdetésen jelen nem lévő ajánlattevőket a döntésről haladéktalanul írásban értesíteni kell. Az eredményhirdetés nyilvánossága a közbeszerzési eljárás tisztaságát szolgálja.

Az eredményhirdetés eseményeit jegyzőkönyvben kell rögzíteni.

Az ajánlatok más célú felhasználásáról

A kiíró az ajánlatokat kizárólag az elbírálásra használhatja fel. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a felhasználás *egyedüli jogos jogcíme*: az elbírálás, illetve, de értelemszerűen csak a nyertes ajánlatot illetően, a szerződés létrejötte. **Minden más felhasználás jogellenes**, ami azonban orvosolható, mégpedig azáltal, hogy a felhasználásról, annak módjáról, tartalmáról, díjáról és egyéb feltételeiről a kiíró köteles az érintett ajánlattevővel külön megállapodni.

Felhasznált irodalom:

- 1.) 1995. évi XL törvény a közbeszerzésekről; a törvényt az Országgyűlés 1995. május 9-ei ülésnapján fogadta el.
- 2.) A Honvédelmi Miniszter 26/1995. (HK 14.) utasítás, Budapest, 1995.

KÖLTSÉGMÉLŐ, CSOPORTOS FELKÉSZÍTÉS AZ ISO 9000 KOMPATIBILIS MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI RENDSZEREKRE A KISVÁLLALKOZÁSOK RÉSZÉRE

Füredi László¹

Minőségbiztosítás: (quality assurance)

A minőségrendszeren² belül alkalmazott és szükség esetén igazolt minden tervezett és rendszeres tevékenység, amely megfelelő biztosítékot hivatott nyújtani arra, hogy az egység³ teljesíti a minőségkövetelményeket.⁴

MSZ EN ISO 8402T (1995-10)

A Katonai Logisztikai folyóiratot rendszeresen olvasóknak talán feltehető, hogy 1994-ben, 1995-ben és 1996-ban is foglalkozom ezzel a témával. Megítélésem szerint országosan, de a Magyar Honvédség vonatkozásában figyelmet érdemel a kisvállalkozások minőségbiztosítási rendszerének alakulása.

Felvetődik a kérdés, hogy miért?, *csak címszavakban utalok rá:*

- A Katonai Szállítói Rendszer (KSZR) szabályozása várhatóan rövid időn belül bekövetkezik;
- Bevezetésre került a Közbeszerzési Törvény (Kbt.);
- A kisvállalatok/vállalkozások megítélése az utóbbi években jelentősen változott;

1 Füredi László ny.mk.ezredes, a Magyar Minőség Társaság munkatársa

2 Minőségrendszer: A minőségbiztosítás megvalósításához szükséges szervezeti felépítés, eljárások, folyamatok és erőforrások.

3 Egység: Minden, ami egyedileg leírható és vizsgálható.

4 Minőségkövetelmények: Az egység jellemzőire vonatkozó igények kifejezése, vagy átalakítása mennyiségileg /vagy nem mennyiségileg/ meghatározott követelmények összességére, hogy lehetővé váljon megvalósítása és vizsgálata.

- A kisvállalkozások meghatározása is változott, közelít egyre jobban az Európai Unió normákhöz;

- A hadsereg fenntartásra jutó pénzeszközei egyre zsugorodnak;

- Kialakulnak és alkalmazásra kerülnek a költségkímélő eljárások a kisvállalkozók részére, a minőségbiztosítási rendszer kialakítására vonatkozóan.

A kisvállalatok/vállalkozások meghatározásával kapcsolatos néhány gondolat. Magyarországon kisvállalkozásokkal kapcsolatos valamennyi hivatalos adatot jelenleg erős fenntartással kell kezelni - hívják fel a figyelmet a szakértők -, mivel a magyar statisztikai és pénzügyi nyilvántartásban nem jött létre a kis- és középvállalkozások megfigyelésére alkalmas információs rendszer. *A zavar először is a definíció körül van:* mi számít kicsinek, közepesnek, nagyoknak? Korábban az Európai Unióban használt normából csak a létszámot vettük át. **Ez most változott.**

Az Európai Unió (EU) ajánlása szerint egy vállalkozás akkor tekinthető közepes méretűnek, ha a foglalkoztatottak száma 50 és 250 közötti és az éves forgalom nem haladja meg a 40 millió ECU-t, a kisvállalkozás kritériuma a maximum 50 fő és a legfeljebb 7 millió ECU-s forgalom, míg a mikrovállalkozás létszáma nem érheti el a 10 főt. Magyarországon az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium és a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) szakértői nemrégiben abban egyeztek meg, hogy a foglalkoztatottak számát tekintve átveszik az Eu-kritériumokat, de az értékmutatókat a magyarországi vállalkozások teljesítőképességéhez szabva alacsonyabb szinten rögzítik; eszerint a kisvállalkozás éves nettó árbevétele évi legfeljebb 500 millió forint, a középvállalkozás pedig 2,5 milliárd, e fölött nagyvállalatról van szó.

A definícióban való megállapodás ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a statisztika valóban méret szerint követni és bontani tudja a kis- és középvállalkozók gazdasági teljesítményét, egymáshoz és a nemzetgazdaság egészéhez viszonyított arányait, legfeljebb - inkább nagyobb, mint kisebb hibahatárral - becsülni képes azokat.

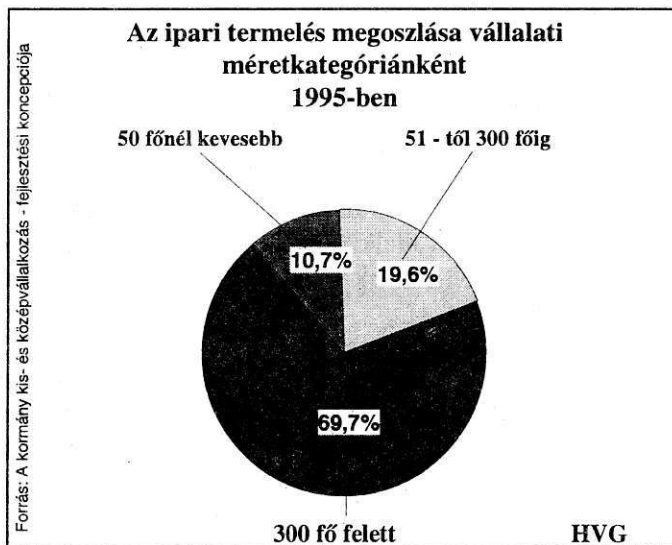
A kisvállalkozások megítélése az elmúlt évek alatt pontosodott, a foglalkoztatottak száma szerint meghatározó (lásd: táblázatot), mert a foglalkoztatottaknak mintegy 97 %-a a mikro- és kisvállalatoknál dolgozik.

A regisztrált vállalkozások megoszlása a foglalkoztatottak száma szerint / 1995. december /

	- 11	11-20	21-50	51-300	300-	Összesen:
Jogi személyiségű:						
vállalkozás	87 885	14 044	8 249	5 598	1 152	116 928
ebből: kft.	81 398	11 693	6 266	3 007	333	102 697
rt.	1 054	253	439	804	636	3 186
szövetkezet	3 809	1 544	1 329	1 542	97	8 321
Jogi személyiség nélküli:						
vállalkozás	926 128	2 314	935	214	20	929 611
ebből: bt.	101 362	824	304	66	4	102 560
egyéni	789 951	1 017	405	107	16	791 496
Összesen:	1 014 013	16 358	9 184	5 812	1 172	1 046 539

Forrás: A kis- és középvállalkozások helyzete 96. Éves jelentés

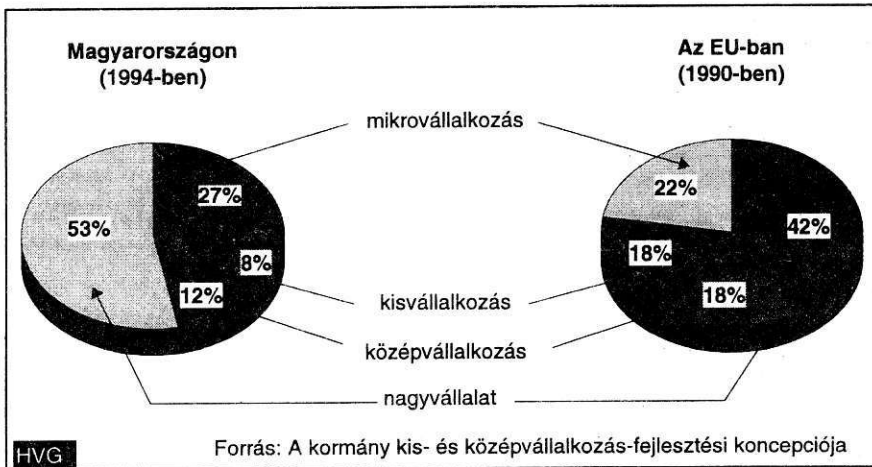
Az ipari termelés 10,7%-át állítják elő a kisvállalatok.
/lásd: az ábra/.

Felvetődik a kérdés, hogy a foglalkoztatottak száma és az ipari termelés megoszlása miért ilyen? Először is megállapítható, hogy a kisvállalkozók egy része a szolgáltatás területén tevékenykedik, másrésről a

termelékenység, a technikai színvonal, vagyis a hatékonyság jelenleg is a nagyobb szervezeteknél valósul meg.

Megállapításaimat jól igazolja a **GDP-termelés vállalati méretkategóriánkénti bemutatása**, illetve igazolható, hogy az Európai Unió normákhoz közeledünk és struktúra változásunk jó irányba halad.

A GDP-termelés vállalati méretkategóriánként

Az általános helyzetkép bemutatása után kitérnék a költségkímélő csoportos felkészítésre a kisvállalkozások vonatkozásában. Hangsúlyozni szeretném, hogy a közölt adatok valóságok 1996-évből, itt elsősorban a költségadatokról utalnék.

Ma már Magyarországon 400 körül van azoknak a cégeknek a száma, akik minősített ISO 9000 kompatibilitású minőségbiztosítási rendszerrel rendelkeznek. Talán több ezerre becsülhető azoknak a szervezeteknek a száma, akik ISO 9000-t szeretnének maguk részére bevezettetni és azt minősíttetni.

Mi az oka annak, hogy ezeknek a szervezeteknek a zöme csak "álmodik" az ISO 9000-ről? Két komoly tényező befolyásolja őket.

Az egyik a költség, a másik pedig a project esetleges átfutási ideje.

Közismert tény az, hogy egy, egy földrajzi területen dolgozó, egy tevékenységi kört folytató szervezet ISO 9000 kompatibilis minőségbiztosítási rendszerének kidolgozásáért **a tanácsadók manapság 2-4 millió forint körüli munkadíjat számolnak fel**. Ehhez még hozzá kell tenni az illető rendszer minősítésének költségeit. Egy fenti jellegű cég minősítésére egy nemzetközi minősítőház, költségeivel együtt **1,3 millió forint** körüli összeget számláz. *Ilyen költségek mellett nem meglepő, hogy sokan halogatják minőségbiztosítási rendszerük kifejlesztését mindaddig, amíg tehetik*. Sajnos ezek végül ráébrednek arra, hogy már minden túl késő, és csak tehetetlenül tudják figyelni költségvetésük, tevékenységi körük (piacuk) kivédhetetlen zsugorodását.

Magyarországon elterjedt benyomás az, hogy egy minőségbiztosítási rendszer kifejlesztésének, beiktatásának és minősítésének az *átfutási ideje másfél, két év*. Ez egy tévhit. A csoportos felkészítést alkalmazó minőségügyi tanácsadó iroda ügyfelei **6-8 hónap** alatt jutnak el a minősítésükig, ütemes, célratörő, szerveztorientációs munka eredményeként.

Van lehetséges alternatív út a költségek kérdésében is. Ez a megoldás ajánlott a kisvállalkozók részére. Ez a megoldás az úgynevezett "*csoportos felkészítés*". Ezt a megoldást a Magyar Minőség Társaság hozzáférhetővé teszi a kisvállalkozók részére.

A csoportos felkészítés abból áll, hogy 10-12 kiválasztott, hasonló jellegű szervezet egyszerre, egymással párhuzamosan, csoportosan készül fel a tanácsadók vezetése, irányítása és általuk végzett oktatás alatt az ISO 9000-es minősítésre. Ez tíz alkalommal, háromhetenként történő, egésznapos összejövetel (30 hét) alatt folyik. Természetesen minden összejövetel magyar nyelven történik.

Minden találkozás alkalmával a résztvevő cégek képviselői friss elméleti oktatásban részesülnek. "*Házi feladatot*" is kapnak, melynek kivitelezése folytán apránként megalkotják saját minőségbiztosítási rendszerüket. Ezeket a feladatokat meg kell csinálniuk szervezetüknél a következő összejövetelig.

A házi feladatok megoldásához (kivitelezéséhez) elméleti és gyakorlati útmutatást is kapnak, amelynek felhasználásával a feladatok könnyen megoldhatóak. E mellett minden összejövetelkor a korábbi alkalommal feladott házi feladat megvitatásra kerül, hogy egymás problémáinak meg-

tárgyalásán keresztül a résztvevők képesek legyenek rendszerük kialakítására és beiktatására.

Minden összejevetel alkalmával az aktuális témakörhöz csatlakozóan segédanyagot is kapnak a résztvevők, amely fokozottan elősegíti munkájukat. Ahogy a csoportos felkészítés halad, a résztvevők mintákat is kapnak mindazoknak a minőségügyi dokumentumoknak (minőségügyi kézikönyv, minőségbiztosítási eljárásköteg minta, valamint különböző pro-forma és egyéb dokumentumok) megalkotásához, amelyek elkerülhetetlenek a minőségbiztosítási rendszerük sikeres kialakításához és működtetéséhez.

Az összejeveteleken átadásra kerülő anyag megfelelő ahhoz, hogy egy résztvevő cég hiánytalanul sikert érjen el. Ennek ellenére előfordulhat, hogy egy résztvevő cég a saját forrásainak hiányosságai miatt további segítséget vagy támogatást igényel. Az ilyen igényt a tanácsadók ki tudják elégíteni a csoportos felkészítésen kívül.

Noha minden segédanyag (és az abból kifejlesztett minőségbiztosítási rendszer) *szerzői joga a tanácsadóknál marad*, a résztvevő intézmények felhatalmazást kapnak az így kifejlesztett rendszerük saját célú felhasználására, üzemeltetésére és továbbfejlesztésére.

A csoportos felkészítés alatt a résztvevő szervezetek képviselőit a tanácsadók *kiképzik belső auditornak* is, és ugyancsak megtanítják őket a minőségbiztosítási rendszerük eredményes használatára és működtetésére.

Az alkalmazott csoportos felkészítési módszer kezelni tudja annak eshetőségét is, hogy a résztvevők között lehetnek olyan vállalkozások, melyek egymással kereskedelmi versenyben állnak. Ezért a problémák megvitatása úgy történik, hogy az üzleti titoktartás érdekei ne sérüljenek. Továbbá, a csoportos felkészítés időtartama alatt a probléma megválaszolás és segítség céljával a felkészítést vezető tanácsadók *"forró drót"*-ot biztosítanak a résztvevőknek. A résztvevők így elfaxolhatják kérdéseiket a tanácsadóknak, amelyekre a következő nap választ is kapnak.

A csoportos felkészítés kb. hét hónapig tart. Ezalatt a résztvevők elkészítik (a tanácsadók irányítása, együttműködése és ellenőrzése alatt) az ISO 9000 kompatibilis minőségbiztosítási rendszerüket. Ezt követően

a tanácsadók átvizsgálják (auditálják) a résztvevő cégek minőségbiztosítási rendszereit és azok beiktatását.

Ugyancsak elvégzik az esetlegesen szükséges módosításokat is. A tanácsadók a felkészítés keretén belül lefordítják angol nyelvre a minősítéshez szükséges dokumentációt, ugyanis egy *későbbi kiválasztandó brit minősítőház* hajtja majd végre a minősítéseket.

Ezután következhet a résztvevő cégek egyedi előauditja és végminősítése, amelyek a csoportos felkészítésnek az utolsó feltétlen elemei. Ha a minősítés folyamata, esetlegesen rendszerhiányosságra mutatna rá, azt a tanácsadók orvosolják a programon belül.

A csoportos felkészítés hatalmas előnye, annak költségkímélő mivolta. Könnyen felismerhető, hogy milyen lehetőségek nyílnak a "regie" költségek korlátozására. A munka nagy részét az arra felkészített résztvevők interaktívan végzik el. A költségek függenek azonban a résztvevő cégek méretétől is. **Hozzávetőlegesen ötven alkalmazott létszámgig, az egy résztvevő cégre eső egységár (becsült nagyságrend) az 1,3 millió forint körüli költség környezetbe esik.** Ebbe a látványosan költségcsökkentő (komplex) szolgáltatásba már bele van kalkulálva a felkészítést követő minősítés költsége is egy nemzetközi minisítőházzal! Ha a résztvevők között van olyan intézmény, amely több telephellyel működik vagy magasabb a munkatársainak létszáma, a rájuk eső költségeket minimálisan (az auditálási és minősítési költségek növekedése miatt), egyedi kalkuláció alapján kell majd növelni.

Az elmondottak, hogyan hatnak ki a Magyar Honvédség beszerzésére? A Közbeszerzési Törvény és a KSZR megköveteli a magasszintű minőségi követelmények teljesítését. Ezt még alátámasztja az a tény is, hogy a költségvetés egyre kevesebb pénzt - reálértékben - biztosít az ellátásra a Magyar Honvédség részére. Tehát a honvédség szállítóinak el kell érniük, hogy működésképes minőségbiztosítási rendszerük legyen, azaz feleljenek meg az ISO 9000 szabványsorozat valamelyik elemének és a KSZR speciális követelményeinek. *Arra is fel kell készülni, hogy a szállítók egyre inkább kis szervezetek lesznek, ezek tanúsítására szolgál az elmondott módszer.*

A Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatalának a beszállítói vagy majdani beszállítói felé egyre inkább tudatosítani kell az elvárások-

kat. Nyugodt szívvel fel lehet hívni a figyelmet, hogy állandóan vannak pályázatok, melyek elnyerése csökkentheti ezeket az említett felmerülő költségeket. *Itt jegyzem meg, hogy a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (MVA) 1991-95. között az Európai Unió PHARE-programjától 60 milliós ECU-t, a költségvetéstől pedig 6 milliárd forintot kapott a magyar kisvállalkozási szektor fejlesztésére.*

Irodalom jegyzék

1.) *Pákh, Füredi:* Bemutatkozik a Magyar Minőség Társaság, Katonai Logisztika 1996/1.szám.

2.) MSZ EN ISO 8402T (1195-10).

3.) *Csíky, Füredi:* Minőség - Minőségbiztosítás Magyarországon, Magyar Minőség Társaság 1996.

4.) *Füredi:* Sajátosságok a kisvállalatok minőségbiztosításában, különös tekintettel a "MN Szállítója" cím elnyerésének vonatkozásában, Katonai Logisztika 1994/4.szám.

5.) *Füredi:* Minőségbiztosítási rendszert kiépítő kisvállalkozók csoportos felkészítésének módszere és annak alkalmazása, Katonai Logisztika 1995/2. szám.

6.) HVG 1996. június 29-i száma: Nyomós okok, 85. oldal.

A KATONAI MINŐSÉGÜGY HELYZETE A KÖRNYEZŐ ORSZÁGOKBAN

II. RÉSZ

Lakatos István, Lakatos Lászlóné¹

Minőségbiztosítás a Cseh Köztársaság Honvédelmi Minisztériu- mában

A Cseh Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma minőségbiztosítási rendszert épített ki abból a célból, hogy a Cseh Köztársaság Hadserege szükségleteire beszerzett berendezés, anyag, szolgáltatás feleljen meg a rájuk vonatkozó szerződéses minőségi követelményeknek és megbízhatósági paramétereknek. A minőségbiztosítási rendszer működtetése, illetve állandó továbbfejlesztése érdekében a Cseh Köztársaság Védelmi Minisztériumán belül létrehozták a **Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatalt**.

MIÉRT VAN A CSEH KÖZTÁRSASÁG HONVÉDELMI MINISZTÉRIUMÁNAK SAJÁT MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI RENDSZERE?

Sok indok közül a legfontosabbak:

- a Cseh Köztársaság Hadserege átszervezés alatt áll, amelyhez megbízható, magas minőségű katonai berendezésekre és anyagokra van szükség;

- a hadsereg számára szükséges felszerelés és anyag nagy része korszerű és műszakilag igényes termék. Összehasonlítva a piacon jelenleg hozzáférhető termékekkel a tervezésük, fejlesztésük, gyártásuk és alkal-

¹ Lakatos István mk. alezredes HM BH Kereskedelmi Igazgatóság, Lakatos Lászlóné mk. alezredes HM BH RTO osztályvezető helyettes

mazásuk sokkal nagyobb kihívást jelent a rájuk vonatkozó magasabb követelmények miatt;

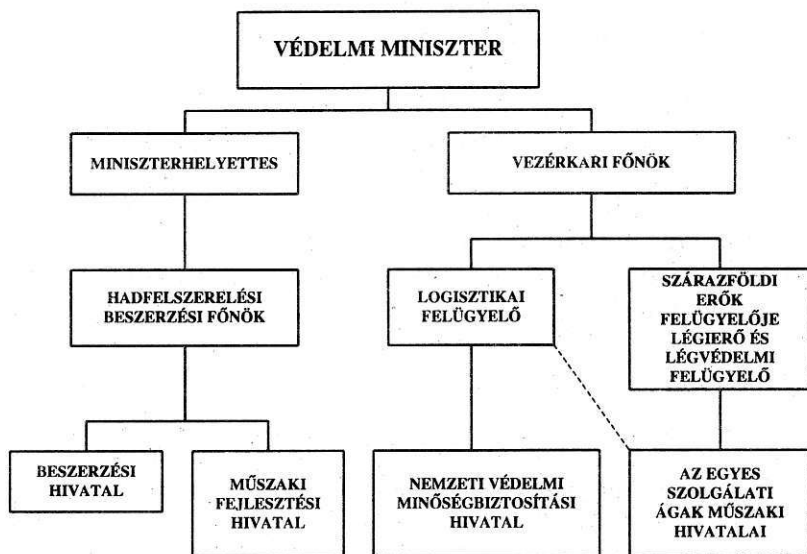
- a hadfelszerelések és anyagok eltérő alkalmazási körülményei;

- az a tény, hogy a minőségbiztosítási rendszer megkönnyíti a termék minőségi és megbízhatósági paramétereinek javítását, csökkenti az üzemeltetési költségeket és ily módon csökkenti a beszerzési költségeket.

A minőségbiztosítási rendszer fő célja az, hogy megteremtse a bizalmat a beszerzésre kerülő termékek szállítói iránt. A minőségbiztosítási rendszer jelenti a fő csatlakozási pontot a Cseh Köztársaság fegyveres erői és a védelmi ipara között. Egyedülálló lehetőséget jelent a szállítókkal való együttműködésre a csúcsmínőségű és megbízható termékek biztosításában, és ezzel egyidejűleg a védelmi alapok hatékony és jól megfontolt elköltésében.

Ebből a szempontból, a minőségbiztosítási rendszer tűnik a leghatékonyabb módszernek a szállítókkal való együttműködésre a Cseh Köztársaság hadserege számára történő beszerzéseknél, a minőség és a megbízhatóság elérésében.

A Cseh Köztársaság katonai minőségbiztosítási rendszerének szervezeti felépítése

A Cseh Köztársaság Hadseregének **logisztikai felügyelője**, aki közvetlenül a Vezérkar főnökének van alárendelve, felelős a Cseh Köztársaság Hadseregének az ellátásáért a minisztériumon belül. A logisztikai felügyelőnek van alárendelve az a törzs, amely az önálló osztályokért vagy ellátmányokért felelős műszakiakból áll. 1996. október 1-től a minőségbiztosítási rendszer bevezetéséért és tovább fejlesztéséért Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal igazgatója a felelős.

Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal szervezeti felépítése

Jelenleg a hivatal személyzete 193 fő, 80 hivatásos katona és 113 polgári alkalmazott. A hivatal 11 fős parancsnokságból és 5 területi szervezetből áll 182 alkalmazottal.

1996. végéig átszervezést hajtanak végre tapasztalataik és a NATO normáknak való megfelelés alapján. Ennek eredményeként a parancsnokság létszámát 20 főre emelik és csökkentik a területi szervezeteik számát 4-re, amelyeknek összlétszáma 167 fő lesz.

A parancsnokság székhelye Prágában van és **állománya felelős a következőkért:**

- a minőségbiztosítási programok kidolgozásáért;
- a minőségbiztosítási rendszer kifejlesztéséért;
- egyes beszerzésre kerülő termékeknél a minőségbiztosítási rendszer alkalmazásáért;
- minőségbiztosítási szabványok alkalmazásáért;
- meghatározni a programot és kifejleszteni az eljárásokat a hivatal tevékenységéhez;

- koordinálni a hivatal hosszú távú és operatív tevékenységeit;
- napi közvetlen kontrolról gondoskodni a területi parancsnokságok felett a minőségbiztosítási rendszer érvényre juttatása terén.

Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal területi szervezeteinek felépítése

Jelenleg a Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatalnak 5 területi munka központja van - minőségbiztosítási képviselők állomásoznak Prágában, Pardubicében, Novy Jiciben, Brnoban és Vodochodyban.

A tervezett struktúra már csak 4 területi szervezetet tartalmaz.

Ezeket a területi szervezeteket a **területi minőségbiztosítási képviselő** vezeti majd, aki felelős a minőségbiztosítási rendszer érvényre juttatásáért a hadsereget ellátó gyártóknál/szállítóknál. Ez a minőségbiztosítási képviselő felelős valamennyi alárendeltjének tevékenységéért. A minőségbiztosítási képviselők csoportja *egy operatív Managerből* és közvetlenül alárendelt *minőségbiztosítási képviselők teamjeiből* áll.

A Minőségbiztosítási képviselők teamjei közvetlenül a szállítók telephelyén, a katonai létesítményeknél állomásoznak és ők látják el a minőségbiztosítási feladatokat. Napi közvetlen kapcsolatban vannak a megfelelő szállítói vezetőséggel (Cseh védelmi iparban) és ezzel az iparon belüli együttműködéssel biztosítják, hogy a beszerzett termékek kielégítik a szerződéses paramétereket.

A Cseh Köztársaság minőségbiztosítási programjának alapkonceptiója, hogy biztosítékot és bizalmat nyújtson abban, hogy a termékek és a nyújtott szolgáltatások teljesítik a szerződéses követelményeket.

Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal azzal a céllal jött létre, hogy egy elismert szakmai szervezet minden - a Cseh Köztársaság Védelmi Minisztériumán belüli - minőségbiztosítási problémát átfogóan kezelni tudjon, és felajánlja szolgáltatásait néhány más minisztériumnak is.

A múltbéli koncepció váltására volt szükség, el kellett vetni a korábbi csak ellenőrzésre való koncentrációt és új minőségbiztosítási filozófiát kellett kialakítani, nevezetesen a **teljes körű minőségirányítást** (TQM). Ez a minőségbiztosításnak a termék életciklusának egész időtartama végrehajtását jelenti, a kockázatok elemzését a termék specifikáció és a szállítók kiválasztása szempontjából; utólagos szelektív felügyeletet jelent, amely az iparral való hatékony kooperáción, kölcsönös bizalmon, kölcsönös tiszteleten alapszik. Ezzel összefüggésben a tevékenységüket a következő területekre kell irányítani:

- 1.) a minőség elsődleges szerepére a megbízásoknál;
- 2.) a szerződéses minőségbiztosításra;
- 3.) a szállító (szerződő) minőségbiztosítási rendszerére;
- 4.) a minőség felügyeletre;
- 5.) a hadfelszerelések és hadi anyagok használati minőségére katonai hadműveleti körülmények között.

A fenti tevékenységekhez a következő célokat és módszereket rendeltek:

1.) A minőség elsődleges szerepe

Célkitűzés

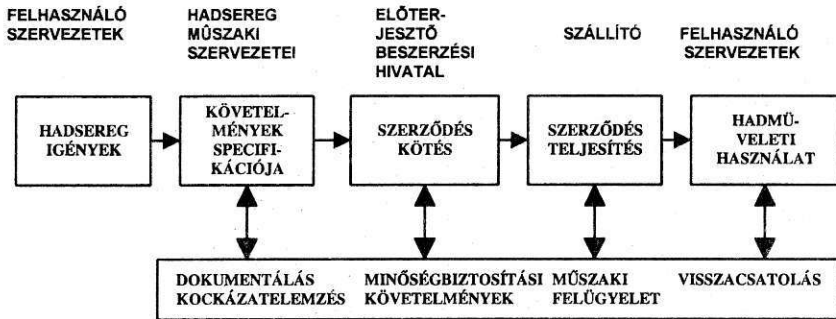
A Cseh Köztársaság Hadseregének szállítói alkalmazzanak egy hatékony minőségbiztosítási rendszert, amelyet az ISO 9000-rel összhangban építettek ki.

Módszerek

- Szükség van: kölcsönös együttműködésre a védelmi iparral ezen követelmények érvényesítésére, tanácsadásra a dokumentumok (AQAP normák, szabványok és speciális szemináriumok) biztosításánál.

- Hangsúlyt kell helyezni a kölcsönös kapcsolatra a Cseh Köztársaság Hadsereg számára történő katonai berendezésekre és anyagokra vonatkozó szerződéskötés és a minőségbiztosításról való gondoskodás között.

A Cseh Köztársaság Védelmi Minisztériuma alárendeltségébe tartozó szervezeti elemek közötti kapcsolat a katonai beszerzéseknél

A Cseh Köztársaság Hadserege számára történő eszköz, anyag, javítás és szolgáltatás beszerzésénél a Védelmi Minisztérium egyes szervezeteinél a kapcsolattartás - ahogy az ábrán is szemléltettük *a következő módon alakul:*

- Kapcsolat a Cseh Köztársaság Hadseregének Nemzeti Minőségbiztosítási Védelmi Hivatala és a Cseh Köztársaság Hadseregének műszaki szervezeti elemei között, ahol a harcászati és műszaki követelményeket specifikálják.

- Kapcsolat a Cseh Köztársaság Hadseregének műszaki szervezeti elemei és a Védelmi Minisztérium Anyag és Szolgáltatás Beszerzési Főhatóság között, ahol a hadsereg részére szükséges beszerzésekhez a harcászati és műszaki követelményeket specifikálják.

- Kapcsolat a Cseh Köztársaság Hadseregének Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal és az előterjesztő (Védelmi Minisztérium Anyag és Szolgáltatás Beszerzési Főhatóság vagy a Cseh Köztársaság Hadsereg Logisztikai Felügyelője) között, aki nyílt tenderfelhívást ad ki és szerződés köt a hatályos törvényekkel összhangban, ahol a minőségbiztosítási követelményeket határozzák meg.

- Kapcsolat az előterjesztő és a szállító között.

- Kapcsolat a Cseh Köztársaság Hadseregének Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal és a szállító között a határozott műszaki felügyeletre vonatkozó követelmények ellenőrzése céljából. A felügyeletet a szállítóknál a minőségbiztosítási képviselők hajtják végre.

- Kapcsolat a Cseh Köztársaság Hadseregének Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal és a felhasználók között.

A Cseh Köztársaságban a gyártók jelenleg építik ki minőségbiztosítási rendszerüket az ISO 9000-es szabványsorozat követelményeinek megfelelően. Így a Védelmi Minisztérium 1997-től kívánja alkalmazni a katonai beszerzéseknél a minőségbiztosítási rendszerre vonatkozó ezen követelményt.

2.) Szerződéses minőségbiztosítás

Célkitűzés

A minőségbiztosítási rendszer és követelmények előírása.

Módszerek

- A követelmények dokumentumba foglalása.

- Következetes konzultációk tartása a védelmi minisztérium technikai és kereskedelmi hivatalaival.

3.) A szállító minőségbiztosítási rendszerének értékelése

Célkitűzés

Értékelni, hogy a szállító minőségbiztosítási rendszere megfelel-e az ISO 9000 követelményeknek.

Módszerek

- Értékelni, hogy a szállító minőségbiztosítási rendszere megfelel-e az ISO 9000 követelményeknek.

- A minőségbiztosítási rendszer érvényre juttatásának verifikálása.
- A minőség audit feljegyzések.
- Információs adatbázis.

4.) Minőség-felügyelet

Célkitűzés

Gondoskodni arról, hogy a Cseh Köztársaság Hadserege számára beszerzett eszközök és anyagok a kívánt szerződéses minőséggel rendelkeznek.

Módszerek

- A termék műszaki specifikációjából és a szállító minőségbiztosítási rendszeréből adódó kockázatok irányított kiértékelése.
- Saját felügyelet.
- Minőségbiztosítási rendszer audit.
- Minőségi folyamat audit.
- Annak értékelése, hogy a termék teljesíti-e a szerződés követelményeit.

5.) Minőség az eszközök és anyagok katonai körülmények közötti alkalmazásánál

Célkitűzés

Az eszköz üzemeltetési minőségére és megbízhatóságára vonatkozó ismeretek megszerzése és ezek felhasználása a továbbfejlesztéseknek.

Módszerek

- Visszacatolás a felhasználoktól.
- A minőségi és megbízhatósági paraméterek értékelése.

- Az ismeretek hasznosítása a szállítókkal és a későbbi megrendeléseknél a minőség céljából.

A Cseh Köztársaság minőségbiztosítási rendszerének fentiekben röviden ismertetett koncepcióját illetően szeretnénk megismételni, hogy valamennyi tevékenységgel a bizalom megteremtése a szándék a hadsereg részére biztosított berendezések, anyagok és szolgáltatások minőségével szemben.

A minőségbiztosítási feladatok mind hatékonyabb végrehajtása érdekében 1996. január 1-vel bevezették a Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal személyi állománya és valamennyi minőségbiztosítási képviselő részére a minőségügy oktatását.

A képzések megszervezéséhez a Brno-i Katonai Akadémia Oktatásirányítási és Támogatási Intézete nyújtott segítséget.

A Cseh Köztársaság Hadseregének új minőségbiztosítási struktúrájában az Oktatásirányítási és Támogatási Intézet a **képzési tevékenységet három szakaszra osztotta.**

Az első szakaszban - ami 1996. elején kezdődött el - fő feladat az átképző tanfolyamok megszervezése a Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal személyzete számára, ahol a minőségfelügyeletre, belső auditok megszervezésére, az ISO 9000 szabványsorozat, illetve az AQAP felépítésére és alapkövetelményeire épül a tematika.

A második szakaszban - 1996. szeptemberétől - hosszú távú tanfolyami képzés indul a minőségirányítás területére a kiválasztott minőségbiztosítási képviselők számára. Ennek a képzésnek a tematikáját a vevő auditok, a kiválasztott eljárások ellenőrzése és a szakmai problémák kezelése teszi ki.

A harmadik szakaszt - 1997. közepére tehető - az átképző tanfolyamok befejezése és az egyetemi szintű oktatások teljes körű bevezetése jellemzi a minőségirányítás területén.

Az Oktatásirányítási és Támogatási Intézet **feladata** a konzultációk biztosítása, szervezése a Nemzeti Védelmi Minőségbiztosítási Hivatal személyi állománya részére, átképző és vezetői tanfolyamok a Cseh Köztársaság Védelmi Minisztériuma számára, ezen kívül az egyetemi végzettségű szakemberek minőségirányítási felkészítése.

BIZTONSÁGTECHNIKA

TÁJÉKOZTATÓ

A MAGYAR HONVÉDSÉG 1996 ELSŐ FÉLÉVI BIZTONSÁGTECHNIKAI ÉS MUNKAVÉDELMI HELYZETÉRŐL

Összeállította: A Magyar Honvédség Biztonságtechnikai Hivatal, Ellenőrzési Osztály személyi állománya

A felterjesztett REJET jelentések elemzése és a Hivatal által végrehajtott szakellenőrzések megállapításai alapján a Magyar Honvédség katonai szervezeteit 1996 első félévben a testi épség és egészség megóvására irányuló feladatok végrehajtásában az alábbiak jellemezték.

I.

A testi épség és egészség megóvására irányuló feladatok végrehajtása 1996 első félévben

a.) A szervezet felépítése

A biztonságtechnikai-munkavédelmi tevékenységet a katonai szervezeteknél 13-an végzik állománytábla szerinti függetlenített beosztás alapján, a többi katonai szervezetnél megbízás alapján (144 fő). A biztonságtechnikai tisztek és munkavédelmi megbízottak 48 %-a nem rendelkezik az előírt szakképzettséggel.

b.) Oktatás-felkészítés

A katonai szervezeteknél a REJET IX-4-1 jelentések alapján időarányosan végrehajtották a munkavédelmi oktatásokat.

Végrehajtásra került 1996. 01.24-én a biztonságtechnikai tisztek (munkavédelmi megbízottak) összevont eligazítása a Baleseti Jegyzőkönyv és a Kitöltési Útmutató használatba vételével kapcsolatos és a további ezévi szakfeladatokra.

c.) Szabályozás

A szabályozás területén lényeges előrelépés nem történt - a jogharmonizáció fenntartása érdekében a Munkavédelmi Törvény Magyar Honvédségen belüli végrehajtását szabályozó Miniszteri Rendelet hiánya miatt, az MH parancsnoki intézkedése a személyi állomány munkavédelmére és balesetelhárítására nem került kiadmányozásra.

Kiadásra került az MH parancsnokának 45/1996. (HK 14.) intézkedése a hivatal feladatainak és jogállásának átmeneti szabályozásáról, amely a második félévben nagymértékben segíteni fogja a hivatal szaktevékenységét.

d.) Ellenőrzések

Négy katonai szervezetnél hajtottunk végre átfogó biztonságtechnikai-munkavédelmi szakellenőrzést.

Az ellenőrzések általános tapasztalatai:

- nem kerültek végrehajtásra a villamos hálózatok és berendezések tűzvédelmi szabványossági felülvizsgálatai;

- általában csak az "A" és "B" tűzvesélyességi osztályba sorolt létesítmények villámvédelmi felülvizsgálata kerül végrehajtásra;

- a vizsgált katonai szervezetek közül egy kivételével nem kerültek rendszeres végrehajtásra a létesítmények érintésvédelmi szabványossági felülvizsgálatai;

- az időszakok felülvizgálatra kötelezett emelő berendezéseken, nagynyomású levegőpalackokon, levegőtömlőkön és nyomásmérő műszereken nem az előírt rendszerességgel hajtják végre az időszakos felülvizsgálatokat, a vizsgálatokról készített okmányok tartalmilag és formailag is eltérnek az MH haditechnikai csoportfőnökének 28/1992. (HK 14.) intézkedésében meghatározottaktól.

Konkrét megállapítások:

- a vizsgált gépesített lövészdandár kezelésében levő PSZH-k toronyfékei és füstelszívó ventilátorai 10 %-ban üzemképtelenek; a kiképzéstechnikai létesítmények és eszközök nem rendelkeznek érintésvédelmi szabványossági minősítő irattal;

- egy másik vizsgált katonai szervezet kezelésében lévő, kiképzéstechnikai létesítmények és eszközök nem rendelkeznek érintésvédelmi szabványossági minősítő irattal; a harci ösvény kötélhídja és lesiklópályája időszakos felülvizsgálatának rendje nincs szabályozva.

e.) Adatszolgáltatás

A jelentésre kötelezett balesetek jegyzőkönyvei vonatkozásában a katonai szervezetek 76 %-a határidőre megfelelő minőségben, 18 %-a késve, de megfelelő minőségben, 6 %-a késve és erősen kifogásolható minőségben tett eleget adatszolgáltatási kötelezettségének.

A hivatal a beérkezett jegyzőkönyveket felülvizsgálta. Az adathiányosan, illetve szabálytalanul kitöltött jegyzőkönyveket - a hiba okának feltüntetésével - kiegészítés, pontosítás végett, visszavárólag a katonai szervezet parancsnokának visszaküldte.

II.

Helyzetjelentés a szolgálati és munkahelyek, berendezések és haditechnikai eszközök üzemelésbiztonsági állapotáról

A REJET jelentések alapján az elmúlt évihez képest az épületek állaga tovább romlott. Az esedékessé váló karbantartásokat csak elvétve végezték el. Főleg balesetveszélyessé váltak a lépcsők, járdák és vizes blokkok.

Az épületek villámvédelmének (felszerelésének) hatásossági vizsgálatai szinte csak az "A" és "B" tűzveszélyességi osztályú létesítményekre terjednek ki. Néhány helyen a feltárt hibákat nem javították ki.

A villamos berendezések esedékes érintésvédelmi szabványossági felülvizsgálata csak kevés helyen került végrehajtásra.

Az érintésvédelem szerelői ellenőrzését a katonai szervezetek többségénél végrehajtják, de nem okmányolják.

A tűzvédelmi szabványossági vizsgálatokat csak nagyon kevés helyen végzik el, és általában nem is tervezik.

A termelő és karbantartó gépek állapota jórészt elhasználódott, a biztonsági berendezéseik - ahol igényesen és hozzáértéssel használják őket - alapvetően még mindig betöltik funkciójukat.

Az akkumulátortöltő helyiségek kialakítása általában hibás. Állaguk leromlott. Az akkumulátortöltő helyiségek létesítésére 1992-ben új szabványt dolgoztak ki (MSZ 1600-16), melynek alkalmazásával kisebb költségfordítással megfelelő és biztonságos megoldások valósíthatók meg.

A hivatal szakállománya által ellenőrzött haditechnikai eszközöknél feszültségvédő kapcsolók szolgálják az érintésvédelmet (ÉVB-F/A, ÉVB-F/M, ÉVB-G). Ez az érintésvédelmi mód Magyarországon 1986 óta nem szabványos, nem létesíthető (MSZ 172/1-1986.)

A haditechnikai eszközök egyéb biztonsági berendezései működőképeseek.

A katonai szervezetek nagy részénél nincs betartva a MH HTFCSEF 28/1992. (HK 14.) intézkedése az emelőgépek időszakos vizsgálatáról.

A biztonsági szín- és alakjelek, a katonai tárgyú munkavédelmi plakátok és címkék elhasználódtak, cseréjük, utánpótlásuk nem megoldott.

A parancsnokok egy része nem tulajdonít kellő fontosságot az elsősegélynyújtás személyi és tárgyi feltételeinek biztosítására. Ennélfogva a sérültek szakszerű elsősegélynyújtása, ellátása szenved késedelmet (életmentés).

A legszükségesebb egyéni munkavédelmi eszközökkel a katonai szervezetek rendelkeznek, azokat a használatra kötelezettek rendeltésszerűen használják. A használatban lévők nagy része nem rendelkezik

minősítő bizonyítvánnyal. A csapatok rendelkeznek elegendő és megfelelő minőségű zajvédő eszközzel, ennek ellenére, mivel a szakszerű használatát nem követelik meg, többször történt hallássérülés.

A lokátorjavító állomány nem rendelkezik sugárzások elleni védőruhával és védőszemüveggel.

A kollektív védőberendezések az óvóhelyeken, a harcálláspontokon és a technikai eszközökön több helyen nem működnek, üzemképtelenek.

Összegzés

Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos feladatteljesítés és munkavégzés személyi és tárgyi feltételei még kielégítőek.

A csapatok élet- és munkakörülményei az elmúlt évihez képest romlottak. A hatósági felügyelet alá tartozó és az időszakos felülvizsgálatokat igénylő berendezések ellenőrzései egyre több helyen elmaradnak.

III.

Baleseti helyzet értékelése

A baleseti helyzet értékelése az **1996 első félévében bekövetkezett** személyi sérüléssel járó legalább 2 napot meghaladó szolgálat-, illetve 3 nap munkaképtelenséget okozó balesetokról, az 1996. június 30-ig beérkezett **Baleseti Jegyzőkönyvek és REJET** jelentések adatai alapján készült.

A katonai szervezetek adatszolgáltatói, jelentési kötelezettségüknek - az időközben formailag és tartalmilag is megváltozott Baleseti Jegyzőkönyv bevezetésével járó nehézségek ellenére is - eleget tettek. A szolgáltatott adatok valósak, csak néhány hiányosan és pontatlanul felterjesztett Baleseti Jegyzőkönyv utólagos pontosítására kellett intézkedni.

A számítógépes adatfeldolgozás naprakészen megtörtént, az így feldolgozott adatok képezik a baleseti helyzet értékelésének alapját.

A Magyar Honvédségnél 1996 első félévében **979 jelentésköteles baleset következett be**, melynek következtében **997 személy sérült meg**.

A sérültek közül **3 fő meghalt, 3 fő súlyos csonkulásos, 991 fő pedig különböző súlyosságú** belesetet szenvedett.

A **halálos balesetek** következtében 3 fő sorkatonára halt meg, akik mindannyian **honvédelmi kötelezettség teljesítésével összefüggő** tevékenységben veszítették életüket. (A balesetek részletezése a mellékletben található.)

A **súlyos csonkulásos balesetet** szenvedett 3 fő sorkatonára balesete szintén **honvédelmi kötelezettség teljesítésével összefüggésben** történt (A balesetek részletezése a mellékletben található).

Az összes balesetből eredő **kiesett szolgálati-, illetve munkanapok száma: 20367 nap**. Az egy sérültre jutó kiesett idő 20,4 nap, ami kisebb növekedést mutat a tavalyi év hasonló időszakához képest (19 nap).

Az 1996 első félévben bekövetkezett balesetek, sérültek és a kiesett napok számát és a tavalyi év hasonló időszakához viszonyított százalékos arányát az *1. számú táblázat* tartalmazza.

Évek	Balesetek		Sérültek		Kiesett napok	
	száma	%-a	száma	%-a	száma	%-a
1995 I félév	1430	100,0	1378	100,0	28289	100,0
1996 I félév	979	68,5	997	72,4	20367	71,9

1. számú táblázat

Balesetből eredően, FÜV döntés alapján **92** sorkatonát szereltek le. A leszereltek közül **73 fő** balesete honvédelmi kötelezettség teljesítésével összefüggésben következett be, akik közül **63 fő** ideiglenesen, **10 fő** pedig véglegesen vált alkalmatlanná katonai szolgálatra. **19 fő** balesete otthon történt, (nem jelentéskötelezett) a jelentés nem tartalmazza.

A **legtöbb személy sérülését okozó baleset** (tömeges baleset) 1996. április 17-én történt, amikor az alaplögyakorlat végrehajtása után a lak-tanyába visszatérő menetoszlopba polgári személy motorkerékpárral behajtott. A gázolásban **12** sorkatonára szenvedett el különböző súlyosságú sérülést.

Az 1996 első félévében történt balesetek során megsérült személyek állománycsoport és súlyosság szerinti megoszlását a 2. számú táblázat tartalmazza. A súlyos és a könnyű balesetminősítés határai a Munkavédelmi Törvény alapján megváltozott (1995-ben súlyos: 8 nap munkakiesést meghaladó; 1996-ban súlyos: Mvt. 87.§. 3. (4) bekezdés) szerint az orvos annak minősíti.

Sérülések súlyossága	All. kat.	Ht., szerz.	Sor, tart.	Hallg., növ.	Ktv. hka.	Össz:
Halálos	1995 I. félév	1	2	-	-	3
	1996 I. félév	-	2	1	-	3
Súlyos csonkulásos	1995 I. félév	4	5	-	-	9
	1996 I. félév	2	1	-	-	3
Egyéb súlyos	1995 I. félév	107	621	87	133	955
	1996 I. félév	2	4	1	-	7
Könnyű	1995 I. félév	41	287	54	29	411
	1996 I. félév	118	664	110	92	984
Összes	1995 I. félév	153	922	141	162	1378
	1996 I. félév	122	671	112	92	997
1995 I. félév %-ban		79,7	72,8	79,4	56,8	72,4

2. számú táblázat

1996 első félévében **baleseti eredetű halláskárosodást 4 fő** sorkatonára szenvedett el, ami harmadával kevesebb (33,3 %) mint a tavalyi év hasonló időszakában. Mind a négyen **honvédelmi kötelezettség teljesítésével összefüggésben**, különböző gépkarabély löfeladatok végrehajtása közben. A halláskárosodások elsődleges oka, az egyéni zajvédő eszköz szakszerűtlen használata, illetve annak mellőzése és a lögyakorlat ellenőrzési kötelmeinek elmulasztása.

A baleseti eredetű halláskárosodások megoszlását, a balesetkor végzett tevékenységet a sérülés minősítését és a kiesett szolgálati és munkanapok számát a 3. számú táblázat tartalmazza.

Sérülési adatok Tevékenység	Honvédelmi kötelezett- ség telj. összefüggő		Honvédelmi kötelezettség telj. nem összefüggő		Összesen	
	fő	Kiesett napok	fő	Kiesett napok	fő	Kiesett napok
Gkr. lögyakorlat végrehajtás	2	15	1	9	3	24
Gkr. lövészet há- romtusa versenven	1	26	-	-	1	26
Összesen	3	41	1	9	4	50

3. számú táblázat

Az 1996 első félévében történt balesetek:

- 92,3 %-a (923 baleset) szolgálati feladatvégzéssel összefüggő;
- 3,6 %-a (36 baleset) úti;
- 38 %-a (38 baleset) szolgálat feladatvégzéssel nem összefüggő.

1.) Szolgálati feladat végrehajtással összefüggő balesetek

A balesetek száma **1000 főre** vonatkoztatva a 4/a számú táblázatban van kimutatva. A táblázatokból egyértelműen megállapítható, hogy a balesetek fajlagos értéke 1995 első félévében volt a legmagasabb. Erre az időre esik a Magyar Honvédség létszámának számottevő csökkenése, vagyis a létszámcsökkenés időszakában emelkedett a balesetek száma.

Feltételezhetően a balesetek fajlagos mértékének növekedése, az átszervezésekből adódó, a teljes állományt érintő morális tényezőkre utal.

A szolgálati feladat végrehajtással összefüggő balesetek számszaki adatait (sérültek számát) 1992-1996 első féléves időszakaira vonatkozóan, a főbb tevékenységi csoportonként a 4. számú táblázatok tartalmazzák.

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Alt. katonai kiképzés	79	110	113	106	87
2.	Szakkiképzés	118	106	89	86	44
3.	Szolgálati feladatvégzés	106	129	85	70	89
4.	Munkavégzés	459	482	398	356	229
5.	Közlekedés	217	264	253	232	182
6.	Sporttevékenység	279	224	296	276	147
7.	Egyéb	313	228	181	181	145
	Összes	1571	1543	1415	1307	923

4. számú táblázat

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Alt. katonai kiképzés	0,79	1,10	1,13	1,33	1,13
2.	Szakkiképzés	1,18	1,06	8,9	1,18	0,57
3.	Szolgálati feladatvégzés	1,06	1,29	8,5	0,88	1,16
4.	Munkavégzés	4,59	4,82	3,98	4,45	2,86
5.	Közlekedés	2,17	2,64	2,53	2,90	2,36
6.	Sporttevékenység	2,79	2,24	2,96	3,45	1,91
7.	Egyéb	3,13	2,28	1,81	2,26	1,88
	Összes	15,71	15,43	14,15	16,34	11,99

4/a. számú táblázat

a.) Általános katonai kiképzés balesetei

Ebbe a kategóriába vannak sorolva az **alaki, az általános harcászati, általános lökiképzési, a műszaki, a vegyivédelmi, a testnevelési** foglalkozásokon, továbbá a hivatalos állományúaknak a továbbképzéseken a tanrendben, kiképzési programokban előírt foglalkozásokon történt balesetei.

Az előző év hasonló időszakához viszonyítva **26 %-al** csökkent ezen tevékenységi körbe sorolt balesetek száma. **A kiesett szolgálat-, illetve munkaképtelen napok száma: 1826 nap.** A bekövetkezett balesetek csökkenése összefüggésbe hozható a kiképzési foglalkozások mennyiségi csökkenésével.

Az általános katonai kiképzési balesetek megoszlását az **5. számú táblázatok** tartalmazzák a különböző foglalkozási tárgykörök csoportosításában.

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Alaki kiképzés	2	5	4	5	10
2.	Ált. harcászati kiképzés	9	39	24	9	6
3.	Ált. lökiképzés	2	-	13	3	8
4.	Vegyvédelmi kiképzés	3	-	3	3	1
5.	Műszaki kiképzés	1	4	1	2	3
6.	Testnevelési kiképzés	58	58	62	69	52
7.	Egyéb	4	4	6	15	7
	Összes	79	110	113	106	87

5. számú táblázat

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Alaki kiképzés	0,02	0,05	0,04	0,06	0,13
2.	Ált. harcászati kiképzés	0,09	0,39	0,24	0,11	0,08
3.	Ált. lökiképzés	0,02	-	0,13	0,04	0,10
4.	Vegyvédelmi kiképzés	0,03	-	0,03	0,04	0,01
5.	Műszaki kiképzés	0,01	0,04	0,01	0,03	0,04
6.	Testnevelési kiképzés	0,58	0,58	0,62	0,86	0,67
7.	Egyéb	0,04	0,04	0,06	0,19	0,09
	Összes	0,79	1,10	1,13	1,33	1,12

5/a. számú táblázat

Alaki és általános harcászati kiképzési balesetek többsége az alakuló- és gyakorlótereken figyelmetlenségből, kellő óvatosság hiányából (6 esetben), és elbotlásból, elesésből következett be (5 esetben).

Általános lökiképzés közbeni balesetek előidéző okai között legtöbbször a védőeszköz (hallásvédő) nem rendeltetésszerű használata, továbbá elbotlás, elcsúszás hatott közre.

Vegyvédelmi kiképzés közbeni balesetek oka: a kellő óvatosság hiánya.

Műszaki kiképzés közbeni balesetek okai figyelmetlenség (2 eset) és anyaghiba (1 eset).

Testnevelési kiképzés közben baleset legtöbb alkalommal a sorállomány kötelező sport foglalkozása alkalmával történt. A leggyakoribb baleseti okok: a kellő óvatosság hiánya (14 eset), az egyensúlyvesztés (14 eset) és a figyelmetlenség (9 eset).

Egyéb kiképzési balesetek bekövetkezésében leggyakoribbak a személyi- magatartási- és tárgyi hibák.

b.) Szakkiképzési balesetek

Ebbe a kategóriába vannak sorolva a személyi állomány szakbeosztásra való felkészítése közben történt balesetek.

1996 első félévében **44** szakkiképzési baleset történt. A **kiesett szolgálati- és munkanapok száma: 892.**

Az előző év hasonló időszakához viszonyítva a balesetek száma **49 %-al** csökkent.

A szakkiképzési balesetek tevékenységi körönkénti megoszlását a *6. számú táblázatok* tartalmazzák.

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Fegyvernemi kiképzés	51	41	41	52	9
2.	Szakági kiképzés	38	39	44	33	32
3.	Összefegyvernemi kiképzés	29	26	4	1	3
	Összes	118	106	89	86	44

6. számú táblázat

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Fegyvernemi kiképzés	0,51	0,41	0,41	0,65	0,12
2.	Szakági kiképzés	0,38	0,39	0,44	0,41	0,42
3.	Összefegyvernemi kiképzés	0,29	0,26	0,04	0,01	0,04
	Összes	0,118	1,06	0,89	1,07	0,58

6/a. számú táblázat

c.) Szolgálati feladatok ellátásával kapcsolatos balesetek

Ezen kategóriába vannak sorolva a katona állománynak beosztás, illetve parancs szerint végzett tevékenysége közben elszendvedett balesetei.

A szolgálati feladatok ellátása során bekövetkezett balesetek száma **89**. Ez a tavalyi év hasonló időszakához viszonyítva **27 %-os** növekedés. A kiesett napok száma **1923, ez 31 %-kal** kevesebb az előző évinél.

A szolgálati feladatok ellátásával kapcsolatos balesetek tevékenységi körönkénti megoszlását a 7. számú táblázatok tartalmazzák.

Fsz.	Tevékenység	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Őrészvédelmi feladatok	58	58	43	35	51
2.	Hdm-i ügy-i és más szolg.	39	64	39	31	36
3.	HKSZ és egyéb gyakorlás	7	5	2	3	2
4.	Fegyverkarbantartás	2	2	1	1	-
	Összes	106	129	85	70	89

7. számú táblázat

Fsz.	Tevékenység	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Őrészvédelmi feladatok	0,58	0,58	0,43	0,44	0,66
2.	Hdm-i ügy-i és más szolg.	0,39	0,64	0,39	0,39	0,47
3.	HKSZ és egyéb gyakorlás	0,07	0,05	0,02	0,04	0,03
4.	Fegyverkarbantartás	0,02	0,02	0,01	0,01	-
	Összes	1,06	1,29	0,85	0,88	1,16

7/a. számú táblázat

Az **őrészvédelmi feladatok** közbeni balesetek legfőbb okai: a kellő óvatosság hiánya (18 eset), a figyelmetlenség (12 eset), egyensúlyvesztés (9 eset), a biztonsági előírás megsértése (3 eset), erőszakos cselekmény (1 eset). A balesetek többsége az őrszobán és a felvezetési útvonalon történt.

A **hadműveleti ügyeleti és más szolgálatokban** történt balesetek oka a kellő óvatosság hiánya (16 eset), figyelmetlenség (9 eset), biztonsági előírások megsértése (3 eset).

Fegyverkarbantartás közbeni baleset az értékelt időszakban nem történt.

HKSZ és egyéb gyakorlás közben bekövetkezett balesetek oka a járőrfelület csúszóssága, egyenetlensége, és a meggondolatlan sietség.

d.) Munkabalesetek

Ebbe a kategóriába vannak sorolva a katonák és a közalkalmazottak beosztásukban, munkakörükben végzett tevékenységei közben elszenvedett balesetei.

A munkabalesetek tevékenységi körönkénti megoszlását a 8. számú táblázatok tartalmazzák.

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Javítás, karbantartás	115	196	118	97	60
2.	Szállítás, tárolás	120	94	53	80	66
3.	Építő tevékenység	38	28	28	23	10
4.	Konyhai munka	96	98	74	68	38
5.	Takarítás	58	46	45	45	41
6.	Egyéb	32	20	71	43	14
	Összes	459	482	389	356	229

8. számú táblázat

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Javítás, karbantartás	1,115	1,96	1,18	1,21	0,78
2.	Szállítás, tárolás	1,20	0,94	0,53	1,00	0,66
3.	Építő tevékenység	0,38	0,28	0,28	0,29	0,10
4.	Konyhai munka	0,96	0,98	0,74	0,85	0,38
5.	Takarítás	0,58	0,46	0,45	0,56	0,41
6.	Egyéb	0,32	0,20	0,71	0,54	0,14
	Összes	4,59	4,82	3,89	4,45	2,29

8/a. számú táblázat

Javítás és karbantartás közben bekövetkezett összes balesetek száma **38,2 %-al** csökkent. A sérülések döntő többsége a gépek és gépi berendezések, harcjárművek javítása közben, kellő óvatosság hiányából (26 eset), figyelmetlenségből (13 eset), valamint alkalmatlan vagy hibás szerződések, eszközök használata miatt (8 eset) következett be.

Szállítás, tárolás, anyagmozgatás területén is csökkent a balesetek száma, a tavalyi év első félévéhez viszonyítva **17,5 %-kal**. A sérülések nagyobb része a kézi anyagmozgatás, (rakodás, raktározás, stb. 42 eset), kisebb része a szállítás közben (24 eset) történt. Leggyakoribb baleseti okok: kellő óvatosság hiánya (30 eset), figyelmetlenség (15 eset), egyensúlyvesztés (5 eset).

Építőtevékenység közben bekövetkezett balesetek száma: az előző év hasonló időszakához viszonyítva **56,5 %-kal** csökkent. A balesetek több mint fele (7 eset) szakipari munkák végzése közben történt. A legtöbb baleset elbotlásból, elcsúszásból következett be, aminek legfőbb okai a kellő óvatosság hiánya (5 eset), figyelmetlenség (2 eset) és gondatlanság (2 eset).

Konyhai munkavégzéssel összefüggésben a balesetek száma **43,2%-kal** csökkent az előző és első félévéhez viszonyítva. Leggyakoribb baleseti okok: szúrás, vágás (15 eset), az elcsúszás (9 eset), égés, forrázás (8 eset), amelyekben leginkább közrehatottak: a kellő óvatosság hiánya (21 eset), a figyelmetlenség (6 eset) és az egyensúlyvesztés (4 eset).

Takarítás közbeni balesetek száma stagnál az előző évhez képest. A sérülések legnagyobb része az elhelyezési körleten belül, a hálótermekben, a vizes helyiségekben, folyosón, valamint a külső körletben következett be. A balesetek leggyakoribb kiváltó oka a kellő óvatosság hiánya (21 eset), figyelmetlenség (9 eset) és az egyensúlyvesztés (4 eset).

Egyéb munkatevékenységek (gyógyító, erdőgazdasági, kiségitőgazdasági, stb.) során történt balesetek száma nagy mértékben csökkent az elmúlt év első félévéhez képest. A balesetek legfőbb kiváltó okai a kellő óvatosság hiánya (9 eset) és az egyensúlyvesztés (2 eset).

e.) Szolgálati közlekedési balesetek

Ebbe a kategóriába vannak sorolva a laktanyai, közúti gépjármű közlekedés közben, közúti vagy vasúti utazás, utazási céllal járműre fel- és leszállás közben bekövetkezett balesetek.

A személyi sérüléssel végződő **közlekedési balesetek száma 182**, ami **21,6%-kal** kevesebb az előző év első félévéénél. **A kiesett szolgálat, illetve munkaképtelen napok száma 4574 nap volt.**

A szolgálati közlekedési balesetek hely szerinti megoszlását a 9. számú táblázatok tartalmazzák.

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Harcjármű közlekedés	2	1	2	1	1
2.	Szolg. gimű. közlekedés	20	25	29	26	10
3.	Egyéb katonai jármű közl.	7	5	8	9	3
4.	Saját gépjárművel közl.	8	2	2	2	4
5.	Tömegközl. járművön közl.	3	2	2	1	6
	Összes	40	35	43	39	24

9. számú táblázat

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Harcjármű közlekedés	0,02	0,0 1	0,0 2	0,01	0,01
2.	Szolg. gímű. közlekedés	0,20	0,25	0,29	0,30	0,13
3.	Egyéb katonai jármű közl.	0,07	0,05	0,08	0,01	0,04
4.	Saját gépjárművel közl.	0,08	0,02	0,02	0,03	0,05
5.	Tömegközl. járművön közl.	0,03	0,02	0,02	0,01	0,08
	Összes	0,40	0,35	0,43	0,46	0,31

9/a. számú táblázat

A baleseti okok között továbbra is a leggyakoribb a figyelmetlenség (65 eset), a kellő óvatosság hiánya (44 eset), az egyensúlyvesztés (41 eset), a járműre-, járműről történő szabálytalan le- és felszállás (12 eset), a jármű feletti uralom elvesztése (5 eset). **Ittasság, mint ok nem játszott szerepet a bekövetkezett gépjármű balesetknél.**

f.) Sportbalesetek

Ebbe a kategóriába tartoznak a sporttevékenységgel szorosan összefüggő tevékenységek, így a reggeli torna, tömegsport, különböző szintű bajnokságok, versenyek, az előírt és a szabadidős sporttevékenység.

A sportbalesetek száma: 147, ami összességében **46,7 %-os** csökkenést mutat. Viszont még mindig rendkívül magas arányú a szabadidőben bekövetkezett sporttevékenység közben bekövetkezettek száma, ami azt mutatja, hogy a szervezetlen és felügyelet nélküli sorkatonai szabadidős sporttevékenység rendkívül felelőtlen és balesetveszélyes. **A kiesett szolgálat- és munkaképtelen napok száma 2618 nap.**

A balesetek különböző tevékenységi körök szerinti megoszlását a **10. számú táblázatok** tartalmazzák.

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Kötelező sportfoglalkozás	40	49	52	57	21
2.	Reggeli torna	63	14	13	9	10
3.	Tömegsport	35	28	18	6	13
4.	Szabadidősport	141	133	216	204	103
	Összes	279	224	296	276	147

10. számú táblázat

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Kötelező sportfoglalkozás	0,40	0,49	0,52	0,71	0,27
2.	Reggeli torna	0,63	0,14	0,13	0,11	0,17
3.	Tömegsport	0,35	0,28	0,18	0,08	0,17
4.	Szabadidősport	1,41	1,33	2,16	2,55	1,34
	Összes	2,79	2,24	2,96	3,45	1,95

10/a. számú táblázat

A sportbalesetek legfőbb okai: a figyelmetlenség (32 eset), az egyensúlyvesztés (14 eset), a kellő óvatosság hiánya (13 eset). A sportbalesetek leggyakoribb bekövetkezési helye a sportpálya (71 eset), a tornaterem (22 eset) és a laktanyaudvar (19 eset).

g.) Egyéb balesetek

Ebbe a kategóriába tartoznak az előzőekben nem sorolható, főleg az öntevékenyen végzett, illetve a létfenntartó tevékenységekhez kapcsolódó balesetek. Ilyenek az étkezés, tisztálkodás, kulturális tevékenység, látogató fogadás, stb. Szintén idesoroltak a pihenő időben bekövetkezett balesetek is.

Az **egyéb balesetek száma 145**, ami az előző év hasonló időszakához viszonyítva **19,9 %-al** csökkent. A **kiesett szolgálat- és munkaképtelen napok száma 2251 nap**.

Az egyéb balesetek főbb tevékenységi körönkénti csoportosítását a *11. számú táblázatok* tartalmazzák.

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Egyéb katonai feladatvégzés	48	31	43	20	51
2.	Étkezés, tisztálkodás	124	121	85	91	45
3.	Szabadidő eltöltése, játék	141	76	53	70	49
	Összes	313	228	181	181	145

11. számú táblázat

Fsz.	Tevékenységek	1992 I.félév	1993 I.félév	1994 I.félév	1995 I.félév	1996 I.félév
1.	Egyéb katonai feladatvégzés	0,48	0,31	0,43	0,25	0,66
2.	Étkezés, tisztálkodás	1,24	1,21	0,85	1,14	0,58
3.	Szabadidő eltöltése, játék	1,41	0,76	0,53	0,88	0,64
	Összes	3,13	2,28	1,81	2,27	1,88

11/a. számú táblázat

Az egyéb balesetek bekövetkezéseinek a leggyakoribb oka: az egyensúlyvesztés (56 eset), a kellő óvatosság hiánya (46 eset) és a figyelmetlenség (31 eset).

2.) Úti balesetek

Ebbe a baleseti csoportba azok a balesetek vannak sorolva, amelyeket a sérült a szolgálat- illetve munkahelyére menet vagy onnan lakására, szállására menet közben szenvedett el.

1996 első félévében **36 úti baleset** történt, számuk a megelőző évhez viszonyítva **51 %-kal** csökkent. A **kiesett szolgálati- és munkaképtelen napok száma 1013 nap**, ami szintén **51 %-os** csökkenés 1995 hasonló időszakához képest.

Az 1996 első félévében történt úti balesetek során megsérült személyek állománycsoport és súlyosság szerinti megoszlását az előző év első feléhez viszonyítva a **12. számú táblázat** tartalmazza.

Sérülések súlyossága	Áll. kat.	Ht., szerz.	Sor, tart.	Hallg., növ.	Ktv. hka.	Össz:
Halálos	1995 I.félév	-	-	-	-	-
	1996 I.félév	-	-	-	-	-
Súlyos csonkulásos	1995 I.félév	-	-	-	-	-
	1996 I.félév	-	-	-	-	-
Egyéb súlyos	1995 I.félév	11	21	1	25	58
	1996 I.félév	-	1	-	-	1
Könnyű	1995 I.félév	-	7	2	2	11
	1996 I.félév	9	17	3	6	35
Összes	1995 I.félév	11	28	3	27	69
	1996 I.félév	9	18	3	6	36
1995 I.félév %-ban		81,2	64,3	100,0	22,2	52,2

12. számú táblázat

Az úti balesetek bekövetkezésének leggyakoribb okai az egyensúlyvesztés (16 esetben), a figyelmetlenség (7 eset), relatív gyorsajtás (3 eset), gépjármű feletti uralom elvesztése (2 eset), járműről, illetve járműre történő szabálytalan le- és felszállás (2 eset).

A gyalogos közlekedésnél leggyakoribb ok: a közlekedési szabályok megsértése, a kiépített utak (útlerövidítés és időkímélés céljából) mellőzése, a járó felület állapotának figyelmen kívül hagyása.

3.) Szolgálati feladatvégzéssel nem összefüggő balesetek

Ebbe a csoportba soroltak azok a balesetek, amelyek a honvédség működési körén kívül eső elháríthatatlan okok vagy kizárólag a sérült elháríthatatlan magatartása miatt, továbbá a különböző sportegyesületekben folytatott sportolás közben következtek be.

Honvédelmi kötelezettség teljesítésével nem összefüggő baleset 1996 első félévében 38 esetben következett be, ezek száma 8,5 %-kal növekedett az előző év hasonló időszakához viszonyítva. A kiesett szolgálati-, munkaképtelen napok száma: 715 nap.

Az 1996 első félévében történt szolgálati feladatvégzéssel nem összefüggő balesetek során megsérült személyek állománycsoport és súlyosság szerinti megoszlását az előző év első feléhez viszonyítva a 13. számú táblázat tartalmazza.

Sérülések súlyossága	All. kat.	Ht., szerz.	Sor, tart.	Hallg., növ.	Ktv. hka.	Össz:
Halálos	1995 I. félév	-	-	-	-	-
	1996 I. félév	-	-	-	-	-
Súlyos csonkulásos	1995 I. félév	-	-	-	-	-
	1996 I. félév	-	-	-	-	-
Egyéb súlyos	1995 I. félév	1	22	6	-	29
	1996 I. félév	-	4	-	-	4
Könnyű	1995 I. félév	-	4	2	-	6
	1996 I. félév	2	25	7	-	34
Összes	1995 I. félév	1	26	8	-	35
	1996 I. félév	2	29	7	-	38
1995 I. félév %-ban		200,0	111,5	87,5	-	108,6

13. számú táblázat

1996 első félévében a balesetek közül **16 esetben (42 %)** a tiltó rendszabályok súlyos megszegése miatt, (kizárólag a sérült elháríthatatlan magatartása), **7 esetben (18,2 %)** szabadidős tevékenység közbeni gondatlanság miatt, **4 esetben** ittasság miatt, **4 esetben** erőszakos cselekmény következtében, **4 esetben** pedig különböző sportegyesületekben folytatott sportolás miatt bekövetkezett balesetet minősítettek szolgálati feladatvégzéssel **nem összefüggőnek**.

Az értékelt időszakban **12 baleset** következett be erőszakos cselekmény hatására, amelyet döntő többségben a korábban bevonult sorkatonák követtek el, a később bevonultak sérelmére. A balesetek kivizsgálása után az erőszakos cselekményt elkövető ellen minden esetben felelőségre vonást kezdeményeztek.

A sérülések napszak és állománykategória szerinti megoszlását a *14. számú táblázat*, a hét napjai szerinti megoszlását a *15. számú táblázat* tartalmazza.

Napszak \ All.kat.	Ht.	Sor	Hallg.	Hka.	Összes
00.00-04.00	1	21	2	2	26
04.00-06.00	3	17	1	4	25
06.00-08.00	17	31	4	19	71
08.00-10.00	28	95	18	24	165
10.00-12.00	17	95	15	14	141
12.00-14.00	26	59	8	20	113
14.00-16.00	17	88	31	6	142
16.00-18.00	7	130	17	2	156
18.00-20.00	3	68	13	-	84
20.00-22.00	1	47	2	1	51
22.00-24.00	2	20	1	-	23
Összes	122	671	112	92	997

14. számú táblázat

Nap \ All.kat.	Ht.	Sor	Hallg.	Hka.	Összes
Hétfő	23	124	16	21	184
Kedd	33	101	18	19	171
Szerda	20	123	30	19	192
Csütörtök	18	108	21	21	168
Péntek	17	93	21	11	142
Szombat	5	42	3	1	51
Vasárnap	6	80	3	-	89
Összes	122	671	112	92	997

15. számú táblázat

A munkaidő végét követően (szabadidőben) a sorállomány **30 %-al** több balesetet szenved el, mint a munkanap folyamán bármely időszakban.

IV.

Szolgálati megbetegedések

1996 év első félévében **30 hivatásos katona** kérte halláskárosodása és szolgálati körülményei összefüggésének vizsgálatát. **12 fő** megbetegedése (halláskárosodása) bizonyult szolgálati kötelemekkel összefüggőnek. Az esetek száma 1994 óta növekszik.

Összefoglalva: A hivatal által vizsgált biztonságtechnikai-munkavédelmi területen lényeges változás nem történt. Tovább tart az az elfogadhatatlan gyakorlat, amely szerint a biztonságtechnikai vizsgálatokat takarékosági okokkal indokolva - elhagyják, illetve nem is tervezik.

Leggyakoribb balesetet kiváltó okok

Fsz.	Baleseti okok	Esetszám	%-os arány
1.	Elcsúszás	446	45,6
2.	Útés, ütéds tárgyól	155	15,8
3.	Becsípődés, összenyomás	80	8,2
4.	Szúrás, vágás	69	7,0
5.	Tárgy leesése	43	4,4
6.	Megerőltetés	41	4,2
7.	Ütközés, elesés járművel	40	4,1
8.	Hőártalom	17	1,8
9.	Lövés, robbanás	16	1,6
10.	Aramütés	5	0,5
11.	Vegyi mérgezés, savmarás, stb.	5	0,5
14.	Egyéb (25-féle ok)	62	6,3
	Összes	979	100,0

Leggyakoribb személyi okok

Fsz.	Személyi okok	Esetszám	%-os arány
1.	Kellő óvatosság hiánya	373	38,1
2.	Figyelmetlenség	205	20,9
3.	Egyensúlyvesztés	124	12,7
4.	Biztonságtechnikai előírások megsértése	41	4,2
5.	KRESZ szabályok megsértése	23	2,3
6.	Erőszakos cselekmény	12	1,2
7.	Kapaszkodás elmulasztása, járműről leugrás	8	0,8
8.	Egyéb (31-féle ok)	193	19,8
	Összesen	979	100,0

Leggyakoribb balesetei helyszínek

Fsz.	Baleseti helyszínek	Esetszám	%-os arány
1.	Sportlétesítmények	191	19,5
2.	Udvar, zárt terület	158	16,1
3.	Hálóterem	87	8,9
4.	Folyosó, lépcsőház, lépcső	87	8,9
5.	Telephely, tároló	63	6,4
6.	Lőtér, gyakorlótér	57	5,8
7.	Órhely, felvezető út	53	5,4
8.	Közutak, gyalogos közlekedés	50	5,1
9.	Konyha, étterem	47	4,8
10.	Járda, közpark	38	3,9
11.	Vízes helyiség (öltöző)	36	3,7
12.	Raktár, anyagtároló	30	3,1
13.	Egyéb (25-féle helyszíni)	82	8,4
	Összes	979	100,0

Leggyakoribb sérülést okozó eszközök

Fsz.	Sérülést okozó eszközök	Esetszám	%-os arány
1.	Eszköz nélkül	433	44,2
2.	Épület és berendezési tárgyak	178	18,2
3.	Járművek és közlekedési eszközök	87	8,9
4.	Kézi szerszámok és gépi berendezések	79	8,1
5.	Sporteszközök, akadálypálya elemek	56	5,7
6.	Fegyver- és lőszer anyagok	19	1,9
7.	Egyéb (15-féle eszköz)	127	13,0
	Összesen	979	100,0

Balesetek megoszlása a sérülések természete szerint

Fsz.	Sérülés természete	Esetszám	%-os arány
1.	Szakítás, sebzés, zúzódás	386	38,7
2.	Törés, repedés	279	26,4
3.	Ficam, rándulás	263	28,0
4.	Agy,- ideg, - belső sérülés	30	3,0
5.	Egyéb sérülés	39	3,9
	Összesen	997	100,0

Összes balesetek megoszlása nagyobb katonai szervezetek szerint

Fsz.	Katonai szervezet megnevezése	Esetszám	%-os arány
1.	Szárzaföldi csapatok	410	41,9
2.	Légyvédelmi csapatok	247	25,2
3.	Központi rendeltetésű szervezetek	24	2,5
4.	Egyéb szervezetek	298	30,4
	Összes	979	100,0

ESETTANULMÁNY FEGYVERBALESETRŐL

Bánki István¹

A **Katonai Logisztika 1996. év 3. számában** már megjelent egy esettanulmány fegyverbalesetről. Sajnos ismét hasonló balesetet vagyok kénytelen elemezni azzal a különbséggel, hogy ezúttal a baleset kimenetele halálos volt. A hasonlóság az, hogy ez is őrszolgálatban következett be és ez is megelőzhető lett volna.

Baleset helye: MH 123. Eötvös József Vonalépítő Híradóezred 3.sz. őrség, (vizibázis) 2.sz. őrhely.

Baleset bekövetkezésének ideje: 1996. 09.30-án 13.10 és 13.15. óra között.

Sérült személy: O.S. honvéd - 2. sz. felállított őr.

Balesetet okozó személy: B.L. ht. őrmester - őrparancsnok.

Baleset eszköze: 9 mm PA-63 pisztoly.

A baleset kivizsgálása során *a következő személyeket hallgatták ki:*

- 1. sz. és 3. sz. őrök (a baleset szemtanúi),
- felvezető,
- laktanyaügyeletes,
- volt iskolatárs.

A baleset leírása

1996.09.30-án 13.10. és 13.15. óra között B. L. ht. őrmester, a 3. sz. őrség parancsnoka a felállított őrök felvezetése és váltása közben oda ment a 2. sz. felállítási helyen szolgálatot teljesítő O. S. honvéd őrhelyé-

1 Bánki István mk.őrnagy, MH Biztonságtechnikai Hivatal ellenőr főtiszt, osztályvezető-helyettes

hez és feltehetően ijesztgetési szándékkal, a szolgálati marok lőfegyverével szemből 6-8 méterről feje felé tartva fegyverét az elsütőbillentyűt meghúzta. A fegyver elsült, az őrt fejlődés érte és a helyszínen meghalt. Az őrparancsnok feltehetően azt hitte, hogy fegyvere üres, mivel a lövés bekövetkezése után azt mondta: "*Úristen, ebben benne volt a tár?*"

A baleset előzményei

Az őrség felkészítése 1996.09.29-én rendben megtörtént, melyen az őrség teljes létszámmal részt vett.

Az őrség eligazítását a laktanyaügyeletes 1996.09.30-án rendben megtartotta. Külön felhívta a figyelmet a *fegyverhasználatra*.

Az őrség váltása a 3.sz. őrségnél 10 órára rendben megtörtént. Az első váltást az őrparancsnok vezette.

A 13.00. órai váltást megelőzően az **őrparancsnok az őrszobán fegyverét többször elővette, kitárazta, betárazta, a kezében pörgette, majd visszahelyezte a pisztolytáskába**, nem győződve meg arról, hogy fegyvere töltött vagy töltetlen állapotban van-e.

Ezután az 1. sz. és 3. sz. (2. váltás) öröknek fegyvereiket kiadta, majd a töltő-ürítő helyre vezette őket, ahol az örök fegyvereiket szabályosan megtöltötték. A töltés végrehajtása után az öröket a felvezetési útvonalon felvezette az 1. sz. őrhelyre. A felállítási helytől az előírt távolságra nem állította meg az öröket, mondván nekik, "*kipróbálja mit tesz a felállított ór.*" A felállított ór ekkor "*Állj*" kiáltást tett. A két ór megállt, az őrparancsnok tovább ment az őrtorony aljáig, míg meg nem hallotta, hogy a felállított ór kibiztosította fegyverét. Ezután azt a megjegyzést tette az öröknek, hogy "*már rég le kellett volna, hogy lőjél!*". Ezt követően végrehajtották az 1. sz. ór váltását. A váltás után megindultak a 3. sz. őrhely felé.

A 3. sz. őrhely felé haladva a 2. sz. őrhelytől kb. húsz méterre megállította a váltást és azt mondta az öröknek, hogy "*színeli támadást hajtok végre a 2. sz. felállított ór ellen*". Az örök megálltak, az őrparancsnok egyedül fegyverét kivéve pisztolytáskájából megközelítette az őrbódéjában tartózkodó felállított őrt és **leadta a lövést**.

A baleset következményei

A lövés után az őrparancsnok *fegyverét eldobta, odarohant az őrhöz, majd az őrszobára futott és telefonon értesítette a laktanyaügyeleteset és a segélyhelyügyeleteset.* Ezt követően az őrparancsnok rosszul lett.

A laktanyaügyeletes az őrparancsnok jelentése után szintén azonnal értesítette a segélyhelyet.

A segélyhelyről az ügyeletes orvos a mentővel azonnal a baleset helyszínére ment és megállapította a halál beálltát.

További megállapítások

Az őrparancsnok kellett, hogy ismerje szolgálati fegyverének szerkezetét, működési elvét, ugyanis - a volt iskolatárs elmondása szerint - ezzel a típusú fegyverrel már hajtott végre éleslövészetet.

A katonai szervezethez kerülése után munkavédelmi oktatásban részesült.

A baleset bekövetkezéséig már négyszer volt őrparancsnoki szolgálatban.

A baleset okai

A baleset azért következett be, mert az őrparancsnok **sorozatosan megsértette** az Ált/60 548. pont első bekezdésében, az Ált/220 422. pont harmadik, az 549. pont első bekezdésében és a Löv/2. 2. sz. melléklet 18. pont első bekezdésében foglalt biztonsági rendszabályokat az *alábbiak szerint*:

- fegyverét emberre irányította (a jogos fegyverhasználat esete nem állt fenn),
- pisztolyát az őrszobán a pisztolytáskából kivette, "játsozott" vele, ki-biztosította, csőre töltötte,
- O.S. honvéd felállított őrt fegyverével ijesztgette.

A baleset bekövetkezésében környezeti tényezők nem játszottak szerepet.

A balesetet okozó őrparancsnok mellett *egyetlen pozitív dolog szól*: a baleset bekövetkezése után "*nem rohant világgá*", nem lett öngyilkos, hanem azonnal értesítette szolgálati elöljáróját és a segélyhelyet és csak ezután lett rosszul.

A tragédia az esetben, hogy hiába történt meg a segélyhely azonnali értesítése, hiába ment ki a mentő az orvossal rövid időn belül a baleset helyére, a sérülten már segíteni nem tudtak, mert azonnal belehalt sérülésébe.

A baleset elkerülhető lett volna, ha:

- az őrparancsnok szolgálati fegyvere az előírásnak megfelelően csőre nem töltött és biztosított állapotban a pisztolytáskában van,

- a felállított őrk váltása előtt meggyőződik fegyvere töltetlenségéről és biztosításáról,

- fegyvere csövét nem irányítja emberre, függetlenül attól, hogy töltve van-e vagy nincs.

A tragédia megdöbbentette a Magyar Honvédség teljes személyi állományát. Különösen érzékelhető volt ez az Ercsi helyőrség laktanyáiban szolgálatot teljesítő sorállomány körében **a következők miatt:**

A sorállomány körében köztudott volt, hogy B.L. ht. őrmester szeret "*Rambo*"-t játszani, őrszolgálati ideje alatt előszeretettel szabályellenesen ellenőrzi a felállított őroket.

Ebből kifolyólag a baleset napján szolgálatot teljesítő őrk közül bárki lehetett volna az áldozat, de a tragédia bekövetkezhetett volna már előbb vagy később is.

Miért volt veszélyes cselekedet fegyverrel ijesztgetni a felállított őrt?

Azért, mert történhetett volna sokkal súlyosabb baleset is *a következők miatt*:

Tételezzük fel, hogy O.S. honvéd komolyan veszi az ellene irányuló fegyveres támadást és fegyverét használja. Ebben az esetben lehet, hogy nem egy, hanem három (tömeges) halálos baleset következik be, ugyanis a két megállított (1., 3.sz.) őr mintegy húsz méterre tartózkodott az őrtoronytól az őrparancsnok mögött.

Az eset elemzése befejezéseként csak egyetlen kérdést szeretnék feltenni és a kérdést részemről nyitva hagyni: **elég érett-e és kellően felkészült-e egy tizenkilenc éves hivatásos katona arra, hogy fegyveres szolgálatot adjon és gondjaira legyen bízva több hasonló korú, éles fegyverrel harcfeladatot ellátó katona?**

(Az ügyészégi vizsgálat lezárult, a vádemelési javaslat megtörtént.)

TÁJÉKOZTATÓ-INFORMÁCIÓ

NÉHÁNY GONDOLAT A NATO I. ANYAGMOZGATÁSI KONFERENCIÁJÁRÓL ÉS A CSEREFELÉPITMÉNYES MOZGATÁSI RENDSZERRŐL

*Jancsek Tibor*¹

1.) 1996. szeptember 30. és október 01. között alkalmam nyíltott részt venni - Dobos Róbert mk. százados kíséretében - a **NATO Katonai Szabványügyi Hivatal** (Military Agency for Standardization = MAS) szervezésében lebonyolított "**I. Anyagmozgatási Konferencián**", melyen a 16 NATO tagország mellett a PfP országok szakemberei első alkalommal vehettek részt tevékenyen. A PfP országok közül Albánia, Ausztria, Csehország, Finnország, Lengyelország, Magyarország, Románia, Szlovákia és Svédország képviseltette magát, a többi ország távolmaradásának okairól nem kaptunk tájékoztatást.

2.) A brüsszeli NATO központban megtartott konferencia bevezetőjében a szövetség szervezeti felépítésével, szabványosítási politikájával és elveivel, valamint a tényleges szabványosítási eljárások bemutatásával ismertettek meg bennünket. Részletesen vázolták a legfőbb alapelveket, a Katonai Szabványosítási Hivatal felépítését, valamint elhelyezkedését a NATO szervezetében.

3.) A NATO szabványosítás egy olyan eszköz, amellyel a szövetséges nemzetek kollektív katonai képességeiket fejleszthetik. Többet politikai értéket is jelent, mivel kifelé demonstrálja az együttműködést és szolidaritást. Mindamelllett a NATO szabványosítás önkéntes és nem önmagáért létezik. A nemzeteknek a szabványosítás lehető legmagasabb szintjét kell célkitűzésül szabniuk maguk elé.

4.) **A szabványosítás célja**, növelni a Szövetség katonai erejének hadműveleti hatékonyságát. Gazdasági célja, növelni a Szövetség rendelkezésére álló védelmi erőforrások felhasználásának átfogó hatékonyságát. Ez magában foglalja az együttműködés erősítését, valamint a szövetséges nemzetek közötti fölösleges kettősség megszüntetését a kutatás-

1 Jancsek Tibor mk.őrnagy, MH Közlekedési Szolgálatfőnökség, kiemelt gazdálkodási főtiszt

ban, gyártásban, beszerzésben és a védelmi rendszerek támogatásában, továbbá az eszközökben.

5.) A szabványok csoportosítása

A NATO szabványok a következő 3 csoport valamelyikébe sorolhatóak, de akad olyan szabvány is, amely *több csoportba sorolható egyszerre*:

5.1. Hadműveleti szabványok azok, amelyek a jövő és/vagy a jelenlegi katonai gyakorlatra, eljárási módra vagy formátumra vonatkoznak.

Más dolgok mellett az olyan ügyekre is alkalmazhatók, mint a koncepciók, a doktrína, a taktika, a technika, a logisztika, a kiképzés területei, valamint a szervezetek, jelentések, formanyomtatványok, vázlatok és térképek.

5.2. Anyagi szabványok azok, amelyek a jövő és/vagy a jelenleg jellemző anyagi paraméterekre vonatkoznak. Átfogják a gyakorlati kódokat csak úgy, mint az anyagok részletes meghatározásait. Az anyagok, komplett rendszereket (ideértve a fegyverrendszereket és a biztosító parancsnoki, vezetési és hírközlési rendszereket is), alrendszereket, készleteket és anyagokat, továbbá fogyóanyagokat foglalnak magukba.

5.3. Adminisztratív szabványok elsődlegesen a mindkét előző területre alkalmazható terminológiával foglalkoznak, de ebbe a kategóriába tartoznak a Szövetségnek közvetlenül nem katonai jellegű adminisztrációját megkönnyítő szabványok is (pl.: gazdasági jellegű statisztikai jelentések).

6.) A szabványosítás alapelvei röviden az alábbiakban foglalhatók össze:

6.1. Alkalmazás:

A szabványosításnak a NATO minden tevékenységén keresztül kell éreztetni a hatását.

6.2. Elkötelezettség:

A nemzetek teljesen önkéntesen csatlakozhatnak a szabványosítási egyezményekhez és végrehajtásukhoz.

6.3. Szabványosítási szint:

Az eszközrendszerek kölcsönös működtethetősége (interoperabilitás) a minimális szint, ami a Szövetség haderőinél normál követelmény, amely a 2. szintet jelenti a meghatározottak közül, amelyet az *alábbiak szerint, csökkenő sorrendben határoztak meg*:

A.) Kompatibilitás

Két vagy több cikknek, egy eszköz összetevő elemeinek, vagy az anyagoknak ugyanabban a rendszerben vagy környezetben, egymás kölcsönös zavarása nélküli létezési vagy működési képessége.

B.) Interoperabilitás

A rendszerek, egységek, haderők azon képessége, amely más rendszerek, egységek, haderők részére történő szolgáltatások nyújtására, illetve azoktól a szolgáltatások elfogadására terjed ki és az ily módon kicserélt szolgáltatások képessé teszik őket a hatékony együttműködésre.

C.) Csereszabotosság

Egy állapot, amely akkor jön létre, amikor két vagy több eszköz olyan funkcionális és fizikai karakterekkel rendelkezik, amelyek a teljesítményben vagy tartósságban egyformák és megvan az a képességük, hogy magán az eszközön, vagy a csatlakozó részeiken - a beállítást kivéve - végrehajtott változtatás és az illeszkedés vagy a teljesítmény végett történő kiválogatás nélkül ki lehet cserélni egyiket a másikkal.

D.) Közös jelleg

Egy állapot, mely akkor következik be, amikor az egyének, szervezetek vagy nemzetek csoportjai közös doktrínákat, eljárási módokat vagy eszközöket használnak.

6.4. Meglévő szabványok használata:

A Szövetség mindaddig használja a polgári és katonai szabványokat, ameddig az lehetséges.

6.5. Erőforrások összehangolása:

Az erő kifejtések kettőzését, többszörözését konzultációk és információcserék segítségével, közvetítők útján a minimálisra csökkentik.

6.6. Közös szakkifejezések:

A NATO szabványokban a szövetség által elfogadott, jóváhagyott kifejezéseket használják, amelyeket az alább részletezett Szövetségi Administratív Kiadványok (Allied Administrative Publications = AAP) tartalmaznak.

7.) A NATO Katonai Szabványügyi Hivatal felépítése és elhelyezkedése a Szövetség szervezetében (1. ábra)

8.) A Katonai Szabványügyi Hivatal Szárazföldi Tanács munkacsoportjainak részletezése:

- 8.1. Szárazföldi haderők lőszerellátási együttműködése (AMMO)
- 8.2. Tüzérségi eljárások (ARTY)
- 8.3. Szárazföldi erők hadi karbantartása (BM)
- 8.4. Műszaki harc (ENGR)
- 8.5. Robbanásveszélyes harcanyagok hatástalanítása, haderőnemek közötti szolgáltatás (EOD)
- 8.6. Helikopterek kiszolgálása, haderőnemek közötti szolgáltatás (HIS)
- 8.7. Felderítés, haderőnemek közötti szolgáltatás (INT)
- 8.8. Szárazföldi haderők logisztikai doktrínái (LOG)
- 8.9. Általános egészségügy (MED)
- 8.10. Anyagmozgatás (MH)
- 8.11. Közlekedés és szállítás (MT)
- 8.12. Nukleáris, biológiai és vegyi védelmi hadműveletek (NBC Def)
- 8.13. Nukleáris, biológiai és kémiai egészségügy (NBC/MED)

8.14. NATO lőterek biztonsága (NRS)

8.15. Szárazföldi erők harcászati doktrínái és hadműveleti eljárási módszerei (TOP)

9.) A szabványosítás folyamata

A szabványosítás tényleges menetét és folyamatát a fentiek figyelembe vételével a 2. ábra mutatja be szemléletesen. *Ebből kitűnik, hogy egy pl. anyagmozgatási probléma a felvetésétől, az előterjesztésétől kezdve igen komoly egyeztetési, kidolgozó fázisokon megy keresztül a végrehajtásig, illetve a korszerűsítésig.* A konferencián tartott tájékoztatás szerint jelenleg 900 db STANAG kihirdetése történt meg és további 350 db áll kidolgozás, fejlesztés alatt. A nyomtatás és terjesztés költségei a NATO Parancsnokságot terhelik.

10.) Szabványosítási dokumentumok:

10.1. A NATO haderőinek alapvető tevékenységeit és műveleteit ún. "Szabványosítási Megállapodások" (**Standardization Agreement = STANAG**) keretében rögzítik, melyhez minden egyes tagállam önként csatlakozhat, azonban a ratifikálás után a végrehajtás már kötelező érvényűvé válik.

10.2. Létezik egy a STANAG-októl eltérő szabványosítási dokumentum az ún. "Szövetségi Kiadvány" (**Allied Publication = AP**), amely abban különbözik az előbbiektől, hogy a terjesztését részlegesen oldják meg az adott ország sajtóságainak megfelelően. A költségek terén további eltérés, hogy ebben az esetben a "Mebízott vagy felelős ország" készíti el a korlátozott számú ingyenes nyomtatványt a partnerországok részére és minden további példányért az igénylő félnek kell teljes térítést fizetnie. Ezen hivatalos kiadványokat néhány vagy valamennyi NATO ország a kihirdetés után közös végrehajtási okmányként kezeli. Jelenleg az összes Szövetségi Kiadványok 45 %-a (80 db) áll eljárás alatt és 220 db kihirdetésére és végrehajtására került sor ez idáig.

10.3. A fenti dokumentumokkal kapcsolatban feltétlenül említést kell tenni a szabványosításhoz kapcsolódó egyéb kiadványokról - a 6.6. pontban megemlített **Szövetségi Adminisztratív Kiadványok (AAP)** - amelyek nagy segítséget nyújtanak az eljárások, a nyelvezet, a speciális

rövidítések és a nyilvántartások közös és egyértelmű értelmezéséhez.
Ezek az alábbiak:

AAP-3: STANAG-ok előkészítését, kiadását, fejlesztését és aktualizálását meghatározó eljárások rövid leírásának gyűjteménye.

AAP-4: A megállapodások nyilvántartására vonatkozó eljárások.

AAP-6: A NATO-ban használatos szakkifejezések és definíciók gyűjteménye.

AAP-15: A NATO okmányokban alkalmazott rövidítések tára.

11.) A fenti áttekintés természetesen támaszkodik a "*NATO Logisztikai Kézikönyv*" meghatározásaira, de a konferencia anyaga részletesebb képet mutat a szabványosítás szervezetéről, folyamatáról és alapelveiről.

12.) Az alapok bemutatása után rátérnek a konferencián megvitatott 4 STANAG vázlatos ismertetésére és az esetleges kapcsolódási pontok bemutatására.

STANAG 2828 katonai rakodólapok, rakományok és konténerek

13.) A megvitatott dokumentum rögzíti az alapfogalmakat, az alkalmazott rakodólapok, konténerek méreteit, tűréseit és a teherbírási kapacitásokat. Az amerikai delegáció szemléletes segédanyagban mutatta be az eszközök jellemző alkalmazásait, valamint a raklapokon képzett egységakományok dinamikus vizsgálatáról láthattunk érdekes videófelvételt.

14.) A STANAG legfontosabb eleme az, hogy rögzíti az alap mozgatóegység maximális magasságát (1 m) és tömegét (1 t), valamint az ISO által meghatározott rakodólap és konténer méreteket és teherbírásokat. Mivel az MH rakodásgépesítési rendszere alapvetően az ISO előírásain alapul, gyakorlatilag nincs eltérés a NATO tagországoktól. Illetve egyes országok fenntartották a szabványban ratifikált raklapoktól eltérő méretűek alkalmazásának jogát.

15.) Számunkra ugyancsak rendkívül fontos támpontként szolgálhatnak az igen komoly vizsgálati követelmények, amelyek alapján bevizsgált egység-rakományok bizonyosan eleget tesznek a legszigorúbb anyagmozgatási elvárásoknak is.

STANAG 2829 Anyagmozgató berendezések

16.) Az előzőekhez hasonlóan ezt a STANAG-ot is az amerikai delegáció ismertette a konferencia résztvevőinek. Ez a dokumentum is elsőként az alapfogalmakat tisztázza és csoportokba sorolja az alapvető anyagmozgató eszközöket, valamint csoportokon belül az alkalmazás vagy teherbírás szerint további kategóriákat képez. Lényeges a normál, előkészített, illetve a durva terepviszonyok közt dolgozó eszközök különválasztása. Az utóbbi két kategória gyakorlatilag értelmezhető az összkerékhajtású és a valódi terepjáró eszközök közötti különbségtételnek.

17.) Az előadás során szemléletes bemutatót láthattunk szinte valamennyi rakodási feladat végrehajtására használt eszközzel, melyek nagy része ismert volt számunkra, de találoztunk új megoldásokkal is, mint a 20 lábás ISO konténerek mozgatására kifejlesztett homlokemelővillás targonca, amely 60 km/h sebességgel képes közlekedni közúton.

18.) A fentiekhez kapcsolódott egy igen értékes összefoglaló az IFOR boszniai hadműveleteinek anyagmozgatási, szállítási tapasztalatairól, amely eszközcsoportonként részletezte a helyi lehetőségeket, az interoperabilitás problémáit és sikereit.

STANAG 2827 Anyagmozgatás terepen

19.) Ezen megállapodás olyan alapfogalmakat rögzít, mint a tranzitszállítási pont, raklapos-, nem raklapos- és konténeres egység-rakomány, valamint az ömlesztett-, illetve darabáru.

20.) Az alapelvek meghatározásán felül a STANAG leglényegesebb eleme, hogy táblázatos formában előírja az **ezred, dandár, hadosztály és hadtest szinteken** szükségszerűen elvárható anyagmozgatási és szállítási képességeket, amelyekkel az adott tagozatnak rendelkeznie kell a katonai egység-rakományok, konténerek és ömlesztett áruk biztonságos mozgatásához.

STANAG 2413 Cserélhető teherhordó rakfelületek "Csereplatók"

21.) A Magyar Honvédségben folyó ún. "Új zárt felépítmény" fejlesztési program során merült fel elsőként egy korszerű anyagmozgatási rendszer (MULTILIFT) alkalmazásának igénye, amelyet a NATO országokban elterjedten használnak különféle cserefelépítmények és csereplatók rendkívül gyors mozgatásához (1 db 16 t hasznos tömegű egység-rakományokból képzett rakomány, plató lerakási, illetve felvételi időszüksége kevesebb, mint 1 perc!).

22.) A rendszer iránt elsőként az 1972-es arab-izraeli háború során merült fel komoly igény, a különféle lőszerke igen nagy mennyiségű és rendkívül gyors célbajuttatására. A NATO tagállamok némiképp eltérő fejlesztési törekvései végül is 1986-ban kerültek egységesítésre a fenti szabványosítási megállapodás keretein belül.

23.) Azonban az alapelgondolás szerint - a szabvány rakodólapokhoz hasonlóan - csak a csereplató méreteit és kialakítását rögzítették és fogadták el. A hordozójármű (alváz) és a fix segédalvázzal ráépített hidraulikus, horgos emelőberendezés viszont az adott tagország speciális követelményeihez igazodhat, tehát a rendszer adaptálható az új fejlesztésekhez is, éppúgy, mint az elavult, de már "rendszerbentartásra" ítélt eszközökhöz. Sőt még a meglévő ISO konténerállomány is - egy viszonylag egyszerű kiegészítő egységgel - könnyen kezelhetővé válik (3. ábra).

24.) A rendszer további előnye még az, hogy a régi fejlesztésű és gyártású zárt felépítmények is minimális átalakítással alkalmassá tehetőek hidraulikus, horgos emelőberendezés általi kezelésre. Természetesen ezt is komoly statikai és pénzügyi-gazdasági számvetéseknek kell megelőznie, mint minden ehhez hasonló rendszerbentartásra irányuló törekvést.

25.) A fenti szisztéma nagyarányú elterjesztési szükségességének és az új járműkonceptió elveinek figyelembe vételével kialakított **gépjárműpark léterhozásával radikálisan csökkenthető lenne a hordozó alvázak száma** a szükséges felépítményekhez képest. Emellett a felépítmények különválásával tervszerűbb, hatékonyabb lenne azok technikai kiszolgálása és üzemeltetése. A logisztikai biztosítás alapvetően a korszerű szállításszervezési-, helyzetmeghatározási- és informatikai módsze-

rek alkalmazásával válhatna hatékony rendszerré ezen elemek felhasználása esetén.

26.) Ennek gyakorlati beigazolódása az Öbölháború logisztikai tapasztalatainak kiértékelése során vált egyértelművé. Az ottani ellátási feladatok sikeres és hatékony végrehajtása **az alábbi 3 alappilléren nyugodott (az amerikai hadsereg közlései alapján):**

a.) A rendkívül komoly terepjáró-képesség ötvözése a legutóbbi években tökéletesített "*Csereplatós Anyagmozgatási Rendszer*"-rel (Palletized Loading System = PLS). Melynek alapja egy 5 tengelyes, rendkívül jó terepjáró képességgel rendelkező jármű, központi keréknyomás állítással, 2 tengelyes pótkocsival és 16,5 t teherbírással terepen (pótkocsival összesen: 33 t!). A jármű vezetője egyedül végzi a fel- és lerakodás műveleteit a saját gépről és a pótkocsiról, külső segítségnyújtás (targonca, daru) nélkül.

b.) A műholdrendszereken alapuló "*Globális Helyzetmeghatározó Rendszer*" (Global Positioning System = GPS), amely lehetővé tette a különféle szállítmányok, konténerek és csereplatók helyzetének rendkívül gyors és pontos meghatározását. A rendszer valós harci körülmények között a "*Sivatagi Vihar*" hadműveletben működött, sikeresen.

c.) A miniatürizált rádió adóvevők, amelyek olyan adatokat (DATA) rögzítettek vagy játszottak át, amelyek 300-400 méteres körzetben pontosan meghatározták egy adott konténer vagy csereplató (cserefelépítmény) helyzetét és ezeket továbbították a felhasználó tábori parancsnokság részére.

27.) Tehát a fegyverzeti- és üzemanyagok teljeskörű, valamint az egyéb anyagok igény szerinti ellátása ezen hármas PLS-GPS-DATA rendszeren alapult, mely megfelelően működött és kitűnően vizsgázott a "*Sivatagi Vihar*"-ban.

28.) A fenti ismertetett hármas rendszer alapjai, ha csírában is és különböző mértékű technikai háttérrel, de már jelen vannak az MH-ban. Azonban mivel az utóbbi kettőről csak háttérinformációkkal rendelkezem, nem szeretnék a félretájékoztatás hibájába esni. Inkább a rendszer első eleméről szólnék bővebben.

29.) Az viszont már tény, hogy az említett új zárt felépítmény fejlesztése kapcsán közös erővel (HM HTI, MH PCGTSZF, MH KSZF) egyáltalán sikerült eljutni a hidraulikus, horgos mozgatósi - és egyáltalán a cserefelépítményes - rendszerek irányába. Mint azt a legutóbbi cikkemben még csak reméltem, az ma már valóság, ugyanis az MH rendelkezik **1 db RÁBA H-18 típusú terepjáró alvázra épített horgos emelőberendezéssel**, amely a napokban kezdi meg a **zárt felépítmény** csapatpróbáját.

30.) Mindezek mellett az elmúlt év során elindult egy párhuzamos fejlesztési program, egy a rendszerhez szorosan kapcsolódó 10 láb méretű csereplató kialakítására és a mintadarab legyártására, amely a kezdeti vizsgálatok tapasztalatainak megfelelően keresztül is ment a szükséges módosításokon és elvileg rövidesen beindítható lenne a "0" sorozat gyártása. Ennek viszont - a K+F tervszerűen jóváhagyott továbbfejlesztés ellenére - kizárólag pénzügyi korlátai vannak.

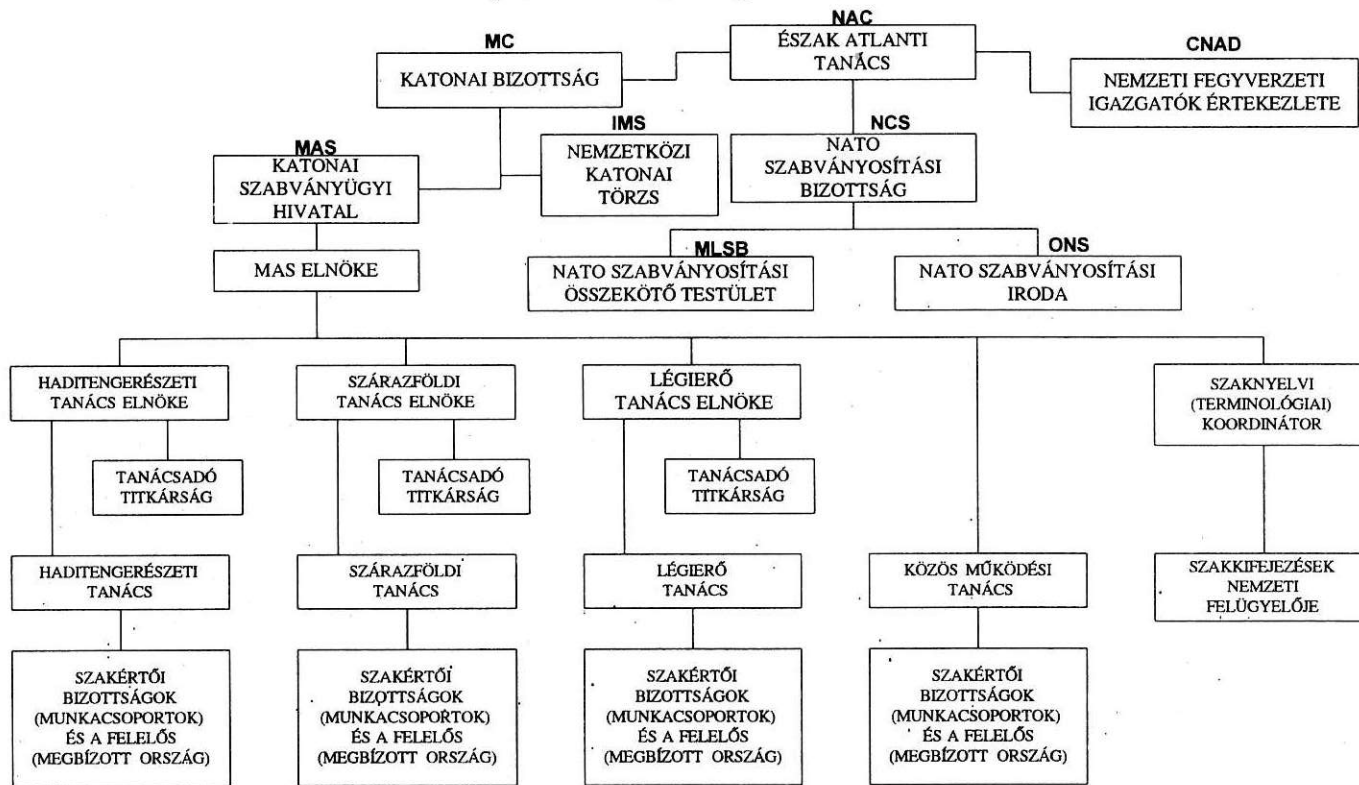
31.) A rendszerszemléletű fejlesztés elveinek megfelelően a HM HTI-vel és az MH ÜSZF-séggel közös célkitűzések között szerepel egy, az előbbieken vázolt alapokra épülő **üzemanyagtöltő tartály (konténer)** kifejlesztése és mintadarabjának elkészítése. Ezekon felül szintén 1997. évre tervezett 2-3 db más rendeltetésű rakfelület (pl.: könnyű gk., illetve egyéb fegyverzeti- vagy technikai eszköz szállítására alkalmas) kialakítása.

32.) A fentiekén túl úgyszintén lényeges szempont, hogy a **Magyar Szabványügyi Testület** irányításával ez évben megkezdődött a különféle NATO STANAG-ok honosítási eljárása, melyet a **Katonai Szabványosítási Koordinációs Bizottság** hangol össze és a kidolgozói tevékenység 4 munkacsoportban el is kezdődött. A "*Szállítással, anyagmozgatással és csomagolással*" foglalkozó munkacsoport legutóbbi 1993. október 03-ai ülésén javaslatot tett - több más kapcsolódó STANAG mellett - a cikkben ismertetettek 1997. évi honosítására.

33.) A fentiek együttesen abba az irányba mutatnak - ha most még látszólag nincsenek is szoros összefüggésben egymással -, hogy a korszerűsítés, a haderőfejlesztés és a NATO csatlakozás kérdéseit **igenis rendszerszemléletűen kell vizsgálni** és figyelembe kell vennünk a már bevált rendszerek tapasztalatait és a szabványok útmutatásait.

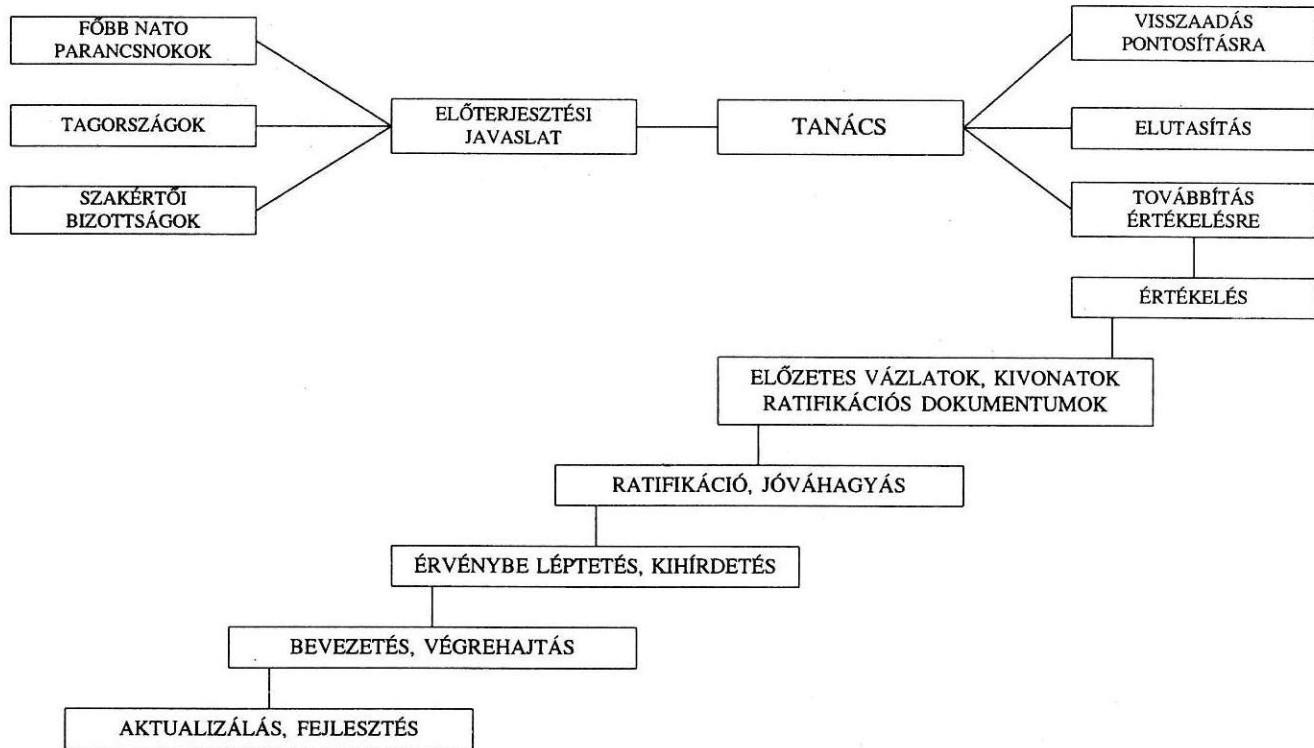
**7. A NATO Katonai Szabványügyi Hivatal felépítése
és elhelyezkedése a Szövetség szervezetében:**

1. ábra

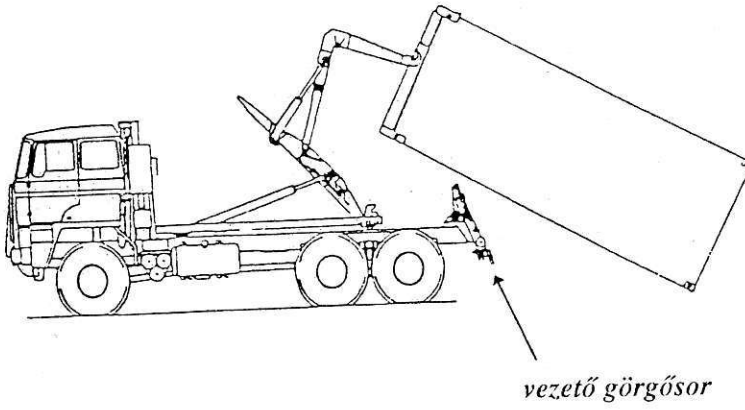

9. A szabványosítás folyamata:

2. ábra

3. ábra

**Konténer hordozójármű (alváz) és a ráépített hidraulikus,
horgos emelőberendezés**

TERMÉKAZONOSÍTÁS NATO ÉRTELMEZÉSBEN

Markolt Gusztáv¹

Jelen folyóirat előző számában megjelent "Egy NATO konferencia és tanulságai, avagy a termékazonosítási rendszer fejlesztése" című cikk alapján a Tisztelt Olvasó tájékozódhatott arról, hogy a NATO-hoz való csatlakozás termékazonosítással kapcsolatos feladatait hogyan látja az ezzel foglalkozó kollektíva. Ez év októberében a NATO PfP keretei között szervezett háromnapos logisztikai konferencia termékazonosítási szaknapján vetődött fel annak gondolata, hogy röviden és érthetően beszámoljunk arról, **hogyan értelmezik a NATO-ban a Termékazonosítást**. A továbbiakban a konzultációval, munkaértekezlettel egybekötött konferencia anyagát ismertetjük.

1. Általános bevezetés a TERMÉKAZONOSÍTÁSBA.

A legfontosabb kérdések az alábbiak:

- 1.1. Mi a TERMÉKAZONOSÍTÁS?
- 1.2. Mi a NCS (NATO Codifitacion System) NATO Termékazonosítási Rendszer?
- 1.3. Melyek a NCS alaptételei?
- 1.4. Mi az NCS szervezeti háttere?

1.1. Mi a termékazonosítás?

- 1.1.1. Egy általános ellátási nyelv, melyet olyan emberek csoportja használ, akiknek egymással együttműködési intencióik vannak.
- 1.1.2. Egy eszköz, amely segíti a logisztikai igények specifikálását, pontosítását.
- 1.1.3. Egy "vezérvonal", mely végigfut az összes logisztikai operáción, melyek:
 - beszerzés,
 - karbantartás,
 - anyaggazdálkodás (erőforrásgazdálkodás),
 - ellátás, elosztás,
 - fejlesztés.

¹ Markolt Gusztáv mk. őrnagy, MH Anyagi-technikai Informatikai Központ, Informatikai osztályvezető-helyettes

A NATO értelmezés szerint azért van szükség a Termékazonosításra, hogy egyértelműen, félreérthetetlenül hangsúlyozni lehessen a logisztikai igényeket a környezet felé.

A Termékazonosítás célja: megalapozni egy általános általános nyelvezetet az összes logisztikai tevékenységre és lehetővé tenni az interoperabilitást.

Optimalizálni a készletgazdálkodást a készletek duplikációinak minimalizálásával.

1.2. Mi a NCS (NATO Codification System) NATO Termékazonosítási Rendszer?

1.2.1. Szabályok és szabályzók – a hozzá tartozó szervezeti és technikai (informatikai) erőforrások – összessége, amely lehetővé teszi a NATO tagállamok számára a logisztikai információk cseréjét kb. 16 millió ellátási tételre vonatkozóan.

1.2.2. Rugalmasan fejlesztett információs rendszer amely adatptálható a nemzeti igényekhez.

1.2.3. Egy fantasztikus, óriási információforrás, amely még nem érte el a végpotenciálját.

1.3. Melyek a NCS alaptételei?

1.3.1. Lehetővé tenni a logisztikai működést és együttműködést egy uniformizált és általános rendszer használata által, amely az *"ellátás egy tételére"* vonatkozóan *meghatározza:*

- az azonosítást,
- a csoportosítást,
- az egyedi termékkóddal való ellátást.

1.3.2. Az NCS alaptétele (*lásd 1.sz. ábrát*).

1.3.3. *"Egy ellátási tétel"* felruházása uniformizált megnevezéssel (Megnevezés katalógus alapján).

1.3.4. Uniformizált klasszifikációs (csoportosítási) rendszer használata (STANAG 3150).

1.3.5. Uniformizált identifikációs (azonosító) rendszer használata (STANAG 3151).

- 1.3.6. A terméket előállító ország azonosítsa be az adott terméket a többi ország számára.

1.4. Mi az NCS szervezeti háttere?

Az AC/135 csoport feladata az NCS fejlesztése, működtetése, karbantartása, operatív irányítása *(lásd 2.sz. ábrát)*.

Az AC/135 csoport küldetése:

- az NCS-re vonatkozó vezetői eszközök, kézikönyvek és az egész követendő politika fejlesztése, érvényesítése,
- érvénybe léptetni és karbantartani az uniformizált Identifikációs (Azonosítási) és Klasszifikációs (Osztályozási) rendszert,
- A Szövetséges Erők jelentésrendszerében hozzáférhetővé tenni a Termékazonosítási adatokat,
- fejleszteni és karbantartani a NATO automatizált Adatcsere Rendszerét,
- szükség esetén Termékazonosítási szolgáltatások biztosítása az illetékes nem NATO tagországok részére.

A Nemzeti Termékazonosítási Hivatalok (NCB's) feladatai:

- közvetítői szerep a nemzeti NCS felhasználók és más Nemzeti Termékazonosítási Hivatalok vagy a NAMSA között,
- felelős a nemzeti Termékazonosítási adatok aktualizálásáért,
- a Termékazonosítási adatkommunikáció nemzeti csatlakozópontja.

A NAMSA feladatai:

- részvétel az NCS-ben, illetve operatív irányítási feladat mint a NAMSA és mint a többi NATO tagállam képviselője,
- mint az AC/135-ös csoport vérehajtó szerveként való működés.

2. Melyek a NCS előnyei?

A Termékazonosítási Rendszer, felhasználói szempontból, egy eszköztár melynek célja kettős:

- 2.1. Az anyaggazdálkodás támogatása,
- 2.2. Az interoperabilitás biztosítása.

Ebből adódóan a rendszer előnyei:

Fejlettebb anyaggazdálkodás = Gazdasági haszon(előny),
Interoperabilitás = Operációs haszon (előny).

2.1. Az anyaggazdálkodás és a NCS:

- leltározási folyamatok fejlett támogatása,
- pontosabb anyagigény meghatározása a készletek jobb ismeretében,
- jobb szabványosítási lehetőségek a termékek adatainak ismeretében,
- hatékony koordináció a beszerzés, ellátás, elosztás területei között,
- a szükségtelen és költséges duplikációk kiiktatása, elsősorban a tárolási, raktározási helyek redukálásából adódóan,
- az uniformizált identifikáció (azonosítás) elősegíti a felesleges készletektől történő megszabadulást,
- inkurrens és redundáns készletek eliminálása,
- effektív eszközkihasználtság,
- automatikus adatfeldolgozás lehetősége, mind az anyagokkal, mind pedig a vezetői adatokkal kapcsolatban könnyen hozzáférhető adatbázisokkal.

2.2. Az interoperabilitás biztosítása.

- egyszerűsíti az ipar, a szakemberek, a logisztikusok és a felhasználók párbeszédét,
- kölcsönösen jobb értelmezése a logisztikai szükségletekre vonatkozóan egyetlen azonosítási rendszernek (NCS) köszönhetően,
- ellátási jelentések cseréjének lehetősége adott szervezetek és országok között.

3. A rendszer alkalmazásának szintjei.

A rendszer **négy szinten** implementálhatjuk melyek az alábbiak:

3.1. *"Szolgálati" szint:* amely valamely haderőnemen belüli ellátási folyamatot öleli fel (pl.: beszerzés - ellátás - műszaki biztosítás).

3.2. *"Szolgálatközi" szint:* a haderőnemek közötti ellátási rendszereket összehangolásának szintje (pl.: Légierő - Szárazföldi hadsereg - Haditengerészet).

3.3. *NATO szint:* a tagállamok közötti logisztikai rendszerek összehangolása.

3.4. *Nemzetközi szint: amely megvalósul*

- a NATO és valamely szponzorált vagy PfP ország,
- a NATO és a Csendes - óceáni térség,
- a NATO és az ENSZ között.

4. A rendszer lényege a csatlakozás előnyei.

A rendszerhez való csatlakozás adminisztratív és tartalmi feladatait a bevezetőben említett cikk részletesen tartalmazza. Itt és most a rendszer nagybani működését és a működésből adódó előnyöket kívánjuk ismertetni.

Az NCS szegmensekből áll, melyek kölcsönös kapcsolatban vannak egymással (*lásd 3. sz. ábra*). Az egyes szegmensekhez tartozó adatbázisokba adatok *két forrásból kerülhetnek*.

- egyszerűsíti az ipar, a szakemberek, a logisztikusok és a felhasználók párbeszédét,

- NATO forrás, amely a NATO soros termékazonosítási munkaértekezletei során keletkezett (főként a termékcsoportokra, termékosztályokra, eljárásokra vonatkozó) általános, az egész rendszerre átfogóan vonatkozó adatok,
- a Nemzeti Termékazonosítási Hivatalok által szolgáltatott a nemzeti termékekkel kapcsolatos adatok.

A termékre vonatkozó leírók teljes kidolgozása után a NATO Központi Hivatkozási Adatbázis aktualizálásra kerül (lásd. 4.sz. ábra). Ennek eredményeként a termékazonosítási adatokat használó minden felhasználó informálva van.

Mit jelent ez a gyakorlatban? (Előnyei)

A Központi NATO Hivatkozási Adatbázis, valamint a Nemzeti Termékazonosítási Adatbázis alapján minden felhasználó aktuális adatokhoz juthat. (Mely terméket, mely ország mely gyártója, milyen paraméterekkel, stb. gyárt, illetve szolgáltat.)

A terméket előállító ország – komplett információbiztosítás és publicitás alapján – az NSC segítségével piachoz juthat.

Elkerülhető a duplikáció, hatékonyabbá tehető az ellátás, anyag-gazdálkodás amely a logisztikai rendszer működését eredményesebbé teheti.

Összességében: Az NSC egy jól működő, hatékony információs rendszer az azonosítás terén, amely a felsorolt előnyökkel biztosítja a logisztikai rendszer hatékony működését, piacot teremthet az ország iparának.

És végül úgy gondoljuk, hogy hírértékű a konferencia utolsó napján tett bejelentés:

A NAMSA tervei szerint az NSC az ISO 9000 szabványnak való megfeleltetés után alkalmassá válik arra, hogy kilépve a NATO "körből" egy Nemzetközi Termékazonosítási Rendszerré váljon, melyet mint stratégiai lépést már a döntés szintjére emeltek.

Az NCS politikája

- Lehetővé tenni a logisztikai működési és együttműködést egy uniformizált és általános rendszer használata által, amely az "ellátás egy tételére" vonatkozóan meghatározza:

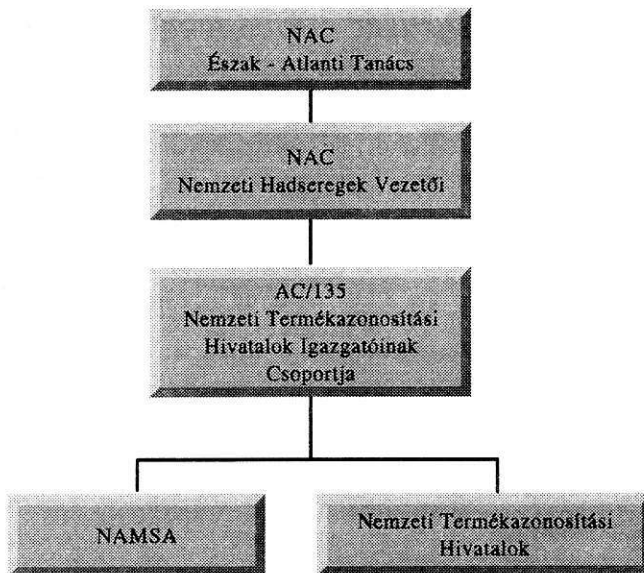
- az azonosítást
- a csoportosítást
- egyedi termékkóddal való ellátást.

Az NCS alaptétele

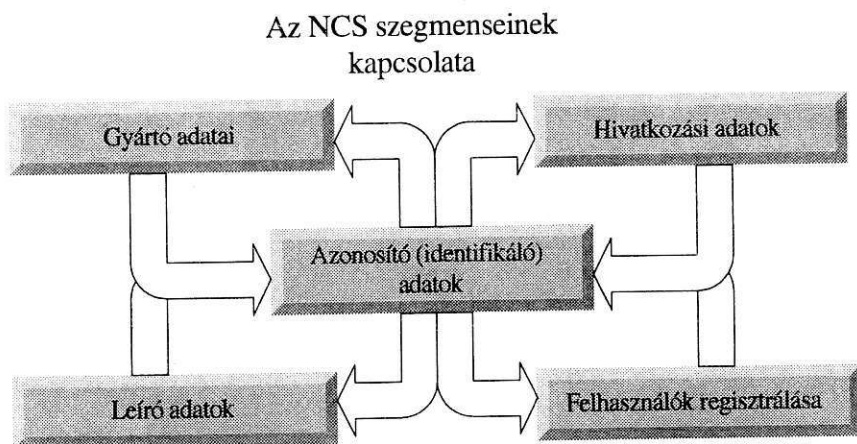
1. sz. ábra

Szervezeti struktúra

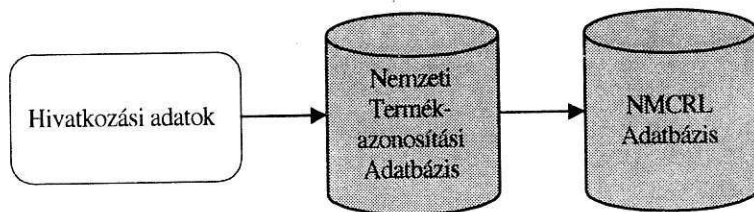
2. sz. ábra

Az NCS szegmensei kölcsönös kapcsolatban állnak egymással

3. sz. ábra

A Központi NATO Hivatkozási Adatbázis aktualizálása

4. sz. ábra

TARTALOMJEGYZÉK

KATONAI LOGISZTIKA

- Duchaj István* A közlekedési rendszer háborús felkészítésének logisztikai rendszerszemléletű megközelítése 3
- Réger Béla,
Zsiborás János* Brit-Magyar hadműveleti logisztikai tervezési gyakorlatról 15

HADERŐ-FEJLESZTÉS

- Csabai György* Fogalmak, tények és kilátások a hadügyi forradalomban II. RÉSZ 26
- Jároscsák Miklós,
Lengyel András* Változatok a logisztikai szervezeti elemek kialakításához és állománytáblába építéséhez 47
- Gáspár Tibor* Gondolatok a haderő átalakításáról 67
- Lovász Zoltán* A haderő átépítés hatása a háborús harcanyagbiztosítás rendszerére 74

ANYAGI-TECHNIKAI BIZTOSÍTÁS

- Vasvári Tibor* A valós anyagi-technikai biztosítás végrehajtásának tapasztalatai a COOPERATIVE CHANCE-96 NATO PpP légierő gyakorlaton I. RÉSZ 94
- Rugár Oszkár* Az IFOR-erőkben tevékenykedő Magyar Műszaki Kontingens üzemanyag biztosításának tapasztalatai 120

<i>Pakocs Zoltán</i>	Pénzkeret-gazdálkodás a ruházati szolgálatban	127
----------------------	---	-----

KIKÉPZÉS-FEKESZÍTÉS

<i>Pohl Árpád, Venekei József</i>	A BJKMF Hadtáp és Pénzügyi Tanszéke által végrehajtott 1996-évi zárógyakorlat tapasztalatai	134
---------------------------------------	---	-----

<i>Rugár Oszkár</i>	A védelmi hadművelet üzemanyag biztosítása a MHPK-i "Hadászati Parancsnoki-törzshadijáték" alapján	142
---------------------	--	-----

<i>Márkus József</i>	Az anyagi-technikai szakalegységek és a sor-szakállomány szakmai felkészítése csökkentett szolgálati időben	150
----------------------	---	-----

KATONAI MINŐSÉGÜGY

<i>Kopasz Jenő</i>	A HM és MH szállítóival szemben támasztott követelmények	164
--------------------	--	-----

<i>Bittner István</i>	Közbeszerzési törvény alkalmazása a HM BH. kereskedelmi és minőségbiztosítási gyakorlatában	176
-----------------------	---	-----

<i>Füredi László</i>	Költségkímélő, csoportos felkészítés az ISO-9000 kompatibilis minőségbiztosítási rendszerekre a kisvállalkozók részére	189
----------------------	--	-----

<i>Lakatos István, Lakatos Lászlóné</i>	A katonai minőségügy helyzete a környező országokban II. RÉSZ	197
---	---	-----

BIZTONSÁGTECHNIKA

MHBTH Ellenőrző Osztály Tájékoztató a MH 1996-első félévi biztonságtechnikai és munkavédelmi helyzetéről 206

Bánki István Esettanulmány fegyverbalesetről 229

TÁJÉKOZTATÓ-INFORMÁCIÓ

Jancsek Tibor Néhány gondolat a NATO I. Anyagmozgatási Konferenciájáról és a cserefelépítményes mozgatási rendszerről 234

Markolt Gusztáv Termékazonosítás NATO értelmezésben 247

Szerkesztőség: 1395. BP., Lehel u. 41.
BP. Pf. 423. (Felelős szerkesztő)
Telefon: HM: 56-88, 66-14
Szedés: MH Anyagi-Technikai Informatikai Központ
Kiadja: MH Hadtáp Szolgáltató Központ